

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ **ИВАЊИЦА**

ЦЕП, Центар за планирање урбаног развоја, Београд, децембар 2012.

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ ИВАЊИЦА

НАРУЧИЛАЦ

ОПШТИНА ИВАЊИЦА

Председница скупштине општине:
Невенка Милошевић

ОБРАЂИВАЧ

ЦЕП, ЦЕНТАР ЗА ПЛАНИРАЊЕ УРБАНОГ РАЗВОЈА, БЕОГРАД

РАДНИ ТИМ

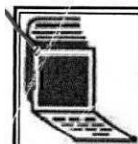
Одговорни планер:
Милан Поповић, дипл.инж.арх.
број лиценце: 100 0161 10

Тим за синтезу:
Милан Поповић, дипл.инж.арх.
Мр Драгана Миљановић, дипл.прост.планер
Милан Павићевић, дипл.инж.саоб.
Љубина Стефановић Тасић, дипл.инж.арх.

Радни тим:
Вук Ђуровић, дипл.инж.арх.
Саша Карајовић, дипл.прост.планер
Снежана Димитријевић, дипл.инж.саоб.
Горан Зимоњић, дипл.инж.саоб.
Милица Димитријевић, дипл.инж.арх.
Сања Вранић, дипл.инж.арх.
Весна Ракоњац, дипл.инж.грађ.
Бата Рађеновић, дипл.инж.ел.
Драган Аксић, дипл.инж.грађ.
Зоран Мишић, дипл.инж.маш.
Зденко Мићка, дипл.еџ.
Јелена Франовић, дипл.пејз.арх.
Катарина Пандуров, инж.мат.
Јованка Маркуц, дипл.арх.тех.
Татјана Даутовић, арх.

директор ЦЕП-а:
Љубина Стефановић Тасић, дипл.инж.арх.

Београд, децембар 2012.

8000020417729

**ИЗВОД О
РЕГИСТРАЦИЈИ
ПРИВРЕДНОГ СУБЈЕКТА**Република Србија
Агенција за привредне регистре**ОСНОВНИ ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТАК**

Матични / Регистарски број 07092172

СТАТУС

Статус привредног субјекта Активно привредно друштво

ПРАВНА ФОРМА

Правна форма Друштво са ограниченом одговорношћу

ПОСЛОВНО ИМЕПословно име CENTAR ZA PLANIRANJE URBANOG RAZVOJA CEP DOO
BEOGRAD (ZVEZDARA)

Скраћено пословно име CEP DOO BEOGRAD

ПОДАЦИ О АДРЕСАМА**Адреса седишта**

Општина Београд-Звездара

Место Београд-Звездара

Улица Захумска

Број и слово 34

Спрат, број стана и слово / /

ПОСЛОВНИ ПОДАЦИ**Подаци оснивања**

Датум оснивања 24. јануар 2002

Време трајања

Време трајања привредног субјекта Неограничено

Претежна делатност

Шифра делатности 7111

Назив делатности Архитектонска делатност

Остали идентификациони подаци

Порески Идентификациони Број (ПИБ) 100024067

Подаци од значаја за правни промет

Текући рачуни

355000000100965488

Подаци о статусу / оснивачком акту☐ Постоји обавеза овере измена
оснивачког акта

Датум важећег статута

Датум важећег оснивачког акта

Законски (статутарни) заступници**Физичка лица**

1.	Име	Љубина	Презиме	Стефановић-Тасић
	ЈМБГ	2604957715052		
	Функција	Директор		
	Ограничење супотписом	не постоји ограничење супотписом		
	Остала ограничења у заступању	не постоје остала ограничења у заступању		

Чланови / Сувласници**Подаци о члану**

Име и презиме Огњен Ђуровић

ЈМБГ 2901962710306

Подаци о капиталу**Новчани**

износ

датум

Уписан: 43.564,20 EUR, у противвредности од
3.623.635,30 RSD

износ

датум

Уплаћен: 43.564,20 EUR, у противвредности од
3.623.635,30 RSD25. фебруар
2008**Неновчани**

вредност

датум

опис

Уписан: 1.326,75 EUR, у противвредности од
115.793,96 RSD

вредност

датум

опис

Унет: 1.326,75 EUR, у противвредности од
115.793,96 RSD

6. јун 2006

износ(%)
увласништво удела од 17,87873

Подаци о члану

Име и презиме Зоран Рубињони

ЈМБГ 1602950710369

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 38.582,24 EUR, у противвредности од 3.209.239,86 RSD	

износ	датум
Уплаћен: 38.582,24 EUR, у противвредности од 3.209.239,86 RSD	25. фебруар 2008

Неновчани

вредност	датум	опис
Уписан: 1.175,02 EUR, у противвредности од 102.551,52 RSD		

вредност	датум	опис
Унет: 1.175,02 EUR, у противвредности од 102.551,52 RSD	6. јун 2006	

износ(%)
Сувласништво удела од 15,80757

Подаци о члану

Име и презиме Љубина Стефановић-Тасић

ЈМБГ 2604957715052

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 45.576,90 EUR, у противвредности од 3.791.050,08 RSD	

износ	датум
Уплаћен: 45.576,90 EUR, у противвредности од 3.791.050,08 RSD	25. фебруар 2008

Неновчани

вредност	датум	опис
----------	-------	------

Уписан: 1.388,04 EUR, у противвредности од 121.143,13 RSD			
вредност	Унет: 1.388,04 EUR, у противвредности од 121.143,13 RSD	датум	опис
		6. јун 2006	

износ(%)	
Сувласништво удела од	18,67336

Подаци о члану

Пословно име: PREDUZEĆE ZA KONSALTING I INŽENJERING U GRAĐEVINARSTVU PERCEPTOR DOO, BEOGRAD (ZVEZDARA)

Регистарски / Матични број: 20349018

Подаци о капиталу

Новчани

износ	Уписан: 116.351,10 EUR, у противвредности од 9.677.991,42 RSD	датум
износ	Уплаћен: 116.351,10 EUR, у противвредности од 9.677.991,42 RSD	датум
		25. фебруар 2008

Неновчани

вредност	Уписан: 3.543,47 EUR, у противвредности од 309.261,31 RSD	датум	опис
вредност	Унет: 3.543,47 EUR, у противвредности од 309.261,31 RSD	датум	опис
		6. јун 2006	

износ(%)	
Сувласништво удела од	47,67033

Основни капитал друштва			
Новчани капитал			
Уписани		Уплаћени	
244.074,47	EUR	25. фебруар 2008	244.074,47 EUR
Неновчани капитал			
Уписани		Унети	

433,28

EUR

6. јун 2006

7.433,28

EUR

Забележбе

1	Тип	
	Датум	22. септембар 2005
	Текст	Подаци о огранцима привредног субјекта: Назив: АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО CENTAR ZA PLANIRANJE URBANOG RAZVOJA CEP BEOGRAD, ZAHUMSKA 34-POSLOVNA JEDINICA MONTCEP KOTOR, ŠKALJARI BB Претежна делатност: 74204 - ОСТ. АРХИТЕКТОНСКИ И ИНЖЕЊЕРСКИ ПОСЛОВИ Обим овлашћења: Пословна јединица нема својство правног лица и иступа у правном промету под фирмом предузећа и својим називом, и има право да у правном промету закључује уговоре и предузима друге правне послове и правне радње у оквиру свог предмета пословања. Адреса: Шкаљари бб, Котор, Државна заједница Србије и Црне Горе Заступници огранка: ЈМБГ: 2604957715052 Име и презиме: Љубина Стефановић Тасић Адреса: Милешевска 28, Београд (град), Србија и Црна Гора Овлашћења у промету Овлашћења у унутрашњем промету неограничена Овлашћења у спољнотрговинском промету неограничена
2	Тип	
	Датум	6. јул 2006
	Текст	Уписује се у Регистар привредних субјеката Одлука о повећању основног капитала за износ од 1.868.000,00 динара од 05.06.2006.године.

Регистратор, Миладин Маглов

ИНЖЕЊЕРСКА КОМОРА СРБИЈЕ

ЛИЦЕНЦА

ОДГОВОРНОГ УРБАНИСТЕ

На основу Закона о планирању и изградњи и
Статута Инжењерске коморе Србије

УПРАВНИ ОДБОР ИНЖЕЊЕРСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ
Утврђује да је

Милан Б. Поповић

дипломирани инжењер архитектуре

ЈМБ 0710960710360

одговорни урбаниста

за руковођење израдом урбанистичких планова и
урбанистичких пројеката

Број лиценце

200 0042 03

У Београду,
31. јула 2003. године

ПРЕДСЕДНИК КОМОРЕ

Милош Лазовић
Проф. др Милош Лазовић
дипл. грађ. инж.

Број: 12-02/57755

Београд, 01.08.2012. године

На основу члана 75. Статута Инжењерске коморе Србије
("СГ РС", бр. 88/05 и 16/09), а на лични захтев члана Коморе,
Инжењерска комора Србије издаје

ПОТВРДУ

Којом се потврђује да је Милан Б. Поповић, дипл.инж.арх.
лиценца број

200 0042 03

за

**одговорног урбанисту за руковођење израдом урбанистичких
планова и урбанистичких пројеката**

на дан издавања ове потврде члан Инжењерске коморе Србије, да је
измирио обавезу плаћања чланарине Комори закључно са 31.07.2013.
године, као и да му одлуком Суда части издата лиценца није одузета.

Председник Инжењерске коморе Србије

Проф. др Драгослав Шумарац, дипл.грађ.инж.

УВОД

1.	ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНА	5
1.1.	ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦА ПОДРУЧЈА ПЛАНА	
1.2.	ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА	
2.	ИЗВОД ИЗ КОНЦЕПТА ПЛАНА.....	18
2.1.	СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА	
2.2.	ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА – SWOT АНАЛИЗА	
2.3.	ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ	
3.	ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА.....	68
3.1.	ОПИС И ОДРЕЂЕЊЕ НАМЕНА ПРОСТОРА	
3.2.	ЗАШТИТА, УРЕЂЕЊЕ, КОРИШЋЕЊЕ И РАЗВОЈ ПРИРОДНИХ СИСТЕМА И РЕСУРСА	
3.2.1.	Пољопривредно земљиште	
3.2.2.	Шуме и шумско земљиште	
3.2.3.	Воде и водно земљиште	
3.2.4.	Геолошки ресурси	
3.3.	ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ, ДИСТРИБУЦИЈА СТАНОВНИШТВА И МРЕЖА НАСЕЉА И ЈАВНИХ СЛУЖБИ	
3.3.1.	Становништво	
3.3.2.	Мрежа насеља, однос градских и сеоских насеља и функционално повезивање насеља	
3.3.3.	Организација јавних служби	
3.4.	ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ И ДИСТРИБУЦИЈА ПРИВРЕДНИХ ДЕЛАТНОСТИ	
3.4.1.	Пољопривреда	
3.4.2.	Индустрија	
3.4.3.	Шумарство	
3.4.4.	Лов и рибарство	
3.5.	ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА, ОРГАНИЗАЦИЈА И УРЕЂЕЊЕ ТУРИСТИЧКИХ И РЕКРЕАТИВНИХ ПРОСТОРА	
3.6.	ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА, ПОВЕЗИВАЊЕ СА РЕГИОНАЛНИМ ИНФРАСТРУКТУРНИМ МРЕЖАМА	
3.6.1.	Саобраћај	
3.6.2.	Водопривредна инфраструктура	
3.6.3.	Електроенергетска инфраструктура	
3.6.4.	Телекомуникациона инфраструктура	
3.6.5.	Термоенергетска инфраструктура	
3.6.6.	Коришћење обновљивих извора енергије	
3.6.7.	Комунална инфраструктура	
3.7.	ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, ПРЕДЕЛА, ПРИРОДНИХ И КУЛТУРНИХ ДОБАРА	
3.7.1.	Заштита животне средине	
3.7.2.	Заштита, уређење и унапређење предела	
3.7.3.	Заштита, уређење и унапређење природних добара	
3.7.4.	Заштита, уређење и унапређење културних добара	
3.8.	ОРГАНИЗАЦИЈА ПРОСТОРА ОД ИНТЕРЕСА ЗА ОДБРАНУ ЗЕМЉЕ И ЗАШТИТУ ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА	

4.	ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА	114
4.1.	ОПШТА ПРАВИЛА	
4.2.	ЦЕЛИНЕ И ЗОНЕ ОДРЕЂЕНЕ ПЛАНОМ	
4.3.	ПЛАНОВИ ЗА НАСЕЉА ДОНЕТИ ПРЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	
4.4.	ОПИС И ОДРЕЂЕЊЕ ЦЕЛИНА И ЗОНА ЗА КОЈЕ ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТ САДРЖИ ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ УРЕЂЕЊА	
4.5.	УРЕЂЕЊЕ И ИЗГРАДЊА ЈАВНИХ ОБЈЕКТА ЗА ЦЕЛИНЕ И ЗОНЕ ЗА КОЈЕ ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТ САДРЖИ ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ УРЕЂЕЊА	
4.6.	УСЛОВИ ЗА УРЕЂЕЊЕ И ИЗГРАДЊУ ПОВРШИНА И ОБЈЕКТА ЈАВНЕ НАМЕНЕ И МРЕЖЕ САОБРАЋАЈНЕ И ДРУГЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ	
4.6.1.	Саобраћајна инфраструктура	
4.6.2.	Водопривредна инфраструктура	
4.6.3.	Електроенергетска инфраструктура	
4.6.4.	Телекомуникациона инфраструктура	
4.6.5.	Термоенергетска инфраструктура	
4.6.6.	Зоне заштите инфраструктурних коридора	
4.6.7.	Комунални објекти	
4.7.	ПОПИС ОБЈЕКТА ЗА КОЈЕ СЕ ПРЕ ОБНОВЕ ИЛИ РЕКОНСТРУКЦИЈЕ МОРАЈУ ИЗРАДИТИ КОНЗЕРВАТОРСКИ ИЛИ ДРУГИ УСЛОВИ	
4.8.	ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОЈИМА СЕ ПОВРШИНЕ И ОБЈЕКТИ ЈАВНЕ НАМЕНЕ ЧИНЕ ПРИСТУПАЧНИМ ОСОБАМА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ, У СКЛАДУ СА СТАНДАРДИМА ПРИСТУПАЧНОСТИ	
4.9.	МЕРЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ	
4.10.	СТЕПЕН КОМУНАЛНЕ ОПРЕМЉЕНОСТИ	
5.	ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА	129
5.1.	ОПШТА ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА	
5.1.1.	Регулациона линија	
5.1.2.	Грађевинска линија	
5.1.3.	Урбанистички параметри	
5.1.4.	Спратност објекта	
5.1.5.	Правила парцелације и препарцелације	
5.1.6.	Изградња других објекта на грађевинској парцели	
5.1.7.	Компатибилни садржаји	
5.2.	ПОСЕБНА ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА ЗА ПОЈЕДИНЕ ЗОНЕ	
5.2.1.	Правила грађења за грађевинска подручја у оквиру формираних центара насеља	
5.2.2.	Правила грађења за грађевинска подручја у зони Шема уређења насеља	
5.2.3.	Правила грађења за грађевинска подручја ван формираних центара насеља	
5.2.4.	Правила грађења за територију ван грађевинских подручја	
	Пољопривредно земљиште	
	Шуме и шумско земљиште	
	Воде и водно земљиште	
5.3.	ПРИМЕНА ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА	

6. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА 142

6.1. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ ЗА ПОДРУЧЈЕ ПЛАНА

6.2. ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА И ПРОЈЕКТИ

- 6.2.1. Коришћење и заштита природних система и ресурса
- 6.2.2. Просторни развој, дистрибуција становништва и мрежа насеља и јавних служби
- 6.2.3. Просторни развој и дистрибуција привредних делатности
- 6.2.4. Просторни развој туризма, организација и уређење туристичких и рекреативних простора
- 6.2.5. Просторни развој саобраћаја и инфраструктурних система
- 6.2.6. Заштита животне средине, предела, природних и културних добара

6.3. МЕРЕ ЗА ПОДСТИЦАЊЕ РАВНОМЕРНОГ ТЕРИТОРИЈАЛНОГ РАЗВОЈА И КООПЕРАЦИЈЕ СА СУСЕДНИМ ЈЕДИНИЦАМА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

6.4. УЧЕСНИЦИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ

6.5. МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ

6.6. ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

ГРАФИЧКИ ПРИЛОЗИ

Реферална карта бр. 1	НАМЕНА ПРОСТОРА	1:50 000
Реферална карта бр. 2	МРЕЖА НАСЕЉА И ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ	1:50 000
Реферална карта бр. 3	ТУРИЗАМ И ЗАШТИТА ПРОСТОРА	1:50 000
Реферална карта бр. 4	КАРТА СПРОВОЂЕЊА	1:50 000
Прилог	ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ УРЕЂЕЊА НАСЕЉА КАТИЋИ	1:2 500

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Изради Просторног плана општине Ивањица (у даљем тексту: Просторни план) приступило се на основу Одлуке о приступању изради Просторног плана општине Ивањица („Службени лист општине Ивањица”; бр. 6/09) коју је донела Скупштина Општине Ивањица на седници одржаној 23. октобра 2009. године а на основу чл. 46. Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”; бр. 72/09, 81/09, 64/10, 24/11), чл. 32. Закона о локалној самоуправи („Службени гласник РС”; бр. 129/07) и члана 39. Статута општине Ивањица („Службени лист општине Ивањица”; бр. 79/08). Израда Просторног плана поверена је ЦЕП - Центру за планирање урбаног развоја, Београд.

Нацрт просторног плана општине Ивањица припремљен је на основу Концепта плана, који је разматрала и верификовала (обавила стручну контролу) Комисија за планове општине Ивањица на седници одржаној 28. априла 2011. године.

Правни основ за израду Просторног плана представља Закон о планирању и изградњи („Службени гласник РС”; бр. 72/09, 81/09, 64/10, 24/11) којим је прописано да се просторни план доноси за територију јединице локалне самоуправе и да се њиме одређују смернице за развој делатности и намену површина, као и услови за одрживи и равномерни развој на територији јединице локалне самоуправе - општине.

Садржај Просторног плана је у складу са Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС”; бр. 72/09, 81/09, 64/10, 24/11) и Правилником о садржини, начину и поступку израде планских докумената („Службени гласник РС”; бр. 31/10, 69/10 и 16/11).

Нацрт просторног плана садржи: полазне основе за израду плана; намену простора; планска решења за заштиту, уређење, коришћење и развој природних система и ресурса (пољопривредног земљишта, шума и шумског земљишта, вода и геолошких ресурса); просторни развој и дистрибуцију становништва, мрежу насеља и јавних служби и привредних делатности; развој туризма, организацију и уређење туристичких и рекреативних простора; просторни развој саобраћаја и инфраструктурних система (водопривредних, енергетских, телекомуникационих и комуналних); заштиту животне средине, предела, природних и културних добара и организацију простора у случају ванредних ситуација; правила уређења и грађења, и имплементацију Просторног плана, са четири рефералне карте у размери 1:50000 и шематске приказе уређења насеља у размери 1:2500.

Доношење Просторног плана је у надлежности Скупштине општине Ивањица (чл. 35. Закона о планирању и изградњи; „Службени гласник РС”; бр. 72/09, 81/09, 64/10, 24/11).

Плански основ за израду Просторног плана општине Ивањица представљају Закон о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”; бр. 88/10) и планови подручја посебне намене: Просторни план подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема „Рзав” („Службени гласник РС”; бр. 131/04); Просторни план подручја посебне намене Парка природе „Голија” („Службени гласник РС”; бр. 16/09) и Просторни план подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Увац” („Службени гласник РС”, бр. 83/10).

Доношењем Просторног плана обезбедиће се: плански основ за имплементацију и планску разраду Просторног плана Републике Србије и просторних планова подручја посебне намене; усаглашавање локалних интереса са стратешким интересима Републике Србије у области водоснабдевања (планиране акумулације првог приоритета у зонама заштићених изворишта), саобраћаја (траса инфраструктурног коридора Е-763), заштите природног наслеђа (посебно се издваја се Парк природе „Голија” - Резерват

биосфере „Голија-Студеница“) и др.; реализација планираних активности дефинисаних у Стратегији одрживог развоја општине Ивањица 2009-2014. (2009) и у другим стратешким документима; планска решења која ће омогућити очување вредности, а заснована на валоризацији потенцијала за економски развој; плански основ који је могуће директно примењивати у области организације, коришћења, уређења и заштите простора и изградње објеката, осим у деловима Општине (поједина насеља, туристичке зоне/локалитети и др.) за које ће се даљи просторни развој дефинисати и усмеравати кроз израду урбанистичких планова.

Визију и концепцију одрживог развоја подручја Плана, уважавајући демографске и социоекономске проблеме, одређују специфичности подручја, односно површине посебне намене од националног и регионалног значаја. Површине посебне намене представљају приоритете код одређивања начина коришћења подручја, имају обавезујући карактер (зонирање подручја по режимима заштите) и у посебним случајевима, имају карактер резервације простора, а то су:

- заштићено природно добро од националног и међународног значаја (Уредба о заштити Парка природе Голија; „Службени гласник РС”; бр. 45/01) – део Парка природе „Голија” и Резервата биосфере „Голија-Студеница” („Човек и биосфера” - МАВ) налази се на подручју Плана; подручје Голије је уписано и у друге међународне листе еколошки значајних подручја (IPA; IBA, PBA и EMERALD мрежа);
- изворишта висококвалитетних вода - планиране акумулације првог приоритета у зонама заштићених изворишта као најважнији водопривредни објекти у оквиру интегралног водопривредног система коришћења, уређења и заштите вода Републике Србије (Уредба о утврђивању Водопривредне основе Републике Србије; „Службени гласник РС”; бр. 11/02);
- траса будућег инфраструктурног коридора Београд - Јужни Јадран, деоница Пожега - Бољаре (граница са Црном Гором) (Е-763) („Службени гласник РС”; бр. 3/11).

Циљ израде Просторног плана је дефинисање планских решења за одрживи и равномерни развој на територији општине Ивањица кроз заустављање негативних демографских тенденција, побољшање квалитета живљења становништва руралног подручја унапређивањем инфраструктурне и комуналне опремљености насеља, економски опоравак, очување природних ресурса и заштиту посебних природних и културних добара.

Просторни план представља дугорочни плански документ. Планска решења су дефинисана за два временска периода, и према степену обавезности на основу функционалног сагледавања развојних потреба и могућности: *први период до 2016. и други период до 2021. године*. Поједина планска решења ће обухватити и пост плански период (након 2021. године) услед комплексности њихове реализације (национални развојни интереси).

Током израде Просторног плана успостављена је сарадња и добијени су услови од надлежних републичких органа, служби општинске управе, као и од стручних и других институција, организација и предузећа (Министарство одбране Републике Србије, Завод за заштиту природе Србије; Завод за заштиту споменика културе Краљево, ЈП „Србијаводе”, ЈП „Србијагас”, ЈП „Србијашуме” - ШГ „Голија” Ивањица; Телеком Србија – предузеће за телекомуникације А.Д., Регионална агенција за просторни и економски развој Рашког и Моравичког округа, Завод за јавно здравље Чачак, Туристичка организација општине Ивањица, ЈКП „Комунално”, Републички геодетски завод - Служба за катастар непокретности Ивањица и др.).

1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНА

1.1 ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦА ПОДРУЧЈА ПЛАНА

Општина Ивањица се налази у југозападном делу централне Србије. У регионално-географском погледу планско подручје припада Моравичком крају или Моравичком Старом Влаху, планинско подручје Јавора, Мучња, Голије и Радочела, расчлањено серијом површи и дубоким и клисурастим речним долинама Моравице и Студенице, и њихових притока. У физичком смислу, подручје се простире у висинским зонама од 402 m н.в. (Приличко поље) до 1833 m н.в. (Јанков камен на Голији). Општина Ивањица, са преко 90% територије изнад 600 m н.в., сврстава се у високопланинску општину. Са општинама Лучани и Горњи Милановац и градом Чачком, као центром Округа, припада Моравичком управном округу.

Површина Просторног плана општине Ивањица износи 1090 km², што је 1,2% површине територије Републике Србије. Општина Ивањица се по површини коју обухвата налази на осмом месту у Србији, а на првом месту у Моравичком округу (заузима 36,1% територије Округа). Према попису из 2002. године у 49 насеља на подручју Просторног плана живело је 35.445 становника (према проценама у 2009. години живело је 33.132 становника; 30 ст./ km², Општине у Србији, 2010).

Општина Ивањица се на северу граничи са општином Лучани, на северозападу са општином Ариље, на западу са општином Нова Варош, на југозападу и југу са општином Сјеница, на југу са градом Новим Пазаром, на истоку са градом Краљевом и на југоистоку са општином Рашка.

Просторни план обухвата 42 целе катастарске општине, административно подручје општине Ивањица. Насељска мрежа општине је систем од 49 насеља од којих само Ивањица има статус градског насеља. То су: Бедина Варош, Братљево, Брезова, Брусник, Будожелја, Буковица, Васиљевићи, Вионица, Врмбаје, Вучак, Глеђица, Градац, Дајићи, Девићи, Деретин, Добри До, Дубрава, Ерчега, Ивањица град, Јаворска Равна Гора, Катићи, Клекова, Ковиле, Комадине, Коритник, Косовица, Куманица, Кушићи, Лиса, Луке, Мана, Маскова, Медовине, Међуречје, Мочиоци, Опаљеник, Осоница, Пресека, Прилике, Равна Гора, Радаљево, Ровине, Рокци, Свештица, Сивчина, Смиљевац, Чечина, Шареник и Шуме.

Табела 1. Катастарске општине у обухвату Просторног плана

Катастарска општина	Површина (km ²)
Бедина Варош	21,13
Братљево	17,18
Брезова	29,76
Брусник	52,72
Будожелја	19,09
Васиљевићи	14,74
Вионица	23,40
Врмбаје	29,50
Вучак	35,47
Глеђица	35,22
Градац	12,40
Дајићи	53,56

Деретин	16,63
Добри До	45,97
Дубрава	28,14
Ерчега	27,56
Ивањица град	3,68
Комадине	14,45
Коритник	59,67
Косовица	18,89
Куманица	23,14
Кушићи	29,37
Лиса	38,15
Луке	36,74
Мана	5,99
Маскова	16,94
Медовине	39,30
Мочиоци	14,79
Опаљеник	20,42
Осоница	45,61
Пресека	31,37
Прилике	16,23
Равна Гора	26,45
Радаљево	15,11
Ровине	9,19
Рокци	24,58
Свештица	18,71
Сивчина	22,55
Смиљевац	28,39
Чечина	21,28
Шареник	30,44
Шуме	15,62
УКУПНО	1089,53

1.2. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА

ПРОСТОРНИ ПЛАН РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ОД 2010. ДО 2020. ГОДИНЕ („Службени гласник РС”; бр. 88/10)

Успешан просторни развој Републике Србије подразумева остваривање основних циљева: уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија; регионална конкурентност и приступачност; одрживо коришћење природних ресурса и заштићена животна средина; заштићено и одрживо коришћење природног и културног наслеђа и предела и просторно-функционална интегрисаност у окружење.

Ка достизању наведених циљева, све територијалне јединице које имају надлежност у области просторног развоја нужно ће морати да поштују дефинисане приоритете, а то су: заштита, контролисано и одрживо коришћење природе, природног и културног наслеђа; систематско чишћење простора од отпада, санација и рекултивација еколошки најугроженијих подручја; заустављање и строга контрола нерационалног ширења грађевинских подручја и веће ангажовање *brownfield* односно пажљив и рационалнији приступ *greenfield* инвестицијама; ублажавање негативних демографских процеса и њихово преусмеравање посебним мерама економског и социјалног развоја; подршка полицентричном развоју, јачањем улоге средњих и малих урбаних центара и спровођењем доследне политике полицентризма и децентрализације; плански осмишљен развој руралног подручја заснован на повезивању са функционалним урбаним подручјима и/или на програмима обнове; равномернија мрежа објеката и услуга јавних служби усклађена са размештајем становништва, а нарочито службе социјалне заштите; превенција и најстрожа контрола бесправне изградње, уз истовремени развој система социјалног и доступног становања; развој привредних активности у складу са карактеристикама просторних целина и њиховим реалним капацитетима; повећана

саобраћајна приступачност и опремљеност простора техничком инфраструктуром; побољшање енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора енергије; јачање стручне и институционалне оспособљености и одговорности за управљање просторним развојем, систематском едукацијом администрације и јачањем свести грађана о приоритетима просторног развоја, унапређењем информационог система о простору, елиминацијом корупције и других негативних појава које делују на просторни развој Републике Србије.

Просторним планом се у циљу заштите и одрживог коришћења *пољопривредног земљишта* подржавају правци пољопривредне производње прилагођени просторним условима (за брдска и планинска подручја) и режимима заштите у подручју посебних природних вредности, укључујући и сливна подручја хидроакумулација и будућа заштићена подручја у мрежи *Natura 2000*. Утврђени план оптималне шумовитости и пошумљавања до 2014. године за Моравички округ износи 40,5%. У Просторном плану је као једно од *високопланинских подручја* од националног значаја (са средње планинским окружењем) издвојено подручје централне Србије, а у оквиру њега и Голија (одрживи развој туризма, инфраструктурно опремање, повезивање села уз унапређење пољопривреде и других комплементарних делатности, унапређење статуса заштићеног природног добра – МАВ). Голија је сврстана у стратешки приоритет развоја и заштите *високопланинских подручја* до 2014. године. За општину Ивањица је констатовано да од *обновљивих извора енергије* (ОИЕ) поседује значајнија шумска подручја (потенцијал дрвне биомасе) и хидропотенцијал.

У погледу *квалитета животне средине* Ивањица припада подручју угрожене животне средине са мањим утицајима на човека, живи свет и квалитет живота. За ову категорију, Просторни план даје смернице за дефинисање решења којима се спречава даља деградација и обезбеђује побољшање постојећег стања, како би се умањила деградираност животне средине. Смернице се односе на одређивање адекватног начина коришћења природних ресурса и простора са циљем очувања природних вредности и унапређивања стања животне средине. У области *заштите и одрживог коришћења природног наслеђа*, Просторним планом је у приоритетне активности до 2014. године сврстано уписивање Голије у Рамсарску листу. Основни циљ *заштите културног наслеђа* јесте да се културно наслеђе артикулише као развојни ресурс, заштити, уреди и користи на начин који ће допринети успостављању регионалног и локалног идентитета у складу са европским стандардима заштите. Подручје Голије повезано са споменицима на подручју Новог Пазара издвојено је у приоритетна културна подручја која треба да уживају посебан третман, без обзира на статус у оквиру службе заштите. Приоритетна подручја за која је према просторном Плану обавезна израда посебних пилот пројеката „*Карактеризације предела*“, као основа за заштиту, планирање и управљање њиховим развојем су: Парк природе „Голија“; подручје интегралних природних и културних вредности „Голија - Студеница“ и туристичка дестинација Голија.

У области *демографског развоја* основни циљ је ублажавање негативних тенденција демографског развоја кроз пораст нивоа плодности и позитиван миграциони биланс и достизање нивоа простог обнављања становништва (стационарне популације) у дужем временском периоду путем усклађених мера демографске политике и политике економског и социјалног развоја. У *функционално-хијерархијској структури центара* на нивоу Републике, Ивањица је сврстана у локални (општински) урбани центар. Полицентричан функционални регион у југозападној Србији чине Сјеница, Нова Варош, Пријепоље, Прибој и део Ивањице, без јасног центра тј. са више центара истог ранга, са врло ниским процентом дневних миграција условљених морфологијом терена која утиче на слабу саобраћајну повезаност. На основу структуралних карактеристика и развојних проблема руралног подручја и села, општина Ивањица сврстана је у *структурни тип 3. – удаљена, слаба рурална подручја*, за која ће се примењивати сет мера у циљу побољшања квалитета живота становништва, економског развоја, као и одрживог коришћења ресурса и заштите природе и животне средине. Развој *јавних служби* базира се на специфичним потребама и обележјима локалних заједница. Принципи на којима се

организују јавне услуге су једнака приступачност за све грађане и разумни услови доступности. У сеоским, периферним подручјима општина, и у брдско-планинским и изолованим селима, примењиваће се прилагођени модалитети организовања услуга.

Општина Ивањица спада у недовољно *развијене привредне центре*, који су услед дугогодишње стагнације привреде и процеса реструктурирања индустријског сектора имали за последицу економску/производну девастацију и смањење броја запослених. Планом су утврђени приоритетни правци просторне оријентације *пољопривредне производње* за територију Моравичког округа: за брдска подручја водећу грану тржишне производње представљаће мешовито сточарство уз воћарство, а за планинска пашњачко сточарство уз узгој лековитог биља и развој пчеларства. У оквиру поделе територије Србије на туристичке кластере, планско подручје дефинисано је као део посебно издвојеног туристичког кластера Средишње и западне Србије - Голија као *примарна туристичка дестинација са комплетном целогодишњом понудом*. Као *путни tournig правац* издвојен је коридор аутопута Е763.

По степену *потенцијалне приступачности* (индикатор за одређивање просторних аспеката саобраћајних система), Моравичка област је вреднована као област с приступачношћу испод просека. Према предложеним стратешким приоритетима и планским решењима развоја саобраћаја, најзначајнији позитивни ефекти у повећању доступности очекују се на подручју Моравичке и других области (Шумадијске, Златиборске и Рашке области). У области *путног саобраћаја и путне инфраструктуре* Планом су превиђене и активности на државном путу I реда (аутопут, Е-763) део руте 4 (SEETO): Београд - Чачак - Пожега - Ариље - Ивањица - Сјеница (Дуга Пољана) - Бољаре (граница са Црном Гором). Државни пут I реда (аутопут, Е-763) дефинисан је као стратешки приоритет - пројекат са периодом реализације до 2014. године. У области *развоја електронске комуникационе мреже* стратешке приоритете до 2014. године представљају следеће активности: потпуна замена аналогне комутације, као и дигиталне старије генерације; доградња и реконструкција мреже магистралних оптичких каблова; изградња приступне мреже у ретко насељеним подручјима и дигитализовање мреже радиодифузног система. У концепцији развоја електронске комуникационе мреже предвиђена је ревитализација сателитске станице у Ивањици до потребног нивоа.

Планом се у области *хидроенергетике* предвиђа израда инвестиционо-техничке документације и реализација пројеката од стране Електропривреде Србије и водопривреде на будућим водопривредним вишенаменским акумулацијама на рекама Студеници и Ношници и изградња средњих и мањих хидроелектрана (локацију будуће акумулације на реци Моравици треба заштити од непланског заузимања простора од стране других корисника до доношења одлуке о почетку градње). У области енергетске инфраструктуре у периоду до 2014. године у сектору електропреноса предвиђа се изградња далековода 110 kV Ивањица - Гуча. Према Плану, услед значајног протока времена од израде Катастра МХЕ из 1987. и насталих промена у простору и хидрологији, исти се може користити као документациона подлога за припрему изградње МХЕ уз неопходност претходне провере стања у простору и хидрологији. Према Плану, МХЕ нису еколошки прихватљиве на деловима заштићених подручја са режимом заштите I и II степена што треба имати у виду као један од критеријума приликом ревизије локација малих хидроелектрана и проглашења заштићених подручја.

У области *водопривреде* за подручје су релевантне одредбе Просторног плана у вези са водопривредним системима који се развијају на јединственом водопривредном простору Републике Србије. Планско подручје припада Западноморавско-рзавском (Ношница) и Ибарско-шумадијском систему (Студеница-Лопатница) за снабдевање водом и Западноморавском речном систему за уређење, коришћење и заштиту вода са вишенаменским објектима. У Плану су издвојене планиране акумулације првог приоритета, чије просторе треба сачувати за њихову реализацију: „Препрана” на Студеници (резервисан простор, до усвајања решења концепције коришћења вода реке Студенице) и „Рокци” на Ношници.

У оквиру планске разраде Просторног плана Републике Србије утврђене су обавезе које су у вези са израдом регионалних просторних планова. У складу са постављеним обавезама и приоритетима, до краја 2012. године потребно је донети Регионални просторни план за Златиборску и Моравичку област. Просторни план јединице локалне самоуправе се непосредно усклађује са Просторним планом Републике Србије од 2010. до 2020. године до доношења регионалног, односно просторног плана подручја посебне намене у чијем се обухвату налази територија или део територије јединице локалне самоуправе.

ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ИЗВОРИШТА ВОДОСНАБДЕВАЊА РЕГИОНАЛНОГ ПОДСИСТЕМА „РЗАВ” („Службени гласник РС”; бр. 131/04)

Просторни план подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема „Рзав” је дугорочни плански документ који се доноси за период до 2014. године. Просторним планом (437,27 km²) обухваћено је 4,94% (53,84 km²) подручја општине Ивањица, и то цела КО Мочиоци и делови КО: Брезова, Пресека (са Равном Гором) и Маскова.

Према територијалном обухвату и утврђеним зонама заштите изворишта (зона непосредне заштите изворишта, ужа зона заштите изворишта и шира зона заштите изворишта) подручје општине Ивањица улази у границе *шире зоне заштите изворишта* на подручју слива узводно од планиране бране „Сврачково”, део који није обухваћен непосредном и ужом зоном заштите изворишта. У оквиру шире зоне заштите изворишта успоставља се режим селективног санитарног надзора и ограничења. Просторним планом утврђени су режими коришћења и уређења пољопривредног, шумског и водног земљишта по зонама заштите изворишта.

У складу са дефинисаним смерницама за развој пољопривреде, унапређивање стања пољопривредног земљишта засниваће се на разради посебних програма комплексног уређења пољопривредно-шумског простора, уз уважавање међусобне повезаности положаја насеља, рељефа, хидрографских услова, затеченог распореда појединих вегетацијских формација, посебно у погледу успостављања биолошке равнотеже између природних травњака и шума. *Уређење и коришћење шума и шумског земљишта* спроводиће се: проглашавањем за заштитне шуме, као шуме са приоритетном функцијом заштите од ерозије, на делу слива са III категоријом ерозије; изменом општих и посебних (шумско-привредних) основа и програма газдовања шумама, којима ће се газдовање шумама и шумским земљиштем усагласити са интересима водопривреде и антиерозивне заштите, режимима заштите на подручјима са природним и непокретним културним добрима, као и са планираним уређењем туристичко-рекреативних простора. *Уређење и регулација водотокова* реализоваће се: усклађивањем техничких и биолошких радова на регулацији водотокова и на заштити од великих вода, бујица и ерозије.

Према *демографској пројекцији*, насеља са територије општине Ивањица бележиће пад броја становника. Просторним планом је, на основу постојеће организације и размештаја објеката јавних служби и установа, планиран локални центар/центар заједнице села Катићи коме гравитирају насеља: Клекова, Пресека, Мочиоци, Брезова и Равна Гора.

Развој *привредних делатности* пема датом концепту ће се заснивати на расположивим ресурсима у складу са локалним иницијативама и могућностима, уз обавезно спровођење свих мера заштите изворишта, природних и културних добара и вредности, као и комплексних мера заштите животне средине за све привредне субјекте. У области *развоја туризма* део општине Ивањица обухваћен је целином IV - простор горњег слива Великог Рзава и део будуће туристичке субрегије Златар-Јавор-Јадовник у оквиру туристичке регије „3.1” (Тара - Златибор - Златар). Предвиђени су: гребенске излетничке и планинарске стазе, а у понуду ће бити укључени и предели очуваног биодиверзитета (већи део Округлице-Височке клисуре, Мучањ и мањи део Муртенице) и понуда сеоско-туристичког насеља Мочиоци.

Путну инфраструктуру формираће постојећи и планирани путеви који су у функцији посебне намене и интегралног развоја и уређења подручја. Просторним планом иницира се прекатегоризација постојећег локалног пута на правцу Доњи Љубиш (Р-230/Р-228) – Горњи Љубиш – Водице (М-21) у пут регионалног значаја. Овим решењем обезбеђује се могућност успостављања квалитетне путне комуникације и услови за транзитни саобраћај на правцу Ивањица/Ариље – Чајетина, односно повезивање магистралних путева М-21 и М-21.1. За сва насеља са територије општине Ивањица Планом је предвиђено водоснабдевање из постојећих и новокаптираних извора са хлорисањем. *Одвођење комуналних отпадних вода* у широј зони заштите решаваће се кроз изградњу санитарних, водонепропусних, септичких јама. Трошкови санитације постојећих домаћинства, односно објеката намењених за стални и привремени боравак представљају део инвестиционе вредности објеката подсистема „Рзав”. У области *електроенергетске мреже* задржава се постојећа, основна, конфигурација напојне и дистрибутивне високонапонске електроенергетске мреже. Предвиђена је могућност изградње малих хидроелектрана (МХЕ), које би се реализовале првенствено на местима уз планиране бујичне преграде. Право на енергетско искоришћавање вода према Плану може бити условљено (су)финансирањем изградње бујичне преграде. Изградња МХЕ је плански могућа на профилима: Мале реке, на два преградна места низводно од Равне Горе, и Пресечке реке, на два преградна места - низводно од Пресеке и Мочиоца. *Поштанске услуге* корисника обезбеђиваће се преко постојеће поште у насељу Катићи. Просторним планом задржава се постојећа, основна, конфигурација телекомуникационе мреже.

У области *заштите природног наслеђа* предложене су предеоне целине за успостављање претходне заштите, и то: Округлица – Височка клисура, Мучањ и Чемерница. На природним вредностима предложеним за утврђивање претходне заштите, односно стицања статуса природног добра, Планом је успостављена заштита сагласна режиму заштите III степена, са селективним и ограниченим коришћењем природних вредности/ресурса и контролисаним активностима и интервенцијама у простору, усклађеним са циљевима заштите природног добра. Концепција *заштите животне средине* базира се на мерама заштите животне средине у фази изградње и у току експлоатације подсистема, и мерама за праћење стања животне средине. Планом су дефинисане и мере заштите од *акцидентата, елементарних непогода и обезбеђење интереса за одбрану земље*.

Просторни план општине Ивањица усклађиваће се са планским решењима Просторног плана подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема „Рзав” („Службени гласник РС”; бр. 131/04) и ближе ће дефинисати планска решења у вези са привредним развојем, организовањем мреже центара насеља, уређењем грађевинских подручја насеља и објеката јавних служби у складу са законом.

ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ПАРКА ПРИРОДЕ „ГОЛИЈА” („Службени гласник РС”; бр. 16/09)

Просторни план подручја посебне намене Парка природе „Голија” је дугорочни плански документ који се доноси за период до 2021. године. Просторним планом (938,66 km²) обухваћено је 46,3% (504,76 km²) подручја општине Ивањица и то 15 целих КО: Брусник, Вионица, Врмбаје, Вучак, Глеђица, Градац, Дајићи, Добри До, Коритник, Куманица, Чечина, Ерчеге, Братљево, Медовине и Смиљевац. Подручје истраживања (1157,56 km²) ван обухвата ППППН Парка природе „Голија”, на подручју општине Ивањица простире се на територији шест целих КО: Васиљевићи, Комадине, Косовица, Мана, Ровине и Рокци (87,84 km²).

Део територије општине Ивањица које улази у границе подручја Просторног плана према величини, основним тенденцијама у динамици, као и променама у демографским структурама, припада категорији популационо малих, демографско депресивних брдско-планинских, наглашено руралних средина. У Плану је, уважавајући досадашње тенденције опадања броја становника, али и стратешко опредељење да се оно у ближој и даљој

будућности спречи, прихваћен одговарајући оптимистички приступ по коме се може очекивати да ће се постојећи број становника стабилизovati уз извешан пораст броја становника.

У делу о природним вредностима извршено је зонирање Парка природе у оквиру три степена/режима заштите (дефинисана правила коришћења природних ресурса и простора и мере заштите и уређења у складу са Уредбом) и утврђено да Резерват биосфере, који се налази у целости у оквиру Парка природе има идентичну намену по основу режима заштите, коришћења и управљања. Према Уредби стање заштите на подручју Парка природе на територији општине Ивањица је следеће:

- режим I степена заштите – „core area” обухвата 14 локалитета површине 502,88 ха или 0,7% укупне површине Парка природе, односно 1,2% површине дела Парка природе на подручју Плана;
- режим II степена заштите – „buffer area” обухвата 16 делова подручја површине 3352,4 ха или 4,5% укупне територије Парка природе, односно 7,8% површине дела Парка природе на подручју Плана;
- режим III степена заштите – „transition area” се примењује на осталом делу простора Парка природе од 39307,72 ха или на 91,0% територије дела Парка природе на подручју Плана.

Део површине који је на територији Просторног плана обухваћен границама Просторног плана подручја посебна намене Парка природе „Голија”, а налази се изван граница дела Парка природе, представља *заштитну зону*.

Планом су регистровани и хидрогеолошки објекти, односно појаве изузетних хидрогеолошких, физичко-хемијских карактеристика и ресурсних потенцијала, специфични хидролошки елементи, земљишта која су под снажним утицајем воде, стална или повремена језера, тресаве и тресетне ливаде; највиши и најзначајнији врхови/видиковци; разноврсни флувиоденудациони и морфоструктурни облици и карактеристична подручја традиционалног односа према природи – културни предели. У циљу очувања слике и доживљаја предела, као основне вредности подручја Парка природе „Голија” штите се: посебне природне вредности и реткости; природи блиска станишта са њиховом специфичном разноврсношћу врста; културно-историјски вредни предели; природни елементи који граде структуру подручја; подручја са високом структурном разноврсношћу и разноврсношћу намена; геолошке, геоморфолошке и хидролошке особености; начини градње типичне за регион; споменици културе и њихова околина и изразити морфолошки облици. У делу о *заштити непокретних културних добара* на територији општине Ивањица утврђени су: споменици културе великог значаја - манастир Ковиље и црква св. Преображења; културна добра која су проглашена, а некатегорисана - црква св. Кузмана и Дамјана и кућа Венијамина Маринковића и евидентирани споменици културе који уживају претходну заштиту - римски мост и црква Преображења. У атару села Брусник констатована је релативно најочуванија структура традиционалне изградње.

Просторним планом су у концепцији будућег *развоја и организације мреже* дефинисани центри заједнице насеља/развојни центри (Беле Воде–Дајићи и Девићи). Насеље Међуречје, центар заједнице насеља, има карактер улазног пункта у Парк природе. Центри месних заједница према административној подели су локални центри: Братљево, Ерчега и Остатија. Планом су предвиђени *туристички центри/туристичке целине*, као носиоци организоване туристичке понуде: Врхови–Одвраћеница; Голијска Река и Беле Воде–Дајићи. У циљу реализације активности заштите и управљања природним добром предвиђени су: примарни (Беле Воде) и секундарни центри Парка природе (на Врховима–Одвраћеници и у Голијској реци); научно истраживачки и образовни центри (у Ковиљу и у Средњој реци); шумарско ловни центри у насељима; шумарско ловни центри ван насеља; информативни центри у општинском центру; улазни (и контролни) пунктови са одговарајућим информативним садржајима на приступним саобраћајницама и прихватно-приступни пунктови на скијалиштима. *Организација/развој објеката јавних служби*

заснива се на моделу концентрације садржаја у центрима заједнице насеља како би се обезбедио одговарајући ниво услуга.

У области *саобраћајне инфраструктуре*, задржава се постојећа траса државног пута I реда бр. 21.1 која се поклапа са „ивањичким” коридором аутопута Београд - Јужни Јадран (Е763) деоница од Пожеге до границе са Црном Гором (Бољаре). Концепција развоја путног саобраћаја и инфраструктуре у Плану подразумева: рехабилитацију државних путева II реда; изградњу нових локалних путева и формирање диференциране мреже излетничких, пешачких, јахачких и бициклистичких стаза; интензиван развој и изградњу саобраћајних објеката (аутобуске станице у насељима Девихи и Беле Воде, и у контактном подручју Парка у Међуречју) и пратећих путних објеката (путне базе на локацијама Беле Воде, Преко Брдо, Црни врх и Одвраћеница; станице за снабдевање горивом - у насељима Братљево, Придворица, Беле Воде, Девихи и Одвраћеница, као и у контактном подручју у Међуречју) у функцији унапређења и туристичког развоја подручја. У зони Међуречја предвиђена је изградња мањег аеродрома за туристичка и спортска путовања у локалном саобраћају и изградња хелидрома на следећим локацијама: Девихи, Беле Воде и Врхови-Одвраћеница, као и на скијалиштима и другим рекреативним површинама, сагласно посебним прописима.

Планом је у области *водоснабдевање* предвиђено снабдевање објеката из локалних каптажа, групних водовода и појединачних бунара, с тим што ће се одговарајућим урбанистичким плановима омогућити заједничко водоснабдевање за поједине групације објеката, а према посебним техничким условима. У области развоја *електроенергетског система* циљ јесте стварање оптималног решења за довољно, сигурно, квалитетно и економично снабдевање електричном енергијом постојећих и планираних потрошача. Уважавајући стање појединих објеката преносне мреже, предвиђена је изградња нових трафостаница и водова, уз уважавање свих критеријума заштите, као и техничких критеријума. За квалитетно одвијање *телекомуникационог саобраћаја* предвиђена је изградња квалитетних спојних путева оптичким кабловским везама, замена постојећих телефонских централа дигиталним, уз сукцесивно повећање капацитета у складу са растом броја прикључака. Планом је констатовано да подручје има велики потенцијал за коришћење *обновљивих извора енергије*. У области *топлификације*, имајући у виду велику разбијеност насеља, ниске густине становања у оквиру њих и дисперзност туристичких капацитета, Планом није предвиђено повезивање на веће системе даљинског грејања, осим у случају туристичких целина, првенствено целине Врхови-Одвраћеница. *Систем управљања отпадом* се заснива на принципима и одредбама из Националне стратегије управљања отпадом – са програмом приближавања Европској унији (2003).

Према концепцији *развоја привредних делатности*, пољопривреда и шумарство одвијаће се на целом подручју у складу са гранским програмима развоја, уз услове које успостављају посебне намене подручја (Парк природе и Резерват биосфере), као и у складу са условима заштите природе у зонама I и II степена заштите, културних добара, културног предела и заштите животне средине.

Према Плану, *шумама и шумским земљиштем* у државном власништву газдоваће се на основу општих и посебних шумских основа. Газдовање шумама у приватном власништву одвијаће се на основу посебних основа које ће поштовати исти приступ. *Пољопривредно земљиште* се по садржају и интензитету коришћења строго диференцира у односу на зоне заштите. Планом је предвиђено унапређење постојећих и активирање нових видова коришћења *ловних потенцијала* подручја (ловишта „Чемерница” и „Голија”) и формирање узгојног центра „Голијска река” у ловишту „Голија” (ГЈ „Голија”) и терена за обуку ловачких паса у ловишту „Чемерница”. Према Просторном плану, спортски риболов ће се одржавати у складу са постојећим риболовним основама уколико нису у супротности са одредбама заштите.

У складу са *Водопривредном основом Републике Србије* (2002) код свих планираних акумулација („Рокци” на Ношници; „Препрана” у горњем току реке Студенице и

„Куманица” на Моравици) реч је о тзв. „већим акумулацијама” које су сврстане у изворишта вода од регионалног и републичког значаја за комплексно решење коришћења вода. Просторним планом се за акумулацију „Препрана” на Студеници резервише простор на потезу од 9,5 km узводно од манастира до близу села Придворица, до доношења коначне одлуке. Утврђено је да постоје могућности за изградњу већег броја малих акумулација, чије локације нису тачно дефинисане.

У складу са Мастер планом развоја туризма Голије (2008), на подручју општине Ивањица предвиђени су: туристички центри (насеља Девићи и Остатија-Коритник, са развојем сеоског туризма у околним селима и засеоцима) и туристички локалитети/туристичке целине (Беле Воде са насељима Дајићи, Средња Река и Старо Село; Голијска Река, Врхови-Одвраћеница и Шереметовица-Кути-Плешин, уз које се убрајају и околна сеоска насеља и засеоци чинећи јединствени туристички ризорт који је повезан скијалиштем „Голија”). Издвојени су и простори могућих скијалишта: Одвраћеница и Голијска Река. Предвиђене су и спортско-рекреативне и забавне активности по правилу нижег интензитета, уз испуњавање законских услова из области заштите животне средине и других прописа који регулишу ове делатности.

Концепција организације, уређења и *заштите животне средине* у Просторном плану базира се на интегралном вредновању свих компоненти животне средине и на строгом поштовању свих законских норми и обавеза у вези са заштитом и унапређивањем квалитета животне средине. Концепција заштите од *елементарних непогода* (земљотрес, поплаве, пожари, клизишта и биљне и животињске штеточине) базира се на примени превентивних мера заштите у складу са одговарајућим прописима.

У оквиру *планске разраде* Просторног плана подручја посебне намене Парка природе „Голија” утврђене су обавезе у вези са израдом планова генералне регулације за: центар заједнице насеља Девићи и за туристичке целине Беле Воде–Дајићи, Голијска река и Одвраћеница и планова детаљне регулације за: центар Парка природе на Белим Водама и за ризорт Врхови. Од планираних, урађени су: План генералне регулације туристичке целине Беле Воде - Дајићи, у склопу планинског ризорта Голија, са детаљном регулацијом зоне викенд насеља (2010); План генералне регулације туристичке целине Врхови – Одвраћеница, у склопу планинског ризорта Голија, са детаљном регулацијом зоне дела Одвраћенице испод врха Кула (2010) и План детаљне регулације туристичке целине Голијска река, у склопу планинског ризорта Голија (2010).

ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ СПЕЦИЈАЛНОГ РЕЗЕРВАТА ПРИРОДЕ „УВАЦ” („Службени гласник РС”, бр. 83/10)

Просторни план подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Увац”¹ је дугорочни плански документ који се доноси за период до 2022. године. Просторним планом (1748,12 km²) на делу територије општине Ивањица обухваћено је шест целих КО (седам насеља): Васиљевићи, Ерчеге, Јаворска Равна Гора, Кушићи, Медовине и Смиљевац или 15,2% подручја Просторног плана општине (165,81 km²). У обухвату подручја Плана је и југозападни део Парка природе „Голија” - делови КО: Ерчеге, Медовине и Смиљевац (3335 ha или 33,35 km²), као и део Резервата биосфере у границама Парка природе „Голија” који обухвата делове истих КО (Ерчеге, Медовине и Смиљевац). Два локалитета/дела Парка природе „Голија” (оба у КО Медовине) се налазе у режиму II степена заштите (135 ha) и то: „Бојово Брдо”, извориште Голијске реке и делови Бојовог брда, који обухвата цела 126, 127, 128, 60 и 59 (без Р 2) у Г.Ј. Голија (133,95 ha) и „Јелића стругара”, горњи део водотока Голијске реке, део 61 одељеља у Г.Ј. Голија (12,00 ha). Наведени локалитети/делови простора у режиму II степена заштите

¹ Специјални резерват природе „Увац” (7543 ha или 75,43 km²) простире се на територији општина Нова Варош и Сјеница, а заштитна зона на деловима територије општина Нова Варош, Сјеница, Пријепоље и Ивањица.

налазе се и у Резервату биосфере. Део Парка природе Голија у режиму III степена заштите износи 2920 ha.

У циљу *функционалне интегрисаности* мреже заштићених подручја и туристичких дестинација Југозападне Србије, Планом је предвиђено функционално повезивање Специјалног резервата природе „Увац“ (СРП „Увац“) са Златиборско - Златарском туристичком осовином, односно Голијом (планским подручјем) - Јавором и Пештером и стварање нових, интензивних функционалних веза у окружењу. За *интратериторијалне интеграције* подручја предвиђено је формирање секундарних или субрегионалних осовина интензивнијег развоја: Ивањица – Кушићи – Кладница - СРП „Увац“ – Сјеница - Тријебине (скијалиште Озрен) - Црна Гора и Парк природе Голија - Дуга Пољана - Карајукића Бунари (Пештерско поље) - Црна Гора.

Заштитна зона Специјалног резервата природе Увац која је установљена Уредбом о заштити, Просторним планом се на подручју општине Ивањица третира као *шира зона заштите слива Увца* (зона III). Заштитна зона Парка природе „Голија“ дефинисана Просторним планом подручја посебне намене Парка природе „Голија“ се на Планском подручју једним делом налази и на сливном подручју Увца, тј. на простору његове заштитне зоне и зоне шире заштите изворишта.

У области *заштите културног наслеђа*, поред бројних културних добара евидентирани су: споменик културе од великог значаја - Црква Св. Арханђела Гаврила и Михаила у Ковиљу и културно добро - знаменито место Спомен гробље са спомеником мајору Илићу на Јавору, у Кушићима, за које је утврђена заштићена околина. Регистрована су и 22 добра која уживају претходну заштиту у следећим насељима (2009): Ерчеге (7); Кушићи (7), Равна Гора (3), Смиљевац (3), Васиљевићи (2). План предвиђа примену модела *активног етно-парка* у селу Ерчеге.

Концепција развоја *хидротехничке инфраструктуре* заснива се на даљем развоју, обнови и доградњи интегралног вишенаменог система за уређење, коришћење и заштиту вода слива Увца. У склопу Западноморавско-рзавског регионалног система за снабдевање водом насеља налази се Моравички (Ивањички) субсистем, са реализованом почетном конфигурацијом: Куманички подсистем; у коначним фазама развоја субсистема реализоваће се три планиране акумулације чији се највреднији делови заштићених изворишта налазе на подручју Просторног плана („Рокци“ на Ношници; „Куманица“ на Моравици и „Дубравица“ на Грабовици).

У концепцији *развоја туризма* за део територије општине Ивањица предвиђени су следећи видови туризма: зимски и целогодишњи стационарни и излетнички (Голија); културни (манастир Ковиље); здравствено-реhabилитациони (Ивањица); манифестациони (у селима Кушићи, Катићи и планираном етно-парку у Ерчегеама); транзитни (са изградњом планираног аутопута Београд-Јужни Јадран и активирањем војног аеродрома у Сјеници); едукативни и еколошки (вредно природно наслеђе); конгресни (Ивањица и секундарни туристички центри) и ловни туризам (обронци Голије). Голија је издвојена као део планираног јединственог *кластера зимских туристичких центара западне и средишње Србије*.

Планом су дефинисани циљеви *демографског и просторног развоја*: задржавање и запошљавање младих и радно-способних становника; промена миграционих токова; ревитализација насеља лоше старосне структуре и негативног индекса виталности и диверзификација активности. Пројекције указују на даљи процес старења становништва, и на промене у свим важнијим функционалним контингентима. У области *развоја и организације мреже насеља* издвојени су центри заједница сеоских насеља: Кушићи и Ковиље. Насеља Кушићи и Ерчеге ће развијати и туристичку функцију и то као секундарни туристички центри на руралном подручју. Код развоја *мреже јавних служби*, основно концепцијско опредељење јесте развој одрживе мреже услуга и објеката јавних служби.

У Плану су дефинисани *правци одрживог развоја привреде*: агроиндустрија - пољопривреда са прехранбеном индустријом; текстилна индустрија; прерада дрвета и производња намештаја; туризам, као и водопривреда, шумарство и др. У складу са *рејонизацијом пољопривредне производње*, део планског подручја је сврстан у *рејон заштићених подручја природних вредности* у коме се у циљу заштите природних вредности подстиче примена органских метода производње хране, у спрези с развојем руралног туризма и уз уважавање економских интереса локалног становништва. Концепција газдовања *шумама* подразумева унапређивање стања шума и увећање површина под шумом пошумљавањем (на шумском земљишту VI, VII и VIII бонитетне класе у државном и приватном власништву) ради достизања оптималне шумовитости подручја. Од *минералних ресурса* евидентирани су појаве шелита у насељу Медовине, и утврђена значајна сировинска база за производњу грађевинског и украсног камена.

У области *саобраћајне инфраструктуре*, код трасе аутопута Београд-Јужни Јадран на деоници Пожега-Јужни Јадран, уважене су варијанте разрађене техничком документацијом на нивоу генералног пројекта (на територији општина Ариље, Ивањица и Сјеница): Варијанта „Исток 1”, Варијанта „Исток 2” и Варијанта „Централна”. Планом се сви постојећи државни путеви II реда и предвиђене трасе неизграђених деоница задржавају (државни путеви бр. 117; бр. 272 и бр. 230). У циљу повећања саобраћајне доступности и повезаности центара у мрежи насеља, привредних потенцијала, туристичке понуде у простору и руралних рејона планирана је реконструкција и доградња јавних општинских путева. У области *одрживог развоја енергетике* предвиђена је изградња нове ТС 35/10 kV у насељу Кушићи, у функцији перспективног развоја туризма и привредних активности на планини Јавор. Приоритет је дат реконструкцији преносних далековаода, у циљу поузданијег напајања електричном енергијом и сукцесивног повећавања инсталисане снаге у постојећим ТС 10/0,4 kV. Евидентирано је 12 потенцијалних локација за МХЕ на следећим водотоцима (тиролски захват): Моравица (1); Моравица, Сапатница (1); Ношница (5); Ношница-Суваја (1); Зечка (1); Зечка-Брадића поток (1); Страгачинска-Масковача (1) и Масковача (1). Концепција *развоја телекомуникација и поштанског саобраћаја* подразумева задржавање постојећих техничких система (мреже и објеката), што се нарочито односи на каблирану мрежу, док ће се ваздушна мрежа сукцесивно каблирати, до телефонских извода.

У погледу *квалитета животне средине* подручје је сврстано у следеће категорије: подручје претежно квалитетне животне средине (туристички центри Кушићи и Ерчеге; државни путеви I и II реда); подручје квалитетне животне средине (пољопривредни рејони пашњачког сточарства и мешовите сточарско-ратарско-воћарске производње, шумска подручја, примарна сеоска туристичка насеља) и подручје претежно квалитетне животне средине (Парк природе „Голија”; изворишни делови Ношнице, Моравице, речни токови I и I/II класе квалитета). Планом су дефинисане мере заштите природних вредности кроз заштиту, очување и унапређење квалитета вода, земљишта и ваздуха. У области *управљања отпадом*, до изградње регионалних центара, предвиђена је санација и рекултивација подручја нелегалних депонија и унапређење система сакупљања отпада и транспорта комуналног и другог отпада до депоније „Грбавчевица”. Концепција *заштите и управљања од природних непогода* заснива се на систему превентивних, организационих и других мера и инструмената у циљу спречавања настанка ризика од природних непогода и технолошких удеса, односно смањивања последица на прихватљив ниво.

У оквиру *планске разраде* Просторног плана подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Увац” утврђене су обавезе у вези са израдом планова детаљне регулације за грађевинско подручје секундарних туристичких центара Кушићи и Ерчеге и за планирани етнопарк у Ерчегама.

Стратегије, регионални и локални развојни документи

Поставке из више *стратешких развојних докумената* су уграђене у План:

- Национална стратегија управљања отпадом, са програмом приближавања Европској унији (Закључак Владе 05 број: 353-4070/2003-001 од 4. јула.2003. године);
- Стратегија за смањење сиромаштва у Србији, Влада Републике Србије, 2003;
- Стратегија пољопривреде Србије („Службени гласник РС”; бр. 78/05);
- Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2015. године („Службени гласник РС”; бр. 44/05) и Уредба о изменама и допунама Уредбе о утврђивању Програма остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2015. године за период од 2007-2012. године („Службени гласник РС”; бр. 99/09);
- Стратегија развоја шумарства Републике Србије („Службени гласник РС”; бр. 59/06);
- Стратегија развоја туризма Републике Србије („Службени гласник РС”; бр. 91/06);
- Стратегија регионалног развоја Републике Србије за период од 2007. до 2012. године („Службени гласник РС”; бр. 21/07);
- Национална стратегија привредног развоја Републике Србије од 2006. до 2012. године, Републички завод за развој (2006);
- Национална стратегија одрживог развоја („Службени гласник РС”; бр. 57/08);
- Стратегија развоја железничког, друмског, водног, ваздушног и интермодалног транспорта у Републици Србији од 2008. до 2015. године („Службени гласник РС”; бр. 4/08);
- Стратегија просторног развоја Републике Србије, Републичка агенција за просторно планирање, Министарство животне средине и просторног планирања РС, 2009;
- Национални програм заштите животне средине („Службени гласник РС”; бр. 12/10);
- Стратегија управљања отпадом за период 2010-2019. година („Службени гласник РС”; бр. 29/10);
- Национални програм за пољопривреду од 2010. до 2013. године („Службени гласник РС”; бр. 83/10);
- Национални програм руралног развоја од 2011. до 2013. године („Службени гласник РС”; бр. 5 /11);
- Стратегија биолошке разноврсности Републике Србије за период од 2011. до 2018. године („Службени гласник РС”; бр. 13 /11).

У План су инкорпориране и смернице и стратешка опредељења из *регионалних и локалних развојних докумената*:

- Мастер план развоја туризма на Голији са пословним планом (2008), Министарство економије и регионалног развоја Републике Србије;
- Локални план управљања чврстим отпадом на територији општине Ивањица (2008); Општина Ивањица;
- Социо-економска анализа општине Ивањица (2008), Регионална агенција за економски развој Шумадије и Поморавља;
- Стратегија социјалне заштите општине Ивањица 2008-2012. – Кренимо даље заједно; Министарство рада и социјалне политике Републике Србије и Општина Ивањица;
- Стратегија одрживог развоја региона Ужица 2009-2012; Фонд Центар за демократију - Београд и Регионална привредна комора Ужице;
- Стратегија одрживог развоја општине Ивањица 2009-2014. (2009); Програм развоја општина у југозападној Србији (UNDP-PRO);
- Локални акциони план за младе 2010-2014 (2009); Министарство омладине и спорта Републике Србије;
- Стратегија развоја пољопривреде општине Ивањица за период 2009-2014. година, Општина Ивањица (2009);

- Социо-економска анализа Рашког и Моравичког округа 2015; Регионална агенција за просторни и економски развој Рашког и Моравичког округа (2011);
- Регионални план управљања отпадом; ЈКП „Дубоко” (нацрт; март, 2011).

Стратегија одрживог развоја општине Ивањица 2009-2014. (2009) урађена је након прве стратегије усвојене на локалном нивоу - Стратегије социјалне заштите општине Ивањица 2008-2012. - *Кренимо даље заједно*, а усаглашена са свим релевантним националним и међународним стратегијама. Кроз анализу стања, снага, слабости, могућности и препрека одрживог развоја дефинисани су: визија, мисија, приоритети и циљеви. Ивањица је сагледана као место поверења, шансе и гостопримства. У складу са дефинисаном мисијом, а да би се побољшао квалитет живота грађана и изградила средина која преузима одговорност за одрживи развој заједнице, општина Ивањица ће успостављати механизме за проверу развојних потреба заједнице, континуирано ће унапређивати инфраструктурне, организационе, људске и финансијске ресурсе, развијати мрежу ефикасних и одрживих институционалних и ванинституционалних услуга засновних на развојним потребама заједнице, изграђивати и стално јачати партнерство јавног, пословног и сектора грађанског друштва, те континуирано информисати грађане и на тај начин ће се подстицати активно учешће у процесу планирања и имплементације стратегије одрживог развоја.

У циљу реализације дефинисане визије и мисије, у Стратегији су постављени стратешки приоритети: инфраструктурни развој општине; подстицај развоју привреде; заштита животне средине; развој људских ресурса и подизање образовног, културног и спортског нивоа заједнице; изградња и унапређење локалних институционалних ресурса неопходних за одрживи развој заједнице и имплементацију стратегије, и унапређење социјалне и здравствене заштите.

2. ИЗВОД ИЗ КОНЦЕПТА ПЛАНА

2.1. СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

2.1.1. Природни системи и ресурси

Територија општине Ивањица припада геотектонској целини „Вардарска зона“, изузимајући крајњи западни део који је саставни део „Унутрашњих Динарида“ (Дринско-ивањичког елемента). Највећи део простора „Вардарске зоне“ изграђен је од творевина палеозојске старости – карбонских кристаластих шкриљаца. У датом комплексу стена преовлађују филити у смени са серидитским стенама. Знатна је заступљеност и кварцних конгломерата и кварцита. Идући ка југу, све су присутнији пробоји магматских стена, док су северно и североисточно од Ивањице заступљени кластични седименти горњокредне старости (лапорци, пешчари и др.). Творевине „Вардарска зона“ су тектонски веома оштећене, посебно палеозојски шкриљци. Дуж крупних раседа предиспониране су речне долине. Област „Унутрашњих Динарида“ претежно је изграђена од стена из састава двеју геолошких формација: карбонатне формације горњотријаске старости (кречњаци и доломити) и формације пермокарбона (пешчари и конгломерати).

Од *минералних сировина* издваја се лежиште антимона у пределу Лисе. Појаве антимона утврђене су и у пределу Доброг дола, око 10 km југоисточно од Ивањице, а појаве шелита, руде сличне волфрамиту, у насељу Медовине. Камени кречњак у Рашчићима се користи за изградњу путева и градњу објеката. Налазиште филита у месту Маће познато је као „Маћански камен“ и користи се као кровни покривач. Налазиште украсног камена је регистровано у Лукама. У Зечком пољу изнад Кушића, постоје налазишта мермера.

Рељеф општине Ивањица се одликује морфолошком и морфометријском разноврсношћу, појавама и облицима који су карактеристични за брдско-планинске терене. Преко 90% територије Општине се простире на висини од преко 600 m н в. Планине представљају доминантан облик рељефа, а временом настанка, геолошким саставом и правцем пружања припадају динарском типу (Голија, Чемерница, Кукутница, Чемерно, Радочело). У рељефу се издваја *масив Голије* (највиша тачка Јанков камен, 1883 m), који се пружа у виду лука правцем од истока ка западу. Гребен је расшчлањен изворишним деловима Студенице, Људске реке, Моравице и Јабуковачког потока (реке усекле своје долине). Планински масив Голије окружен је на северу планином Јелицом, на истоку Копаоницом, Чемерном и Радочелом, на западу Јавором, а на југу Златаром, Јадовником и Пештерском висоравни. Подручје саме Голије ограничено је долином Ибра на истоку, Рашке и Људске реке на југу, Моравице на западу и средњим делом долине Студенице на северу и северо-истоку. Одликује се богатством воде и разноврсним живим светом. Највреднији шумски комплекси су заштићени. Јужне падине обрасле су пространим ливадама и пашњацима. У смрчевим шумама очувале су се тресаве као специфични и осетљиви екосистеми. *Јавор* обухвата простор између река Тисовице, Увца, Брњице и Ношнице. Ношница је природна граница између Јавора и Голије, а највиши врх је Василин врх (1520 m н.в.). Богат је пашњацима и чистим изворима. *Мучањ* се својим обронцима уздиже изнад Пресјечке реке, Великог Рзава и Грабовице. Највиши врх је Јеринин град (1534 m н.в), кречњачког је састава. *Чемерница* се простире између Мучња, Јавора и Тисовице, Пресјечке реке и Увца. То је кречњачка висораван са највишим врхом Белом стеном (1482 m н.в). *Кукутница* (1382 m н.в) је веома богата водом, забележено је 365 извора који се уливају у Мали Рзав и Пањицу. *Чемерно* се пружа од запада ка истоку у дужини од око 21 km. Највиши врх је Смрдључ (1579 m н.в). *Радочело* је планина на

левој страни реке Ибар, око 12 km западно од Ушћа, правца пружања североисток-југозапад, извијен према југоистоку. Долинама десних притока Студенице и изворишних кракова Брвенице рашчлањена је на високе косе и већа узвишења (Кривача; 1643 m; Врхови ; 1533 m).

Морфологија речних долина је директна последица геолошког састава и у мањој мери структурно тектонских односа. Речне долине се карактеришу појавама бројних тераса различите висине, при чему материјал који их гради представља средину у оквиру које се одвијају секундарни морфолошки процеси. Ови процеси се јављају у оквиру релативно дебелог слоја распаднуте матичне стене и најчешће представљају процесе који за последицу имају изразито јаружање с једне стране и редепоноване материјала на погодним местима с друге. Иако су облици везани за јаружање и спирање доминантни, у зони Јанковог камена су уочени и облици везани за процесе глацијације, односно остаци „ледничких легла”.

Речни систем чине чисте и брзе планинске реке, од којих се издвајају: Моравица (настаје од Голијске реке и Јабуковачког потока; дужина главног тока од извора до Ивањице износи 47,9 km, а површина слива 475 km²; улива се у Западну Мораву) и Студеница (настаје од Црне реке и Студенца, дужина тока са Црном реком износи 61 km; површина слива око 582 km², улива се у Ибар код Ушћа). Иако чине два независна слива поседују сличне карактеристике: спадају у воде салмонидног типа, брзе и бистре, делом бујичарког карактера. Укупна дужина водотока на територији општине Ивањица износи око 215 km. Од хидролошких појава издвајају се и језера, стална или повремена: „Тичар” или „Дајићко језеро” на северозападној страни Голије (1.420 m н.в.); језеро „Небеска суза” на месту званом Округлица (1.495 m н.в.); „Кошанинова језера” (два спојена језера, велико и мало) на северној страни Црепуљника (900 m н.в.) и језеро „Тресава”, површине око 1,5 ha у изворишном делу Јастребовачке реке.

Изворишни делови река Грабовице, Ношнице, Моравице и Студенице налазе се у брдско-планинском делу који је слабо насељен и где нема загађивача, одликују се добрим квалитетом воде и представљају потенцијална изворишта за коришћење воде за пиће (изградња акумулација) која се морају заштити од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно утицајати на издашност и здравствену исправност воде.

У односу на геолошку грађу формирано је више типова порозности (пукотинска, крашки тип порозности и интергрануларна порозност у алувијалним равнинама река). На целој територији Општине, посебно у брдско-планинском подручју, постоји велики број извора али не постоји катастар – евиденција о положају, издашности и квалитету воде. Најпознатији извор минералне воде налази се у селу Прилике, Прилички кисељак, на брежуљкастим и шумовитим огранцима Мучња (на 500 m н.в.). Терен је изграђен од палеозојских метаморфита – карбонских кристаластих шкриљаца, у којима преовлађују филити у смени са серицитским шкриљцима. Знатна је заступљеност и кварцних конгломерата и кварцита. Вода садржи спектар минералних материја, а због присуства радона, урана и радијума сврстава се у радиоактивне воде. Минерални извори се јављају на ширем простору изграђеном од метаморфита, тако да су осим у Приликама, познати и у Буковици, Церову (веома перспективно подручје), као и на самој обали Моравице код Ивањице. Извори су мале издашности (до 0,2 l/s), са повишеним садржајем CO₂ (око 1,5 g/l). Вода је хладна (температура око 12-16°C), преовлађујућег HCO₃-Na састава и вредности pH 6,1-6,5. Укупна минерализација износи око 6,6 g/l. Осим поменутих извора, извори минералне воде регистровани су на Бруснику (Голија). Природна изворска вода *Голијска ледена*, са надморске висине од 1100 m, из дубине од 130 m, у свом природном стању, неизмењених физичко-хемијских и органолептичких особина се флашира. Природна изворска вода *Голијска ледена* сврстава се у веома ретке висококвалитетне воде са ниским садржајем растворивих материја (суви остатак на 180° од 67 mg/l), добро избалансираном односу основних минерала, као и изузетно ниском садржају натријума

(0,79 mg/). Поменута својства чине је погодном за свакодневно конзумирање, нарочито особе са повишеним крвним притиском.

Општина Ивањица се убраја у брдско-планински тип, чије су *климатске карактеристике* детерминисане надморском висином, облицима рељефа, као и заступљеношћу већих шумских комплекса. Основна карактеристика климе је дуга хладна зима и кратка топла лета. Просечна средња дневна температура износи 9,3°C, док је средња температура ваздуха у вегетационом периоду 11,9°C. Апсолутни максимуми јављају се у јулу, а минимуми у децембру. Апсолутни температурни минимум износи -25,2°C, док је апсолутни температурни максимум 38,4°C. Укупна годишња количина падавина износи 920 mm, што омогућава развој ратарске и воћарске производње. Распоред падавина је релативно повољан јер се у току вегетационог периода излучи око 450 mm водених талога, али су месеци јул и август изузетно сушни. Релативна влажност ваздуха износи 78,2%. По учесталости појаве мразева, последњи се јављају у априлу, док први позни мразеви наступају почетком треће декаде октобра. Дебљина снежног покривача креће се од 44 до 60 cm, а број снежних дана од 80 до 100 дана. Број сунчаних дана износи 100-110 дана, а укупна инсолација 1933 h (у јулу месецу 257 h, а у фебруару 87 h).

Алувијална *земљишта* су заступљена у долини Моравице, а највеће површине заузимају између Ивањице и Прилика. Скелетна земљишта на кречњаку заступљена су на више локалитета, у највећем проценту на Мучњу. Делувијална земљишта регистрована су у долини Лучке реке. Као и алувијална земљишта, најчешће се користе за пољопривредну производњу. Дистрични ранкери (кисело хумусно-силикатно земљиште) и кисело смеђе земљиште на палеозојским шкриљцима, флишу и пешчару доминирају у брдско-планинском појасу од 500-1000 m н.в. Заступљено је на десној страни Моравице, у сливу Лучке и Осоничке реке. Кисела хумусно-силикатна земљишта имају мањи производни потенцијал. То су шумска станишта, а вегетација штити земљиште од ерозије. Кисела хумусно-силикатна земљишта на палеозојским шкриљцима, флишу и пешчару на мањим нагибима, еволуирају у стадијум киселог земљишта. У односу на ранкере, карактерише их већа дубина. Већи садржај глине и већа дубина земљишта обезбеђују боље задржавање воде и мезофилније услове. Кисела смеђа земљишта у брдско-планинском и планинском појасу типична су шумска земљишта. Шумске врсте дрвећа на овим земљиштима имају релативно високу продуктивност. Јављају се у сливу Студенице, од Девића до Придворице, затим у сливу Ношнице и Грабовице. Смеђе подзоласто земљиште се образује у високо-планинском појасу од 1400 до 1900 m н.в., на палеозојским шкриљцима под мешовитим лишћарско-четинарским шумским заједницама на Голији.

Природне вредности подручја Голије, према Студији Завода за заштиту природе Србије (2000), у целини, чини: „...флористички биодиверзитет са око 900 таксона биљног света; рефугијални карактер станишта – један од најзначајнијих центара реликтних биљних врста и терцијарних реликата са значајним ендемичним, реликтним и угроженим врстама флоре, као и врстама које повезују западни и централни део Балканског полуострва; ботанички значајна подручја са очуваним лишћарским и лишћарско четинарским шумама прашумског типа, као и шумама четинара, посебно субалпијске смрче; пејзажне, геоморфолошке, хидролошке, фаунистичке и друге специфичности подручја. Ендемске и реликте врсте су посебно заступљене у шумским заједницама које гради планински јавор (*Asper heldreichii*) који представља, у ботаничком погледу, симбол планине, а посебан значај има и зеленика (*Ilex aquifolium*)”. На Голији у дрвном фонду бројније су лишћарске од четинарских врста, доминирају буква и смрча, а далеко је скромније учешће јеле, црног бора, храста китњака, црног бора и цера. Остале врсте дрвећа су незнатно заступљене. Пашњаци су мозаично распоређени и имају богат флористички састав, који је константан у појединим биљним врстама, и које дају бољи квалитет пашњака.

Пољопривредно земљиште чини 47,1% (51288,57 ha) укупне површине Општине (2011, Катастар). Доминирају природни травњаци (64,89%). *Шуме и шумско земљиште*

обухватају површину од 54065 ha,². Шумовитост општине Ивањица износи 49,6%, и сврстава се у општине богате шумским фондом.

2.1.2. Становништво, мрежа насеља и јавне службе

Према резултатима Пописа *становништва* 2002. године на територији општине Ивањица живело је 35.445 становника (15,8% укупног становништва Моравичког округа). Просечна густина насељености на подручју Плана (32,5 ст/ km²) је за 2,3 пута мања у односу на густину насељености Моравичког округа (74,5 km²). Последњи међупописни период (1991-2002) је указао на опадање броја становника од 2,6%, односно за 9,7 % у односу на Попис из 1971. године, резултат подједнако снажног негативног утицаја и природне и механичке компоненте. Природни прираштај је негативан, и креће се од – 0,3‰, колико је износио 2001. године, до -3,2 ‰ 2004 године. Општина Ивањица, као и цели Моравички крај, познат је по изразитој просторној мобилности становништва. Главни правци миграција водили су из сеоских насеља ка централним насељима (Ивањица и центри заједнице насеља), а затим из виших планинских насеља ка онима на нижим надморским висинама и у долини Моравице (Бедина Варош, Шуме, Дубрава, Радаљево и др.).

На територији Општине уочава се веома различита демографска ситуација у брдско-планинском делу од осталих, морфолошки и саобраћајно приступачнијих делова, посебно оних који су се развили у функцијска микросредишта, као и у односу на општинско средиште и његову ужу и ширу приградску зону. Популациони раст бележи градско насеље Ивањица и поједина приградска насеља из ширег градског окружења (Буковица, Бедина Варош, Прилике, Свештица, Шуме), док сеоска насеља бележе константан пад броја становника, као резултанта растућег негативног природног прираштаја и веома високог негативног миграционог салда. Демографски најугроженија насеља су: Ковиле (15 ст.), Васиљевићи (64 ст.) и Градац (86 ст.).

Просторно-демографска поларизованост манифестује се као демографски дебаланс између развијенијег средишта и уже зоне приградских насеља и неразвијене периферије. Неравнотежа није присутна само у ефектима концентрације становништва, већ и у укупној разлици у квалитативном смислу, која настаје из разлика у свим структурама становништва. Општинско средиште и зона приградских насеља одржавају повољнији статус у погледу демографских ресурса, док је највећи део осталог простора општине озбиљно демографски девастиран.

Дуготрајни неповољни демографски развојни процеси резултирали су наглашеним променама у старосној структури становништва. Попис 2002. године показује да је 22,4% популације старија од 60 година, а 27,9% у групи старије средовечног становништва (од 40-59). Удео младог становништва (до 20 година), износио је свега 22,3 %. Данас на територији Општине само насеља која су у широј зони утицаја Ивањице, а у посматраном периоду су показивала популациони раст или стабилан демографски развој, имају повољније карактеристике демографске структуре. Полна структура укупног становништва општине је готово уједначена, односно мушка популација је у свим пописним периодима била незнатно бројнија, а према Попису 2002. године разлика је износила 0,8% (17.868 у односу према 17.577 у 2002. г.). Највећи број становника општине Ивањица је српске националности (98%).

Процес депопулације и демографског старења условио је промене и у величини основних функционалних контингента становништва. Уобичајено је да се са процесом старења, у првим фазама повећава контингент радно-способног становништва, међутим он се на нивоу општине смањивао услед достигнутог степена старења становништва (смањење од 0,9%). Као екстреми издвајају се насеља Медовине и Васиљевићи у којима је удео радно-способног становништва мањи од скоро једне трећине укупне популације, док су у

² Према подацима ЈП „Србијашуме” Београд – ШГ „Голија” Ивањица, површина под шумама износи 57.265,70 ha (33.033,70 ha државних и 24.242,00 ha приватних шума).

локалним центрима Девихи и Међуречју забележене најмање промене у његовој величини.

У десетогодишњем периоду (1991-2002) контингенти деце предшколског и школског узраста смањени су за око 32,3% односно 14,1%. Око 8,1% становништва старијег од 15 година је без школске спреме. Завршено основно образовање има 30,6%, а са завршеним средњим образовањем је било 32,8% становништва старијег од 15 година. Најмањи је удео оних са вишим (2,64%) и високим образовањем (2,4%). Учешће фертилног контингента у 2002. години износио је 29,3%, а у периоду од 1991-2002. године фертилни контингент је умањен за 4,6%.

Према проценама за 2009. годину, просечна старост становништва на територији Општине износи 42,2 године, што је близу просечне старости на нивоу Србије (42,24), а индекс старења 112,59 (108,62 за Србију). По контингентима стање је следеће: радни контингент учествује са 67,5% (22 354), пунолетне особе (18 и више) са 81,9%; деца предшколског узраста чине 6,3% (2096); школообавезни 8,3% (2731), док фертилни контингент учествује са 21,8% од укупног броја становника (7212).

Економска структура становништва најбоље указује на социоекономске услове у којима се дешавају демографска кретања. Према критеријуму активности, удео контингента радне снаге (активних лица) у укупном становништву (2002) износио је 66,9%, а учешће издржаваног становништва у укупној популацији 30,7%. У оквиру активног становништва искоришћеност радног контингента на нивоу општине износила је 88,1%. У структури делатности активног становништва (2008) преовлађује прерађивачка индустрија (45,9%), грађевинарство (10,4%), а потом следе, трговина на велико и мало (8,6%), здравствени и социјални рад (7,9%), образовање (6,64%), пољопривреда, шумарство и водопривреда (5,6%) и др.

Број домаћинстава на подручју Плана износио је 10930 (2002), са просечно 3,2 члана домаћинства. Број домаћинстава је у периоду од 1991-2002. године повећан за 3,3%.

На територији општине Ивањица формирана је *мрежа од 49 насеља*, различитих демографских, функционалних и физиономских својстава. Природни услови, јако дисециран рељеф и отежани услови изградње саобраћајница условили су изолованост многих насеља (заселака). Готово сва насеља налазе се на вишим надморским висинама, изнад 600 m. Сеоска насеља су старовлашког типа, заузимају велике површине и подељена су на засеоке или крајеве. Централни део насеља и засеоци, као и појединачна домаћинства су међусобно удаљена (по морфолошким карактеристика припадају насељима разбијеног типа) и по неколико километара.

Према попису из 2002. године на подручју Просторног плана живело је 724 становника по насељу. Према проценама за 2009. године, број становника општине се смањио и износи 33.132 становника (30.4 ст./km²). Ивањица, једино градско насеље, је 2002. имала 12.350 становника (бележи популациони раст), док су насеља лоцирана у долини Моравице и њених притока, која су просторно и функционално повезана са Ивањицом (из ужег и ширег окружења, на удаљености од 2 до 13 km од општинског центра) учествовала са 34,7% у укупној популацији Општине (Бедина Варош, Буковица, Дубрава, Лиса, Луке, Прилике, Радаљево, Свештица, Шуме). Ова насеља показују популациони раст или стабилан демографски развој. У брдско-планинском делу општине живи 12,1 ст./km², тако да ова целина представља веома слабо насељени део Општине (удео преосталих 39 насеља у укупном становништву општине износи 30,5%).

Ивањица, општински центар и једино градско насеље у мрежи насеља Општине, представља функционални центар коме гравитира 48 насеља и који је концентрисао 34,8% становништва Општине (2002). Сва насеља са подруја Плана немају катастарску општину, различитог су просторног обухвата (у котлинском делу мањи, у планинском већи). Највећу површину атара има Коритник (5967 ha), најмању градско насеље Ивањица (368 ha).

У периоду од 1948. до 2002. године општинско средиште Ивањица бележи популациони раст (раст од 1532 становника 1948. године до 12.350 ст. 2002 године). Током прве фазе урбанизације општине, веома мали број становника је био концентрисан у општинском центру (5,13%), да би са индустријализацијом и током секундарне фазе урбанизације тај удео растао: 14,1% (1971); 23,1% (1981); 30,3% (1991) и 34,8% (2002). Функционална трансформација приградских насеља, центара заједница насеља (Прилике, Катићи, Кушићи, Девићи) и мањих центара (Међуречје, Братљево, Ковиле и Дајићи-Беле Воде), одвијала се веома споро, са отварањем мањих индустријских погона, развојем туризма и изградњом објеката јавно-социјалне инфраструктуре. Њихов даљи развој у великој мери је поремећен редуковањем привредних активности током 90-их година, што је додатно поспешило миграцију становништва ка већим привредним центрима. Остали део општине има аграрни карактер (сточарска-ратарска насеља).

У мрежи насеља најбројнија (20) су демографски патуљаста насеља са мање од 250 становника лоцирана на обронцима Голије, Јавора и Чемернице (Братљево, Васиљевићи, Градац, Девићи, Ерчеге, Јаворска Равна Гора, Катићи, Клекова, Ковиле, Комадине, Косовица, Куманица, Мана, Медовине, Међуречје, Мочиоци, Равна Гора, Ровине, Смиљевац, Чечина) а потом мала насеља од 250-500 становника (Брусник, Будожелја, Вионица, Врмбаје, Вучак, Глеђица, Дајићи, Деретин, Добри До, Коритник, Маскова, Опаљеник, Рокци, Сивчина). У категорији великих, преко 1000 становника, је девет насеља (Бедина Варош, Буковица, Дубрава, Лиса, Луке, Прилике, Радаљево, Свештица, Шуме) и пет у групи средњих насеља која имају од 500-1000 становника (Брезова, Кушићи, Осоница, Пресека, Шареник). Подаци о броју патуљастих и малих насеља указују да је развојни утицај градског насеља на планински део општине био веома мали. Центар није имао снаге за развојно активирање овог дела општине, већ се пре може говорити о његовом негативном утицају испољеном кроз рану појаву иселјавања становништва. Концентрација становништва, индустрије и делатности терцијарно-квартарног сектора у граду и приградским насељима, уз демографске промене (емиграција и смањење природног прираштаја, односно демографско пражњење руралног подручја) и недовољна улагања у развој инфраструктуре (саобраћајно изоловани планински простор) главни су фактори који су утицали на формирање/организацију мреже насеља на планском подручју.

На територији општине издваја се општински центар Ивањица и центри заједнице насеља: Прилике, Кушићи, Катићи, Међуречје, Дајићи-Беле Воде и Девићи. Туристичке карактеристике поседују осим Ивањице, примарно туристичко насеље, и сеоска насеља - центри сеоског туризма (Девићи, Кушићи, Катићи, Међуречје, Беле Воде, Лиса, Мочиоци, Куманица, Комадине).

Развијеност, квалитет и доступност *јавних служби* узимају се као један од основних индикатора квалитета живљења становништва. Нови приступ у социјалној политици на територији Општине дефинисан је у *"Стратегији социјалне заштите 2008-2012. године – Кренимо даље"* (2008) која представља први развојни документ којим се дефинишу смернице за унапређивање социјалне политике на нивоу Општине, уз усклађивање са националним приоритетима и са циљем достизања стандарда ЕУ. И у *"Стратегији одрживог развоја општине Ивањица 2009-2014"* (2009) међу приоритете развоја Општине (шест) сврстани су: развој људских ресурса и подизање образовног, културног и спортског нивоа заједнице; унапређење локалних институционалних ресурса и унапређење социјалне и здравствене заштите.

Организован облик *предшколског васпитања и образовања* на подручју Општине одвија се у Установи за предшколско васпитање и образовање Дечји вртић Ивањица која поседује два објекта за целодневни боравак деце: Ђурђевак и Звончица на Мркочевцу. Реч је о старим објектима (изграђени 1978. и 1985. године), неадекватно инфраструктурно опремљеним. У објекту Звончица не постоје довољни капацитети. Од укупног броја деце узраста од 1 до 6 година, целодневним боравком у вртићима било је обухваћено 17,4% (2007). За реализацију обавезног припремног предшколског програма установа користи објекте у власништву основних школа у граду, приградским (Прилике,

Буковица) и сеоским насељима (Кушићи, Катићи, Луке, Осоница, Међуречје, Девићи), просторије Дома здравља и објекте у приватном власништву.

Мрежу објеката *основног образовања* на подручју Општине чини девет основних (матичних) школа (две у градском насељу Ивањица и седам у сеоским насељима - Прилике, Кушићи, Ковиле, Девићи, Катићи, Међуречје и Братљево) и 23 подручне основне школе у руралном подручју/сеоским насељима (једна осморазредна у Мочиоцима и 22 четвороразредне). Демографске тенденције (смањење школског контингента) на подручју Плана илуструје податак о двоструком смањењу броја ђака на територији Општине, паду са 5371 ученика (школска 1964/65) на 2637 ученика (школска 2007/08). Највећи пад бележе сеоска насеља (Ковиле - са 567 на 19 ученика, Кушићи, са 449 на 85 ученика и др.).

Основна школа „Милинко Кушић“ из Ивањице, једна је од 80 школа у Србији која је на конкурс Министарства просвете обезбедила учешће у пројекту „Друга шанса“ (у првој фази имплементације пројекта током школске 2011/12. године)³, чији је циљ развој функционалног основног образовања одраслих, узраста изнад 15 година који нису стекли основно образовање или стручну оспособљеност у законски предвиђеном времену, а који треба да допринесе већој запослености, смањењу сиромаштва, социјалној кохезији и националном економском опоравку.

Средње образовање је организовано кроз рад две средње школе са великим бројем образовних профила: Гимназија и Техничка школа. Обе школе се налазе у Ивањици. Школске 2007/08. године у средњим школама је било око 968 ученика (442 ученика у Гимназији, 526 у Техничкој школи).

У градском насељу Ивањица ради и *Дом за ученике*, основан 1949. године као установа за смештај, исхрану и васпитање (васпитно-образовна установа) ученика који похађају школу ван сталног места боравка.

Законом утврђено право становништва на *здравствену заштиту* грађани на подручју Општине остварују у: Дому здравља Ивањица, послује као организациона јединица здравственог центра „Др Драгиша Мишовић“ из Чачка и Заводу за специјализовану рехабилитацију Ивањица. Дом здравља Ивањица (6.000 m²), пружа услуге примарне здравствене заштите корисницима на подручју Општине. У оквиру Дома здравља организоване су и четири здравствене станице (у насељима Девићи, Братљево, Кушићи и Катићи), као и седам здравствених амбуланти (у насељима Беле Воде, Међуречје, Прилике, Мочиоци, Ковиле, Ерчеге и Буковица). Услуге стоматолошке заштите предшколске и школске деце, осим у Дому здравља, реализују се у стоматолошким ординацијама у оквиру ОШ „Милинко Кушић“ и „Кирило Савић“ у Ивањици.

Специјализована болница за рехабилитацију Ивањица (државна установа; 7.586 m²) пружа услуге медицинске рехабилитације а на бази постојећих капацитета (затворени базен, сауна, терени за мале спортове) и услуге здравствено-рекреативног туризма.

Делатност *здравствене заштите животиња* одвија се преко рада *Јавне ветеринарске службе*. На подручју Плана постоје ветеринарска амбуланта у градском насељу Ивањица и ветеринарске станице у Ивањици, Приликама, Девићима, Међуречју, Катићима и Братљеву.

Социјална заштита организована је у оквиру *Центра за социјални рад Ивањица* (78 m², основан 1979. године, оснивач Скупштина Општине). Центар пружа услуге одраслим и старим лицима, као и заштиту деци и омладини. Највећи број корисника је са територије градског насеља Ивањица и приградских насеља Буковица и Прилике.

Од објеката *културе* издвајају се: Дом културе „Ивањица“ (основан 1982. г.; од 1984. ради у новосаграђеном објекту укупне површине 4.000 m²) и библиотека „Светислав Вуловић“

³ Развој система функционалног основног образовања одраслих у Србији реализује се уз финансијску подршку предприступних фондова EU IPA 08.

(основана 1868. г.) у Ивањици, и домови културе у Девићима и Међуречју. У оквиру Дома културе „Ивањица” се налази биоскопска сала, а делују и аматерски драмски студио, фолклорни ансамбл, удружење песника. У најважније културне манифестације на подручју Плана убрајају се: „Звуци Голије, Јавора и Мучња” (Прилике); Јаворски сабор двојничара и старих музичких инструмената Србије (Кушићи); Фестивал изворне српске песме (Прилике); Конкурс за најлепшу љубавну песму (међународни конкурс, установљен 1993. г. у организацији Дома културе); Нушићијада (Ивањица, од 2-4. септембра, обновљена након 40 година) и др.

Од *спортско-рекреативних објеката* на подручју Плана постоји: шест фудбалских терена, два затворена базена, једна стрељана за ваздушно оружје, 29 затворених терена за мале спортове, једна трим стаза и једна шаховска сала и др. (већина објеката се налази у градском насељу). Регистровано је 28 спортских клубова (најуспешнији клубови су: ФК „Habitpharm Јавор” и ОК „Путеви” Ивањица – чланови Прве лиге) и девет спортских савеза и удружења. На територији Општине организују се традиционалне *спортско-рекреативне манифестације*, као што су: Меморијална улична трка „Цица Калушевић”; Меморијални одбојкашки турнир „Томо Вучковић”; Турнири у малом фудбалу - Буковица, Беле Воде и Ивањица и др.

2.1.3. Привредне делатности

Према Уредби о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2010. годину („Службени гласник РС”; бр. 51/10) општина Ивањица је према степену развијености локалних самоуправа сврстана у трећу групу (чини је 36 локалних самоуправа) недовољно развијених јединица локалне самоуправе чији је степен развијености у распону од 60% до 80% републичког просека.

Општина Ивањица учествује са 15,8% у броју запослених, 22,9% у броју незапослених, реализује само 6,2% инвестиција и остварује 11,7% буџетских прихода Моравичког округа. Достигнути ниво развијености општине у 2008. години указује на велико заостајање у поређењу са републичким вредностима: зараде по запосленом достижу 65,4% а буџетски приходи по становнику 51% републичког просека. Неповољна позиција остварена је и код степена незапослености (148 незапослених лица на 1000 становника у поређењу са 99 незапослених на 1000 ст на нивоу Републике или 100 незапослених на 1000 ст. у Моравичком округу). Повољнија позиција у односу на републички просек остварена је код вредности степена запослености, тако да са 250 запослених лица на 1000 становника досеже 91,9% републичког просека. Број незапослених у општини у сталном је порасту. У укупном броју незапослених у 2008. години (4956), чак 54,7% су лица без квалификације, њих 30,6% први пут тражи запослење, а 47,2% су жене.

Као и у већини општина у Србији, јача приватни сектор и развој малих и средњих предузећа и предузетништва. Негативне привредне тенденције илуструје податак о кретању броја запослених, односно смањење од 22,1% у периоду од 2000. до 2008. године (8375 запослених у 2008. години).

Табела 2. Запосленост по делатностима у Општини

	2005		2008	
	Број	Структура (%)	Број	Структура (%)
УКУПНО ЗАПОСЛЕНИ	7458	100	6147	100
Запослени по предузећима и организацијама	5735	76,9	4512	73,4
Пољопривреда, шумарство и водопривреда	418	4,3	347	4,1
Рибарство		-	-	-
Вађење руде и камена	1	-	-	-
Прерађивачка индустрија	3905	40,3	2824	33,7
Производња електричне енергије	140	1,3	148	1,8
Грађевинарство	630	6,5	641	7,6
Трговина на велико и мало, оправка	604	6,2	528	6,3
Хотели и ресторани	130	1,3	155	1,8

Саобраћај, складиштење и везе	453	4,7	320	3,8
Финансијско посредовање	29	0,3	25	0,3
Послови с некретностима	40	2,0	47	0,6
Државна управа и социјално осигурање	192	4,2	184	2,2
Образовање	410	4,9	408	4,9
Здравствени и социјални рад	474	0,3	483	5,8
Друге комуналне, друштвене и личне услуге	32	23,1	42	0,5

Извор: Општине у Србији (2005, 2008).

На територији општине Ивањица (2008) било је регистровано 442 предузећа, са уделом од 17,6% у Округу, односно 8,5% у Региону (Моравички и Рашки округ). Преовлађују мала предузећа, потом средња, а најмање је регистровано великих предузећа. Највише предузећа послује у сектору *прерада дрвета, текстилне и прехранбене индустрије*. Регистровано 1148 предузетничких радњи, што је 15,3% од укупно броја предузетничких радњи Моравичког округа (6,9% у Региону).

Економију општине Ивањица (према народном дохотку по секторима привређивања и броју запослених по привредним секторима), карактерише прерађивачка индустрија. Главни индустријски објекти скоцентрисани су у општинском центру („ШПИК” Ивањица, фабрика чарапа „Пролетер”, конфекција „Јавор”, метална индустрија „Слобода”, фабрика тепиха „Акон”, и др.) и у појединим насељима (Прилике, Буковица, Кушићи, Братљево, Луке, Осоница, Куманица, Међуречје, Бедина Варош, Радаљево и др.).

Текстилна индустрија је водећа привредна грана. Компанија „Јавор” Ивањица, као највећи представник ове гране, имала је погоне у селима: Катићи, Братљево, Девић, Беле Воде, Ковилге, Осоница, Придворица и Луке. Објекти су поред економске, имали и веома важну социјалну функцију јер су ублажили исељавање младог становништва. Предузеће је приватизовано методом јавног тендера, а погони у селима угашени. Данас је д.о.о. „Јавор” фирма која се бави производњом лаке конфекције највишег квалитета, с константним улагањима у развој и модернизацију постојећих производних капацитета. Други представник ове гране је индустрија тепиха - ДП „ИТИ” Ивањица, чији су производи у претходном периоду били пласирани на домаће и инострано тржиште (ткани теписи, штампани теписи, итисони и др.). Данас се фабрика налази у поступку стечаја.

Шумско-пољопривредни комбинат (ШПИК) Ивањица у периоду од 60-их до 80-их година прошлог века била је једина фирма у општини која се бавила прерадом дрвета, производњом иверице и монтажник кућа. Данас „ШПИК” има производни програм који обухвата производњу резане грађе од смрче, јеле и букве, производњу сирове и оплемене иверице, производњу елемената за ентеријере и плакаре, производњу монтажних објеката (викенд куће, школски објекти, деље установе и др.). Своје производе пласира и на инострано тржиште. Фирма Gruppo Fantoni (Удине), једна од највећих италијанских фирми у дрвнопрерађивачкој индустрији, 2006. је купила предузеће „ШПИК” Ивањица кога чине: „ШПИК” „Иверица”, „Напредак” и „Морава”. Након приватизације, покренута је производња и предузеће данас веома успешно послује. У овој привредној грани послује десетине приватних предузетника (дрвнопрерађивачки капацитети „Јавор”, Куманица, дрвно-прерађивачка индустрија у Међуречју и Лучка Река – Бедина Варош и др.).

Осим ДП „ИТИ” Ивањица, у стечају се налазе и други субјекти са територије општине: „Графичар” (Ивањица), „ХАБИТ-СТИЛ” (Прилике); „Металац” (Ивањица), „Градитељ” АД (Ивањица) и „ИТИ Комерц” (Буковица).

Подручје општине Ивањица се према одлуци Министарства пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде сврстава у подручја са отежаним условима рада у *пољопривреди* - тзв. *маргинална подручја* (Правилник о одређивању подручја са отежаним условима рада у пољопривреди; „Службени гласник РС”, бр. 3/10, 6/10 и 13/10). Реч је општинама које услед природних и социјалних ограничења немају услове за интензиван развој пољопривредне производње. *Пољопривреда* општине Ивањица припада екстензивном типу и условљена је поменутиим факторима: рељефом (планински крај) и специфичном микроклимом (гаје се сорте краћег вегетацијског периода).

Пољопривредно земљиште обухвата 47,1% укупне површине Општине (2011). Највећи део пољопривредних површина налази се у поседу породичних газдинстава (око 94%). Број регистрованих породичних пољопривредних газдинстава на територији Општине у 2008. години износио је 2919. Већина од тих газдинстава поседује мање од 5 хектара земљишта, подељеног у бројне мале одвојене парцеле. Пољопривредно становништво чини 24,5% становништва Општине, од чега групацији активног пољопривредног становништва припада 75,3%. Индивидуални пољопривредници у укупном пољопривредном становништву Општине учествују са 71,7%. Неповољна старосна и неадекватна квалификациона и образовна структура одлике су радне снаге ангажоване у пољопривреди. Инфраструктурно, рурални простор (насеља) је неразвијен у односу на градско и приградско насеља Општине (слаба инфраструктурна опремљеност и отежана доступност јавним службама). Стратешку пољопривредну активност представља *семенска и расадничка производња*, са дугом традицијом и оствареним резултатима признатим у националним оквирима. *Ратарска производња* по свом обиму и структури представља један од најзначајнијих сектора пољопривредне производње, и један од важнијих фактора прехранбене сигурности и економске стабилности Општине. Брдско-планински терени представљају огромну компаративну предност у односу на друга производна подручја. *Производња поврћа* се обавља на малим површинама. *Воћарство* је једна од најзначајнијих и најразвијенијих грана пољопривреде. У производњи је заступљено јагодасто, коштичаво, јабучасто и језгасто воће. *Шљива* представља најзаступљенију воћну врсту, са 66% од укупног броја стабала воћа. *Малинарство* у оквиру јагодастог воћарства заузима најзначајније место. *Сточарство* по вредности производње и економском значају није у складу са расположивим агроекономским условима. Број и састав сточног фонда далеко је испод потенцијала крмне основе, па тим и испод потреба за одржавањем органске структуре земљишта. Последњу деценију карактерише смањење сточног фонда Општине. Узгој стоке се углавном спроводи на индивидуалним пољопривредним газдинствима где се одвија проста репродукција сточног фонда. На територији Општине не постоје објекти за прераду млека и меса, као ни сушаре. Стање је повољније у погледу капацитета хладњача које служе за складиштење сировинске базе и прераду воћа, укупног капацитета 5.600 t (пет хладњача, приватно власништво). Стање у погледу механизације је неповољно, веома мали број домаћинстава поседује тракторе са свим прикључцима (мање од 5%). Старост механизације креће се у просеку од 25 до 30 година. Савремена пољопривредна производња на територији општине Ивањица укључује и *пчеларство*. На нивоу општине Ивањица годишње се произведе око 50-100 t висококвалитетног меда. Приноси по једној кошници у просеку се крећу и до 20 kg, у просечно цветној години и уз повољне климатске услове. Формирано је Друштво пчелара Ивањица.

Јавно предузеће „Србијашуме“, преко ШГ „Голије“ из Ивањице *газдује државним шумама и земљиштем* на територији општина Ивањица, Лучани, Сјеница, Чачак и део општине Нови Пазар. На територији Општине су три Шумске управе: ШУ „Ивањица-Кушићи“, ШУ „Голијска Река“ и ШУ „Дивићи“, односно 12 газдинских јединица и то: ГЈ „Голија“; ГЈ „Дајићке планине“; ГЈ „Кољешница“; ГЈ „Бисер Вода-Црни Врх-Радуловац“; ГЈ „Брусничке Шуме“; ГЈ „Црепуљник“; „Клековица“; ГЈ „Ковиље-Рабровица“; ГЈ „Јавор-Коравчина“; ГЈ „Мучањ“; ГЈ „Јадарево-Црвена Гора“ и ГЈ „Оштри Врх-лучка Река“.

Табела 3. Структура шума на подручју Плана

Шумска Управа	Високе састојине	Изданачке састојине	Вештачки подигнуте састојине	Лисничке шуме	Шикаре и шибљаци	Укупно обрасло	Необрасло	Укупна површина
Голијска Река	7.808,02	984,82	1.073,75	34,19	111,94	10.012,72	904,58	10.917,30
Дивићи	5.539,32	357,94	1.139,01	5,93	0,90	7.043,10	370,50	7.413,60
Ивањица-Кушићи	7.397,36	2.556,07	3.356,32	3,05	474,36	13.787,16	915,64	14.702,80
Општина Ивањица	20.744,70	3.898,84	5.569,08	43,17	587,20	30.842,98	2.190,72	33.033,70

Извор: ЈП „Србијашуме“ – ШГ „Голија“ Ивањица (2011)

Вредност запремине у државним шумама на територији Општине (269.1 m³/ha) је изнад просека за државне шуме у Србији (254 m³/ha), као и вредност текућег запреминског прираста који износи 7,2 m³/ha (просек за Србију је 5,5 m³/ha). Вредност производних показатеља за приватне шуме је ниска (вредност запремине 47,33 m³/ha; прираст 1,47 m³/ha).

Табела 4. Основни производни показатељи шума

Површина	Запремина		Прираст	
ha	m ³	m ³ /ha	m ³	m ³ /ha
Државне шуме				
33.033.70	8.360.245	269.1	223.828,40	7,2
Приватне шуме				
24.242,00	3.571.186,00	147,33	35.699,00	1,47

Извор: ЈП „Србијашуме” – ШГ „Голија” Ивањица (2011)

На територији општине, ШГ „Голија” за период од десет година подигне 508,22 ha нових култура у државном поседу, односно годишње 50,8 ha. На приватном поседу се годишње просечно подигне око 100 ha нових култура, углавном четинара. За потребе пошумљавања на државном и приватном поседу ШГ „Голија” производи саднице у расадницима „Лучка Река” у Ивањици и „Увац” у Сјеници. Нега нових засада подразумева: окопавање и прашење, сечу изданака и избојака, уклањање корова и чишћење у младим културама. Капацитет расадника на Лучкој Реци је 1.500.000 садница од тога: 1.000.000 садница смрче, 10.000 садница китњака, 10.000 садница дивље трешње, 10.000 садница горског јавора, 10.000 белог јасена и 10.000 садница јеле.

Експлоатација неметаличних сировина везује се за локалитете грађевинског и украсног камена. Камени кречњак у Рашчићима се користи за изградњу путева и објеката а „Маћански камен” као кровни покривач. Налазиште украсног камена је регистровано у Лукама, а у Зечком пољу изнад Кушића, налазишта мермера.

Туристичка атрактивност општине Ивањица заснива се на богатству природних и културних ресурса - потенцијалима за развој свих видова туризма (зимски, излетнички, културни, здравствено-рехабилитациони, манифестациони, сеоски, транзициони, еко, конгресни и др.), дугој историји и традицији, специфичном идентитету бројних локација, гостољубивости ивањичких домаћина. Посебност туристичком идентитету општине даје и проглашење Парка природе „Голија” и Резервата биосфере „Голија-Студеница”, као и проглашење ваздушне бање Ивањица на делу насеља укупне површине од 2156,50 ha. По Мастер плану развоја туризма Голије (2008), Голија у наредном периоду може постати узорна планинска дестинација која интегрише заштићена природна и културна богатства у модеран систем доживљаја и искустава.

Од значајнијих туристичких објеката издвајају се: Western style - хотел „Парк” Ивањица (140 лежаја); „Western City Hotel” Ивањица (42 лежаја); Завод за специјализовану рехабилитацију Ивањица (270 лежаја); одмаралиште „Голија” (152 лежаја); хотел „Јавор” Кушићи (92 лежаја); хотел „Голијска Река” (94 лежаја); хотел „Логос” Катићи (67 лежаја), мотели „Леп видик”, „Лидо”, „Опаљеник” и планинарски дом на Одвраћеници (претворен у мотел), као и смештајни капацитети у сеоским домаћинствима. Бања „Прилички кисељак”, смештена у Бајовића потоку, на надморској висини око 500 m, удаљена је око 1,5 km од пута Ивањица-Ариље. Данас је запуштена, а није активан ни хотел „Дубрава” (капацитет 45 лежајева).

Велику улогу у развоју туризма на територији Општине има Туристичка организација општине Ивањица. Развој туризма у Општини је тесно повезан са развојем туризма у региону и у циљу бољег повезивања формирана је Туристичка организација регије Западна Србија (у организацији је учествовало десет општина, међу којима и општина Ивањица). Број туриста који су посетили општину Ивањица у периоду од 1999 до 2008 се више него удвостручио (9390:20.735), а број ноћења увећао за више од 50% (61.582:90.884).

Развој лова на територији Општине везује се за два ловишта која улазе у састав ловног подручја Голија-Чемерно-Гоч (укупне површине 3061 km²) дефинисаног у складу са Уредбом о установљаванју ловних подручја на територији Републике Србије („Службени гласник РС”; бр. 5/11). На подручју Плана налазе се: ловиште „Чемерница” којим газдује Ловачки савез Србије преко Ловачког удружења „Чемерница” из Ивањице и ловиште „Голија” којим газдује ЈП „Србијашуме” (Ш.Г. „Голија” Ивањица).

Табела 5. Ловишта на подручју Плана

Ловиште	Корисник ловишта	Пов. ha	Ловна површина (ha)	Шуме и шум. земљ. (ha)	Ливаде и пашњаци (ha)	Њиве и оранице (ha)	Остало земљиште (ha)
Чемерница (1995)	ЛУ „Чемерница” Ивањица	76.447	74.282	32.427	25.704	16.151	2.165
Голија (1995)	ШГ „Голија” Ивањица	32.507	31.600	19.445	9.479	2.238	1.345

Извор: Просторни план подручја посебне намене Прка природе „Голија” (Службени гласник РС; бр. ; ЈП „Србијашуме” – ШГ „Голија” Ивањица (2011)

Најраспрострањеније, економски и ловно најзначајније врсте су крупна и ситна длакава дивљач и перната дивљач (срна, дивља свиња, зец, фазан, пољска јаребица). У ловишту „Чемерница” постоји терен за обуку ловачких паса - дугоногих гонича, а у ловишту „Голија” је изграђено ограђено прихватиште за дивље свиње. Од ловних објеката постоје и хранилишта за крупну и ситну дивљач, солишта, прихватишта за фазанску дивљач и чеке на дрвету. Посебно обележених и опремљених ловачких стаза нема, али се користе постојећи шумски путеви и стазе. Ловачко удружење „Чемерница” поседује ловачки дом (120 m²). Планирано је отварање мини золошког врта (0,18 ha). У ловишту „Голија”, у Голијској реци постоје објекти ЈП „Србијашуме” за смештај ловаца.

Рибарство, узгој рибе у рибњацима и спортски риболов, одвија се на чистим водотоцима. Водотоци на надморским висинама изнад 500 m су бистре реке (салмонидног типа), па је поточна пастрмка најчешћа, а често и једина врста, док текућице на надморским висинама испод 500 m, поред пастрмке насељава и двопругаста укља и поточна мрена. У Моравици се среће и пиор, а у једном делу горњег тока Студенице и пеш. Најзначајнија продукција пастрмке остварује се у делу Моравице и Брусничке реке. Осим Студенице и Моравице, задовољавајућу продуктивност пастрмке има и Брвеница са Градачком и Крушевичком реком. На подручју Плана од производних капацитета постоје: пастрмски рибњак за производњу калифорнијске пастрмке за конзум на Студеници, мрестилиште за производњу млађи поточне пастрмке на Брадуљици (село Придворица, КО Врмбаје) и мрестилиште у власништву ЈП „Србијашуме” - ГЈ Ивањица на Моравици, код Међуречја. Јавно предузеће „Србијашуме” од 31.12.2009. године добило је на привремено коришћење Рибарско подручје „Србија – југозапад”.

2.1.4. Саобраћај и инфраструктурни системи

Општина Ивањица од Београда је удаљена 224 km. Државним путем I реда бр. 21.1 Ивањица остварује везу са Ариљем и Пожегом и даље са државним путем I реда Београд-Јужни Јадран и пругом Е-79 Београд – Врбница (Бар). Преко Гуче повезана је са Чачком (државни пут II реда бр. 117), преко Каоне (државни пут II реда бр. 2276) са Краљевом а преко Сјенице и Новог Пазара (државним путем I реда бр. 8) излази на „Ибарску магистралу” (државни пут I реда бр. 22). Везу са општинама Нова Варош и Пријепоље остварује преко Сјенице (државним путем I реда бр. 8 и државним путем II реда бр. 231).

На подручју Плана од свих видова саобраћаја заступљен је само друмски саобраћај. Дужина путне мреже у Моравичком округу у 2008. години износила је 1698 km, од чега 1284 km са савременим коловозом (75,6%), а на територији општине Ивањица 404 km, од чега путеви са савременим коловозом учествују са 62,1%. Дужина државних путева I реда

износи 65 km (36 km са савременим коловозом), државни путеви II реда учествују са 40,1% (162 km, од чега је 140 km са савременим коловозом), а општински са 43,8%. Од 177 km општинских путева само је 75 km са савременим коловозним застором (42,4%).

На изграђеност и квалитет мреже општинских путева у претходном периоду утицали су недостатак инвестиција и недовољно одржавање. О државним путевима I и II реда стара се ЈП „Путеви Србије”. Укупна густина путне мреже износи 0,37 km/km² (густина на нивоу Републике Србије износи 0,44 km/km², а на нивоу Моравичког округа 0,56 km/km²).

На територији општине мрежа државних путева I и II реда није у потпуности са савременим коловозом а поједине деонице нису изграђене. Већи број општинских путева, а посебно некатегорисаних путева има туцанички и земљани коловозни застор.

Државни пут I реда бр. 21.1 (Пожега - Ивањица - Сјеница) у дужини од 32 km, ван територије града Ивањице је у добром стању, док је део који пролази кроз град у дужини од 6 km знатно оштећен. Дужина неизграђене деонице државног пута I реда бр. 21.1 Куманица – Брњица (Сјеница) износи 21 km.

Преглед државних путева II реда:

- државни пут II реда бр. 116 (Бук-Брадуљица-Студеница), цела деоница у дужини од 22,5 km је асфалтирана;
- државни пут II реда бр. 117 (Гуча – Сјеница), цела деоница у дужини од 53 km је асфалтирана;
- државни пут II реда 2276 (Лучка Река – Луке – Каона) у дужини од 16 km; 10,5 km са асфалтним коловозним застором, 5,5 km са туцаничким коловозним застором;
- државни пут II реда бр. 230 (Прилике - Јасенова - Беле Земље), цела деоница у дужини од 36 km је асфалтирана;
- државни пут II реда бр 272 (Куманица – Дуга Пољана) у дужини од 30 km; деоница у дужини од 20 km је асфалтирана, 10 km пута је са туцаничким коловозним застором.

Државни путеви II реда су, са изузетком појединих асфалтираних деоница, незадовољавајућег квалитета, без решеног одводњавања и саобраћајне опреме. Поједине деонице које прелазе преко гребена су зими непроходне.

Локалну путну мрежу чине општински и некатегорисани путеви. Мрежом општинских путева и улица управља општина Ивањица. Општина се стара о 18 општинских путева укупне дужине 174 km и о некатегорисаним путевима⁴. Општинским путевима насеља су повезана са општинским центром и са путевима вишег реда. Путни правци ка месним заједницама Прилике, Буковица, Лиса, Луке и Међуречје су у задовољавајућем стању. Некатегорисани и шумски путеви су лоших, најчешће неприхватљивих, експлоатационих карактеристика, без икаквог коловозног застора, посебно путеви на већим надморским висинама.

На подручју Плана највећа дефицитарност путне мреже јесте у погледу општинских (локалних) путева. Локалну мрежу путева карактерише ниска густина и лош квалитет у односу на величину територије и размештај насеља.

Табела 6. Општински (локални) путеви

Број пута	Назив пута	Дужина km	Асфалтни коловозни застор	Туцанички коловозни застор	Земљани коловозни застор
1.	Међуречје - Ерчеге	25	17	8	-
2.	Шанчеви - Ковилге	6	-	6	-
3.	Брадуљица - Девихи - Остатија	20	13	7	-
4.	Грабовица - Бела Црква	15	4	11	-
5.	Стража - Осоница	7	7	-	-
6.	Буковица - Лиса - Биоча	9	6	3	-

⁴ Према *Стратегији одрживог развоја општине Ивањица 2009-2014.* за територију општине Ивањица не постоје релевантни подаци о тачном броју и дужини општинских путева.

7.	Марина Река - Венац - Вучковица	14	5	9	-
8.	Прилике - Горње Радаљево - Лиса	8	2	-	6
9.	Миловићи - Масларске воденице	10	3	2	5
10.	Дивићи - Брусник	8	1	7	-
11.	Међугорје - Беле Воде - Саставци	16	3,5	12,5	-
12.	Римски мост - Глеђица	7	1,5	5,5	-
13.	Ивањица - Глијеча	5	5	-	-
14.	Катићи - Глог - Мочиоци	8	1,5	6,5	-
15.	Мазгит - Венац	4	-	2	2
16.	Трње - Луке	3	-	-	3
17.	Бела Црква - Катићи	4	-	4	-
18.	Билега - Чепово - Бјелуша	5	2	3	-
	Укупно	174	71,5	86,5	16

Извор: Социо-економска анализа општине Ивањица; Регионална агенција за економски развој Шумадије и Поморавља; 2008.

У складу са Законом о јавним путевима („Службени гласник РС”; бр. 191/05), ЈП „Путеви Србије” управља државним путевима и организује послове одржавања, заштите, коришћења и развоја путева. Правилником о одржавању државних путева I и II реда предвиђени су радови и активности у зимском периоду (15. новембар 2010. до 31. марта 2011.) неопходни за обезбеђивање проходности и безбедности саобраћаја на путевима (план зимске службе). На територији општине Ивањица активности одржавања путева у зимском периоду, спречавање поледице и уклањање снега поверене су предузећу д.о.о. „Путеви” Ивањица⁵. Одржавање путева у току зиме обавља се из путних база и пунктова (у њима су смештене машине и радници, со, агрегат, ризла и др.).

Табела 7. План зимског одржавања државних путева

	Приоритети путева	Број пута	Дужина km	Деоница
I приоритет	Државни путеви I реда (магистрални путеви)	М-21.1	36	Дивљака – Ивањица – Куманица
		Укупно	36	
II приоритет	Државни путеви II реда (регионални путеви)	Р-117	55	Гуча – Ивањица – Јавор (Сјеница)
		Р-230	37	Прилике – Катићи – Мочиоци (Нова Варош)
		Укупно	92	
III приоритет	Државни путеви II реда (регионални путеви)	Р-116	23	Бук - Деспотовица
		Р-2276	16	Лучка река - Дубац
		Р-272	32	Камењача - Преко брдо
		Укупно	71	
	д.о.о. „Путеви” Ивањица		199	

Извор: План зимског одржавања (2010-2011) државних путева I и II реда у Републици Србији; ЈП „Путеви Србије”; 2010.

Штаб зимске службе (пункт) се налази у предузећу д.о.о. „Путеви” Ивањица и непрекидно сарађује са надлежном саобраћајном полицијом. На територији општине у функцији су три станице за снабдевање горивом у градском насељу Ивањица и по једна у насељеним местима Прилике и Кушићи. Кроз Програм ПРО, уз партнерство са општином Ивањица реализован је пројекат „Израда и обележавање пешачких, пењачких и бициклистичких стаза око ваздушне бање Ивањица“ (2009).

Последица недовољно развијене путне инфраструктуре, уз лоше експлоатационе карактеристике јесте недовољан број линија јавног превоза на територији Плана. У просеку, деца до школа пешаче и по 4 km у једном правцу. Уређивање јавног градског и приградског превоза путника је у надлежности Општине. Привредни субјекти који обављају друмски транспорт, који су били у друштвеној својини су углавном приватизовани. Међуградски и приградски (локални) путнички саобраћај обављају предузећа: „ПЕГАЗ” Ивањица, „АУТОПРЕВОЗ” Чачак, „РАКЕТА - Путнички саобраћај” Ужице и „ШИМА-ТОУРС” Ивањица. Међуградски саобраћај обављају „ПЕГАЗ”,

⁵ План зимског одржавања (2010-2011) државних путева I и II реда у Републици Србији; ЈП „Путеви Србије”; 2010.

„АУТОПРЕВОЗ” и „РАКЕТА” на релацијама од Ивањице за Београд, Чачак преко Гуче и Пожеге, Ужице, Крагујевац и Сјеницу. Приградски саобраћај обављају „ПЕГАЗ” и „ШИМА-ТОУРС” на релацијама за Брусник, Остатију, Беле Воде, Међуречје, Јеремиће, Ерчеге, Мочиоце, Белу Цркву, Луке, Осоницу, Прилике и Римски мост.

Веза са другим видовима саобраћаја своди се на везу са железничким саобраћајем у Пожеги. У непосредној близини, на територији суседних општина налазе се војни аеродроми на којима је планирано обављање и цивилног саобраћаја под одређеним условима (Краљево - Лађевци, Ужице – Поникве; Сјеница), сви са асфалтно-бетонским ПСС.

Према Водопривредној основи Републике Србије („Службени гласник РС”; бр. 11/02) пројектована потребна укупна количина воде до 2021. године за општину Ивањица износи $10,8 \times 10^6 \text{ m}^3/\text{год.}$ од чега висококвалитетних вода за пиће $7,9 \times 10^6 \text{ m}^3/\text{год.}$, а за потребе индустрије $2,9 \times 10^6 \text{ m}^3/\text{год.}$ Системом за водоснабдевање општине Ивањица покривене су две месне заједнице: МЗ Ивањица (насеља Ивањица, Бедина Варош, Будожелја и Свештица) и МЗ Буковица (насеља Буковица и Шуме). Око 40% домаћинстава прикључено је на водоводни систем (4300 домаћинстава; укупно 10930 домаћинстава). Лошије стање на територији Моравичког округа (2009) забележено је само у општини Лучани (32,5%)⁶. Систем водоснабдевања „Куманица-Ивањица” који опслужује становништво Ивањице и приградских насеља се заснива на постројењу за прераду воде „Лучка Река”. Постројење се налази јужно од Ивањице, у зони насеља Бедина Варош. Захвати на Рзињској реци и Дрвничком потоку користе се за водоснабдевање. Капацитет ових водозахвата је око 40-60 l/s. Систем „Куманица-Ивањица” је предвиђен за дугорочно снабдевање водом насеља Ивањице. У оквиру започете реконструкције постројења за пречишћавање воде у Лучкој реци⁷ инсталиран је нови филтер за пречишћавање воде. На тај начин је побољшан квалитет воде која се дистрибуира потрошачима, који је често одступао од законом прописаног квалитета воде за пиће. Дуплиран је капацитет воде, а захваљујући примени нове технологије и некородирајућих материјала за њен транспорт и прераду, обезбеђен је добар квалитет воде⁸. Изградњом резервоара „Мркачевац” (2008) капацитета 1000 m³, повећане су могућности акумулирања воде, али се процењује да недостаје још 3000 m³ резервоарског простора.

Дужина примарне водоводне мреже износи 33,1 km (2007). Урађена је од азбестно-цементних (највећи удео), дотрајалих поцинкованих, ПВЦ и полиетиленских цеви (углавном у добром стању). Водоводна мрежа је веома дотрајала, што доводи до честих кварова, великих губитака воде и високих експлоатационих трошкова. Становништво сеоских насеља водом се снабдева са локалних водовода, бушених/копаних бунара или са чесми, и неселективним каптирањем извора различите издашности којима ово подручје обилује. Локални водоводи у Катићима, Међуречју, Осоници, Братљеву, Лукама и на Опаљенику се налазе у лошем стању и потребно је извршити реконструкцију. По карактеристикама, изузетак је водовод Лиса који је завршен 2006. године. Резултати лабораторијских анализа (2009) испитиваних узорка воде из сеоских водовода које контролише „Завод за јавно здравље Чачак” показали су да је микробиолошка неисправност констатована у 22,2% узорка (укупно узето 45 узорка), хемијских неисправности испитиваних узорка није било. Најчешћи узрок бактериолошке неисправности је било присуство бактерија фекалног порекла⁹.

⁶ Статистички годишњак за 2009. годину; Република Србије - Завод за јавно здравље Чачак, 2010.

⁷ Средства за ову капиталну инвестицију (око 700.000 евра) обезбедили су: Министарство за пољопривреду, шумарство и водопривреду – Дирекција за воде (70%) и општина Ивањица.

⁸ Током 2009. године Завод за јавно здравље је контролисао квалитет воде из градских узорка хлорисане воде на микробиолошку исправност. Од анализираних 215 узорка у општини Ивањица, неисправно је било 0,46% (Статистички годишњак за 2009. годину, 2010).

⁹ Статистички годишњак за 2009. годину; Република Србије - Завод за јавно здравље Чачак, 2010.

Укупно захваћене количине воде на територији Општине у 2010. износиле су 1300 m², а испоручене 1027 m². Губици (разлика између захваћених и испоручених количина воде) на нивоу Општине су износили 273 m², што је 21% од укупних захваћених количина воде.

Проблем *одвођења (каналисања) отпадних вода* на подручју Плана је веома изражен. Степен изграђености и развијености водоводних система налази се на вишем нивоу у односу на канализационе системе, као и у већини насељених места у нашој земљи, што негативно утиче на животну средину (загађивање површинских и подземних вода, земљишта). Подручје Генералног урбанистичког плана (делови месних заједница Ивањица и Буковица - делови насеља Ивањица, Бедина Варош, Свештица, Шуме и Буковица), односно подручје самог града Ивањице је практично и једино подручје са делимично изграђеном фекалном канализационом мрежом. Отпадне воде се непречишћене испуштају у Моравицу (реципијент) на четири места. Око 27% домаћинстава прикључено је на градску канализациону мрежу (2940 домаћинстава од укупно 10930 домаћинстава). У сеоским насељима општине ситуација је још критичнија, с обзиром да не постоје ни системи за сакупљање и одвођење, а ни системи за третман употребљених вода, већ се диспозиција ових вода врши индивидуално у неадекватно изведене септичке јаме (водопрпусне и преливне), напуштене копане бунаре или директно у водотоке.

Канализациона мрежа не задовољава у погледу пропусне моћи и изграђености (дужине), већи део мреже је изграђен у периоду од 1954. до 1968. године. Планска изградња канализационе мреже није пратила ширење градског подручја. Систем кишне канализације у граду Ивањици не постоји, кишна вода се одводи системом одводних канала.

На територији Општине, у сливу река Моравице и Студенице постоји велики број бујичних потока који својим наглим изливањем изазивају материјалну штету, угрожавајући у већој или мањој мери шумско и пољопривредно земљиште. У последњих неколико година на спречавању и санацији штете од поплава и бујица, уз финансијско ангажовање локалних средстава и средстава из НИП-а, реализоване су следеће активности: уређен је део Шљививићког потока, у дужини од 500 m, од центра града до предузећа Путеви; део Глијечког потока, у дужини од 500 m до ушћа; део Зарића потока, у дужини од 400 m до ушћа и део Црњевског потока (проширен је пропуст).

Дистрибуцију *електричне енергије и одржавање дистрибутивне мреже* врши „ЕЛЕКТРОСРБИЈА“ д.о.о. Краљево, огранци „Електродистрибуција“ д.о.о. Краљево (за насељена места Брусник, Коритник, Чечина, Врмбаје, Вионица и Добри До) и „Електродистрибуција“ д.о.о. Чачак (за сва остала насеља на територији Општине). Изградњом кабловских водова 10 kV у дужини од око 5,2 km и нисконапонске дистрибутивне мреже 1 kV у дужини од око 2,2 km и две стубне трафостанице 10/0,4 kV за електрификацију 7 домаћинстава у засецима Салевићи и Јастребовац на Голији остварена је комплетна електрификација Општине (2009).

На електродистрибутивну мрежу прикључено је 12.283 домаћинства и 1.174 пословних потрошача (2008)¹⁰. Електроенергетски систем путем којег се врши дистрибуција електричне енергије до потрошача чине: далеководи напонског нивоа 35 kV, 10 kV и 1 kV, трафостаница 110/35/10 kV „Ивањица“, ТС 35/10 kV (осам ТС) и ТС 10/0,4 kV. Из истог система електричном енергијом се напаја и насеље Латвица које припада општини Ариље.

Капацитет трафостанице 110/35/10 kV „Ивањица“ је задовољавајући, посматрано и у дужем временском периоду (постојећа снага 31,5 MVA, уз предвиђених додатних 20 MVA). Проблем представља напајање општине само путем једног далековода 110 kV Пожега – Ивањица, без могућности резервног напајања, услед чега општина понекад остаје потпуно без електричне енергије. Од осам трафостаница 35/10 kV, шест се налази

¹⁰ Социо-економска анализа општине Ивањица; Регионална агенција за економски развој Шумадије и Поморавља; 2008.

у градском/приградском, а две у сеоском подручју (Катићи и Куманица). Трафостанице 10/0,4 kV су различитих типова и опреме, у приградским и сеоским насељима су највећим делом стубне. Сви постојећи водови 35 kV на челично-решеткастим стубовима су задовољавајућих преносних капацитета. Мрежа напонског нивоа 10 kV је претежно изграђена на бетонским, а мањим делом на дрвеним – импрегнираним стубовима. На градском подручју 10 kV мрежа је углавном кабловска а на подручју Голије (села Братљево, Ерчеге и Беле Воде) изведена је неизолованим алуминијумским проводницима и често долази до прекида у снабдевању електричном енергијом.

У саставу погона „Електродистрибуција” Ивањица налази се и једна од најстаријих хидроцентрали у Србији, пуштена у рад 1911. године. У току је реконструкција грађевинског дела хидроелектране Моравица, уз модернизацију и увођење система даљинског управљања.

Гасоводна и топловодна мрежа на територији општине Ивањица још увек не постоји. Насеља на подручју Плана немају централизоване изворе топлотне енергије, већ се систем грејања регулише појединачно. Индустијски и пословни објекти у граду и приградским насељима се загревају из локалних котларница. Постојећи топлотни извори као енергент користе чврста (угаљ) и течна горива, што негативно утиче на квалитет ваздуха. Становништво/домаћинства користе електричну енергију и огревно дрво као примарни извор топлоте.

Територија општине Ивањица је покривена *поштанском, телеграфском и телефонском мрежом*, као и *мрежама мобилне телефоније и телевизијског и радио преноса*. У 2009. години на подручју Плана било је 9 пошта (у насељима Беле Воде, Братљево, Брезова, Буковица, Вионица, Ивањица, Кушићи, Међуречје и Прилике). Сва три оператера мобилне телефоније („Телеком Србија” а.д. - Мобилна телефонија, „Теленор” д.о.о. и „Vip mobile” д.о.о.) присутна су на територији Плана. У Ивањици постоје три радио станице: Јавно информативно предузеће „Ивањички радио”, радио „Јавор” и „Круна” радио. Градско језгро је покривено националним медијима, док је у руралном подручју покривеност слабија. У општини постоји и телевизија локалног карактера - РТВ „Голија” д.о.о. Кабловска телевизија (SBB) покрива само шири центар града.

Земаљска сателитска станица „Југославија” 1, 2 и 3 („Југославија 1” почела са радом 1974.) у Приликама бомбардована је 13. априла 1999. године. Обновљена је станица YU-2 (сада JGS-4; тренутно не ради). Данас су у функцији две предајне станице (IVA-04 и IVA-05) за пренос углавном телевизијских сигнала на сателите HOT BIRD 9A (HB9A) и ATLANTIC BIRD 1 (AB 1), за домаће и стране провајдере.

Комуналне услуге на територији града Ивањице и приградских насеља обавља ЈКП „Комунално” које је основала Скупштина општине. На територији општине Ивањица *зелена пијаца* се налази у градском насељу Ивањица и у Братљеву. У граду још постоји сточна и бувља пијаца (робна). У граду се у функцији налази више гробаља (Ивањичко гробље, гробље Мазгит и Палибрчко гробље). У сваком насељу постоји сеоско гробље, о којима се старају мештани и/или управа месне заједнице. Најчешће су неограђена, а једна број није ни легализован.

Сакупљање, транспорт, депоновање и збрињавање отпада у општини Ивањица обавља Јавно комунално предузеће „Комунално”. Отпад се организовано сакупља са територије града Ивањице и дела МЗ Ивањица, МЗ Буковица и центара МЗ Међуречје и МЗ Прилике. Садашњим режимом сакупљања отпада обухваћено је око 37% домаћинства општине Ивањица (4000 домаћинства). Градском депонијом „Грбавчевица” управља ЈКП „Комунално” (почела са радом 1976., а простире се на површини од око 2,0 ha). Постојеће сметлиште нема капацитет за даље одлагање отпада и не укључује санитарне мере. Депонија се налази на државном земљишту у власништу ЈКП „Комунално”, на 4,5 km од града, у насељу Бедина Варош, 200 m од обале Моравице и 15,0 km од извора водоснабдевања. Систем канала за одвођење падавина, као и систем за сакупљање процедних вода – дренажни систем не постоје. Иако је намењена само за одлагање кућног отпада, на депонији су присутне и извесне количине

медицинског отпада (из „Дома здравља” Ивањица), акумулатори, гуме и отпад из дрвне индустрије.

На територији општине постоји велики број дивљих депонија лоцираних највише на обали Моравице и других мањих река (Лучке, Грабовичке и др.) и дуж путева. На њима се одлаже кућни отпад и струготина из дрвне индустрије (индустријски отпад), хаварисана возила и гуме. Регистровано је око 150 дивљих депонија.

У циљу добијања валидних података о количинама отпада који настаје у општини, у „Локалном плану управљања чврстим отпадом” (2008) усвојена је методологија која се базира на утврђивању дневне продукције отпада на територији општине Ивањица. Процењено је да просечно дневно генерисање отпада у градском подручју износи око 1,12 kg/ст., а у сеоском око 0,85 kg/ст. Укупна количина отпада сакупљена од стране ЈКП „Комунално” која се одлаже на депонију износи око 9000 m³ у сабијеном стању или око 3500 t на годишњем нивоу. Према истом документу, на територији општине Ивањица још дуги низ година неће моћи да се примењује „сортирање отпада на кућном прагу” (на месту настајања) – *on-site* рециклажа због еколошке свести грађана која је на ниском нивоу.

Постојећа опрема којом располаже ЈКП „Комунално” је недовољна за ефикасније обављање делатности. Не постоје контејнери за опасан отпад (нпр. медицински отпад). Кабасти отпад се сакупља само једном у току године, у оквиру пролећне акције уређења града. У зимском периоду долази и до паљења контејнера (бацање пепела који настаје у индивидуалним ложиштима). Не постоји систем за управљање посебним токовима отпада (отпадне батерије и акумулатори, гуме, уље, отпад од електричних и електронских производа).

Спремност општине Ивањица да приступи затварању, санитарном уређењу и ремедијацији (техничке и биолошке мере) постојећег сметлишта је у складу са обавезом корисника депоније-сметлишта која проистиче из Правилника о критеријумима за одређивање локације и уређењу депонија отпадних материја („Службени гласник РС”; бр. 54/92). Израда пројеката санације, рекултивације и затварања постојећих депонија је обавеза и осталих локалних самоуправа које гравитирају ка РСД „Дубоко” (9 пројеката). Пројекат санације и затварања депоније „Грбавчевица” је урађен.

Индустријска постројења питање отпада решавају на следећи начин: дрвна индустрија и пилане дрвени отпад користе као гориво, а пиљевина се предаје предузећима која се баве производњом брикета или предузећу „ШПИК” Иверица а.д. за производњу плоча од иверице; отпадна уља складиште се у привременим складиштима која се налазе у фабричким круговима након чега се предају НИС-у; текстилни отпад се углавном одлаже на депонију, део отпада из фабрике чарапа „Пролетер” узимају грађани за везивање малина, а отпад („шишанац”) из фабрике тепиха „АКОН” се балира и чува у кругу предузећа; неупотребљива возила се продају предузећима која откупљују метал; старе гуме углавном се складиште у кругу фабрике; а подаци о индустријском опасном отпаду не постоје, опасан отпад који се налази у комуналном отпаду из домаћинства завршава на градском сметлишту за једно са електронском опремом.

Национална стратегија управљања отпадом (2003) је дефинисала изградњу регионалних депонија. У складу са њом, девет општина из Златиборског и Моравичког округа (укупно 371.000 ст., Попис 2002) је приступило изградњи Регионалне депоније „Дубоко” за чврсти отпад на територији града Ужица. Градови Ужице и Чачак, и општине Бајина Башта, Пожега, Ариље, Чајетина, Косјерић, Лучани и Ивањица су 2005. године закључили споразум о оснивању, изградњи и коришћењу Регионалне санитарне депоније „Дубоко” којим су регулисали међусобна права и обавезе везане за изградњу, финансирање и експлоатацију Регионалне санитарне депоније „Дубоко” (ЈКП „Дубоко”). Депонија је пуштена у рад октобра 2011. године.

2.1.5. Заштита животне средине, природних и културних добара

Животна средина на подручју Плана је у великој мери очувана, али и веома осетљива на притиске, па је у циљу очувања стања *заштита животне средине* у „Стратегији одрживог развоја општине Ивањица 2009-2014. (2009) препозната као стратешки приоритет.

Еколошки проблеми на подручју Плана везани су за:

- неадекватан систем сакупљања комуналног отпада - отпад се организовано сакупља само са територије града Ивањице и дела приградских насеља (обухваћено само 37% домаћинстава општине); градска депонија „Грбавчевица” нема капацитет за даље одлагање отпада и не укључује санитарне мере; а на депонију се одлаже и опасни отпад; на депонији није организовано праћење стања животне средине (мониторинг квалитета земљишта, површинских и подземних вода и ваздуха); велики број дивљих депонија (150); не постоји систем за управљање посебним токовима отпада; нерешено питање индустријског отпада у кругу фабрике ИТИ „Акон” и шљаке у кругу „Пролетера”;
- неизграђену канализациону мрежу - подручје Генералног урбанистичког плана (делови месних заједница Ивањица и Буковица - делови насеља Ивањица, Бедина Варош, Свештица, Шуме и Буковица), односно подручје самог града Ивањице је једино подручје са делимично изграђеном фекалном канализационом мрежом;
- угроженост водотока - отпадне воде се непречишћене испуштају у Моравицу (комуналне и индустријске отпадне воде); не постоје системи за пречишћавање отпадних вода;
- непостојање система за сакупљање и одвођење, нити система за третман употребљених вода у сеоским насељима, већ се диспозиција ових вода врши индивидуално у неадекватно изведене септичке јаме (водопрпусне и преливне), напуштене копане бунаре или директно у водотоке;
- систем грејања - насеља на територије Општине немају централизоване изворе топлотне енергије, већ се систем грејања регулише појединачно; индустријски и пословни објекти у граду и приградским насељима се загревају из локалних котларница;
- саобраћај - траса државног пута I реда бр. 21.1; оптерећеност централне градске зоне (бука и загађивање ваздуха).

Загађивање ваздуха на територији Општине потиче од: друмског саобраћаја, локалних котларница и индивидуалних ложишта и паљења комуналног и пољопривредног отпада. У градском насељу Ивањица, које је смештено у уској котлини, услед неизграђености топловода и гасовода, током зимских месеци концентрације чађи и таложних материја повремено одступају од максимално дозвољених вредности. Систематску контролу квалитета ваздуха врши Завод за јавно здравље „Чачак” од 1998. године (SO₂, NO₂, чађ, укупне таложне материје). Ивањица са својом околином позната је по изразито чистом ваздуху и проглашена је ваздушном бањом.

Табела 8. Средње годишње вредности SO₂, NO₂, чађи и таложних материја у ваздуху на територији града Ивањица

Година	Мерно место	Чађ	SO ₂	NO ₂	Таложне материје
		Средње годишње дозвољене вредности имисије			
		50 µg/m ³	50 µg/m ³	60 µg/m ³	200 µg/m ³
2008					
	Дом здравља	21,77	9,6	-	218,50
	ОШ „Кирило Савић”	30,57	16,52	-	161,85
	Техничка школа	30,40	16,68	-	139,85
2009					
	Дом здравља	21,28	7,0	-	140,88
	ОШ „Кирило Савић”	20,13	8,49	-	157,06
	Техничка школа	38,47	11,28	-	165,86

Извор: Статистички годишњак 2008 (2009), Статистички годишњак 2009 (2010), Република Србија, Завод за јавно здравље Чачак, Чачак.

На подручју општине сви већи привредни субјекти, третирано као загађивачи са аспекта продукције отпадних вода, лоцирани су у границама ГУП-а Ивањице („ШПИК” Ивањица, Фабрика чарапа „Пролетер”, Конфекција „Јавор”, Метална индустрија „Слобода”, Фамацеутска индустрија „Habitpharma” и др.). Отпадне воде (комуналне и индустријске) се непречишћене са територије ГУП-а испуштају у Моравицу (реципијент) на четири места. Осим наведених индустријских погона, у веома неповољне и широко распрострањене загађиваче, сврставају се и пилане и постројења за прераду дрвета код којих се у отпадни водама од парења дрвета као веома опасна материја јављају фенолна једињења (дрвнопрерађивачки капацитети „Јавор”, Куманица, дрвно-прерађивачка индустрија у Међуречју и Лучка Река – Бедина Варош). Неконтролисано одлагање смећа (дивље депоније) у речим долинама један је од извора загађивања водотока. Диспозиција употребљених вода у сеоским насељима врши се у неадекватно изведене септичке јаме (водопрпусне и преливне), напуштене копане бунаре или директно у водотоке.

Према важећој Уредби о категоризацији водотока („Службени гласник СР Србије”, бр, 5/68) водотоци на подручју општине Ивањица сврстани су у следеће класе бонитета: Моравица (од изворишта до Ивањице I класа; од Ивањице до ушћа реке Пањице IIб класа и од ушћа реке Пањице до ушћа у Ђетињу IIа класа) и Студеница (од изворишта до ушћа у Ибар I класа).

Табела 9. Квалитет вода Моравице (Градина) и Студенице (Ушће)

РЕКА/СТАНИЦА	Моравица - Градина				Студеница - Ушће			
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
Растворени кисеоник	I	I	I	I	I	I	I	I
Процент засићења кисеоником	II	II	I	II	II	II	I	II
БПК-5	II	II	II	II	II	II	II	II
ХПК	I	I	I	I	I	I	I	I
Степен сапробности	II	II	II	II	II	II	II	II
Највероватнији број коли-клица	IV	IV	III	IV	II	-	II	III
Суспендоване материје	VК	III	III	III	VК	IV	III	II
Суви остатак филтриране воде	I	I	I	I	I	I	I	I
рН	II	II	II	II	II	II	II	II
Пловеће материје	III	I	I	I	I	I	I	I
Боја	I	I	I	I	III	III	I	I
Мирис	I	I	I	I	I	I	I	I
Стварна класа	III	III	II/III	II/III	II/III	II/III	II	II/III
Захтевана класа	IIа	IIа	IIа	IIа	I	I	I	I

Извор: Републички хидрометеоролошки завод, Хидролошки годишњак, 3. Квалитет вода, 2008. (2009); Квалитет вода, 2007 (2008); Квалитет вода, 2006 (2007).

Вредности показатеља квалитета воде Моравице и Студенице (за период 2006-2009) указују на одступања у односу на захтевану класу. Вредности суспендованих материја указују на изражену ерозију у горњем и средњем делу слива Моравице и Студенице (III класа квалитета вода и ВК стање) а високе вредности највероватнијег броја коли-клица о загађењу тока Моравице отпадним водама насеља, пре свега Ивањице (III – IV класа квалитета вода).

Према територијалном обухвату и утврђеним зонама заштите изворишта водоснабдевања регионалног подсистема „Рзав” подучје Плана улази у границе *шире зоне заштите изворишта* на подручју слива узводно од планиране бране „Сврачково”, део који није обухваћен непосредном и ужом зоном заштите изворишта (цела КО Мочиоци и делови КО: Брезова, Пресека са Равном Гором и Маскова). *Заштитна зона Специјалног резервата природе „Увац”* која је установљена Уредбом о заштити Просторним планом подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Увац” се третира као *шира зона заштите слива Уваца, регионалног изворишта водоснабдевања*.

Заштитна зона Парка природе „Голија“ дефинисана Просторним планом подручја посебна намене Парка природе „Голија“ се на Планском подручју једним делом налази и на сливном подручју Увца, тј. на простору његове заштитне зоне и зоне шире заштите изворишта. Режим шире зоне заштите изворишта преклапа се на задовољавајући начин са генералним циљевима заштите природе. Изворишни део водовода Куманица налази се у зони са режимом III степена Парка природе „Голија“, који у потпуности обезбеђује заштиту квалитета вода изворишта.

Деградација земљишта на подручју Плана потиче од: неадекватне обраде земљишта, зарастања ливада као последица необрађивања земљишта, а у вези са изумирањем појединих сеоских домаћинстава; ерозије поспешене неконтролисаним експлоатацијом шуме и неповољним својствима терена (земљишта мање плодности, плића и мање стабилна услед већег нагиба терена); непланске изградње (промена намене простора), неконтролисане употребе агрохемијских средстава у пољопривреди; експлоатације геолошких ресурса (привремена позајмишта грађевинског камена и др.) и саобраћаја (спирањем нафте и нафтних деривата са коловоза и диспозиција загађујућих материја из ваздуха). Градска депонија „Грбавчевица“ (на депонији није организовано праћење стања животне средине; депонује се комунални и друге врсте отпада – медицински, грађевински, животињски и дрвни отпад; не постоји систем за одвођење падавина, као ни дренажни систем систем за сакупљање процедних вода) и бројна формирана сметлишта на подручју Општине утичу на загађивање земљишта. Штетне материје које настају у процесу разлагања отпада инфилтрацијом доспевају у земљиште. Осим тога, сметлишта утичу и на деградацију предела. Контрола квалитета земљишта у оквиру редовног мониторинга на територији општине Ивањица се не врши.

Главни извор буке на подручју Плана је саобраћај, а најугроженије зоне простиру се уз напрометније саобраћајнице (посебно изражено у ужем градском језгру Ивањице). На подручју Плана није извршено акустично зонирање територије према важећем Закону о заштити од буке, на основу чега се прописују мере заштите у појединачним зонама.

Општина Ивањица је у 2009 години за заштиту животне средине из буџета издвојила 4.757.143 динара, а планирано издвајање за 2010. годину износи 10.700 000 (повећање од 225%).

Статус проглашених *заштићених природних добара* имају:

- Парк природе „Голија“ (његов део на подручју Плана) проглашен Уредбом о заштити Парка природе Голија („Службени гласник РС”; бр. 45/01);
- споменик природе - „Хаџи Проданова пећина” (1975); (КО Шуме), површина 7,1247 ха;
- споменик природе „Група од осам стабала цера” – Палибрчки церови (1974) (КО Бедина Варош); заштићена стабла су стара више од 200 година; површина 0,3524;
- стабло смрче са клупчастом формом круне (*Picea excelsa* Link. var. *globosa* Berg.), налази се у 54 одељењу Г.Ј. Дајићке планине, заштићено Решењем СО Ивањица бр. 02-6210/1/65 од 1965 и стабло пирамидалне смрче у подручју Бисер Вода - Црни Врх – Радуловац.

Са аспекта заштите биљака и животиња и њихових станишта, поједина подручја, поред националног, имају и одређени међународни значај. Еколошки значајна подручја и еколошки коридори представљају саставне делове еколошке мреже утврђене Уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник РС”; бр. 102/10). Еколошка мрежа представља основ за успостављање европске еколошке мреже NATURA 2000 даном приступања Републике Србије ЕУ.

На Планском подручју постоје два *еколошки значајна подручја*: Парк природе „Голија” (*IPA*; *IBA*, *PBA* и *EMERALD* мрежа) и Мучањ - 727, 8429 ха (*IPA*). *Еколошки коридор* (саставни део еколошке мреже успостављене Уредбом еколошкој мрежи) од међународног значаја представља *водоток Моравице и њен обалски појас*. Еколошка подручја и еколошки коридор у складу са Законом о заштити природе („Службени гласник РС”; бр.

36/09, 88/10 и 91/10-исправка) представљају део Еколошке мреже, као подручја са великим бројем заштићених врста.

Парк природе „Голија” и резерват биосфере „Голија-Студеница”

Парк природе „Голија”¹¹ према Уредби обухвата 30 целих и делове осам КО, са површином од 75.183 ха (751,83 km²). Парк природе на територије општине Ивањица обухвата 11 целих (Брусник, Вионица, Врмбаје, Вучак, Глеђица, Градац, Дајићи, Добри До, Коритник, Куманица, Чечина) и делове четири КО (Ерчеге Братљево, Медовине, Смиљевац) или 39,6% подручја Просторног плана општине Ивањица. Од укупне површине Парка природе 57,5% се налази на територији општине Ивањица (431,63 km²).

Као улазни, обавезујући податак за израду Просторног плана представља зонирање подручја по режимима заштите дато у Просторном плану подручја посебне намене Парка природе „Голија” (2002), утврђено на основу Уредбе и потврђено Програмом израде Просторног плана подручја посебне намене Парка природе „Голија” (2002) и Одлуком о изради Просторног плана подручја посебне намене Парка природе „Голија” („Службени гласник РС”, бр. 91/02).

На територији општине Ивањица, стање заштите на подручју Парка природе према Уредби је следеће:

- *режим I степена заштите* – „core area” обухвата 14 локалитета површине 502,88 ха (од укупно 18 локалитета, површине 553,80 ха) или 0,7% укупне површине Парка природе, односно 1,2% површине дела Парка природе на подручју Плана;
- *режим II степена заштите* – „buffer area” обухвата 16 делова подручја површине 3352,4 ха (од укупно 20 делова подручја, површине 3.883,10 ха) или 4,5% укупне територије Парка природе, односно 7,8% површине дела Парка природе на подручју Плана;
- *режим III степена заштите* – „transition area” се примењује на осталом делу простора Парка природе од 39307,72 ха или на 91,0% територије дела Парка природе на подручју Плана.

Резерватом биосфере „Голија-Студеница” (MaB-UNESCO)¹² обухваћено је 19 целих и делови 8 КО, са површином од 53.804 ха, а на територији општине Ивањица (подручју Просторног плана) 11 целих (Брусник, Вионица, Врмбаје, Вучак, Глеђица, Градац, Дајићи, Добри До, Коритник, Куманица, Чечина) и делови четири КО (Ерчеге, Братљево, Медовине, Смиљевац). Од укупне површине Резервата биосфере 80,2% се налази на територији општине Ивањица (431,63 km²). Резерват биосфере, који се налази у целости у оквиру Парка природе има идентичну намену по основу режима заштите, коришћења и управљања.

Зоне I степена заштите

На територији Просторног плана у Парку природе „Голија” Уредбом је издвојено 14 локалитета у режиму I степена заштите:

- Испод Јанковог Камена, испод највишег врха Голије, Јанков камен (1.833 m), на северним експозицијама, КО Дајићи, обухвата цело одељење 17 и 18 у Г.Ј. „Голија” (60,80 ха);
- Пашина чесма, испод Бојевог брда, са источне стране (1700 m), КО Медовине, обухвата цело одељење 59. у Г.Ј. „Голија” (40,69 ха);
- Каралићи, северна страна Масловарског брда, у изворишном дели Галуљиног потока, КО Дајићи, обухвата цело одељење 21 у Г.Ј. „Голија” (34,00 ха);

¹¹ Парк природе Голија проглашен је Уредбом о заштити Парка природе Голија („Службени гласник РС”, бр. 45/01).

¹² Резерват биосфере „Голија-Студеница”, проглашен је Актом Интернационалног координационог савета MaB програма UNESCO-а, 2001.

- Водица, изнад насеља Јасеновица, КО Дајићи, обухвата цела одељења 38 и 39 у Г.Ј. „Голија” (67,96 ha);
- Тресава на Белим Водама, на Белим Водама, КО Дајићи, обухвата одељење 23, отсеци „б” и „1” у Г.Ј. „Дајићке планине” (15,20 ha);
- Дајићко језеро, поред пута за Беле Воде, (1438 m н.в.), КО Глеђица, обухвата део одељења 52, отсек „2” и одељење 64 отсек „3” у Г.Ј. „Дајићке планине” (1,69 ha);
- Палеж, локалитет Палеж, на Дајићким планинама, КО Куманица и Глеђица, обухвата део одељења 43, отсеци „д”, „е”, „к”, „л”, и „м” и део одељења 44, отсеци „е” и „ф” у Г.Ј. „Дајићке планине” (39,92 ha);
- Кошанинова језера, изнад Долова, КО Врмбаје, део одељења 3, отсеци „а”, „1”, „2” и „3” у Г.Ј. „Црепуљник” (50,12 ha);
- Црепуљник, испод Црепуљника са јужне стране, КО Врмбаје, обухвата одељења 19 и 20 у Г.Ј. „Црепуљник” (65,80 ha);
- Изубра, клисура реке Изубре, притоке Студенице, КО Чечина и Коритник, обухвата делове одељења: 2, 3, 4, 7, 8 и 9 у Г.Ј. „Брусничке шуме” (66,10 ha);
- Изнад Љутих Ливада, северно од Црног врха, КО Коритник, обухвата цело одељење у Г.Ј. „Бисер вода–Црни врх–Радуловац” (27,60 ha);
- Црна река, кањонски део речног тока Црне реке, КО Коритник, обухвата делове 59. и 60. одељења у Г.Ј. „Бисер вода–Црни врх–Радуловац” (28,80 ha);
- Радуловац, Цикотина вода – једно од изворишта Црне реке, КО Коритник, чистина 5, у 51. одељењу, у Г.Ј. „Бисер вода–Црни врх–Радуловац” (4,00 ha);
- Извориште Црне Реке, на месту званом Одвраћеница, КО Коритник, приватно власништво (0,20 ha).

Зона II степена заштите

Под режимом II степена заштите обухваћена су станишта природних реткости, биљних и животињских врста, као и специфичне биљне заједнице које представљају значајан елемент основних вредности заштићеног простора, осетљиви екосистеми тресава и влажних станишта, изворишта Голијске реке и Студенице, као и други простори које треба сачувати, посебно вредни са аспекта заштите предела.

На подручју Плана издвојено је 16 делова подручја (од укупно 20 делова подручја, површине 3.883,10 ha) у режиму II степена заштите:

- Јанков Камен, на северним и јужним експозицијама око врха Јанков камен (1833 m), КО Дајићи и Градац, обухвата цела одељења 3, 4, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 54, 55, 56 и 57. у Г.Ј. „Голија” (390,20 ha);
- Бојово Брдо, извориште Голијске реке и делови Бојовог брда, КО Медовине, обухвата цела 126, 127, 128, 60 и 59 (без Р 2) у Г.Ј. „Голија” (133,95 ha);
- Јелића стругара, горњи део водотока Голијске реке, КО Медовине, део 61 одељења у Г.Ј. „Голија” (12,00 ha);
- Голијска река, шумски комплекс на десној обали Голијске реке, КО Дајићи, Вучак и Глеђица, обухвата цела одељења 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 36, 37, 40, 42, 43, 44, 45, 35, 82, 83, 84, 85, 86, 97, 88 у Г.Ј. „Голија” (851,00 ha);
- Међугорски поток, део обале и изворишна челенка Међугорског потока, КО Дајићи, обухвата цела одељења 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 67, 68, 69 и 70 у Г.Ј. „Дајићке планине” (390,20 ha);
- Беле воде, на Дајићким планинама, КО Дајићи, обухвата цело одељење 23 и 24 (без Р 5) у Г.Ј. „Дајићке планине” (84,40 ha);
- Дајићи, око Дајићског језера, КО Глеђица, обухвата цела одељења 51, 52 (без Р 6) у Г.Ј. „Дајићке планине” (55,80 ha);
- Јеленовица, испод Округлице, КО Куманица и Глеђица, обухвата цела одељења 42, 44 и 43 (без Р 7) у Г.Ј. „Дајићке планине” (125,20 ha);
- Орлов камен, КО Куманица и Глеђица, обухвата цела одељења 56, 57, 58, 59 и 60 у Г.Ј. „Дајићке планине” (132,35 ha);

- Под Црепуљником, северна страна Црепуљника, КО Врмбаје, обухвата део одељења 2 и 3 (без Р 9) и цела 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 21, 25 и 26 у Г.Ј. „Црепуљник” (362,10 ha);
- Брусничке шуме, клисура реке Узубре, КО Чечина и Коритник, обухвата одељења 1, 2, 3, 4, 7, 8 и 9 Г.Ј. „Брусничке Шуме” (194,60 ha);
- Угљапе, КО Коритник, обухвата цела одељења 7 и 8 у Г.Ј. „Бисер вода–Црни врх–Радуловац” (52,80 ha);
- Љуте ливаде, на падинама Црног врха, КО Коритник, обухвата цела одељења 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 33 и 39. у Г.Ј. „Бисер вода–Црни врх–Радуловац” (282,00 ha);
- Влашки мост, део долине Црне реке, КО Коритник, обухвата цела одељења 44, 45, 47, 57, 58 и делове 59 и 60-ог одељења (без Р 16) у Г.Ј. „Бисер вода–Црни врх–Радуловац” (231,20 ha);
- Суви брег, изнад Одвраћенице, КО Коритник, обухвата делење 51 (без Р 17) у Г.Ј. „Бисер вода–Црни врх–Радуловац” (25,60 ha);
- Одвраћеница, непосредно испод била планине Голије, са северне стране, део изворишне челенке Црне реке, КО Коритник, приватно власништво (без Р 18), (29,00 ha).

Наведени локалитети и делови простора у режиму I и II степена заштите Парка природе налазе се и у Резервату биосфере.

На подручју Голије регистровани су и:

- хидрогеолошки објекти, односно појаве изузетних хидрогеолошких, физичко-хемијских карактеристика и ресурсних потенцијала, специфични хидролошки елементи, земљишта која су под снажним утицајем воде, стална или повремена језера, тресаве и тресетне ливаде: Беле Воде, новоформирано језеро у пределу Округлице (1470 m) и Великих ливада, језеро – тресави у изворишном делу Јастребовачке реке, језеро у изворишту Пакошнице под Тичаром, и др., каскаде и букови на Дајићкој и Брусничкој реци;
- најмаркантније појаве: врхови, гребени и подручја изузетних визуелних и пејзажних обележја са којих се пружају далеке визуре;
- највиши и најзначајнији врхови/видиковци: Јанков камен (1834 m), Тиквеш (1504 m), Бојево брдо (1746 m), Царева глава (1721 m), Окапчина (1688 m), Црни врх (1795 m), Црепуљник (1532 m), Троглав (1419 m) и Коравчина (1353 m);
- разноврсни флувиоденудациони облици и морфоструктурни облици: структурне површи очуване су на карбонатним стенама на гребену (са врховима Ђоково брдо – 1458 m и Ђарковице – 1516 m) који се пружа од развођа између изворишних кракова Студенице (Јастребовац и Брусничка река) према изворишном делу Моравице;
- хорст: Црни врх (1795 m) на Голији;
- псеудовулканске купе: на гребену између долина Колашничке реке – изворишног крака Студенице и њене леве притоке Бруснице, Кобиље (Карађорђево шанац, 1789 m) између изворишног дела Моравице и њене леве притоке Ношнице, у зони Клика (1319 m) на северном крају Голије;
- ерозивни и акумулативни остаци плеистоценог глацијалног рељефа на највишим деловима масива Голије и Радочела, удубљење на јужној стрмој страни Јанковог камена – лежиште ледника;
- карактеристична подручја традиционалног односа према природи – културни предели као што су: активна бачишта, насељска атарска целина Брусника, вредни локалитети влажних ливада и изворишта (локалитет Чесна врела).

Зона III степена заштите

Режим III степена заштите се примењује на осталом делу Парка природе, површине од 39307,72 ha или на 91,0% дела Парка природе на територији Плана.

Део површине који је на територији Просторног плана обухваћен границама Просторног плана подручја посебна намене Парка природе „Голија”, а налази се изван граница дела Парка природе, представља *заштитну зону* (7313 ha).

Споменик природе Хаџи Проданова пећина

Хаџи Проданова пећина (1975) се налази у долини Рашчанске реке, смештена на надморској висини од око 600 m. Испитана дужина пећине је око 400 m и састоји се од два спрата. Улазни део пећине ширине је око 3 m и завршава се сужењем иза кога се налази пространа дворана, дужине око 50 m и ширине око 15 m. Десна страна дворане је покривена бигреним саливом и низом плитких базена. У централном делу дворане налазе се дебели сталактити и сталагмити, а на странама моћни саливи који имају изглед окамењених водопада. Дворана се завршава са два мања продора-процепа. Горњи спрат почиње из дворане главног канала и испуњен је разнобојним и разноврсним накитом. У пећини је пронађено 25 врста пећинских животиња (инсеката). На самом улазу у пећину пронађени су фрагменти керамике из старијег гвозденог доба. У геолошком слоју 2 нађени су окресани камени артефакти који припадају времену између 20. и 10. миленијума пре нове ере, а у геолошком слоју 5 откривени су налази из средњег палеолита, као и велика количина костију плеистоцених животиња. Хаџи проданова пећина улази у малобројна вишеслојна палеолитска налазишта на централном Балкану.

Специјални резерват природе „Увац”

Специјални резерват природе „Увац”, проглашен Уредбом о заштити Специјалног резервата природе „Увац” („Службени гласник РС”; бр. 25/06 и 110/06) обухвата површину од 7543 ha на територији општина Нова Варош и Сјеница. Заштитна зона Специјалног резервата природе „Увац” на деловима територија општина Нова Варош, Сјеница, Пријепоље и Ивањица, и обухвата простор слива реке Увац око заштићеног подручја Специјалног резервата природе „Увац” узводно од профила бране водоакмулације „Радоиња”. У погледу управљања и старања, у складу са Уредбом, Специјални резерват природе „Увац” и заштитна зона чине јединствено заштићено природно добро.

Заштитна зона Специјалног резервата природе „Увац” на територији општине Ивањица обухвата шест целих КО (седам насеља): Васиљевићи, Ерчеге, Јаворска Равна Гора, Кушићи, Медовине и Смиљевац (165,81 km²). У обухвату подручја Плана је и југозападни део Парка природе „Голија” - делови КО: Ерчеге, Медовине и Смиљевац (3335 ha или 33,35 km²), као и део Резервата биосфере у границама Парка природе „Голија” који обухвата делове истих КО (Ерчеге, Медовине и Смиљевац). Заштитна зона Специјалног резервата природе Увац Просторним планом подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Увац” се третира као *шира зона заштите слива Увца*, регионалног изворишта водоснабдевања.

Предео изузетних одлика „Долина Малог Рзава”

Поступак заштите покренут је за *Предео изузетних одлика „Долина Малог Рзава”* (3357,46 ha). Административно, заштићено подручје на територији општине Ивањица обухвата изворшни део Малог Рзава (КО Шареник и Брезова). Долину Малог Рзава одликује богатство чисте и квалитетне воде. То су воде бројних извора високе вредности, који се јављају са обе долинене стране и који се кратким потоцима уливају у Мали Рзав. Воде Малог Рзава су изузетног квалитета – воде I класе квалитета. У сливу је регистрован интермитентни извор, Бјелушка потајница (Којин извор), заштићен као споменик природе (хидролошки феномен особен за пределе краса).

Просторним планом подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема „Рзав” („Службени гласник РС”; бр. 131/04), предложене су *предеоне целине за успостављање претходне заштите* у циљу очувања биодиверзитета, које се делом налазе и на подручју Плана, и то:

- *Округлица – Височка клисура*; ненастањени комплекс са јединственим предеоним склопом крашких висоравни и клисурастих долина; штити се у циљу очувања

станишта ретких и ендемичних врста, заштите и презентације хидрографских феномена и облика површинске крашке морфологије;

- *Мучањ* - предео кречњачког платоа Мучња и делова кршевитих планинских страна са литицама и сипарима; штити се у циљу очувања биолошке разноврсности и пејзажних особености; планина Мучањ је Просторним планом Републике Србије утврђена као подручје од интереса за заштиту природних вредности; предложени модел за заштиту јесте специјални резерват природе или предео изузетних одлика;
- *Чемерница* - кречњачка висораван са низом узвишења и крашком депресијом Поље; штите се станишта биљних и животињских врста, у карактеристичном крашком планинском пределу.

Хетерогеност природних и створених вредности, шумско-пашњачки предели, планински венци испресецани долинама Моравице и Студенице и њихових притока, разбијени тип села, Ивањица, једино градско насеље, са формираном урбано-руралном зоном (приградска насеља), су елементи који граде слику предела Општине.

Парка природе „Голија” представља хармоничан *културни предео* састављен од ливада, пашњака, мањих пољопривредних површина, водених површина и тресава, као и насеља окружена шумом. Ови предели поседују високи еколошки потенцијал, као и високу изворност и предеоно-естетску вредност. Формирани комплекси биотопа на подручју Плана су: комплекси биотопа шума и експлоатационих шума; комплекс биотопа отворених подручја са појединачним дрвећем и шумарцима; комплекс биотопа отворених подручја на сувим стаништима; комплекс биотопа ливада и пашњака; комплекси биотопа њива; комплекси биотопа стајаћих вода и тресава; комплекси биотопа текућих вода и комплекси биотопа насеља.

Већину *културних добара*, уочених облика културне баштине, на подручју Плана чине појединачни споменици културе, а мањи је број знаменитих места и просторних, културно-историјских целина. На територији Просторног плана стање формалне заштите је следеће:

- *четири споменика културе - великог значаја*:
 - црква Архангела Гаврила и Михаила (СРС, бр. 48/87), Ковиле;
 - црква св. Преображења, Придворица, из XIII века (СРС, бр. 28/83);
 - црква Светог Николе, Брезова (СРС, 28/83);
 - стара чаршија у Ивањици (СРС, 48/87);
- *утврђена културна добра/споменици културе*:
 - црква св. Кузмана и Дамјана, Остатија (? – XVII век);
 - кућа Венијамина Маринковића, Вионица, прелаз из XIX у XX век;
 - црква Преображења, Дајићи, непознато време настанка;
 - кућа Драгомира Поповића, Свештица;
 - црква Св. Николе, Косовица;
 - Грачки крст, Градац;
 - споменик мајору Илићу на Јавору, Кушићи.
 - Римски мост, Куманица, XVI-XVII век.

Осим поменутих споменика културе регистрована су бројна добра која уживају претходну заштиту. У атарима села Брусник и Ерчеге констатована је очувана структура традиционалне изградње.

У обухвату Просторног плана налази се *војни комплекс* „Наочари”. Комплекс је закључком Владе Републике Србије обухваћен Списком непокретности које нису неопходне за функционисање Војске Србије, а које се стављају у функцију прибављања неопходних средстава за спровођење реформе система одбране и побољшања материјалног положаја Војске Србије – Мастер Планом.

У складу са Законом о ванредним ситуацијама („Службени гласник РС”; бр. 111/09) локална заједница је обавезна да предузме конкретне активности и спроведе институционализацију управљања у ванредним ситуацијама. Канцеларија за ванредне ситуације Ивањица ради у саставу Одељења за ванредне ситуације Моравичког округа.

На територији Општине¹³ од *снежних наноса* посебно су угрожена подручја следећих месних заједница: Средња Река (путни правци Римски Мост - Средња Река и Дајићко Језеро - Голијска Река); Остатија (путни правац Девићи – Остатија); Брусник (путни правац Девићи – Одвраћеница); Девићи (путни правац Бук – Девићи); Кушићи (путни правац Кушићи – Јавор); Мочиоци (путни правац Катићи – Јасеново); Ковилге (путни правац Ковилге – Братљево) и Ерчеге (путни правац Братљево – Ерчеге).

Делови Општине који су потенцијално најугроженији од *шумских пожара* су: цело подручје Голије (Парк природе „Голија” и Резерват биосфере „Голија-Студеница”) обрасло у вишим деловима густом четинарском шумом а у нижим листопадном; подручје Мучња, обрасло претежно листопадном шумом; градско језгро у коме се налазе три бензинске станице и стамбени објекти који немају опрему за гашење пожара и објекти дрвопрерађивачке и текстилне индустрије.

Највећа *клизишта* евидентирана су на следећим локацијама: МЗ Ивањица (насељена места: Беле Њиве, Шљивићи, Марина Река, Свештица, Лучка Река, Зарићи, Кртинице; Бедина Варош, као и улице Бошка Петровића, В. Маринковића, Р. Карапетровића, Радничка, Јаворска, Милинка Кушића и Старовлашка); МЗ Буковица (насељена места Сењак и Рашчићи); МЗ Прилике (насељена места Дубрава, Прилички Кисељак и Радаљево); МЗ Лиса (засеоци Оцокољићи, Лалевићи и Милићевићи); МЗ Осоница (засеоци Дуканци и Букумировићи); МЗ Луке (место Миленковићи); МЗ Међуречје (насељена места Косовица и Куманица); МЗ Придворица (заселак Алексићи); МЗ Девићи (насељено место Чечина) и МЗ Кушићи.

Терени који су угрожени појавом *одрона* налазе се на следећим локацијама: траса магистралног цевовода сирове воде за довод на постројење за пречишћавање воде за пиће од Куманице до Лучке реке; Ивањичко гробље – поткопано водотоком Моравице и гробље на Мазгиту, као и градска пијаца (слегање тла на месту излива фекалне канализације). Од државних путева II реда *одронима* су угрожени: државни пут II реда бр. 230 (деоница Прилике - Јасеново – Беле Земље; у МЗ Брезова и МЗ Мочиоци); државни пут II реда бр. 117 (на деоници Гуча – Сјеница, на изласку из Ивањице; клизиште испод сточне пијаце); државни пут I реда бр. 21.1 (Ивањица – Пожега, у Јеремићима) и државни пут II реда бр. 116 (Бук – Брадуљица – Студеница; заселак Обрадовићи у МЗ Придворица).

С обзиром на конфигурацију терена, неповољан утицај атмосферских и хидролошких услова, као и недовољно изграђену и неодржавану саобраћајну и комуналну инфраструктуру долази до појаве великих *бујица* које наносе велике еколошке и економске последице. На теренима са већим нагибом (дисецираност рељефа) и скелетним земљиштем јавља се *ерозија* различитог интензитета (посебно изражено на стрмим површинама које се обрађују) и доводи до спирања земљишта, транспорта еродираних материјала у хидрографску мрежу, појаве бујичних вода и др. Територија Општине је у малом делу угрожена *поплавама*: МЗ Буковица - насеље Рашчићи од изливања Рашћанске реке; МЗ Ивањица - насеље Ратковац од изливања Марине реке; МЗ Прилике, насеље Јеремићи изливањем Моравице; МЗ Придворица - изливањем Брадуљичке реке и МЗ Девићи - изливањем Студенице.

У градском подручју (МЗ Ивањица) регистровани су следећи бујични водотоци: Зарића поток, улива се у Моравицу у насељу Кртинице и МЗ Девићи - изливањем Студенице. На територији Општине, у сливу река Моравице и Студенице постоји велики број *бујичних*

¹³ Сви подаци о елементарним непогодама (просторни обухват и интензитет) преузети су из две студије: „Процена угрожености територије Општине од елементарних и других непогода” и „Процена угрожености општине Ивањица од поплава и бујица” („Службени лист општине Ивањица”, бр. 4/09).

потока који својим наглим изливањем изазивају материјалну штету, угрожавајући у већој или мањој мери шумско и пољопривредно земљиште. Најважније десне притоке Моравице (Сапатница, Голијска река, Пакашница, Манска река, Будожелјска река, Лучка река са притокама Осоничком и Рзинском реком, Марина река са притокама Рашћанском и Лишанском реком) су изразито бујичног карактера јер имају велики нагиб и протичу кроз оголено подручје где је посечена шума. Моравица је данас услед интензивне сече шума на Голији постала бујични ток, што се одразило на количину и садржај воде, као и на замућеност услед велике количине наноса. У градском подручју МЗ Ивањица, велике штете наносе следећи бујични водотоци: Зарића, Шљивића, Глијечки и Црњевски поток, и Марина река. У сеоским месним заједницама велике штете стамбеним објектима и пољопривредном земљишту изазивају следећи бујични водотокови: МЗ Буковица (Грабовичка и Буковичка река); МЗ Мочиоци (Мали Рзав и Пресечка река); МЗ Међуречје и МЗ Ковиле (Ношница); МЗ Ерчеге (Вучачка река); МЗ Средња Река (Средња река); МЗ Придворица (Студеница и Брадуљичка река); МЗ Девићи, Остатија (Брусничка река и Студеница); МЗ Луке – Осоница (Лучка и Осоничка река) и МЗ Лиса (Лишански поток).

У пролећним и летњим месецима честе су појаве *олује и олујног невремена праћених градом*, које угрожавају пословне и стамбене објекте, уништавају пољопривредне културе Радарски центар „Сјеница” спроводи заштиту од града на територији седам општина и то: Сјеница, Рашка, Нови Пазар, Нова Варош, Пријепоље, Ивањица и Тутин. На територији општине Ивањица укупна брањена површина износи 109 000 ha, од чега пољопривредно земљиште заузима 53 647 ha (49,2%). На територији Општине Ивањица је најгушћа мрежа станица, тако да на једну противградну станицу долази преко 14.000 ha.

Подручје општине Ивањица је *сеизмолошки активан простор*. Према ажурираним картама, подручје општине спада у седму сеизмичку зону, где се могу догодити земљотреси магнитуде 6 степени по Рихтеру. У прошлости су били забележени јачи земљотреси, од којих је земљотрес из 18. века у пределу Студенице био рушилачког карактера. Сеизмолшка станица постоји у селу Сивчина, која је у систему сеизмолшких станица Србије (21).

Општина Ивањица је 2009. године добила сертификат америчке владине организације USAID за деловање у ванредним ситуацијама. Сертификат је потврда спремности локалних актера на побољшању планирања мера заштите у кризним ситуацијама.

Скупштина општине је донела Одлуку о заштити грађана и материјалних добара у ванредним ситуацијама и о образовању Општинског оперативног штаба за заштиту од елементарних и других већих непогода, усвојила свеобухватан План за заштиту од елементарних непогода са дефинисаним мерама заштите од елементарних непогода, урадила Процену угрожености општине Ивањица од елементарних и других непогода и Процену угрожености општине Ивањица од поплава и бујица, донела Оперативни план заштите поплава за 2009. годину који садржи Решење о образовању Штаба за одбрану од поплава и заштиту од ерозије на основу раније донете Одлуке о образовању Штаба (06-19/2009-01 од 31.07.2009).

2.2. ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА – SWOT АНАЛИЗА

2.2.1. Природни услови и ресурси

Потенцијали у области природних услова и ресурса:

- климатски услови погодни за развој здравствено-реhabилитационог туризма (Ивањица, Кушићи);
- потенцијали обновљивих извора енергије (хидропотенцијал, дрвна биомаса, енергија сунца);
- пољопривредно земљиште - у долини Моравице погодно за ратарство; на побрђу за воћарство; а на планинском за сточарство (очувани природни травњаци);
- шумски ресурси - висока шумовитост; потенцијал за развој шумарства, лова и туризма; вредност шума у еколошком смислу - очување екосистемског, специјског и генетичког биодиверзитета;

- природне вредности од посебног значаја - Парк природе „Голија” – резерват биосфере „Голија-Студеница”; разноврсност станишта и биоценоза и разноврсност животињског света;
- водни ресурси - изворишни делови река Ношнице, Моравице и Студенице представљају најбоље очуване планинске водотоке Србије (иградња планираних акумулација); бројна изворишта различите издашности – потенцијал за водоснабдевање сеоског становништва; извори минералних вода; локални хидропотенцијал (МХЕ);
- геолошки ресурси (антимон, шелит, украсни и грађевински камен и др.).

Ограничења у области природних услова и коришћења природних ресурса:

- дисецираност рељефа и велики нагиби терена (у појединим деловима) који отежавају изградњу саобраћајница и ограничавају интензивнију пољопривредну производњу и др;
- ерозија и неконтролисано депоновље отпада који узрокују деградацију и загађивање земљишта; напуштена пољопривредних имања (запуштено земљиште);
- сеизмичке карактеристике подручја;
- велики број регистрованих бујичних токова;
- угроженост водотокова од загађења и засипање седиментима услед ерозије;
- недовољна истраженост геолошких ресурса, укључујући и минералне воде;
- недовољна искоришћеност обновљивих извора енергије (као еколошки најпогоднијих и најисплативијих).

2.2.2. Становништво, мрежа насеља и јавне службе

Становништво

Потенцијали у области демографског развоја:

- градско насеље Ивањица;
- приградска насеља и насеља у широј зони утицаја Ивањице која бележе популациони раст или имају стабилан демографски развој, са повољнијим карактеристика демографске структуре;
- сеоска насеља са демографским виталитетом (Дивићи, Међуречје и др.).

Ограничења у области демографског развоја:

- неповољно демографско стање као резултат постојеће просторно-функционалне структуре на подручју Плана;
- константан популациони пад који је присутан у подголијским и подјаворским селима;
- негативан природни прираштај и емиграција становништва, као основно обележје раније и савремене мобилности становништва;
- поремећаји у демографским структурама;
- одмакао процес старења становништва и недовољно обнављање становништва;
- неадекватна образовна структура становништва;
- висока стопа незапослености становништва.

Мрежа насеља

Потенцијали у области просторне организације и мреже насеља:

- повољан географски положај (положај на државном путу I реда) и релативно повољна концентрација становништва и привредних активности у насељима на коридору;
- општински центар Ивањица – функционални центар, у коме је концентрисано 34,8% становништва Општине, привредне и непривредне делатности; центар рада за становништво приградских насеља (Бедина Варош, Будожелја Буковица, Дубрава, Лиса, Луке, Свештица, Шуме);
- функционално умрежавање у линеарну агломерацију на линији Пожега-Ариље-Ивањица;

- формирана зона приградских насеља са стабилним демографским потенцијалом;
- издиференцирана насеља са туристичком функцијом;
- изграђени објекти јавно-социјалне инфраструктуре у сеоским насељима.

Ограничења у области просторне организације и мреже насеља:

- деформације у мрежи насеља, као резултат процеса њихове демографске атомизације и повећање броја патуљастих насеља;
- велика концентрација становништва, привредних делатности и јавних услуга у општинском центру;
- изузетно неповољна демографска структура планинског дела Општине;
- неразвијена мрежа насеља са великим уделом патуљастих и малих насеља;
- конфигурација рељефа и неизграђена саобраћајна инфраструктура.

Јавне службе

Потенцијали у области унапређивања социјалног стандарда и развоја јавних служби:

- постојећа мрежа објеката основног и средњег образовања;
- велики број образовних профила у средњим школама;
- изграђени објекти културе и богато културно-историјско наслеђе;
- постојећа организација здравствене заштите становништва;
- велики број активних спортских клубова и њихових чланова;
- усвојена стратешка документа на локалном нивоу: Стратегија социјалне заштите 2008-2012. године – „Кренимо даље” (2008); Стратегија одрживог развоја општине Ивањица 2009-2014; Локални акциони план за младе 2012-2014 (2009), Акциони план за интеграцију избеглих и расељених лица и Акциони план за Роме;
- основана Канцеларија за младе општине Ивањица (2008) и Савет за младе (2008);
- опредељење локалне самоуправе за изградњу инфраструктуре чиме би се у великој мери унапредио квалитет живљења и доступност јавних служби.

Ограничења у области унапређивања социјалног стандарда и развоја јавних служби:

- смањење броја ученика, поготово у сеоским школама;
- недостатак просторних капацитета (школство, здравство, социјална заштита и др.);
- низак ниво комуналне опремљености објеката јавних служби у највећем броју сеоских насеља;
- незадовољавајућа густина и лош квалитет општинске (локалне) путне мреже која повезује рурално подручје са општинским центром, што отежава доступност услуга јавних служби грађанима из сеоских насеља;
- недовољна финансијска средства за реализацију усвојених социјалних и здравствених програма или одржавање већ реализованих пројеката у области социјалне заштите.

2.2.3. Привреда/ економски развој

Пољопривреда

Потенцијали за развој пољопривредне производње:

- традиција и искуство у узгајању појединих пољопривредних врста (нпр. компир);
- бонитетне класе земљишта и велики удео пољопривредног земљишта;
- релативно повољни климатски и агроеколошки услови;
- близина откупних места и прерађивачких капацитета;
- формиран Фонд за развој пољопривреде општине Ивањица;
- очувана животна средина;
- свест о потенцијалима за развој пољопривредне производње;
- конкурентна цена радне снаге.

Ограничења за развој пољопривредне производње:

- депопулација и неповољна старосна структура;
- неадекватни социо-економски индикатори руралних домаћинстава;
- велики број некомерцијалних пољопривредних газдинстава;

- велика расчлањеност рељефа (велики нагиби терена) која отежава употребу механизације у пољопривреди;
- неадекватна примена агротехничких мера;
- скроман физички капитал (опрема, објекти, механизација);
- несређене земљишне књиге;
- слаба едукованост и информисаност пољопривредника;
- недовољно развијена инфраструктура у брдско-планинском делу Општине.

Индустрија

Потенцијали за развој индустрије:

- постојећи производни капацитети;
- квалификована радна снага и конкурентна цена радне снаге;
- велики степен шумовитости – сировина за развој дрвнопрерађивачке индустрије.

Ограничења у развоју индустрије:

- незавршен процес својинске трансформације предузећа;
- одсуство подршке локалне самоуправе у јачању предузетништва;
- недовољна сарадња између локалне самоуправе и удружења предузетника;
- успорен процес легализације малих предузећа;
- непостојање финалних производа у сектору дрвно-прерађивачке индустрије;
- недостатак понуде инфраструктурно опремљених зона и локалитета за смештај производних капацитета;
- концентрација привредних активности и објеката у општинском центру и насељима у окружењу; недостатак производних капацитета у брдско-планинском подручју;
- неадекватна комунална опремљеност сеоских насеља.

Шумарство

Потенцијали за развој шумарства:

- шуме и шумско земљиште, висока шумовитост;
- повољна структура шума по пореклу (висок удео високих састојина);
- висока вредност производних карактеристика државних шума (просечна запремина и просечни запремински прираст);
- расадничка проиводња;
- коришћење шума у очувању биодиверзитета.

Ограничења за развој шумарства:

- ниска вредност производних карактеристика приватних шума;
- недовољан број шумских путева на појединим деловима шумских комплекса.

Лов и рибарство

Потенцијали за развој лова:

- велики биолошки потенцијал Голије који обезбеђује значајну улогу ловству у интегралном коришћењу шумских екосистема и укупних потенцијала шума;
- постојећа ловишта и изграђени ловни и ловно технички објекти.

Ограничења за развој лова:

- скромно и вишеструко мање бројно стање основног матичног фонда у поређењу са природним одликама станишта и економским капацитетом; одстрел главних врста гајене дивљачи;
- недовољан број ловно узгојних и техничких објеката;
- недостатак средстава за реализацију развојних програма;
- недостатак стручног кадра у ловиштима који би задовољио потребе савременог ловног газдовања.

Потенцијали за развој рибарства:

- водени токови очуваног валитета;

- рибљи фонд;
- изграђени капацитети (рибњаци, мрестилишта).

Ограничења за развој рибарства:

- загађивање водотока и нарушавање квалитета вода;
- угроженост рибљих популација (посебно пастрмке).

Туризам

Потенцијали за развој туризма:

- природне вредности – Парк природе „Голија” и Резерват биосфере „Голија-Студеница”; Јавор и Мучањ;
- ваздушна бања Ивањица, потенцијална ваздушна бања Кушићи;
- културна добра – добра од великог значаја и друга културна добра;
- очуван квалитет животне средине;
- очуване групације народног градитељства - основна за формирање етно паркова (Еречега, Брусник);
- традиција сеоског туризма (Девихи, Лиса, Дајићи и др.);
- установљене манифестације, као основ за унапређивање туристичке понуде (Јаворски сабор двојничара и старих музичких инструмената Србије, Кушићи; - „Звуци Голије, Јавора и Мучња”; Прилике и др.);
- урађен Мастер план развоја туризма за Голију (2008);
- урађен Просторни план подручја посебне намене Парк природе „Голија” и урбанистички планови за туристичке целине у склопу планинског ризорта Голија;
- чланство у Туристичкој организацији регије Западна Србија;
- положај на траси европске пешачке стазе Е7 кроз Србију;
- положај на будућој траси инфраструктурног коридора Е-763.

Ограничења за развој туризма:

- недовољни смештајни капацитети;
- неуређеност појединих туристичких локалитета;
- недостатак туристичке сигнализације у селима Општине;
- лош квалитет инфраструктуре;
- депопулација и неповољна старосна структура у руралном подручју;
- недостатак стратегије развоја туризма на општинском нивоу;
- недовољна едукованост стручњака и становништва у туризму.

2.2.4. Саобраћај и инфраструктурни системи

Саобраћај

Потенцијали за развој путне мреже и одвијање друмског саобраћаја:

- повезаност са градовима/општинским центрима у окружењу;
- постојећа изграђена саобраћајна инфраструктура;
- положај на траси планираног инфраструктурног коридора Београд - Јужни Јадран, деоница Пожега - Бољаре (граница са Црном Гором) (Е-763).

Ограничења за развој путне мреже и одвијање друмског саобраћаја:

- неизграђена деоница државног пута I реда бр. 21.1;
- незадовољавајући квалитет државних путева II реда (деонице са туцаничким коловозним застором);
- незадовољавајућа густина и лош квалитет општинске (локалне) путне мреже;
- конфигурација терена која отежава изградњу и одржавање општинске (локалне) путне мреже и њихову малу искоришћеност услед слабе насељености;
- недостатак линија јавног превоза путника;
- саобраћајна оптерећеност у ужем градском језгру - мешање локалног саобраћаја са токовима транзитног и теретног саобраћаја на примарној уличној мрежи, повећани трошкови експлоатације, бука и емисија штетних гасова у граду;
- непостојање обилазне саобраћајнице око општинског центра;

- лоше карактеристике уличне мреже и лоша регулација саобраћаја;
- нерешено питање паркирања на територији градског језгра;
- недостатак локалних финансијских средстава за изградњу саобраћајне инфраструктуре.

Водопривредна инфраструктура

Водоснабдевање

Потенцијали у погледу водоснабдевања:

- класе квалитета водотокова (изворишни делови река Грабовице, Чемернице, Ношнице, Моравице и Студенице представљају најбоље очуване планинске водотоке Србије);
- довољне резерве воде из водосистема „Куманица-Ивањица”;
- могућност фазне реализације вишенаменских водоакумулација (акумулације на Ношници, Студеници, Моравици).

Ограничења у погледу водоснабдевања:

- велики губици воде у градској мрежи (преко 50%), услед старости и врсте цевовода (поготово у градском језгру);
- незадовољавајући резервоарски капацитети и недовољна изграђеност водоводне мреже;
- дотрајала мрежа цевовода и велика заступљеност азбестне мреже у изграђеној мрежи (око 60%);
- неорганизовано водоснабдевање у селима брдско-планинског подручја - просторна дисперзија насеља;
- недостатак података о локалним сеоским водоводима и квалитету воде;
- потенцијална угроженост извора услед лоше санитације сеоских насеља (неизграђене канализационе мреже).

Одвођење отпадних вода

Потенцијали у погледу одвођења отпадних вода:

- постојећа јавна канализациона мрежа;
- урађен Генерални пројекат сакупљања, одвођења и пречишћавања отпадних вода насеља општине Ивањица.

Ограничења у погледу одвођења отпадних вода:

- неизграђена канализациона мрежа (примарни колектори и секундарне мреже) у Ивањици и приградским насељима;
- недостатак система за одвођење атмосферских вода;
- непостојање постројења за пречишћавање отпадних вода - ниједно насеље са територије Плана не поседује постројење за третман отпадних вода;
- испуштање градских отпадних вода у Моравицу без претходног пречишћавања;
- испуштање отпадних вода у сеоским насељима у неадекватно изведене септичке јаме (водопрпусне и преливне), напуштене копане бунаре или директно у водотоке;
- немогућност повезивања већег броја насеља на заједничко постројење за пречишћавање вода с обзиром на положај, карактеристике и величину сеоских насеља у општини.

Енергетска инфраструктура

Електроенергетска инфраструктура

Потенцијали за развој електроенергетске инфраструктуре:

- постојећи електроенергетски систем (дистрибутивни капацитети - далеководи и трафостанице);
- задовољавајући капацитет трафостанице 110/35/10 kV „Ивањица”;

- коришћење хидроенергетског потенцијала који се може реализовати кроз производњу електричне енергије у постројењима на акумулацијама Рокци (Ношница), Препрана (Студеница) и Куманица (Моравица);
- могућност изградње и коришћења електричне енергије за локалне потребе из малих хидроелектрана;
- могућност коришћења потенцијала дрвне биомасе у енергетске сврхе.

Ограничења за развој електроенергетске инфраструктуре:

- напајање општине само путем једног далековода (далековод 110 kV Пожега – Ивањица);
- брдско-планинска конфигурација терена која отежава одржавање електроенергетске мреже;
- нестабилно снабдевање електричном енергијом у сеоским и приградским насељима општине услед великих падова напона и дотрајалих стубова;
- старост и технолошка застарелост појединих изграђених дистрибутивних капацитета и смањена поузданост и ефикасност њиховог рада;
- слаба искоришћеност обновљивих извора енергије;
- ниска енергетска ефикасност.

Топлификација и гасификација

Потенцијали у погледу топлификације и гасификације:

- могућност коришћења обновљивих извора енергије;
- изградња разводног гасовода - планирана гасификација индустријске и градске зоне у Ивањици; преласком на гас као енергент (замена чврстих и течних горива) повећаће се топлотни капацитети а смањити емисија штетних гасова;
- урађена пројектна документација за примарни вод гасовода, у току је израда пројеката за секундарне водове;
- довољне количине дрвне масе - у задовољавању топлотних потреба становништво као енергент може користити огревно дрво (посебно сеоска насеља, са малим бројем становника).

Ограничења у погледу топлификације и гасификације:

- неизграђена топловодна мрежа;
- велики број индивидуалних котларница и ложишта;
- употреба чврстих и течних енергената;
- немогућност повезивања на веће системе даљинског грејања насеља у брдско-планинском делу где доминирају разбијена насеља, ниске густине становања и дисперзно размештени туристички капацитети.

Обновљиви извори енергије

Потенцијали у погледу обновљивих извора енергије:

- хидроенергетски потенцијал за изградњу МХЕ;
- потенцијал дрвне биомасе (остатака од шумарства).

Ограничења у погледу обновљивих извора енергије:

- ниска искоришћеност хидроенергетског потенцијала;
- неискоришћеност потенцијала дрвне биомасе;
- непостојање процене о технички искористивом енергетском потенцијалу обновљивих извора енергије на територији Општине.

Телекомуникациона инфраструктура

Потенцијали за развој телекомуникационе мреже:

- Земаљска сателитска станица у Приликама;
- изграђена телекомуникациона мрежа.

Ограничења у развоју телекомуникационе мреже:

- брдско-планинска конфигурација терена која отежава развој телекомуникационе мреже;
- разбијени тип сеоских насеља, што захтева већа улагања у развој телекомуникационе мреже по домаћинству (мала густина насељености);
- неразвијена мрежа оптичких каблова;
- непостојање телефонских говорница у центрима сеоских насеља;
- слаба покривеност територије сигналом мобилне телефоније, као и радио сигналом;
- застарелост технологије и опреме - застареле аналогне телефонске централе;
- недовољан капацитет и лош квалитет приступне мреже и недовољна техничка опремљеност службе за одржавање, с обзиром на разуђеност и конфигурацију подручја;
- слаба покривеност кабловском телевизијом (SBB);
- нуједначен пријем радио и телевизијских програма у сеоским срединама.

Комунална инфраструктура

Потенцијали за развој комуналне инфраструктуре:

- постојећи комунални објекти;
- изграђена регионална санитарна депонија „Дубоко”.

Ограничења у развоју комуналне инфраструктуре:

- незадовољавајући ниво комуналне опремљености насеља;
- неповољно стање на градској депонији „Грбавчевица”; велики број дивљих депонија у долинама река и дуж путева;
- незадовољавајући начин одржавања сеоских гробља;
- непостојање сточног гробља.

Управљање отпадом

Потенцијали у области управљања отпадом:

- изграђена регионална санитарна депонија „Дубоко”;
- урађен пројекат санације депоније „Грбавчевица”;
- урађена планска документа у складу са законском регулативом (Регионални план управљања отпадом у региону Дубоко - нацрт; „Локални плани управљања чврстим отпадом”, 2008).

Ограничења у области управљања отпадом:

- несанирана депонија градског отпада „Грбавчевица”;
- одлагање неселективног комуналног, грађевинског, медицинског и опасног отпада на градској и дивљим депонијама;
- велики број дивљих депонија на територији Општине (150);
- недостатак интегралног и ефикасног система управљања отпадом;
- неодговарајућа техничка опремљеност ЈКП „Комунално”;
- непокривеност целе територије општине системом сакупљања отпада што за последицу има стварање дивљих депонија;
- конфигурација терена, која заједно са неизграђеном путном инфраструктуром отежава организацију сакупљања отпада са руралног подручја;
- нередовно (ретко) сакупљање кабастог отпада;
- неразвијена примарна селекција отпада;
- недостатак учешћа приватног сектора у управљању отпадом;
- ниска еколошка свест грађана.

2.2.5. Заштита животне средине, предела, природних и културних добара

Заштита животне средине

Потенцијали у области заштите животне средине:

- очуван квалитет животне средине;

- Парк природе „Голија” и ваздушна бања Ивањица;
- непостојање великих индустријских загађивача;
- велики удео површина под шумским екосистемима;
- изграђена регионална депонија „Дубоко”;
- урађен Пројекат санације градске депоније „Грбавчевица”;
- урађен Генерални пројекат сакупљања, одвођења и пречишћавања отпадних вода насеља општине Ивањица;
- израђен пројекат примарног гасовода;
- могућности коришћења обновљивих извора енергије (дрвне биомаса и МХЕ);
- опредељеност институција за заштиту животне средине;
- донета Одлука о накнади за заштиту и унапређивање животне средине (еколошка такса);
- донета Одлука о приступању изради Акционог плана заштите животне средине;
- формиран Буџетски фонд за заштиту животне средине.

Ограничења у области заштите животне средине:

- неадекватан систем управљања комуналним отпадом;
- загађивање ваздуха у градском насељу Ивањица у зимском периоду године (саобраћај, грејање);
- велики број индивидуалних ложишта/котларница;
- ниска енергетска ефикасност и неискоришћеност потенцијала обновљивих извора енергије;
- испуштање непречишћених отпадних вода у водотоке;
- недостатак инфраструктуре у области заштите животне средине (пречишћавање отпадних вода, третман и одлагање отпада, канализација отпадних вода и др.);
- ерозија земљишта у горњем делу слива Моравице и Студенице;
- бесправна изградња објеката;
- неизграђена гасоводна и топловодна мрежа;
- непостојање програма коришћења средстава буџетског фонда, нити програма заштите и унапређивања животне средине;
- неадекватна комунална опремљеност сеоских насеља;
- недовољно развијена еколошка свест;
- непостојање ефикасног система финансирања заштите животне средине;
- недовољан надзор над спровођењем прописа.

Заштита предела

Потенцијали у области заштите предела:

- хетерогеност природних и створених вредности;
- културни предео као носилац предеоне естетике и биодиверзитета (традиционалне форме коришћења земљишта).

Ограничења у области заштите предела:

- фрагментација и деградација предела;
- нестајање карактеристичне мозаичности у руралним пределима која настаје услед депопулације и напуштања традиционалног начина коришћења земљишта.

Заштита природних добара

Потенцијали у области заштите природе:

- заштићена природна добра (Парк природе „Голија”- природно добро од изузетног значаја и Резерват биосфере „Голија-Студеница” - UNESCO – MAB; део; „Хаџи Проданова пећина”; „Група од осам стабала цера” – Палибрчки церови и ботанички споменици);
- *еколошки значајна подручја*: Парк природе „Голија” (IPA; IBA, PBA и EMERALD мрежа) и Мучањ - 727, 8429 ha (IPA); *еколошки коридор* од међународног значаја - водоток Моравице и њен обалски појас.

- статус заштићеног подручја – могућности укључивања у разноврсне програме и активности на интернационалном и националном нивоу;
- културни предео као носилац предеоне естетике и биодиверзитета – природи близак културни предео (традиционалне форме коришћења земљишта);
- диверзитет предела, станишта, врста и шумских екосистема;
- делови предеоних целина за успостављање претходне заштите (Округлица-Височка клисура, Мучањ и Чемерница);
- могућности коришћења заштићених природних вредности за развој одрживог туризма (еко, образовни);
- могућности за успостављање међуопштинске сарадње у циљу заштите природних вредности.

Ограничења у области заштите природе:

- слаба доступност природних добара услед неразвијене мреже путева и њиховог квалитета (постојећи шумски путеви лоших експлоатационих карактеристика);
- недовољна туристичка презентација природних вредности Општине.

Заштита културних добара

Потенцијали у области заштите културних добара:

- евидентирана културна добра;
- могућности за интегрисање заштите и туристичке презентације културног наслеђа и природне баштине планског подручја.

Ограничења у области заштите културних добара:

- непостојање ажурне документације о културном наслеђу;
- недовољна интеграција културног и природног наслеђа;
- недовољна заштита и конзервација културних добара;
- недовољна туристичка презентација културног наслеђа.

2.2.6. Заштита од елементарних непогода

Потенцијали у области заштите од елементарних непогода:

- формирана Канцеларија за ванредне ситуације Ивањица;
- урађена планска документа која су потребна на локалном нивоу према Закону у циљу заштите и спасавања од елементарних непогода;
- добијање сертификата за деловање у ванредним ситуацијама (од стране организације USAID).

Ограничења у области заштите од елементарних непогода:

- угроженост подручја од елементарних непогода;
- непостојање Плана за проглашење ерозионих подручја на територији општине;
- непостојање Плана заштите и спасавања у ванредним ситуацијама;
- непостојање Плана заштите од пожара;
- непостојање катастра бујичних токова и клизишта на планском подручју;
- конфигурација терена која ограничава приступачност шумским екосистемима на целом планском подручју;
- неодговарајућа (застарела и нефункционална) опрема за гашење пожара.

Основне снаге (strengths), слабости (weaknesses), могућности (opportunities) и претње (threats) будућем развоју планског подручја (SWOT анализа):

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- Велики удео пољопривредног земљишта и бонитетне класе земљишта - Шуме као потенцијал за очување биодиверзитета и производњу дрвне биомасе - Очувана изворишта регионалног значаја; богато изворима и минералним водама - Обновљиви извори енергије - Висока еколошка и биогеографска вредност - Парк природе „Голија“ и Резерват биосфере „Голија-Студеница“ - Очувана животна средина (ваздушна бања, велике површине под шумом, реке..) - Урађена планска документација за заштиту од елементарних непогода. - Климатски услови погодни за развој здравствено-реhabилитационог туризма (Ивањица, Кушићи) - Разноврсност и квалитет културног наслеђа - Очуван културни предео - Ивањица – функционални центар и формирани центри заједнице насеља - Људски ресурси са одговарајућим знањима и искуством - Формирана мрежа од 18 МЗ заједница и 11 месних канцеларија - Изграђени објекти јавних служби - Заинтересованост привреде и локалне заједнице за прилагођавање образовних профила потребама заједнице и за образовање и преквалификацију одраслих - Усвојена стратешка документација (Стратегија социјалне заштите; Стратегија одрживог развоја; Локални акциони план за младе и др.) - Велики производни капацитети у дрвнопрерађивачкој индустрији - Вишедеценијска традиција у области текстилне индустрије - Конкурентна цена радне снаге и квалификована радна снага - Традиција и искуство у узгајању појединих пољопривредних врста (кромпир и др.) - Формиран Фонд за развој пољопривреде и донета Стратегија развоја пољопривреде Општине - Близина откупних места и прерађивачких капацитета - Могућност лова и риболова, богатство лековитог биља - Разноврсно природно и културно наслеђе као основа развоја свих видова туризма - Традиција, искуство и гостопримство становништва - Расположиви смештајни капацитети у градском насељу и у руралним подручјима - Афирмисана домаћинства у сеоском туризму - Распоред и хијерархијска повезаност путне мреже; - Географски положај општинског центра у односу на окружење и саобраћајну мрежу; - Изграђена водопроводна, енергетска и телекомуникациона инфраструктура - Имплементација Националне стратегије управљања отпадом - припадност регионалној депонији „Дубоко“ - Урађен пројекат санације градске депоније „Грбавчевица“ - Донет План управљања комуналним отпадом - Усвојен ППГПН Парка природе „Голија“ и урбанистички планови за туристичке целине у оквиру планинског ризорта Голија - Национална стратешка документација (стратегије у области управљања отпадом, заштите животне средине, заштите биодиверзитета,	- Недовољна искоришћеност природних потенцијала - Конфигурација терена која отежава изградњу инфраструктурних система - Неразвијена инфраструктура за примену ОИЕ - Недовољна брига о заштити животне средине - Неадекватно поступање са отпадом – велики број дивљих сметлишта - Неадекватно поступање са отпадним водама – загађивање водотока (реципијента) - Недостатак планске и пројектне документације у градском и руралном подручју, што доводи до бесправне изградње - Депопулација и поремећаји у демографским структурама - Емиграција - изразита просторна мобилност становништва - Велики удео старих и сиромашних у руралном подручју (проблем сиромаштва) - Деформације у мрежи насеља – атомизација и повећање броја малих патуљастих насеља - Нерационална мрежа основних школа - Смањење броја ученика у школама, поготово на селу - Недостатак програма за образовање одраслих - Недостатак просторних капацитета и низак степен опремљености културно-образовних установа - Неизграђени спортско-рекреативни објекти који би задовољили потребе деце, омладине и одраслих - Недостатак просторних капацитета за реализацију активности у области социјалне заштите и здравства - Постојеће услуге не прелазе минимум прописан законом - Изостанак сарадње на регионалном нивоу у области социјалне заштите - Недовољна финансијска средства за остваривање усвојених социјалних и здравствених програма и стратегија - Неразвијен цивилни сектор - Неуспешност образовних профила са потребама привреде - Перманентан одлив становништва (из села у град и из општине у веће центре), млад и школован кадар - Висока стопа незапослености која може директно да утиче на повећање социјалне угрожености становништва - Велики број немерцисних пољопривредних газдинстава - Непостојање удружења у текстилном сектору - Неповољна старосна структура запосленог кадра - Одсуство подршке локалне самоуправе развојним пројектима у текстилној индустрији - Невалоризовани туристички потенцијали - Недовољни смештајни капацитети - Недовољан маркетинг и шире информисање о туристичким потенцијалима - Недовољан број квалификованих кадрова у јавним предућима - Саобраћајна оптерећеност у ужем градском језгру - мешање локалног саобраћаја са токовима транзитног и теретног саобраћаја на примарној уличној мрежи, повећани трошкови експлоатације, бука и емисија штетних гасова у граду; - Непостојање обилазне саобраћајнице око општинског центра; лоше карактеристике техничких елемената уличне мреже и регулације саобраћаја; - Нерешено питање паркирања на територији градског језгра; низак ниво безбедности саобраћаја; - Неизграђена водоводна и канализациона мрежа - Некомплетна инфраструктура (водопроводна, електроенергетска и телекомуникациона) - Непостојање тачне катастарске евидениције за непокретности и катастра водова - Недостатак локалних финансијских средстава за изградњу инфраструктуре

МОГУЋНОСТИ	ПРЕТЊЕ
- Политичка воља за спровођење законских реформи у политици заштите животне средине - Приступ фондовима ЕУ и опредељеност осталих донатора за улагање у пројекте заштите животне средине - Подизање нивоа свести о потреби заштите животне средине - Национални стратешки документи (Стратегија за смањења сиромаштва, Стратегија развоја система социјалне заштите, Стратегија за младе и др.) - Положај општине (троемља три региона) који отвара могућности за регионално повезивање - Побољшање доступности и нивоа услуга јавних служби (савремени одели – мобилне службе, финансирање одговарајућих програма и пројеката и др.) - Јачање економије села – диверзификација делатности (интегрални рурални развој) - Концентрација делатности у центрима заједнице насеља - Повезаност са градовима/општинским центрима у окружењу; - Подршка културној и образовној децентрализацији - Партнерство са невладиним организацијама - Развој малих и средњих предузећа - Модернизација производних процеса – увођење и примена нових технологија у циљу стварања додатне вредности - Удруживање привредника у кластере - Подстицај развоју Голије са националног нивоа –приоритет у развоју високопланинских подручја - Јачање свих видова туризма (манифестационог, сеоског, здравствено-реhabилитационог, екотуризма и др.) - Интегрисање у туристичку регију западна Србија - Брендирање туристичких, производних („ивањичка монтажна кућа“ и „ивањички текстил“) и пољопривредних производа (здрава храна – робна марка „Голија“) - Коришћење компаративних предности подручја за пољопривредну производњу - Израђена регионална депонија Дубоко - Израдња аутопута Е-763 – побољшање приступачности и регионално интегрисање - Увођење нових технологија – чистија производња - Гасификација општине - Израдња уређаја за пречишћавање отпадних вода – системско решавање на нивоу Општине - Израдња и коришћење електричне енергије за локалне потребе из МХЕ - Коришћење потенцијала дрвне биомасе у енергетске сврхе - Регионално повезивање – функционално интегрисање са суседним општинама/регионима	- Смањење сировинске базе услед нелегалне сече шуме или појаве болести - Успорени привредни развој и сиромаштво становништва - Неодговорност у спровођењу закона - Споро јачање институција/капацитета за заштиту животне средине - Низак ниво еколошке свести - Ненаменско коришћење средстава за заштиту животне средине - Миграције становништва са села - Неадекватно одржавање и пропадање објеката јавних установа на руралном подручју - Одржавање несклада у квалитету живота на релацији град – рурално подручје - Неизграђени партнерски односи са суседним општинама у области образовања - Недовољно издвајање из републичког буџета за материјалне трошкове центара за социјални рад у малим и неразвијеним општинама - Неизграђени партнерски односи и сарадња у области социјалне и здравствене заштите на међуопштинском и регионалном нивоу - Нерешен статус земљишних површина – титулар својине - Изостанак финансијске подршке програмима и пројектима културне обнове - Економска криза – недостатак средстава - Изостанак помоћи државе развоју текстилне индустрије - Неефикасна трансформација предузећа праћена порастом незапослености - Неизграђена деоница државног пута I реда М 21.1; - Незадовољавајући квалитет државних путева II реда (деонице са туцаничким коловозним застором); - незадовољавајућа густина и лош квалитет општинске (локалне) путне мреже; - Недостатак локалних финансијских средстава за изградњу саобраћајне инфраструктуре - Изостанак улагања у развој водопривредне, енергетске и телекомуникационе инфраструктуре - Изостанак регионалног повезивања.

2.3. ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ

На основу анализе и оцене стања, утврђених потенцијала и ограничења просторног развоја општине Ивањица, уз уважавање смерница и препорука из стратешких докумената, Планом се утврђују визија и принципи просторног развоја општине Ивањица.

Дугорочна визија подручја Просторног плана јесте да постане: територијално и функционално интегрисано, демографски унапређено, инфраструктурно опремљено и саобраћајно приступачно, интегрисано у регионално окружење, препознатљиво, са очуваним природним и културним наслеђем, и квалитетном животном средином. Тежња ка остваривању визије подразумева активирање специфичности Општине; мобилисање територијалног капитала; одрживо коришћење природних и створених ресурса; дугорочну обнову и развој људских ресурса, посебно руралног подручја; повећање саобраћајне приступачности и просторно-функционалне интегрисаности са окружењем (првенствено изградњом аутопута Београд-Јужни Јадран; Е-763), као и инфраструктурну опремљеност,

развој привреде и институција, заштиту природног и културног наслеђа, и заштиту животне средине.

2.3.1. Основни принципи просторног развоја

У остваривању одрживог развоја подручја Плана, односно достизању визије њеног просторног развоја, полази се од основних принципа и циљева дефинисаних Просторним планом Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, бр. 88/10) и плановима подручја посебне намене (Просторни план подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема „Рзав”; „Службени гласник РС”; бр. 131/04; Просторни план подручја посебне намене Парка природе „Голија”; „Службени гласник РС”; бр. 16/09 и Просторни план подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Увац”; „Службени гласник РС”, бр. 83/10), међу којима су најважнији:

- одрживост, као општи принцип који мора бити примењен код свих активности на подручју Општине;
- јачање територијалне кохезије – остваривање уравнотеженог социо-економског развоја планског подручја;
- остваривање полицентричног територијалног развоја и јачање веза на релацији градски центар - рурално подручје;
- формирање и јачање мреже центара заједнице насеља који могу да обезбеде развој руралног подручја;
- јачање конкурентности и ефикасности привреде;
- функционално повезивање са окружењем и јачање регионалних веза;
- унапређивање саобраћајне доступности, као битног предуслова за активирање територијалних потенцијала, остваривање уравнотеженог развоја Општине и повећање регионалне доступности;
- заштита јавног интереса, јавних добара и јавног простора;
- јачање културног идентитета и препознаљивости;
- унапређивање заштите природног и културног наслеђа као развојног ресурса Општине;
- очување диверзитета и вредности предела;
- превенција и заштита животне средине; интеграција заштите животне средине у све појединачне секторске политике и стратегије развоја;
- едукација грађана и администрације, учешће јавности код одлучивања о просторном развоју;
- успостављање јавно-приватног партнерства у реализацији планских приоритета.

2.3.2. Општи и посебни циљеви просторног развоја

Општи циљ просторног развоја јесте повећање нивоа социо-економске развијености и смањење разлика у економском и социјалном погледу; активирање територијалног капитала Општине упоредо са јачањем полицентризма; јачање позиције сеоских насеља уз већу улогу у оквиру заједнице насеља; одрживо коришћење и заштита природних ресурса; заштита природног, културног наслеђа, предела и животне средине.

Посебни циљеви просторног развоја, уређења, развоја и заштите подручја Општине, који ће бити разрађени кроз циљеве развоја по појединим областима, су:

- смањење разлика у економском, демографском и социјалном погледу на нивоу Општине;
- заштита и одрживо коришћење природних и културних добара и природних ресурса (пољопривредно земљиште, изворишта висококвалитетних вода, шумски ресурси, и др.);
- постизање рационалне организације и уређења простора, усклађивањем његовог коришћења са могућностима и ограничењима у располагању природним и створеним вредностима (режими заштите) и потребама дугорочног социјалног и економског развоја;

- даље стимулисање развоја пољопривреде, дрвнопрерађивачке и текстилне индустрије, уз подстицај развоју туризма и комплементарних делатности;
- развој саобраћаја - саобраћајно отварање и функционално интегрисање са општинама у окружењу, као и повећање доступности планинских и периферних делова општине;
- развој инфраструктуре (водопривредне, телекомуникационе, комуналне и др.) у циљу побољшања квалитета живота становништва;
- јачање руралних подручја уз функционално повезивање са центрима заједнице насеља сагласно територијалним могућностима и функцијским капацитетима издвојених центара/насеља;
- побољшање квалитета живота грађана, односно побољшање услуга и доступности јавних служби са акцентом на становништво руралног подручја;
- превенција и заштита животне средине како би се унапредило стање животне средине, а код имплементације планских решења избегли негативни утицаји на животну средину.

2.3.3. Циљеви развоја по појединим областима

Полазећи од општих принципа, циљева и планских поставки развоја, коришћења, уређења и заштите простора општине Ивањица, утврђени су и циљеви развоја по појединим областима.

Природни системи и ресурси

Пољопривредно земљиште

Циљеви коришћења и заштите пољопривредног земљишта:

- заштита пољопривредног земљишта од свих видова деградације (ерозија, пренамена и др.);
- очување квалитета пољопривредног земљишта, његовог производног потенцијала;
- санација и рекултивација деградираних земљишта;
- коришћење пољопривредног земљишта у складу са режимима заштите (заштићена природна добра, добра предложена за заштиту, изворишта и акумулације);
- очување традиционалног начина живота и привреде у руралним подручјима - очување културног предела.

Шуме у шумско земљиште

Циљеви коришћења и заштите шума и шумског земљишта:

- трајно очување, унапређивање и заштита шума;
- повећање површина под шумом (пошумљавање);
- одрживо газдовање шумама у функцији задовољења функција шумских екосистема (еколошке, економске и социјалне) и међугенерациска и унутаргенерациска равноправност у односу на вишенаменско коришћење шума;
- заштита, очување и унапређивање биодиверзитета - очување пространих шумских комплекса, станишта и еколошких коридора.

Воде

Циљеви коришћења и заштите водних ресурса:

- успостављање интегралног и интерсекторског планирања коришћења и заштите водних ресурса на целој територији Општине;
- заштита вода од свих видова загађивања;
- очување квалитета површинских и подземних вода;
- заштита изворишта површинских и подземних вода, посебно изворишта регионалног значаја;
- антиерозиона заштита сливова у циљу смањења продукције наноса;

- искоришћење енергетског потенцијала река (изградња МХЕ);
- спречавање девастације приобаља река (депоновање отпада и др.);
- заштита од штетног дејства вода (ерозија, бујице и др.).

Геолошки ресурси

Циљеви коришћења *геолошких ресурса*:

- утврђивање резерви геолошких ресурса;
- усклађивање експлоатације геолошких ресурса са режимима заштите (природног и културног добра; изворишта водоснадевања или акумулација) и мерама заштите животне средине.

Становништво, мрежа насеља и јавне службе

Становништво

Циљеви *демографског развоја*:

- заустављање неповољних тенденција у демографском развоју планског подручја;
- формирање развојних и демографских предуслова за ревитализацију руралног подручја;
- јачање урбанизације села са централним функцијама;
- поправљање просторно-демографских и структурно-демографских карактеристика планског подручја (старосне и образовне структуре);
- задржавање преосталог сеоског становништва и стварање услова за повратак радно-способног становништва кроз развојне програме и пројекте засноване на коришћењу локалних ресурса.

Мрежа насеља

Циљеви *развоја и просторно-функционалне организације мреже насеља*:

- јачање улоге Ивањице – Ивањица као градско насеље које ће функционално и просторно интегрисати територију општине;
- успостављање уравнотежног размештаја становништва, уз заустављање депопулације на подручју Плана, посебно у најугроженијим сеоским насељима;
- формирање центара заједница насеља и локалних центара према моделу територијалног и функционалног умрежавања - полицентричан развој;
- усклађивање мреже објеката и услуга јавно-социјалне инфраструктуре са функцијама центара у систему насеља и размештајем корисника;
- формирање мреже производних капацитета у центрима заједнице насеља;
- подршка развоју органске пољопривреде и одрживог туризма у сеоским насељима;
- усклађивање развоја саобраћајне инфраструктуре и јавног саобраћаја са планираним развојем сеоских насеља и ублажавањем демографског пражњења руралног подручја;
- комунално опремање и уређење насеља;
- концентрација изградње у микроразвојним центрима/центрима заједнице насеља, постизање густина насељености које могу обезбедити увођење савремене опреме и подизање животног стандарда становништва.

Рурални развој/рурална подручја

Циљеви *руралног развоја*:

- повећање квалитета живљења у руралним подручјима;
- развој руралне економије базиране на пољопривреди и туризму, и на другим сегментима економских активности (МСП, услуге, шумарство, енергетика и др.);
- развој руралне инфраструктуре (саобраћајне, водопривредне, комуналне и др.);
- развој програма социјалних услуга на локалном нивоу (обезбеђен приступ здравственим и социјалним услугама, образовању и др.);
- смањивање сиромаштва (помоћ сиромашним категоријама становништва);
- заштита природних ресурса, природних и културних добара и животне средине.

Јавне службе

Циљеви развоја и организације јавних служби:

- побољшање (просторне) доступности обавезног/минималног скупа услуга - јавних служби свим грађанима локалне заједнице и релативно уједначавање квалитета пружених услуга;
- побољшање локалне путне мреже како би се остварила подједнака доступност услугама за све грађане, без обзира на место становања;
- повећање обухвата деце предшколским образовањем и васпитањем, посебно у сеоским насељима;
- побољшање образовног нивоа становништва; уједначавање услова, квалитета и просторне доступности основног образовања и васпитања на подручју општине; рационализација мреже основних школа;
- усклађивање образовних програма с професионалним квалификацијама потребним за развој општине; стварање услова за обуку, стицање квалитетних кадрова и преквалификацију ученика према захтевима тржишта рада;
- унапређивање јавног здравља, обезбеђење подједнаких услова здравствене заштите за укупно становништво, кроз побољшање услуга у сеоским насељима, осавременавањем постојећих објеката или формирањем мобилних екипа;
- модернизација установа културе и диверзификација културних програма и повећање доступности културних садржаја свим корисницима на подручју општине;
- интензивније укључивање укупне популације у активности физичке културе; побољшање услова за развој физичке културе;
- смањење стопе сиромаштва, посебно израженог на руралном подручју, и развијање мреже подршке и помоћи грађанима који припадају угроженим групама (припадници треће генерације, особе са инвалидитетом, деца и омладина и незапослена лица старија од 45-50 година).

Привредне делатности

Привреда

Циљеви развоја привреде:

- реструктурирање привреде и прилагођавање тржишном привређивању;
- подршка предузетништву и стварање амбијента који подстиче развој МСП у сектору производње и разноврсних услуга (финансијских, техничких, информатичких и др.);
- повећање понуде радних места у правцу демографске и економске ревитализације планског подручја (повећање запослености);
- обезбеђивање локација са одговарајућим степеном уређености/опремљености и других инвестиционих услова за развој привредних активности;
- подстицање руралног развоја – одрживост руралних подручја кроз диверзификацију руралне економије и развој инфраструктуре;
- смањење економских неравномерности и заустављање негативних демографских кретања обезбеђењем равномерније просторне дистрибуције МСП усклађене с потенцијалом руралних подручја (микроразвојних центара);
- имплементација еколошки прихватљивих и енергетски ефикасних програма у производњи и услугама у циљу заштите природе и животне средине.

Пољопривреда

Циљеви развоја пољопривреде:

- заштита и одрживо коришћење пољопривредног земљишта;
- усклађивање намена пољопривредног земљишта са режимима заштите природних вредности и зонама заштите изворишта водоснабдевања;
- постизање веће конкурентности у тржишним условима са повећањем интензитета производње по јединици површине;

- унапређивање физичког капитала - ревитализација и модернизација постојећих прерађивачких капацитета и изградња нових, набавка опреме и механизације;
- повећање броја комерцијалних приватних пољопривредних газдинстава као основних организационо-привредних субјеката у развоју пољопривреде;
- развој органске пољопривреде - коришћење компаративних предности које омогућава поднебље и традиција;
- јачање саветодавне и институционалне подршке пољопривредним газдинствима у увођењу програма и стандарда безбедности и квалитета производа;
- очување животне средине; увођење система контролисане употребе ђубрива и средстава за заштиту биља на пољопривредном земљишту ради смањења утицаја на животну средину;
- одрживи развој села – реализација активности које воде побољшању живота и привређивања на селу.

Индустрија

Циљеви развоја индустрије:

- стварање конкурентне индустријске структуре засноване на знању и новим технологијама;
- завршетак процеса својинске трансформације предузећа, уз економско реструктурирање и модернизацију капацитета;
- планско усмеравање просторног развоја индустрије;
- јачање предузетништва и развој малих и средњих предузећа;
- успостављање подстицајних мера за запошљавање радника у дрвној индустрији;
- подизање конкурентности текстилних предузећа;
- увођење чистије производње и система управљања заштитом животне средине (ЕМАС) у индустријска постројења;
- примена система газдовања енергијом; повећање енергетске ефикасности и уштеда сировина у индустрији;
- повећање степена пречишћавања индустријских отпадних вода;
- имплементирање интегрисаног система дозвола за индустријска постројења у складу са Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине;
- управљање индустријским отпадом у складу са прописима.

Шумарство

Циљеви развоја шумарства:

- унапређивање стања шума;
- повећање површина под шумама и унапређење структуре шума;
- развијање расадничке производње;
- задовољавање еколошких, економских и социјалних функција шума;
- уважавање и поштовање услова и захтева везаних за газдовање шумама у заштићеним (Парк природе „Голија”) и предложеним за заштиту природним добрима;
- заштита и очување биодиверзитета и предела.

Лов и рибарство

Циљеви развоја лова:

- заштита популација свих врста дивље фауне;
- праћење стања популација ловостајем заштићених врста дивљачи и чинилаца њиховог угрожавања;
- одржавање и постизање оптималне бројности постојећих врста дивљачи до нивоа који омогућавају природне одлике станишта, и до утврђеног економског нивоа;
- очување и унапређивање популација трајно заштићених врста дивљачи;
- повећање бројности популација ситне дивљачи;

- повећање бројности крупне дивљачи, нарочито аутохтоних и економски највреднијих врста; побољшање структуре (полне и старосне) популација крупне дивљачи и побољшање квалитета трофеја;
- заштита, гајење, лов и одржавање ловишта на принципу трајности газдовања ловним ресурсом и заштита ретких и угрожених врста;
- реализација ловних активности у складу са програмским документима корисника ловишта;
- увођење биотехничких мера за заштиту станишта и очување биодиверзитета;
- мониторинг популација дивљачи и њихових станишта у циљу сталног праћења и анализе укупног стања популација дивљачи и њихових станишта;
- подршка научним истраживањима, образовним активностима и популаризацији очувања и заштите ловостајем заштићених врста дивљачи.

Циљеви развоја *рибарства*:

- очување водених станишта, заштита и очување квалитета вода;
- одрживо коришћење рибљег фонда;
- гајење и производња рибе у рибњацима;
- развој спортског риболова – развијање рекреативне и спортске активности

Туризам

Циљеви развоја *туризма*:

- подстицање развоја туризма и обогаћивање туристичке понуде;
- увођење стандарда квалитета услуга у туристичкој привреди;
- изградња и одржавање одговарајуће туристичке инфраструктуре;
- укључивање сеоских насеља у туристичке активности; стварање услова за оживљавање и развој сеоских насеља заснован на локалним ресурсима, презентацији етнолошких и културолошких вредности;
- афирмација и подстицај развоју Голије - перманентна афирмација Парка природе „Голија” и Резервата биосфере;
- туристичка презентација највреднијих непокретних културних добара;
- изградња саобраћајне инфраструктуре у функцији повећања приступачности подручја и презентације амбијенталних, природних и културних вредности Планског подручја и рекреације;
- подстицање изградње инфраструктурних објеката (водопривредних, телекомуникационих, комуналних и др.) за потребе туризма који ће истовремено служити и локалном становништву;
- јачање капацитета Туристичке организације Ивањица;
- обезбеђење средства за изградњу туристичких капацитета и промоцију туристичке понуде и потенцијала општине Ивањица.

Саобраћај и инфраструктурни системи

Саобраћај

Циљеви развоја *саобраћаја*:

- саобраћајно отварање подручја - изградњом аутопута Београд-Јужни Јадран, квалитетнијим повезивањем са мрежом државних путева Републике Србије и активирањем војног аеродрома Сјеница за цивилне намене;
- подизање квалитета саобраћајне инфраструктуре у циљу равномерног економског и друштвеног развоја Општине;
- модернизација техничко-експлоатационих карактеристика државних путева I и II реда;
- обезбеђивање проходности и безбедности саобраћаја на путевима током целе године;
- боља приступачност руралног подручја - изградња деоница општинских путева са савременим коловозом; стварање услова за бољи живот сеоског становништва и за развој туризма;

- стварање услова за подстицај развоју туризма и промоцији вредности Парка природе „Голија“ кроз изградњу нових путева на територији Парка природе;
- растерећење централне градске зоне;
- побољшање мреже линија јавног превоза путника која омогућава и подстиче планирану организацију мреже насеља;
- развој пешачког и бициклистичког саобраћаја;
- смањење штетних утицаја саобраћаја на животну средину;
- изградња пратећих путних садржаја (аутобуске станице; путне базе за редовно и зимско одржавање путева; станице за снабдевање горивом и др.).

Водоснабдевање

Циљеви у области *водоснабдевања*:

- заштита свих изворишта, посебно изворишта за велике регионалне системе;
- заштита земљишта у подручју изворишта водоснабдевања од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на издашност извора и здравствену исправност воде;
- довођење квалитета вода у рекама у класе прописане Водопривредном основом Републике Србије;
- повећање обезбеђености испоруке воде;
- даљи развој и изградња планираног водосистема „Куманица-Ивањица“;
- реконструкција и проширење градске водоводне мреже;
- смањење губитака воде у водоводној мрежи;
- побољшање водоснабдевања приградских насеља и повећање броја прикључака на водоводну мрежу;
- снабдевање становништва водом прописаног квалитета;
- успостављање система контроле сеоских локалних водовода и изворишта и њихово редовно одржавање.

Одвођење отпадних вода

Циљеви у области *одвођења отпадних вода*:

- реконструкција и проширење постојеће канализационе мреже;
- санитација сеоских насеља изградњом вододрживих септичких јама;
- пречишћавање отпадних вода;
- раздвајање атмосферских и отпадних вода насеља - изградња међусобно независних канализационих система за употребљене отпадне и кишне воде.

Електроенергетска инфраструктура

Циљеви развоја *електроенергетске инфраструктуре*:

- повећање сигурности напајања корисника електропреносног система на подручју Плана, повећање поузданости рада преносног система и смањење губитака у преносном систему;
- реконструкција, ревитализација и модернизација постојеће инфраструктуре;
- подстицање примене енергетске ефикасности;
- истраживање и коришћења обновљивих извора енергије.

Топлификација и гасификација

Циљеви у области *топлификације*:

- остваривање енергетске ефикасности код изградње објеката;
- смањење броја индивидуалних ложишта прикључењем на даљинске системе грејања, где је то економски и еколошки прихватљиви, односно потребно;
- смањење загађења ваздуха.

Циљеви у области *гасификације*:

- подизање нивоа квалитета живота кроз обезбеђивање грејања на гас и заштиту животне средине (смањење сезонског загађења ваздуха);
- развој гасоводне мреже;

- повећање топлотних капацитета преласком на гас као енергент.

Обновљиви извори енергије

Циљеви коришћења *обновљивих извора енергије* (ОИЕ):

- истраживање и развој ОИЕ (МХЕ, дрвна биомаса, сунчева енергија);
- промоција и подстицање примене ОИЕ ради очувања природних ресурса и заштите животне средине;
- развој руралног подручја отварањем постројења за производњу енергије из ОИЕ (отварање нових радних места - стимулисање локалне запослености).

Телекомуникациона инфраструктура

Циљеви развоја *телекомуникационе инфраструктуре*:

- равномернија покривеност Општине телекомуникационом мрежом;
- модернизација постојећих ТТ јединица;
- дигитализација телефонских централа;
- јачање сигнала мобилне телефоније; боља покривеност сигналом брдско-планинског подручја Општине;
- развијање и ширење мреже оптичких каблова;
- боља доступност ТВ и радио сигнала, нарочито на руралном подручју;
- подизање нивоа и унапређење квалитета поштанских услуга.

Комунална инфраструктура:

Циљеви развоја *комуналне инфраструктуре*:

- побољшање нивоа комуналне хигијене;
- модернизација и проширење постојећих и изградња неопходних комуналних система који омогућавају квалитетнији живот и рад и отварају перспективу развоја;
- обезбеђивање средстава за модернизацију постојећих и изградњу нових комуналних објеката.

Управљање отпадом

Циљеви у области *управљања отпадом*:

- побољшање система управљања чврстим отпадом на територији Општине;
- затварање и санација градског сметлишта и сметлишта у руралном подручју;
- ремедијација контаминираних локација и ревитализација простора у циљу унапређења квалитета животне средине, уклањање постојећих претњи здрављу у Општини;
- промоција и подстицање рециклаже и поновног искоришћења отпада;
- стварање услова за поуздано и сигурно сакупљање и одлагање комуналног отпада преласком на регионалну депонију „Дубоко“;
- успостављање система за управљање посебним токовима отпада (отпадне батерије и акумулатори, отпадна уља, отпадне гуме, неупотребљива возила, медицински отпад, и др.);
- одлагање отпада животињског порекла у складу са Законом о ветеринарству;
- јачање и унапређење ефикасности рада надлежних органа и организација у спровођењу прописаних норми, инспекцијском надзору и контроли;
- укључивање приватног сектора у организацију управљања отпадом ради обезбеђења материјално-техничких услова за подизање квалитета услуга;
- подизање јавне свести и промовисање активног учешћа свих заинтересованих страна у примени „Локалног плана управљања чврстим отпадом“.

Заштита животне средине, предела, природних и културних добара

Заштита животне средине

Циљеви *заштите животне средине*:

- унапређивање система управљања заштитом животне средине у свим секторима;
- заштита и очување природних вредности;

- рационално коришћење природних ресурса - смањење интензитета коришћења ресурса кроз тренд промена у структури технолошке интензивности;
- заштита квалитета вода (површинских и подземних) уз примену интегралног приступа у управљању и коришћењу водних ресурса (коришћење, заштита вода и заштита од вода);
- заштита земљишта: одрживо коришћење и заштита пољопривредног и шумског земљишта; рационална употреба грађевинског земљишта; рекултивација деградираних земљишта;
- заштита и очување квалитета ваздуха; побољшање квалитета ваздуха у складу са прописаним захтевима квалитета;
- управљање свим врстама отпада на еколошким основама и у складу са Стратегијом управљања отпадом (2011);
- санација и рекултивација еколошки најугроженијих подручја,
- подстицање примене ОИЕ и енергетске ефикасности;
- успостављање континуираног праћења стања чинилаца животне средине;
- израда локалног регистра извора загађивања животне средине као дела националног регистра;
- повећање обима инвестиција за заштиту животне средине;
- развој васпитно-образовних и научно-истраживачких активности у функцији заштите животне средине.

Заштита предела

Циљева заштите предела:

- заштита и очување природних предела кроз активности, програме и пројекте очувања биодиверзитета и заштићених природних добара;
- заштита, очување, конзервација, обнова и ревитализација културно-историјских вредности; заштита споменика културе и њихове околине;
- очување морфологије, структуре и физиономије насеља;
- заштита начина градње типичне за регион;
- промовисање активности смишљених да ојачају економску базу и унапреде квалитет живота локалног становништва;
- подстицање развоја оних облика туризма који се базирају на промоцији и презентацији изворних елемената природних и културних предела;
- јачање свести о значају, очувању и заштити предела, кроз програме информисања и едукације;
- јачање идентитета Општине кроз очување и заштиту свих природних и културних вредности.

Заштита природних добара

Циљеви заштите природних добара:

- очување и унапређење биолошке разноврсности, вредности геонаслеђа и предела и развој јавних функција заштићених подручја, првенствено у области научноистраживачког и образовног рада, културе, спорта и рекреације;
- одрживи развој заштићених подручја и остваривање добробити локалних заједница кроз планско, контролисано и ограничено коришћење природних ресурса и простора;
- очување вредности геодиверзитета, биодиверзитета и природних екосистема, посебно на подручју Парка природе „Голија” и другим заштићеним/предложеним за заштиту подручја;
- очување карактеристичних представника појединих екосистема и изразитих биогеографских подручја, односно представника појединих типова предела, од изворних до антропогених;
- усклађивање дозвољених видова коришћења природних ресурса са потребама заштите и очувања природног добра уз поштовање принципа одрживог развоја;
- одржавање и ширење међународне сарадње у области заштите природе од заједничког интереса;

- унапређење система финансирања заштите природе и управљања заштићеним подручјима.

Заштита Резервата биосфере

Циљеви *заштите Резервата биосфере* (на основу Севилске стратегије):

- очување биолошког диверзитета и здравих екосистема;
- стицање знања о природним системима и њиховим променама, о традиционалним облицима коришћења земљишта и коришћењу природних ресурса на усаглашен начин и сарадњу у решавању проблема везаних за природне ресурсе.

Заштита биодиверзитета

Циљеви *заштите биодиверзитета*:

- очување генетског, специјског и екосистемског биодиверзитета, на основу предузетих (а) проучавања генофонда, (б) формирања база података и инвентаризације и (в) категоризације елемената компоненти биодиверзитета;
- предузимање дугорочних екосистемских истраживања интердисциплинарног обухвата;
- праћење стања биодиверзитета, као и угрожавајућих фактора, са проценом тенденција промена и спонтаних сукцесија;
- одржавање биодиверзитета и биолошких ресурса, у складу са политиком одрживог развоја и методама и поступцима рада на конзервацији/обнови и ревитализацији у конкретним случајевима.

Заштита културних добара

Циљеви *заштите културних добара*:

- развој друштвене свести о значају културне баштине коју треба сачувати и за наредне генерације;
- очување и заштита утврђених и евидентираних културних добара; заштита културних добара од свих облика неконтролисаних и друге изградње која може трајно да деградира окружење културног добра, па и само културно добро;
- стављање под заштиту добара у режиму претходне заштите;
- остваривање интегралне заштите непокретних културних добара са окружењем /простором/ у коме се налазе;
- интегрисање културних добара и природних добара у туристичку понуду Општине.

Организација простора од интереса за одбрану земље и заштита од елементарних непогода

Циљеви у *организацији простора од интереса за одбрану земље*:

- усаглашавање просторног развоја са потребама одбране;
- стварање просторних услова који ће у потпуности одговарати потребама савременог система одбране, ради сигурног функционисања у условима угрожавања безбедности;
- стварање услова за цивилну заштиту становништва, материјалних и природних ресурса у случају природних непогода и техничко-технолошких удеса.

Циљеви *заштите од елементарних непогода*:

- заштита и спасавање становништва, привредних и културних добара и усева, као и животне средине у ванредним ситуацијама;
- институционално, организационо и кадровско јачање система одбране од природних непогода и технолошких удеса;
- успостављање информатичке подршке за потребе управљања активностима у ванредним ситуацијама.

2.3.4. Општа концепција просторног развоја

Општа концепција просторног развоја општине Ивањица заснива се изграђеној просторној структури проистеклој из досадашњег начина коришћења простора, уз усаглашавање са површинама посебне намене које представљају приоритете код одређивања начина коришћења подручја, имају обавезујући карактер (зонирање подручја по режимима заштите) и у посебним случајевима, имају карактер резервације простора:

- зона инфраструктурног коридора - дефинисана трасом инфраструктурног коридора Е-763: Радаљево, Прилике, Шуме, Дубрава, Ивањица, Бедина Варош, Свештица, Рокци, Будожелја, Мана, Косовице, Командине, Братљево, Глеђица, Ровине, Смиљевац, Васиљевићи, Ерчеге, Медовине;
- зона насеља Ивањица - функционално подручје Ивањице са припадајућим насељима: Бедина Варош, Будожелја, Буковица, Дубрава, Лиса, Луке, Осоница, Прилике, Радаљево, Свештица, Шуме; у овој зони долази до преклапања са зоном инфраструктурног коридора;
- Парк природе „Голија” и Резерват биосфере „Голија-Студеница” - заштићено подручје дефинисано Уредбом о заштити Парка природе „Голија” и проглашено Актом Интернационалног координационог савета Човек и биосфера (МАВ), са јасно дефинисаним режимима заштите; издиференцирало се као посебна просторна целина са својим специфичностима и посебном наменом;
- планинска зона – сточарско-ратарска насеља: зона у западном делу Општине са издвојеним центрима заједнице насеља Кушићи (са подјаворским селима) и Катићи, и локалним центром Мочиоци.

3. ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

3.1. ОПИС И ОДРЕЂЕЊЕ НАМЕНА ПРОСТОРА

На подручју Плана пољопривредно земљиште обухвата 47,1%, шуме и шумско земљиште 49,6%, а неплодне површине 3,3%. Укупна површина, структура и биланс коришћења земљишта на нивоу Општине утврђени су на основу података добијених од надлежне службе за катастар непокретности општине Ивањица. Од укупне површине Парка природе „Голија” (751,83 km²), на територији општине Ивањица се налази 57,5% (431,63 km²).

Табела 10. Биланс постојеће и планиране намене површина (у ha)

	Укупно	Пољопривредно		Шумско		Водно и остало		Грађевинско	
		ха	%	ха	%	ха	%	ха	%
постојеће 2011	108954	51289	47,1	54065	49,6	1862	1,7	1738	1,6
планирано 2021	108954	50791	46,6	54336	49,9	1829	1,7	1998	1,8

Пољопривредно земљиште обухвата 51.288,57 ha или 47,1% укупне површине Општине. У структури пољопривредног земљишта оранице и баште учествују са 28,2%, ливаде са 38,6%, пашњаци са 26,4% и воћњаци са 6,9%. Доминирају природни травњаци (65,0%), а сточарство представља доминантну грану пољопривреде. Ливаде и пашњаци у односу на висински положај имају брдски, брдско-планински и планински карактер. Највећи део пољопривредних површина налази се у поседу породичних газдинстава (око 94%).

Шуме и шумско земљиште обухватају површину од 54.065 ha, од тога у државном власништву 30.464 ha (56,3%), а у приватном 23.600 ha (43,7%)¹⁴. Шумовитост општине Ивањица износи 49,6%, и сврстава се у општине богате шумским ресурсима.

Водно и остало земљиште (1862 ha; 1,7%) на подручју Просторног плана обухвата водоакмулације, остале и неплодне површине.

Грађевинско земљиште обухвата 1738 ha или 1,6% укупне површине Општине.

До промена у коришћењу пољопривредних, шумских и осталих површина може доћи услед изградње инфраструктурног коридора (Е-763), водопривредних система, туристичке инфраструктуре или у оквиру појединих насеља (центри заједнице насеља или туристички центри). Плански циљ јесте да се одржи удео пољопривредног земљишта, повећају површине под шумама (пошумљавање), уз контролисано ширење грађевинског подручја.

Пољопривредне површине (ливаде и пашњаци) ће се у планском периоду штитити, јер су се на деловима ових комплекса, посебно у Парку природе „Голија”, задржали остаци аутохтоних заједница које карактеришу изворне биотопе овога подручја, а истовремено представљају основни ресурс за развој сточарства. Смањење пољопривредних површина би се остварило у категорији земљишта најслабијег квалитета (планинска земљишта ниске бонитетне вредности) или у категорији квалитетног пољопривредног земљишта за изградњу инфраструктуре (посебно у долини Моравице), уз ограничено проширење грађевинског подручја насеља. Искоришћавањем погодности за производњу органске хране, моуће је постићи оптималну искоришћеност овог ресурса.

¹⁴ Према подацима ЈП „Србијашуме” Београд – ШГ „Голија” Ивањица, површина под шумама износи 57.265,70 ha, односно 33.033,70 ha државних и 24.242,00 ha приватних шума.

Шуме и шумско земљиште представљају један од основних ресурса развоја подручја. Од начина газдовања и заштите шумског земљишта зависе и његови привредно-туристички и ловни потенцијали. Унапређивањем стања шума и спречавањем смањења површина под шумом, обезбедиће се услови за спровођење принципа одрживог газдовања и интегрисање шумарства у политику развоја Општине. Пошумљавањем ће бити обухваћене еродирани површине и голети.

Површине под саобраћајном инфраструктуром ће се повећати у односу на постојеће стање услед изградње трасе инфраструктурног коридора, као и изградње планираних деоница општинских путева.

Повећање грађевинског подручја се може очекивати у центрима заједнице насеља, уз услов погушћавања у постојећем грађевинском подручју и у туристичким целинама (Беле Воде - Дајићи; Врхови - Одвраћеница и Голијска река у склопу планинског ризорта Голија) за које су донети урбанистички планови.

Иако у укупном билансу површина водне површине имају мали удео, у Плану се посебно истиче обавеза заштите сливова водотока, као изворишта водоснабдевања од републичког значаја, и захтевају изузетно строге мере заштите. Изградњом интегралних водоприврених система истовремено се остварују циљеви коришћења, уређења и заштите вода.

Просторним планом подручја посебне намене Парка природе „Голија” („Службени гласник РС”; бр. 16/09) на делу Парка природе „Голија” (431,63 km²), процењено је да ће и код реализације планских решења основни односи између појединих намена, исказаних кроз постојеће билансе површина, остати углавном непромењени. Очекује се незнатно повећање површина под шумским земљиштем и нешто веће заузеће у посебној категорији изграђеног и грађевинског земљишта.

3.2. ЗАШТИТА, УРЕЂЕЊЕ, КОРИШЋЕЊЕ И РАЗВОЈ ПРИРОДНИХ СИСТЕМА И РЕСУРСА

3.2.1. Пољопривредно земљиште

Општина Ивањица има 51288,57 ha пољопривредног земљишта, различитог бонитета у зависности од надморске висине. Доминирају природни травњаци (65,0%; 33282 ha), а сточарство представља доминантну грану пољопривреде. Заштита и коришћење пољопривредног земљишта на подручју Општине заснива се на концепту одрживе пољопривреде, односно одрживог руралног развоја. Захваљујући својим особинама и функцијама земљиште представља веома значајан природни ресурс а његово одрживо коришћење и заштита један је од кључних елемената остваривања одрживог развоја.

Смернице за разраду и примену просторно диференцираних мера подршке заштити и одрживом коришћењу пољопривредног земљишта су:

- на брдовитим и другим теренима с традицијом у повртарско-воћарској производњи треба подржати искоришћавање погодности за развој органске производње, уз примену метода строго контролисаног прихрањивања и интегралне заштите; усвајање савремених стандарда квалитета у преради и пласману производа;
- на планинском делу, са пространим ливадама и пашњацима, велике еколошке и економске вредности; даје се подршка развоју пашњачког сточарства, уз развој комплементарних делатности (туризма, агрошумарства и др.);
- на заштићеним подручјима посебних природних вредности, укључујући и сливна подручја хидроакumulација, а у циљу очувања биодиверзитета и предела, морају се поштовати посебни режими коришћења пољопривредног земљишта, уз обезбеђивање мера подршке стицању дохотка локалног становништва; пољопривредно земљиште се по садржају и интензитету коришћења строго диференцира у односу на зоне заштите уквиру Парка природе „Голија”.

Заштита и коришћење пољопривредног земљишта засниваће се на:

- заштити пољопривредног земљишта од непланског заузимања у грађевинске и друге непољопривредне сврхе на целом подручју Плана;
- предузимању мера заштите од ерозије, спречавање губитака пољопривредног земљишта;
- успостављању система управљања отпадом на еколошким основама;
- успостављању контроле коришћења минералних ђубрива и средстава за заштиту биља, приоритетно на теренима и локалитетима са изузетним природним вредностима и реткостима, који су обухваћени одговарајућим режимима заштите;
- локалној подршци у циљу задржавања пољопривредника на пољопривредним газдинствима;
- подршци развоју пољопривредних производа препознатљивог географског порекла и јачању веза пољопривреде и комплементарних делатности;
- промоцији савремених принципа пољопривреде (агроеколошке мере, органска производња и др.) преко Фонда за развој пољопривреде и Саветодавне службе Ибар - Краљево;
- развијању свести пољопривредних произвођача о значају заштите природе и животне средине;
- развоју и промоцији кодекса добре пољопривредне праксе;
- заштити и обликовању мозаичне структуре предела (очување традиционалних елемената структуре предела, карактеристичних за поднебље и његов културни идентитет, узгој аутохтоних сорти и сл.).

3.2.2. Шуме и шумско земљиште

Уређење и коришћење *шума и шумског земљишта* спроводиће се трајним коришћењем шума на принципима одрживог развоја. Коришћење и заштита шума и шумског земљишта засниваће се на:

- унапређивању стања постојећих шума - повећање површина под шумом;
- унапређивању система газдовања шумским фондом; газдовање шумама и шумским земљиштем усагласити са интересима водопривреде, режимима заштите на подручјима са природним и непокретним културним добрима, као и са планираним уређењем туристичко-рекреативних простора;
- задовољавању општекорисних функција шума;
- одрживом коришћењу шума у границама природног добра (Парка природе „Голија”) или добра предложеног за заштиту, у циљу заштите и очувања биодиверзитета, заштићених врста шумске флоре и фауне;
- примени мера заштите према типовима шума, уз поштовање и посебних услова неге предела, који се морају уважавати при изради и ревизији свих основа газдовања шумама и шумским земљиштем у државном и приватном власништву;
- очувању здравственог стања шумских састојина; заштита шума од биљних болести и штеточина као превентива у сарадњи са Институтом за шумарство и Шумарским факултетом;
- коришћењу шума као обновљивог извора енергије (дрвна биомаса);
- спровођењу превентивних мера заштите шума од пожара.

3.2.3. Воде и водно земљиште

Заштита и коришћење вода засниваће се на:

- комплексној заштити квалитета водних ресурса Општине - заштити квалитета површинских вода (трајно обезбеђење класа квалитета свих водотока; Моравица од изворишта до Ивањице и Студеница од изворишта до ушћа у Ибар - I класа); заштити изворишта регионалних система водоснабдевања (изградња вишенаменских акумулација у зонама заштићених изворишта) и заштити локалних

изворишта, укључујући и успостављање зона санитарне заштите и строгој примени режима коришћења земљишта по зонама;

- интегралној заштити вода применом технолошких, водопривредних и организацио-економских мера;
- забрани испуштања непречишћених индустријских и комуналних отпадних вода у реципијенте; реализација система за пречишћавање отпадних вода (изградња заједничких система/постројења или индивидуалних система);
- потпуној санитацији насеља, приоритетно обухватом највећег броја насеља канализацијом (примарни колектори и секундарна мрежа) или изградњом водонепропусних септичких јама на руралном подручју;
- обезбеђивању квалитета воде за пиће у сеоским насељима (праћење стања и анализа воде/контрола здравствене исправности воде).

Заштита од вода засниваће се на:

- примени техничких радова (подужних и поречних) у кориту бујичних токова; биотехничких радова у кориту и сливу; биолошких радова у сливу (пошумљавање) и увођењем и применом административних, економских и просветно-васпитних мера на заштити од бујица и ерозије.

3.2.4. Геолошки ресурси

Ограниченост расположивих геолошких ресурса условљава одржива планска решења. Коришћење и заштите геолошких ресурса засниваће се на:

- интензивирању геолошких истраживања;
- строгом поштовању режима заштите (забрана или ограничена експлоатација) у заштићеним подручјима (природна и културна добра), односно коришћења земљишта у зонама заштите изворишта водоснабдевања;
- спровођењу техничке и биолошке рекултивације и ремедијације у процесу геолошких истраживања или експлоатације геолошких ресурса.

3.3. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ, ДИСТРИБУЦИЈА СТАНОВНИШТВА И МРЕЖА НАСЕЉА И ЈАВНИХ СЛУЖБИ

3.3.1. Становништво

Процена броја становника заснива се на претпоставци да ће се позитиван демографски раст у насељима са територије Плана и даље задржати, а да ће се ефекти економског опоравка, планских поставки које би резултирале променом просторне структуре појединих делова планског подручја и улагања у развој саобраћајне и комуналне инфраструктуре одразити на демографски опоравак сеоских насеља, пре свега на заустављање иселавања.

Табела 11. Процене броја становника

Назив и тип насеља	1991	2002	Индекс броја ст. 2002/1991 По методологији пописа 2002	Процена	
				2016	2021
Бедина Варош	1476	1681	113,9	1980	2099
Братљево	269	220	81,8	178	174
Брезова	624	551	88,3	470	444
Брусник	487	436	89,5	387	382
Будожеља	331	282	85,2	236	231
Буковица	1617	1686	104,3	1774	1806
Васиљевићи	81	64	79	50	49
Вионица	337	279	82,8	229	224
Врмбаје	481	390	81,1	313	305
Вучак	396	327	82,6	268	262

Глеђица	336	269	80,1	213	208
Градац	111	86	77,5	66	64
Дајићи	424	313	73,8	228	220
Девићи	219	189	86,3	162	159
Деретин	336	259	77,1	191	185
Добри До	417	308	73,9	224	217
Дубрава	1867	1839	98,5	1776	1770
Ерчеге	286	200	69,9	138	132
Ивањица град	11012	12350	112,2	14158	14866
Јаворска Равна Гора	208	139	66,8	87	83
Катићи	150	125	83,3	103	101
Клекова	183	158	86,3	136	133
Ковиле	34	15	44,1	15	15
Комадине	316	218	69	148	142
Коритник	534	424	79,4	333	324
Косовица	334	240	71,9	169	163
Куманица	315	240	76,2	178	173
Кушићи	606	555	91,6	497	491
Лиса	1243	1113	89,5	963	948
Луке	1176	1037	88,2	887	870
Мана	235	227	96,6	217	216
Маскова	325	254	78,2	195	190
Медовине	226	163	72,1	116	112
Међуречје	142	156	109,9	176	184
Мочиоци	140	143	102,1	147	148
Опаљеник	359	273	76	201	195
Осоница	932	860	92,3	781	773
Пресека	648	520	80,2	413	403
Прилике	1317	1395	105,9	1484	1517
Равна Гора	121	105	86,8	91	89
Радаљево	1043	1010	96,8	974	970
Ровине	140	109	77,9	84	82
Рокци	548	480	87,6	416	410
Свештица	1087	1258	115,7	1487	1579
Сивчина	390	252	64,6	159	152
Смиљевац	243	165	67,9	110	105
Чечина	321	243	75,7	182	176
Шареник	727	555	76,3	410	397
Шуме	1228	1284	104,6	1349	1373
УКУПНО	36378	35445	97,4	35548	36312

Имајући у виду изразите демографске поремећаје просторног размештаја становништва, приоритет у оквиру развоја становништва и мреже насеља односи се на задржавање становништва на територији општине, кроз равномеран и бржи привредни развој који би ублажио-зауставио миграционе токове. Обнова и уређење села и руралних подручја представља један од основних стратешких приоритета развоја Општине. Циљ јесте повећање квалитета живљења у руралним подручјима и економски опоравак.

Успостављање равномернијег територијалног размештаја становништва и усклађенијих просторно-демографских односа подразумева и подстицање развоја Ивањице, демографску ревитализацију емиграционих, угрожених, брдско-планинских села, у складу са објективним могућностима и потребама, програмску, планску и другу подршку развоју тих депопулационих подручја, унапређење односа између градског насеља и села и повезивање са руралним окружењем.

3.3.2. Мрежа насеља, однос градских и сеоских насеља и функционално повезивање насеља

Простор југозападне централне Србије је изразито некохерентно подручје без јаког центра који има функционални потенцијал окупљања већег броја општина. Просторним планом Републике Србије је установљено да функционално урбано подручје (ФУП) Града Новог Пазара, иако националног значаја, није могуће изразитије проширити, те ће и на крају планског хоризонта (2020) имати близак број становника данашњем на готово истој

површини. Остала насеља чине полифункционални регион овог дела Србије са издвојеним центрима у Сјеници, Пријепољу, Новој Вароши, Прибоју и Ивањици. Повезивања се очекују у већ постојећем правцу Ивањица-Ариље-Пожега ка ФУП Ужица и делом ка Краљеву, док ће општине Прибој и Пријепоље остати у функционалној вези са суседним општинама у Црној Гори. У овом подручју је готово завршен процес пресељења становништва из руралних средина у веће центре.

Основна концепција будућег развоја и организације мреже насеља и центара на подручју Просторног плана у складу је са концептом одрживог развоја и заснива се на умрежавању мањих села у заједнице, формиране по принципима територијалног и функционалног умрежавања (хоризонталног и вертикалног), око једног центра заједница села. Центри заједнице села се по правилу издвајају својим повољнијим саобраћајним положајем, концентрацијом привредних делатности и степеном развијености јавних служби/установа.

У плану се задржава концепција мреже насеља, односно функционално диференцирање сеоских насеља у центре заједнице насеља и локалне центре, раније успостављена. У протеклом периоду издвојени центри заједнице насеља нису доживели потпуну трансформацију и нису прерасли у насеља са централним функцијама на начин да би могли покренути развој насеља у својој гравитационој зони утицаја. Према овој концепцији на подручју Плана формирана је следећа хијерархија центара и насеља:

- градско насеље и општински центар Ивањица;
- центри заједнице насеља: Прилике, Кушићи, Катићи, Међуречје, Дајићи-Беле Воде, Девићи;
- локални центри: Ерчеге, Братљево, Ковиле, Придворица/Врмбаје, Остатија, Мочиоци;
- примарна сеоска насеља: села која гравитирају центрима.

Табела 12. Панирана мрежа центара и насеља

Градско насеље/Општински центар	Центри заједнице насеља	Локални центри	Села која гравитирају центрима
Градско насеље Ивањица			Бедина Варош, Буковица, Будожела, Дубрава, Лиса, Луке, Осоница, Свештица, Шуме
	Прилике		Дубрава, Радаљево
	Кушићи		Деретин, Маскова, Јаворска Равна Гора, Опаљеник, Сивчина
	Катићи		Брезова, Шареник, Равна Гора
		Мочиоци	Пресека, Клекова
	Међуречје		Мана, Комадине, Куманица, Косовица, Рокци
		Братљево	Глеђица, Ровине
		Ерчеге	Вучак, Медовине
		Ковиле	Смиљевац, Васиљевићи
	Дајићи-Беле Воде		Градац
	Девићи		Вионица, Чечина
		Придворица/Врмбаје	Добри До
		Остатија	Коритник, Брусник

Формирана мрежа заједнице насеља и централних носилаца развоја у њима, сагласна је територијалним могућностима и функцијским капацитетима издвојених насеља. Сагласна је и са циљевима, односно настојањима да заживи савремени концепт руралног развоја који би обезбедио одрживост руралних подручја и на тај начин смањио сиромаштво кроз дефинисање посебних програма и пројеката за села ван функционалних подручја, заснованих на критеријуму економско-еколошке оправданости (коришћење и очување природних ресурса, заштита и презентација природног и културног наслеђа, туризам, мали индустријски погони, занатство, рекреација, пољопривреда)¹⁵. Претпоставка за

¹⁵ Национални прорам руралног развоја од 2011. до 2013. године (2011).

оживљавање руралног подручја јесте развој инфраструктурних система који би омогућио њихову бољу приступачност, и диверзификација привреде (отварање мањих производних капацитета у центрима заједнице насеља, развој туризма и др.), уз поштовање режима заштите и коришћења простора.

Општински центар. Ивањица, општински центар и једино градско насеље у мрежи насеља Општине, представља функционални центар коме гравитира 48 насеља и који је концентрисао 34,8% становништва Општине (2002). Насеље Ивањица представља уједно и насеље са највишим степеном урбаности, али ограничених функционалних капацитета и зоне утицаја (социо-географска трансформација ширег окружења). И у планском периоду очекује се деловање на трансформацију приградских насеља, формирајући урбано-рурални појас (Бедина Варош, Буковица, Будожелја, Дубрава, Лиса, Луке, Осоница, Свештица, Шуме - насеља која показују популациони раст или стабилан демографски развој), са великим бројем мешовитих и непољопривредних домаћинстава. Поред развоја секундарног сектора, и даље ће представљати центар услужних делатности (здравство, социјална заштита, култура и др.) и сервиса (финансијских, техничких, информатичких и др.), уз јачање институционалних капацитета.

Центри заједнице села. Посебну улогу у успостављању равномернијег просторног развоја Општине имаће центри заједнице насеља у које спадају: Прилике, Кушићи, Катићи, Међуречје, Дајићи-Беле Воде, Девићи. Реч је о центрима којима гравитирају околна сеоска насеља, формирана на основу демографских обележја, социо-економске развијености, величине гравитационог подручја, традиције функција, културолошких карактеристика и расположивог грађевинског фонда. Очекује се да, иако у протеклом периоду нису доживели потпуну трансформацију и нису прерасли у насеља са централним функцијама на начин да би могли покренути развој насеља у својој гравитационој зони утицаја, у наредном периоду прерасту у микроразвојне центре, као и центре који обезбеђују непосреднију везу грађана са локалном управом. У развоју и унапређењу руралне инфраструктуре на територији Општине приоритет има опремање центара савременим објектима и услугама јавних служби као и побољшањем саобраћајне приступачности и комуналне опремљености.

Локални центри. Локални центри представљају центре месних заједница према административној подели, остварују функционалну везу са центрима заједнице насеља, имају мање гравитационо подручје и веома ограничен демографски потенцијал (Ерчеге, Братљево, Ковиле, Придворица/Врмбаје, Остатија, Мочиоци). Развој локалних центара зависиће од њиховог демографског развоја (ревитализације), саобраћајне доступности, изградње недостајућих објеката јавних служби и комуналне инфраструктуре, односно побољшања укупног квалитета живљења. Локални центри се могу развијати као насеља са специјализованим функцијама (нпр. Мочиоци и Ерчеге као мањи туристички центри; Ковиле као научно-истраживачки и образовни центар и др.).

Примарна сеоска насеља. Реч је о селима која гравитирају центрима, са малим бројем становника и веома малим економским, социјалним и културним потенцијалом, а биће сачувана од гашења стимулisaњем развоја заснованог на посебним природним ресурсима. То су демографски патуљаста насеља са мање од 250 становника лоцирана на обронцима Голије, Јавора и Чемернице. Све функције вишег степена становништво ће остваривати у центрима својих месних заједница, а затим у центрима заједнице насеља.

Као туристички центри издвајају се: Ивањица, примарно туристичко насеље, и сеоска насеља, секундарни туристички центри/центри сеоског туризма: Девићи, Кушићи, Катићи, Међуречје, Беле Воде, Лиса, Мочиоци, Куманица, Комадине.

Просторним планом Парка природе „Голија” предвиђени су *туристички центри/туристичке целине*, као носиоци организоване туристичке понуде Голије: Врхови–Одвраћеница (новоформирани туристички локалитет на гребен-развоју планине - град Нови Пазар и општине Ивањица и Рашка), Голијска Река (вишенаменски туристички, шумарски и сточарски пункт) и Беле Воде–Дајићи (центар Парка природе). У циљу реализације активности заштите и управљања Парком природе „Голија” предвиђени

су: примарни центар Парка природе - Беле Воде и секундарни центри, на Врховима-Одвраћеници и у Голијској реци, шумарско ловни центри у насељима; шумарско ловни центри ван насеља; информативни центри у општинском центру; улазни (и контролни) пунктови са одговарајућим информативним садржајима на приступним саобраћајницама и прихватно-приступни пунктови на скијалиштима.

Рурални развој

Економски развој и одрживост руралних подручја представљају једно од најзначајнијих питања и изазова за будући развој Општине. Концепција руралног развоја заснована је на даљем развоју и одрживом коришћењу ресурса у области пољопривреде, шумарства и водних ресурса с једне, и на диверзификацији руралне економије (МПС, туризам, рекреација,...) с друге стране. Развој и унапређивање друштвених услуга отвара значајне перспективе руралним подручјима. То значи увођење различитих програма развоја оријентисаних на смањење сиромаштва (најизраженије код сеоског становништва), стварања услова за лакши приступ социјалним, здравственим, образовним и комуналним услугама. Боља саобраћајна доступност отвара перспективу развоју села, заједно са побољшањем руралне инфраструктуре.

3.3.3. Организација јавних служби

Код развоја *мреже јавних служби*, основно концепцијско опредељење јесте развој одрживе мреже услуга и објеката јавних служби која омогућава уравнотеженији развој, доприноси јачању функција центара у мрежи насеља, обезбеђује територијалну и функционалну доступност и квалитет услуга увођењем нових форми пружања услуга прилагођених различитим потребама корисника (формирање мобилних служби, боље организованог превоза и сл.). Успостављање и развијање мобилних услуга (приближавање услуге месту становања – „услуга ка кориснику”) је основ за побољшање доступности услуга од јавног интереса, нарочито за становнике у слабије опремљеним насељима (велик број малих патуљастих насеља).

Код дефинисања концепције развоја јавних служби тежи се формирању мреже објеката јавних служби на подручју Просторног плана у складу са хијерархијском организацијом мреже насеља. Приоритет у развоју мреже услуга и објеката имају центри у мрежи насеља. Концентрацијом садржаја у центрима заједнице насеља, развојним центрима, настоји се обезбедити одговарајући ниво услуга за становништво које гравитира центрима, уз постепену социо-економску трансформацију и просторно-функционалну организацију простора, пропорционално изградњи и подизању квалитета општинских путева и организацији јавног саобраћаја.

У тражењу одговарајућих модалитета (избор врсте и модалитета услуга према особеностима локалне заједнице) у организацији и активностима појединих јавних служби у први план се издвајају смернице дате у Просторном плану Републике Србије: побољшање (просторне) доступности обавезног/минималног скупа услуга - јавних служби свим грађанима локалне заједнице; релативно уједначавање квалитета пружених услуга - обезбеђење обавезног нивоа квалитета услуга у свим делатностима јавних служби; флексибилна организација и модалитети организовања јавних служби, укључивање приватног сектора и подстицање локалне иницијативе, активног учешћа грађана и квалификованих носилаца програма у организацији и улагањима у јавне службе, подстицање улагања у јавне службе путем фондација, путем добровољног и добротворног рада и прилога, повезивањем јавних служби са трећим сектором итд.

У складу са законским одредбама, основно образовање, релативно уједначеног квалитета (услови школовања) мора се обезбедити за сву децу на територији општине (смањење разлика на релацији село-град). Истоветан принцип обавезности односи се и за објекте и службе примарне здравствене заштите које се, уз одговарајућу доступност, квалитет и стандард, морају обезбедити свим становницима Општине.

Концепција унапређивања социјалне политике и развоја јавних служби дефинисана је у локалним стратешким документима (*"Стратегија социјалне заштите 2008-2012. године – Кренимо даље"*, 2008; *"Стратегија одрживог развоја општине Ивањица 2009-2014"*, 2009 и *Локални акциони план за младе 2012-2014.*, 2009).

У области *предшколског образовања и васпитања* услед недовољног капацитета постојеће установе у граду (Установа за предшколско васпитање и образовање Дечји вртић Ивањица) у односу на потребе, као и због очекиваног повећања обухвата деце предшколског узраста (за око 30%) потребно је повећати капацитете. Потребни капацитети могу се повећати изградњом нових објеката, дугорочним закупом приватних објеката, подстицањем ангажовања приватног сектора и његовим умрежавањем и приступом јавним фондовима, коришћењем вишкова простора у основним школама или у другим јавним објектима. Проширење мреже објеката треба усмеравати на поједина приградска насеља, центре заједнице насеља и друге центре у мрежи насеља у складу са потребама деце и родитеља. Потребно је подржавати формирање мобилних, путујућих дечјих вртића који би једном или два пута недељно радили са децом предшколског узраста у сеоским насељима (мали броје деце). Неопходно је обезбедити услове (посебне програме) и за укључивање деце са посебним потребама уз обезбеђивање специјализованог превоза, као и ромске деце. Неопходно је повећати обухват деце и доступност припремне предшколске наставе. То се може обезбедити усклађивањем организације припремног предшколског образовања и васпитања (мрежа дечјих вртића и основних школа) са кретањем (раст или опадање) и размештајем деце узраста 5-7 година. Радно време предшколских установа потребно је прилагођавати и усклађивати са радним временом и потребама родитеља.

На територији општине постоји велика разлика у условима и квалитету *основног образовања и васпитања* што је последица разлика у опремљености школа, капацитетима простора, пратећим просторијама и обучености наставника. Стање матичних школа је задовољавајуће, док је код четвороразредних подручних школа са веома малим бројем ђака (Маскова, Вучак, Ограђеник, Остатија, Средња Река, Бела Црква, Глеђица ...) реч о веома старим објектима и неадекватним условима образовања. Потребно је тежити повећању доступности и обезбеђењу подједнаких могућности за квалитетно основно образовање и васпитање на подручју Плана. Рационализација мреже четвороразредних одељења засниваће се на оцени демографских кретања, доступности, квалитету и опремљености објеката, квалитету наставника и образовних постигнућа ученика и процени могућности за побољшање квалитета наставног процеса, уз активну партиципацију родитеља и ученика у доношењу одлука. Побољшање квалитета и услова образовања у нижим разредима основне школе могуће је остварити увођењем специјализованог ђачког превоза до школе у суседном насељу или побољшањем квалитета наставе у подручној школи применом мобилних наставничких тимова, мобилних учионица и сл. Ово решење сматра се функционалнијим јер се задржава школа као важна социјална и културна установа. Рационализација мреже може да подразумева гашење школа у појединим насељима и повећање капацитета постојећих или отварање нових школа у другим насељима. Предуслов за задржавање осморазредних и четвороразредних школа је адекватно одржавање школских објеката, опремање школског простора, уређење школског комплекса и простора за спорт, и повећање просторне доступности. Организовање специјализованог превоза неопходно је за ученике који живе на удаљености већој од 4 km од школе, као и за све ученике са посебним потребама.

Постојећа мрежа објеката *средњег образовања* може да задовољи будуће потребе. Велики број образовних профила у средњим школама (Гимназија - информатички смер, друштвено-језички смер и др.; и Техничка школа - техничар за финалну обраду дрвета, машински техничар за конструкције, конфекцијски кројач и др.) пружа услове за стручно усавршавање ученика. Отварање нових средњих школа подразумева усклађивање образовних програма на нивоу средњег образовања са професионалним квалификацијама потребним за развој општине, односно структуром и потребама привреде на локалном и регионалном нивоу, као и тражење нових начина финансирања

и повезивања са привредом. Рационализација мреже средњих школа подразумева умрежавање стручних школа сличних образовних профила, њихову диверзификацију и већу флексибилност за прилагођавање потребама привреде и тржишта рада. У даљем развоју средњег образовања подстицаће се отворен и флексибилан систем образовања младих и одраслих, који омогућава учење и унапређивање људских потенцијала и ресурса. Развој стручног образовања подразумева савремену комуникациону опрему и наставна средства, опремање школа потребним садржајима, као што су специјалне наставне просторије, школске радионице, библиотеке и интернет учионице, трпезарије и ресторани, спортски терени и друге услуге. Треба тежити повећању образовног нивоа грађана из сеоских подручја, и на тај начин ојачати образовани и квалификовани кадар као предуслов квалитативне трансформације економског и социјалног развоја села.

Обезбеђење правичног и једнаког приступа, вишег квалитета, свеобухватности и континуираности *здравствене заштите* један је од циљева, дефинисан у свим стратешким документима. Реализација постављеног циља за становнике општине подразумева прилагођавање рада здравствених служби потребама и специфичностима локалних средина. Број становника на једног лекара је знатно испод републичког просека (356 ст./лекар) и износи 697 ст./лекар (2009). Побољшање доступности и квалитета здравствених услуга потребно је остварити и кроз бољу организацију рада здравствене службе (развијање мобилне здравствене службе, превентивна заштита, систематски прегледи и др.). У руралним подручјима ниске густине насељености коришћење мобилних услуга може да побољша здравствену заштиту. Ове услуге могу да буду комбиноване са мобилним услугама у области социјалне заштите, што би омогућило одговарајућу уштеду и већу покривеност неразвијених подручја. Подизање квалитета и доступности услуга треба подржати и увођењем приватне праксе у систем здравствене заштите. Јачање делатности *здравствене заштите животиња* оствариће се кроз отварање ветеринарских амбуланти/станица у свим центрима заједнице насеља.

У стратешким документима (*"Стратегија социјалне заштите 2008-2012. године – Кренимо даље"*, 2008; *Локални акциони план за младе 2012-2014.*, 2009) дефинисана је политика социјалне заштите на нивоу Плана – општине. Као основни приоритети социјалне заштите издвојени су: припадници треће генерације; деца и омладина; особе са инвалидитетом, Роми, незапослена лица (лица старија од 45 -50 година живота). Акценат је на развоју мреже услуга које омогућавају већу територијалну и функционалну доступност услуга, подржавају живот у заједници и обезбеђују социјалну заштиту корисника, доприносе већој заштити и бољем квалитету живота посебно осетљивих друштвених група и појединаца. Оријентација је на развоју социјалних услуга усаглашених са потребама корисника које се приоритетно задовољавају у локалној заједници и породици (природном окружењу). Потребе за различитим облицима заштите старих лица су евидентне, како на нивоу општине (посебно у руралном подручју), тако и у Ивањици (изражен процес демографског старења популације). Неповољно је што преко 70% становништва из ове категорије/старосног контингента живи у руралном подручју где им нису доступне квалитетне услуге социјалне и здравствене заштите. Број старих лица континуирано расте, што је у складу са демографским кретањима на територији Општине, посебно у сеоским насељима са старачким домаћинствима. Локална управа у сарадњи са приватним сектором може да понуди различите модалитете смештаја, заштите и бриге пензионерима и старим лицима.

Важан сегмент у организовању социјалних услуга представља и ширење различитих облика подршке организацијама цивилног друштва (Друштво за церебралну и дечју парализу општине Ивањица; основано 2002. г. и Друштво за помоћ лицима ометеним у развоју општине Ивањица; основано, 2001. г.). Захваљујући активностима Друштва за помоћ лицима ометеним у развоју Ивањица отворен је Дневни боравак за особе са инвалидитетом. Укључивање невладиног сектора у пружање услуга социјалне заштите и развој услуга мобилних служби проширене социјалне заштите (пројекат помоћи у кући уз психо-социјалну подршку старима, немоћнима и инвалидима) у великој мери може да допринесе побољшању услуга социјалне заштите .

У области *културе*, планска решења су усмерена на подизање квалитета и опремљености постојећих објеката (лоцираних у општинском центру), као и на допуњавање, увођење нових културно-уметничких и образовних програма. Доступност, односно повећање гравитационог подручја одређене услуге на руралном подручју се остварује организовањем мобилних служби и развијањем комплементарних садржаја. Мобилне службе данас могу да покрију велики спектар услуга у култури: покретне библиотеке, путујућа позоришта, музичко-сценска и друга гостовања, изложбе, уметничке радионице и сл. Сврха мобилне услуге је да допре до корисника на знатно ширем простору, тако што ће мобилни тимови у одређено време долазити у сеоско насеље и пружати одговарајуће услуге локалном становништву. У вези са тим, за потребе обављања различитих културних (али и образовних и социјалних) програма и активности, у центрима заједнице насеља и локалним центрима треба обезбедити одговарајући објекат/простор организован као мали мултифункционални центар. У ту сврху се могу адаптирати бројни објекти месних заједница и домова културе. Важно да се јасно дефинише њихов својински статус, режими коришћења, модалитети финансирања и одржавања и да се предупреди њихова конверзија у намену која не обезбеђује јавни интерес и добробит локалне заједнице.

У циљу унапређивања услова *за физику културу*, потребно је побољшати квалитет и опремљеност појединих објеката и спортских терена, и изградити нове објекте, претежно у руралном подручју. У циљу популаризације спортских и рекреативних активности потребно је усмеравати инвестиције планиране за спорт и рекреацију у школске објекте. Стратешко опредељење је развој мреже услуга за омасовљење рекреативног бављења спортом при постојећим предшколским установама, основним и средњим школама. За децу предшколског узраста је предвиђено уређење слободних површина у оквиру предшколске/школске установе и у склопу парковских површина; деца школског узраста треба да имају отворене терене и затворене сале у склопу школских комплекса. Поред школских комплекса, за насеља су предвиђени уређени отворени терени за фудбал и мале спортове (кошарка, одбојка, рукомет). Терене за спорт и рекреацију; појединачне терене за мале спортове и дечја игралишта могуће је градити у оквиру стамбених блокова.

3.4. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ И ДИСТРИБУЦИЈА ПРИВРЕДНИХ ДЕЛАТНОСТИ

Развој привредних делатности на подручју Просторног плана засниваће се на: расположивим ресурсима; усклађености развоја са режимима заштите природе и мерама заштите животне средине; повећању техничко-технолошке интензивности и подстицању знања; унапређивању ефикасности рада локалне управе у циљу стварања повољног окружења за развој привреде; развоју механизма за подршку сектору малих и средњих предузећа (увођење нових технологија; развој пословних удружења, кластера и др.); привлачењу страних инвестиција; усмеравању развоја људских ресурса према потребама тржишта рада и др.

У просторној организацији привреде евидентна је концентрација привредних капацитета и услужног сектора у општинском центру Ивањица (центар диферзификоване структуре привреде), и у приградским насељима и мањим центрима руралног подручја (Буковица, Прилике, Лучка Река - Бедина Варош, Куманица, Међуречје и др.). У планском периоду потребно је привредне активности усмерити и на развој руралног подручја, кроз: унапређивање економских и социјалних услова живљења на селу; подршку развоју непољопривредних делатности и повећању запослености сеоског становништва; промоцију предузетништва, оснивању и развоју микропредузећа; развој сеоског туризма; развој базичних услуга за сеоску привреду и становништво; обнову и развој сеоске архитектуре; очување културно-историјског наслеђа, предеоних и других просторно хетерогених вредности руралних подручја.

Размештај, организација и уређење привредних зона, комплекса и локалитета усклађују се са режимима заштите II и III степена у заштићеним и предвиђеним за заштиту природним добрима, зонама заштите изворишта регионалних и локалних система водоснабдевања, заштитним појасевима у саобраћајним коридорима; као и са планираним развојем саобраћајних и других инфраструктурних објеката.

Смернице привредног развоја Општине дефинисане су у *Стратегији одрживог развоја општине Ивањица 2009-2014.* (2009). Основна оријентација будућег привредног развоја заснива се на следећим делатностима:

- пољопривреда, заснована на унапређеним традиционалним видовима уз стварање услова за: ефикаснију производњу (унапређивање техничко-технолошких услова пољопривредне производње; обезбеђивање квалитетне ветеринарске заштите и др.); формирање микропгона за прераду локалних пољопривредних производа; пласман производа (обезбеђење сигурности пласмана локалних пољопривредних производа кроз удруживање произвођача и формирање произвођачких асоцијација и њихово пословано повезивање са локалним туристичким и другим пословним системима); развој сточарства и воћарства (традиционални воћарско-сточарски крај); повећање величине поседа; брендирање производа (здрава храна – робна марка „Голија”) и допринос локалном економском развоју и др.;
- прерађивачки сектор - индустрија, заснована на развоју малих и средњих предузећа која треба да допринесу већем запошљавању и равномернијем просторном развоју Општине; секторско удруживање и заједничка промоција/наступ на тржишту (повећање конкурентности дрвне индустрије, отварање нових радних места и очување запослености); промоција и брендирање производа дрвне индустрије („ивањичка монтажна кућа”); промоција производних специфичности планског подручја („ивањички текстил”) и афирмација предузетништва; реактивирање производних погона у руралном подручју;
- туризам - планирани пројекти туристичке регије Голија - Парк природе „Голија” и Резерват биосфере „Голија-Студеница”, развој ваздушне бање Ивањица и потенцијалне ваздушне бање Кушићи, као и развој других туристичких садржаја заснованих на разноврсним природним и створеним потенцијалима (сеоски туризам, екотуризам, манифестациони и др.); сарадња општина у промоцији и презентацији туристичких вредности и потенцијала регије Западна Србија - откривање живота у традицији и природи;
- шумарство, лов и рибарство – развој шумарства у складу са шумским основама на основу којих се газдује богатим шумским фондом (одрживо газдовање шумама; приоритет ће имати пошумљавање земљишта, умерено и правилно проређивање шумских комплекса и заштита); лов ће задржати основну функцију узгоја, заштите и коришћења гајених врста крупне и ситне дивљачи (ловишта „Чемерница” и „Голија”; опремање ловишта потребним ловним, ловно-техничким и ловно-производним објектима); рибарство ће се базирати на производњи рибе у рибањацима и развоју спортског риболова;
- енергетика и водопривреда - производња електричне енергије из малих хидроелектрана, као и подршка коришћењу обновљивих извора енергије (дрвна биомаса); изградња вишенамених акумулација („Рокци” на Ношници; „Препрана” у горњем току реке Студенице и „Куманица” на Моравици); реч је о тзв. „већим акумулацијама” које су сврстане у изворишта вода од регионалног и републичког значаја за комплексно решење коришћења вода;
- услуге терцијарног и квартарног сектора (трговине, занатство, пословне, финансијске, информатичке, техничке и друге услуге) - биће усмерене у центре заједнице насеља, примарне развојне и туристичке центре који поседују минимум радноспособног становништва и неопходну инфраструктурну опремљеност.

У просторној структури привреде водећу улогу имаће и даље постојећи привредно-индустријски центар Ивањица; зоне туристичког комплекса на Голији (у складу са Просторним планом подручја посебне намене Парка природе „Голија”), туристички

комплекс општинског центра Ивањица и туристичка зона на Јавору (потенцијална ваздушна бања Кушићи); постојеће привредно-индустријске зоне у Ивањици (индустријске зоне: Бедина Варош; Вашаришта; Сађевачко поље и Грабовица) и дисперзни производни и услужни капацитети МСП у оквиру мањих предузетничких локалитета или појединачних локација у центрима заједнице села, и сеоска насеља, секундарни туристички центри (Девићи, Кушићи, Катићи, Међуречје, Беле Воде, Лиса, Мочиоци, Куманица, Комадине).

3.4.1. Пољопривреда

Основну поставку у развоју пољопривреде чини искоришћавање компаративних погодности за производњу квалитетних пољопривредно-прехранбених производа, посебних одлика, које проистичу из услова географске средине. Концепција развоја пољопривреде у складу са *Стратегијом пољопривреде* (2009) и Стратегијом одрживог развоја општине Ивањица подразумева реализацију следећих планских решења:

- *повећање интензитета производње по јединици површине*, уз следеће мере и активности: едукација пољопривредних произвођача - повезивање науке и праксе кроз различите семинаре, практичну обуку, саветодавне службе и курсеве; обједињавање рада пољопривредника, саветодавних служби, земљорадничких задруга и кластера; развој тржишта земљишта - повећање рационалног и наменског коришћења свих облика својине земљишта (приватног и државног); интензивирање свих облика пољопривредне производње (ратарство, воћарство, повртарство и сл.) - стандардизација семена високих категорија; подизање матичних засада свих економско-профитабилних воћних врста (јагодасто и друго воће); увођење у производњу нових воћних врста; развој сточарске производње према свим компаративним предностима, са посебним акцентом на овчарској производњи - унапређивање продуктивности овчарске производње; унапређивање и интензивирање производње у говедарству, свињарству и живинарству; формирање задруга и кластера; логистичка и друга помоћ у формирању задруга и кластера; унапређивање производње органске хране - подршка пољопривредним произвођачима у увођењу програма и стандарда безбедности и квалитета (GLOBALGAP – добра пољопривредна пракса, HACCP);
- *унапређивање прерађивачких капацитета кроз ревитализацију и модернизацију*, уз следеће мере и активности: унапређивање примарне пољопривредне производње и прерађивачких капацитета - подршка процесима повезивања примарне производње и прерађивачког сектора; модернизација уз успостављање нових линија прераде - осавремењивање са сертификацијом свих постојећих и нових линија прераде; развој капацитета на основу јасно дефинисане сировинске базе - сагледавања свих постојећих сировинских ресурса у циљу постизања економичности сопствених прерађивачких капацитета;
- *одрживи развој села*, уз следеће мере и активности: очување свих традиционалних вредности села - реконструкција постојећих и изградња нових објеката културног наслеђа; диверсификација примарне пољопривредне производње у правцу повећања економске стабилности - подршка пољопривредницима, задругама, удружењима и предузетницима у диверсификацији пољопривредне производње; засад ремонтне малине у полузатвореном стању – подизање засада за употребу у свежем стању; засад рибизле - подизање засада за употребу у свежем стању; засад двородне јагоде - подизање засада за употребу у свежем стању;
- *коришћење компаративних предности*, уз следеће мере и активности: развијање свести о очувању агоресурса - подстицање пројектних активности које имају за циљ подизање свести о очувању агоресурса; мониторинг примене еколошких стандарда у пољопривреди (органској, интегралној и конвенционалној) - едукација о еколошким стандардима у пољопривреди и мониторинг свих учесника;
- *усклађивање стандарда са стандардима Европске уније*, уз следеће мере и активности: стандардизација и брендирање пољопривредних производа - дефинисање што већег броја производа заштићеног географског порекла; промоција

и медијска презентација свих брендираних производа (малина и кромпир); усклађивање подршке пољопривреди од локалне самоуправе и свих осталих институција које могу дати немерљив допринос њеном развоју, а на основу позитивне праксе ЕУ – унапређивање свих облика финансирања пољопривредне производње кроз кредитне линије; синхронизација и контрола свих облика сарадње између општине, Републике, Владе и ЕУ, који доприносе јачању пољопривредне производње.

У планском периоду треба интензивирати сарадњу између пољопривредних газдинстава и општине Ивањица преко Фонда за развој пољопривреде општине Ивањица у циљу обезбеђивања средства за унапређивања пољопривредне производње (набавка сертификованог садног материјала, механизације, изградња или адаптација објеката и др.; кредитне линије - одобравање финансијских средстава у складу са условима Конкурса и Стратегијом развоја пољопривреде општине Ивањица и др.).

На Планском подручју у обухват Просторног плана подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема „Рзав“, а у оквиру *шире зоне заштите изворишта* (393,08 km²) на подручју слива узводно од планиране бране „Сврачково“ успоставља се режим селективног санитарног надзора и ограничења. Коришћење и уређење пољопривредног и шумског земљишта биће засновано на решењима и предиспозицијама основа заштите, коришћења и уређења пољопривредног и шумског земљишта. Према Плану, у широј зони заштите изворишта, земљиште се може користити уз поштовање општих принципа заштите од ерозије и рационалног газдовања, уз дозирано комплексно органско-минерално ђубрење, у складу са резултатима хемијске и физичке анализе земљишта. Дозвољена је строго контролисана примена пестицида у режиму интегралне заштите биља, успостављање одговарајућег плодореда и плодосмене, побољшање квалитета састава травних екосистема и сл.

На Планском подручју у обухвату Просторног плана подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Увац“, заштитна зона Специјалног резервата природе Увац која је установљена Уредбом о заштити третира се као шира зона заштите слива Уваца, регионалног изворишта водоснабдевања. У циљу *заштите свих изворишта регионалних система водоснабдевања* на Планском подручју се утврђује шира зона санитарне заштите постојећих акумулација (зона III) – Сјеничког, Златарског и Радоињског језера и шира зона санитарне заштите планираних акумулација „Дубравица“ на Грабовици, „Рокци“ на Ношници и „Куманица“ на Моравици. Према Плану, забрањено је преоравање пашњака и природних ливада, као и орање обрадивог земљишта и друге радње на местима и на начин који могу изазвати процесе водне ерозије и неповољне промене изгледа предела, док се препоручује и обезбеђује заштита земљишта од водне ерозије, санација и рекултивација оштећених или деградираних терена, развој земљорадње, сточарства, воћарства и пчеларства уз контролисану и што мању употребу хемијских средстава, очување и обнављање старих сорти и раса биљних култура и домаћих животиња.

Пољопривредно земљиште се по садржају и интензитету коришћења строго диференцира у односу на зоне заштите Парка природе „Голија“. У оквиру зоне I степена заштите није предвиђена пољопривредна активност. У зони II степена заштите пашњаци и природне ливаде су предвиђени само за екстензивно коришћење (прегонска испаша и производња сена), а у зони III степена заштите одвијаће се претежно екстензивно сточарство и ратарство, а на нижим надморским висинама и воћарство. Предвиђена је реконструкција и заштита активних бачишта, као и активирање напуштених (на новим програмским основама) која су и од значаја за очување културног предела. Центар ове активности према Плану представљаће комплекс фарме у Голијској реци са летњим становима на Преко Брду.

3.4.2. Индустија

Просторна организација индустрије засниваће се на:

- постојећој просторној организацији; бољем коришћењу постојећих индустријских локалитета, ревитализацији дела браунфилд локалитета и на рационалном планирању привредно-индустријских локалитета;
- опоравку и јачању конкурентности утемељене на економско-еколошком реструктурирању, иновацијама и предузетништву;
- развоју регионалних привредних кластера у секторима дрвнопрерађивачке производње и извоза воћа и поврћа; умрежавању и јачању функционалних веза произвођача, добављача, коопераната, купаца; формирањем кластера МСП ради пораста конкурентности;
- унапређивању доступности Општине – побољшање саобраћајне и комуникационе инфраструктуре у циљу повезивања са суседним подручјима;
- подизању комуналне опремљености привредних локалитета;
- дисперзном размештају производних погона у сеоске центре који располажу реалним економским потенцијалом и минимумом просторно-урбанистичких услова;
- побољшању енергетске ефикасности предузећа, производа, уз примену принципа чистије производње и еколошких стандарда EMS/ISO.

Предуслови за унапређење индустрије су:

- завршетак реструктурирања предузећа;
- модернизација постојећих капацитета и проширивање асортимана производа;
- подршка развоју МСП кроз институционално-организациони (центар за едукацију, пословни инкубатор центар и сл.) и финансијски оквир (јачање јавног-приватног партнерстава, коришћење средстава различитих фондова, средства дијаспоре и др.);
- подстицање заједничких улагања са компанијама као најбржи пут за улазак модерних технологија и знања у домаћа предузећа и излазак на домаће и инострано тржиште;
- привлачење директних страних инвестиција у изградњу нових производних капацитета и развој малих и средњих предузећа;
- успостављање ефикасне администрације (све на једном месту), јачање институционалних капацитета;
- унапређивање образовног система и усаглашавање са потребама индустрије и локалне економије у целини, развој културе предузетништва, модела самозапошљавања, сталног усавршавања и др.
- поштовање прописа из области заштите животне средине.

Основни елементи будуће алокације привреде/индустрије су: Ивањица, као општински (полифункционални) привредно-индустријски центар и насеља са нуклеусом производно-прерађивачких, смештајних и услужних активности и иницијалним облицима предузетништва и МСП (центри заједнице насеља и сеоска насеља – туристички центри).

Постојећи и планирани мањи производни објекти (млекаре, откупне станице, капацитети за прераду шумских плодова, сушаре, хладњаче, брикетарнице, привремена експлоатација камена за локалну употребу и сл), које се налазе на руралном подручју у зони III степена заштите природног добра и у широј зони заштите изворишта регионалног и локалног система водоснабдевања могу се сматрати прихватљивим активностима, што подразумева ограничено коришћење геолошких ресурса, развој шумарства и пољопривреде уз очување биолошке и предеоне разноврсности и строгу заштиту животне средине.

У складу са смерницама из Планова посебне намене (Просторни план подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема „Рзав”; Просторни план подручја посебне намене Парка природе „Голија” и Просторни план подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Увац”) развој привредних делатности у зонама заштите изворишта односно у зонама са дефинисаним режимима заштите у подручју Парка

природе „Голија” ће се заснивати на расположивим ресурсима а у складу са локалним иницијативама и могућностима, уз обавезно спровођење свих мера заштите изворишта, природних и културних добара и вредности (биодиверзитета и предела) и животне средине.

3.4.3. Шумарство

Развој шумарства занимаће се на:

- коришћењу шума у складу са одрживим развојем кроз општекорисне и производне функције (коришћење дрвне масе и других шумских производа и др.);
- газдовању шумама у складу са планским документима који су дефинисани Законом о шумама;
- повећању површина под шумском вегетацијом - пошумљавањем;
- развоју шумарства као привредне гране у складу са условима заштите Парка природе „Голија”; рационално и вишенаменско коришћење шума у складу с Уредбом о заштити Парка природе „Голија”;
- очувању природности и биолошке разноврсности шума, као и њихове комплексне структуре и састава, са акцентом на очувању разноврсности живог света и пратећих заједница које се налазе унутар шума;
- унапређењу сарадње сектора шумарства и дрвне индустрије у циљу ефикаснијег пословања.

3.4.4. Лов и рибарство

Лов ће задржати основну функцију узгоја, заштите и коришћења гајених врста крупне и ситне дивљачи. Развој лова засниваће се на:

- заштити угрожених и ретких врста дивљачи;
- повећању бројног стања крупне и ситне дивљачи;
- опремању ловишта потребним ловним, ловно-техничким и ловно-производним објектима;
- изградњи ловних објеката за смештај потенцијалних гостију;
- коришћењу дивљачи кроз ловни туризам и рекреативну активност; главну ловно туристичку понуду представљаће лов гајених врста крупне дивљачи ради трофеја дивљачи (срна и дивља свиња), на начин, у обиму и под условима који нису у супротности са одредбама заштите Парка природе „Голија” и Резервата биосфере „Голија-Студеница”.

Развој рибарства засниваће се на:

- заштити аутохтоних врста рибе и одржавању виталности популација за природну репродукцију;
- поштовању рибарског управљања рибљим фондом у риболовним водама у заштићеним подручјима („Парк природе Голија”, водоток Моравица - еколошки коридор од међународног значаја);
- изградњи нових и реконструкцији постојећих пастрмских рибњака;
- примени адекватног хранива за рибе како би се спречило загађивање вода пореклом из рибњака; предузимање мера на сузбијању негативних појава (испуштање воде из рибњака у водотоке) изградњом таложника;
- развоју спортског риболова;
- обезбеђивању мониторинга услова станишта, односно квалитета и режима вода.

3.5. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА, ОРГАНИЗАЦИЈА И УРЕЂЕЊЕ ТУРИСТИЧКИХ И РЕКРЕАТИВНИХ ПРОСТОРА

Туристичка атрактивност општине Ивањица заснива се на разноврсним природним потенцијалима, валоризованим кроз проглашње Парка природе „Голија” и проглашење ваздушне бање Ивањица, и културним садржајима (заштићени споменици културе и бројне културне манифестације). Од смештајних капацитета, Општина располаже са око 1000 лежаја у категорисаним објектима и око 200 лежаја у сеоским домаћинствима, граду и приградским насељима што је недовољно са становишта подизања туристичке понуде на виши ниво. Концепција развоја туризма инкорпорира заштиту природног и културног наслеђа и подстиче развој других комплементарних привредних активности у циљу одрживог развоја подручја.

Природне и антропоге вредности омогућавају развој разноврсних туристичких производа и видова туризма:

- *зимски и целогодишњи стационарни и излетнички туризам* – Голија (планински ризорт Голија);
- *културни туризам* - културно-историјско наслеђе (црква Архангела Гаврила и Михаила, Ковилје; црква св. Преображења, Придворица; црква Светог Николе, Брезова; стара чаршија у Ивањици; црква св. Кузмана и Дамјана, Остатија; кућа Венијамина Маринковића, Вионица; црква Преображења, Дајићи; кућа Драгомира Поповића, Свештица; црква Св. Николе, Косовица; Грачки крст, Градац; споменик мајору Илићу на Јавору, Кушићи; Римски мост, Куманица; очувана структура традиционалне изградње; Брусник и Ерчеге и др.);
- *здравствено-рехабилитациони туризам* - климатске погодности (погодни климатски услови и морфологија терена омогућавају успешно лечење бројних здравствених поремећаја и рехабилитацију потенцијалних корисника - Специјализована болница за рехабилитацију Ивањица и потенцијална ваздушна бања Кушићи);
- *манифестациони туризам* – туристичке манифестације („Звуци Голије, Јавора и Мучња”, Прилике; Јаворски сабор двојничара и старих музичких инструмената Србије Кушићи; Сабор ловаца и хајка на вука; Фестивал изворне српске песме, Прилике; Нушићијада, Ивањица и др.);
- *сеоски-етно туризам* (традиција и село) - базиран на потенцијалима живописних и очуваних традиционалних моравичких села (Дивићи, Кушићи, Катићи, Међуречје, Беле Воде, Лиса, Мочиоци, Куманица, Комадине);
- *транзитни туризам* - географски положај и саобраћајна повезаност (у развоју овог вида туризма посебну важност имаће изградња инфраструктурног коридора Е-763 и активирање војног аеродрома у Сјеници¹⁶); повећање приступачности подручја и његове транзитне улоге за туристичке регионе у окружењу; коридор аутопута Е-763 издвојен је као *путни tournig правац*; мрежа пешачких и планинарских стаза засниваће се на европској планинарској стази Е7;
- *едукативни и еко туризам* - природни феномени (Парк природе „Голија” и Резерват биосфере „Голија - Студеница”; Хаџи Проданова пећина, споменик природе; КО Шуме и др.);
- *излетнички туризам* - излетништа: „Тичар језеро”; „Јавор”, „Куманица”; „Равана”, „Муцина вода”, „Видојева вода”;
- *конгресни туризам* - смештајни капацитети (заснован на атрактивности простора и унапређеним смештајним капацитетима у Ивањици и селима: „Western style” - Хотел Парк; Western city Хотел, Хотел Голијска река; Хотел Логос; Хотел Јавор и др.);

¹⁶ Стратегијом развоја железничког, друмског, водног, ваздушног и интермодалног транспорта у Републици Србији од 2008. до 2015. године предвиђена је промена намене војног аеродрома Сјеница у цивилни аеродром.

- *ловни и риболовни туризам* – ловишта (ловиште „Чемерница” којим газдује Ловачки савез Србије преко Ловачког удружења „Чемерница” из Ивањице и ловиште „Голија” којим газдује ЈП „Србијашуме” – Ш.Г. „Голија” Ивањица) и бистри водотокови (Моравица, Студеница, Брусничка река; Брвеница и др.).

Развој туризма у Општини тесно је повезан са развојем туризма у региону, а у презентацији туристичких потенцијала регије учествује Туристичка организација регије Западна Србија.

У просторном концепту развоја туризма издвајају се туристичке зоне/комплекси:

Туристичка зона Голије - Парк природе и Резерват биосфере; очувана природа као највеће богатство Голије; урађен Просторни план подручја посебне намене Парка природе „Голија”; Мастер план развоја туризма; урбанистички планови (План генералне регулације туристичке целине Беле Воде - Дајићи, склопу планинског ризорта Голија, са детаљном регулацијом зоне викенд насеља; План генералне регулације туристичке целине Врхови – Одвраћеница, у склопу планинског ризорта Голија, са детаљном регулацијом зоне дела Одвраћенице испод врха Кула и План детаљне регулације туристичке целине Голијска река, у склопу планинског ризорта Голија); заинтересованост локалних самоуправа(градови Нови Пазар и Краљево и општине Рашка и Сјеница) за развој Голије.

Голија је у Просторном плану Србије сврстана у стратешки приоритет развоја и заштите високопланинских подручја до 2014. године (одрживи развој туризма, инфраструктурно опремање, повезивање села уз унапређење пољопривреде и других комплементарних делатности, унапређење статуса заштићеног природног добра - МАВ).

Планско подручје је у оквиру поделе територије Србије на туристичке кластере, засноване на упориштима економије искуства и на концентрацији различитих ресурса, дефинисано као део посебно извојеног туристичког кластера средишње и западне Србије. У оквиру тог туристичког кластера Голија је издвојена као *примарна туристичка дестинација са комплетном целогодишњом понудом*. Голија, уз предвиђено активирање локалитета Врхови-Одвраћеница и Голијска река, са доминантним скијалиштем на Јанковом камену, представља део планираног јединственог *кластера зимских туристичких центара западне и средишње Србије*.

По Мастер плану развоја туризма Голије (2008), Голија у наредном периоду може постати узорна планинска дестинација која интегрише заштићена природна и културна богатства у модеран систем доживљаја и искустава. Планом је предвиђено да се Голија фокусира на следеће производе: одмор на планини (лети и зими); специјални интереси - планинске активности лети и зими; активности везане за културу Голије (верски програми, образовни и научни програми, културни туризам); рурални туризам; посебне рекреативне активности – туризам активног одмора и састанци, путовања и догађаји. Промоцијом Голије промовише се живот на планини, наглашава, али и штити и негује идентитет и богатство простора и људи који на њему живе. Глобални трендови у планинском туризму и с тим повезани развој иновативних туристичких планинских ризорта упућују на растућу тражњу за очуваним природним окружењем које својим гостима нуде широку лепезу искустава, производа и активности током целе године.

Просторним планом општине Ивањица поштују се опредељења Просторног плана подручја Парка природе „Голија” („Службени гласник” РС, бр. 16/09) у погледу капацитета смештаја, генералног решења скијалишта, као и смерница за уређивање туристичких локалитета и јавног скијалишта, односо решења из планова генералне и детаљне регулације (План генералне регулације туристичке целине Беле Воде - Дајићи, склопу планинског ризорта Голија, са детаљном регулацијом зоне викенд насеља; План генералне регулације туристичке целине Врхови – Одвраћеница, у склопу планинског ризорта Голија, са детаљном регулацијом зоне дела Одвраћенице испод врха Кула и План детаљне регулације туристичке целине Голијска река, у склопу планинског ризорта Голија).

Туристичко активирање Голије укључује *заштиту и развој* овог високопланинског подручја:

- очување, унапређење и заштиту природе, посебних природних вредности (Парк природе и Резерват биосфере) и непокретних културних добара (манастир Ковиље; црква св. Преображења; црква св. Кузмана и Дамјана; кућа Венијамина Маринковића; римски мост и црква Преображења и др.); њихово коришћење за научна истраживања, едукацију, презентацију јавности и друге активности у складу с еколошким потенцијалима подручја;
- интеграцију функција заштите природног и културног наслеђа и туризма и других комплементарних привредних активности, у циљу одрживог развоја подручја, уз укључивање и координацију свих релевантних субјеката и локалног становништва;
- заустављање депопулације, демографски опоравак и заштиту егзистенцијалних интереса локалног становништва омогућавањем њиховог квалитетнијег живота и привређивања, активним укључивањем у развојне пројекте, као и изградњом инфраструктуре и јавних сервиса, уз услов адекватне заштите и презентације природних вредности;
- едукација и информисање мештана, посетилаца и шире јавности о потенцијалима Голије и успостављање институционалне одговорности и ефикасне организованости управљања заштитом и развојем.

Туристички комплекс општинског центра Ивањица (са гравитационим подручјем) - представља значајну целину за развој културног, здравствено-реhabилитационог; транзитног и конгресног туризма, са претежно летњом туристичком понудом (ваздушна бања; смештајни капацитети; туристичке манифестације; културно наслеђе и др.).

У оквиру поменутих туристичких комплекса, као и у подјаворским селима и селима на обронцима Мучња, издвајају се секундарни туристички центри - *центри сеоског туризма* (традиција и село). Развој је базиран на потенцијалима живописних и очуваних традиционалних моравичких села (Девихи, Кушићи, Катићи, Међуречје, Беле Воде, Лиса, Мочиоци, Куманица, Комадине).

Туризам на селу подразумева боравак у сеоском домаћинству, употпуњен са мноштвом активности и мотива - упознавање са сеоском архитектуром и учествовање на сеоским манифестацијама. Одрживи развој села заснива се на активностима које воде побољшању живота и привређивања на селу, а подразумевају инвестирање у развој пољопривредне производње, изградњу и обнову сеоске инфраструктуре, едукацију и стручно усавршавање сеоског становништва, унапређивање сеоског туризма (формирање базе података о сеоским домаћинствима заинтересованим за бављењем туризмом), промовисање традиционалних и културних вредности и заштиту природне и животне средине.

Од поменутих села, посебно се издваја село Кушићи (на 990 m) удаљено 25 km од Ивањице (саобраћајни правац према Сјеници), лоцирано на обронцима историјске планине Јавор (знаменито место - Спомен гробље са спомеником мајору Илићу), са изузетном климом (чисти ваздух, ружа ветрова, концентрација јона) и густом боровом шумом. Природни фактори имају благотворно дејство, посебно на асматичне болеснике и оне које болују од анемије: Музеј Јаворског рата подигнут је за успомену на борбу из 1876. године. У Кушићима је месна канцеларија за Деретин, Јаворску Равну Гору, Кушиће и Маскову. Сваке године се у недељу пред Видовдан одржава *Сабор двојничара и старих инструмената*. У непосредној близини Кушића налази се Миланца, место у коме је подигнута прва школа у Моравичком крају (1833). Од смештајних капацитета издваја се Хотел Јавор (92 лежаја). Туризмом се баве и сеоска домаћинства.

Интерес за даљим растом прихватних могућности села не налази се само у повећаном туристичком промету који би уследио већ и у циљу заустављања деценијама изражене миграција село-град. Већи обим туристичког промета задржао би младе на селу, у својим породичним кућама, што би могло утицати на промену старосне структуре, а такође и на задржавање младих на родитељским газдинствима. Развој туризма би утицао на

смањење незапослености на руралном подручју, ублажио континуиране миграције ка Ивањици и подстакао производњу хране.

Туристичка понуда општине Ивањица биће комплетирана: повећањем саобраћајне приступачности/доступности подручја (коридор аутопута Е-763; војни аеродром у Сјеници); реконструкцијом и изградњом смештајних капацитета, комуналне опреме и јавних садржаја, као и реализацијом туристичко-рекреативних садржаја према Просторном плану Парка природе „Голија”.

3.6. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА, ПОВЕЗИВАЊЕ СА РЕГИОНАЛНИМ ИНФРАСТРУКТУРНИМ МРЕЖАМА

3.6.1. Саобраћај

У стратешке приоритете дефинисане Просторним планом РС од 2010. до 2020. („Службени Гласник РС”, бр. 88/10) убрајају се и активности на државном путу I реда, (изградња аутопута, Е-763) део руте 4 (SEETO): Београд - Чачак - Пожега - Ариље - Ивањица - Сјеница (Дуга Пољана) - Бољаре (граница са Црном Гором).

Током израде Плана Влада Републике Србије је донела Одлуку о изради Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора Београд - Јужни Јадран, деоница Пожега - Бољаре (граница са Црном Гором) (Е-763) („Службени гласник РС”, бр. 3/11) а Републичка агенција за просторно планирање Одлуку о изради стратешке процене Просторног плана подручја Посебне намене инфраструктурног коридора Београд - Јужни Јадран, деоница Пожега - Бољаре (граница са Црном Гором) (Е-763) на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 95/10).

Унапређење саобраћајне инфраструктуре односи се на следеће приоритете:

- у планском периоду задржава се траса државног пута I реда М-21.1 на постојећој траси уз потребну ревитализацију и модернизацију техничко-експлоатационих карактеристика и изградњу деонице Римски мост - Вучак - Медовине;
- завршетак радова на деоницама државних путева II реда (изградња деоница пута са савременим коловозом) на територији општине Ивањица за правце:
 - деоница државног пута II реда Р-230 Прилике - Катићи – Јасеново;
 - деоница државног пута II реда Р-272 Међугорје – Голијска река;
 - деоница државног пута II реда Р-2276 Луке – Горњи Дубац – Каона;
 - деоница државног пута II реда Р-272 Куманица – Каменча;
- завршетак радова на деоници државног пута II реда Р-116 (изградња деоница пута са савременим коловозом) од Придворице ка Ушћу или измештање дела пута на деоници од Бажалских Кршева до Придворице уколико дође до реализације изградње акумулације „Прехрана” на реци Студеници. Траса измештања се мора дефинисати кроз израду техничке документације предметне акумулације. Дужина планираног измештања је око 8,8 km;
- продужетак државног пута II реда Р-233 (Брвеник-Горњи Градац) од Горњег Градца до Белих Вода, односно до државног пута II реда Р-272, и то преко следећих насеља: Врндићи, Бинићко поље, Коритник, Брусник, Средња Река, Дајићко брдо (алтернативни правац преко Кулизиног села) до Белих Вода. Дужина трасе Горњи Градац-Беле Воде, преко Дајићког брда је 37,4 km, а преко Кулизиног села је 36 km. Укупна дужина државног пута II реда Р-233 (Брвеник-Беле воде) је око 50,7 km, од тога на подручју Општине Ивањица око 25,7 km;
- у циљу унапређења и отварања подручја Голије Просторним планом подручја посебне намене Парка природе „Голија” се предлаже неопходна прекатегоризација делова путне мреже и то прекатегоризација општинских путева у државне путеве II реда и дефинисање нових траса путева II реда. Државни пут II

реда који се предлаже за прекатегоризацију има ознаку државни пут II реда Р-234а (Придворица - Кузмичко Поље - Грот): Придворица, Трњак (алтернативни правац преко Илинчића и Пејовића), Девићи, Коритник (укрштање са државним путем II реда Р-233), Остатија, Одвраћеница, Кузмичко поље, Грот (Нови Пазар). Дужина планиране трасе Придворица-Грот река преко Трњака је око 33,4 km а преко Илинчића и Пејовића је око 36,7 km, од тога на подручју Општине Ивањица око 30,2 km. Повезује градове/општине: Ивањица (Моравички управни округ) и Нови Пазар (Рашки управни округ). Државни пут II реда чија траса је ново дефинисана има ознаку државни пут II реда Р-272а (Голијска река (веза са Р-272) - Грујовићи – Брњица (веза са М-8)). Дужина планиране трасе је око 33,4 km од тога на подручју Општине Ивањица око 11,2 km;

Мрежа државних путева у оквиру граница ППО Ивањица:

Ознака	Стационажа према референтном систему Дирекције за путеве	Деоница	км
Е-763	165+145 – 213+775	граница са општином Ариље - граница са општином Сјеница *	48,6
М-21.1	27+122 – 79+202	Д 0207 (део од границе ППО до чвора Ч 0243), Д 0208**, Д 0209**, Д 0210**, Д 0211**, Д 0212 (део од чвора Ч 0247 до границе ППО)	52,1
Р-116	0+000 – 22+703	Д 1502**, Д 1475 (део од чвора Ч1363 до границе ППО)	22,7
Р-117	35+617 – 84+422	Д 0482 (део од границе ППО до чвора Ч 0244), Д 0483 (део од чвора Ч 0244 до границе ППО)	48,8
Р-227б	18+095 – 33+000	Д 0804 (део од границе ППО до М-21.1)	14,9
Р-272	0+000 – 20+855	Д 0929 (део од М-21.1 до Р-272а)	20,9
Р-272а		од Р-272 до границе ППО ****	11,2
Р-230	55+087 – 88+040	Д 0812 (део од границе ППО до М-21.1)	32,9
Р-233		од границе ППО до Р-272 са преклапањем са Р-234а код Коритника***	25,7
Р-234а		од Р-116 до границе ППО ***	30,2

* - траса коридора према Одлуци о изради Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора Београд - Јужни Јадран, деоница Пожега - Бољаре (граница са Црном Гором) (Е-763) („Службени гласник РС”, бр. 3/11)

** - дужина деонице преузета из референтног система Републичке дирекције за путеве Србије

*** - нова траса дефинисана у ППППНПП Голија, наставак постојеће трасе Р-233 (Брвеник-Градац-Рудно)

**** - нова траса према Генералном пројекту „Туристички пут Голија“ од регионалног значаја за Голију

- реконструкција деоница постојећих општинских путева - изградња деоница општинских путева са савременим коловозом и стварање услова за бољи живот сеоског становништва и изградња нових општинских путева у функцији развоја руралног подручја Плана:

Ознака	Ознака из 2001.г.	Деоница	км
О-1	Л1	Међуречје – Шанчеви – М 21.1	18,9
О-2	Л2	Шанчеви – Ковиле – Ерчеге (М 21.1) **	12,8
О-3		Бојовићи – Поледице – М 21.1 **	4,8
О-4		Међуречје – Црвена Гора	6,9
О-5		Троглав – Поповићи – Ровине **	14,4
О-6		„Споменик мајору Илићу“ – Смиљевац **	10,6
О-7		„Споменик мајору Илићу“ - граница општине – Прашовићи (Општина Сјеница)**	2,6
О-8	Л13	Ивањица – Глијеча – Сивчина - Дубрава	14,0
О-9		Глијеча – Поповићи	1,5
О-10	Л4 + Л17	Грабовица - Бела Црква - Катићи	17,3

Ознака	Ознака из 2001.г.	Деоница	км
O-11		Гај – Миланца – Кушићи	6,3
O-12		Бијевине – Басаре - граница општине – Тисовица (Општина Нова Варош)	2,1
O-13		Ведићи – Рујиште поље - граница општине – Штитково (Општина Нова Варош)	4,4
O-14		Мочиоци – Дабовићи	2,6
O-15	Л9	Миловићи – Шареник – Масларске воденице	11,7
O-16	Л18	Биљега - Чепово - граница општине – Бјелуша (Општина Ариље)	5,3
O-17	Л14	Катићи – Глог - Мочиоци	9,6
O-18		Прилике – Радаљево – Градина са везом на М 21.1 до Миловића	5,6
O-19	Л8	Прилике - Горње Радаљево – граница општине – Жировањ (Општина Ариље)	4,5
O-20	Л6	Буковица - Лиса - Биоча	6,5
O-21		Лиса – Марићи - граница општине – Жировањ (Општина Ариље)	8,0
O-22		Ајдачко брдо – Лауши – пут О-20	1,0
O-23	Л7	Марина Река - Венац - граница општине – Вучковица (Општина Лучани)	11,6
O-24		Марина река – Оштра глава	3,8
O-25		Длачића брдо – Луке	4,5
O-26		Комадине – Јасиковац	2,1
O-27		Венац – Луке	3,8
O-28	Л5	Стража – Осоница - Мечке	10,1
O-29		Осоница – Петровица	4,7
O-30		Страже – Горње Рзиње	5,2
O-31		„петнаести километар“ (Р-116) - Тутићи - Добри до	7,5
O-32		Парезани - Добри до - Придворица - Градина	24,5
O-33		Добри до - Беле воде	9,7
O-34		Брусничка река – Старо село – Градац - Стојец	8,1
O-35	Л10	Дивићи - Брусник	6,8
O-36	Л12	Лепосавићи – М 21.1 - Глеђица - Јасеновица	16,3
O-37		Вучак - Голијска река	9,7
O-38		Вучак – Брестовац – Грујовићи	8,7
O-39		Куњеж (М-21.1) – по граници са Општином Сјеница – Осмањача (Р-272а)	2,8
O-40		Осмањача (Р-272а) – по граници са Општином Сјеница - Колено (Општина Сјеница) *	5,6
O-41		Голијска река – Милошица - граница општине – Лијепо брдо (М 8) ***	6,6
O-42		Пашина чесма – по граници са општинама Сјеница и Нови Пазар - Одвраћеница – Шереметовица (Општина Рашка) *	14,5
O-43		Голијска река - Каралићи - Чаприћи - Шиповица *	26,2
O-44		Чаприћи - Водице	5,7
O-45		Брусник - Црна река - Љубивода – Вишњичко брдо *	14,8
O-46		Бисер вода – граница општине – Шереметовица (Општина Рашка) *	2,2
O-47		Усиље - Јелак - Рудине	15,4
O-48		Радовићи – граница општине – Палеж (Општина Краљево)	2,7
O-49		Дивићи - Рудине – граница општине - Рудно (Општина Краљево)	5,9

Ознака	Ознака из 2001.г.	Деоница	км
О-50		Вишњичко брдо – по граници са Општином Рашка - Парапуљи – граница општине - Бзовик (Општина Краљево)	3,9
О-51		Мочиоци - Клекова – граница општине - Доња Бела река (Општина Нова Варош)	6,4

* - нова траса према Генералном пројекту „Туристички пут Голија“ од општинског значаја за Голију

** - преузето из ППО УВАЦ

*** - прекатегорисан део пута II реда Р-272

- регулисање саобраћаја у ужем градском језгру - растерећење централне градске зоне;
- израда студије о паркирању - стварање услова за решавање паркирања на територији градског језгра;
- реконструкција главне улице - стварање услова за подстицај развоју туризма и формирању пословне зоне у градском језгру;
- реконструкција градских улица: Улица Венијамина Маринковића; Улица Миљка Савића; Улица 13. септембра, Улица Мића Матовића и Јаворска улица и завршетак радова у Улици Друге пролетерске - подизање нивоа инфраструктурне опремљености у циљу економског и друштвеног развоја Општине;
- изградња кружног тока на раскрсници државног пута II реда за Сјеницу и Улица Милојице Николића и Јаворске - растерећење саобраћаја у центру града и боља повезаност са осталим општинама.

У функцији презентације амбијенталних, природних и културних вредности Парка природе „Голија“ и рекреације планирана је мрежа излетничких стаза, пешачких, јахачких и бициклистичких, за кретање пешака, запрега (кочије), јахача и планинских бициклиста. Излетничке стазе ће се градити као гребенске, панорамске, долиנסке и везане, где год је то могуће на трасама постојећих пољских и шумских путева и стаза, кроз цело подручје Парка.

Уколико постоје просторне могућности у профилу пута, или на стабилизованој банкини на државном путу II реда Р-116 (од Бедине Вароши преко Студенице до Ушћа), државном путу II реда Р-233 (од Брвеника до Девиха), државном путу II реда Р-234а (од Придворице преко Девиха до Остатије) и на општинским путевима, од Бисер Воде до Вишњичког брда, потребно је изградити бициклистичке, рекреативне и панорамске стазе.

Уз све излетничке стазе потребно је изградити одморишта и видиковце за предах посетилаца и излетника, прихватна склоништа за предах и склањање у случају природних непогода са надстрешницама и заклонима за људе и коње, локације са уређеним простором за пикнике, по могућству у близини сеоских домаћинстава.

Изградња аутобуских станица, намењених за међумесни и међуградски саобраћај, планирана је у насељима Девихи, Беле Воде и Међуречје.

Изградња путних база за редовно и зимско одржавање путева, предвиђа се на следећим локацијама: Катићи, Кушићи, Беле Воде, Преко Брдо, Црни врх и Одвраћеница.

Од пратећих путних садржаја планирана је изградња нових станица за снабдевање горивом у следећим насељима: Придворица, Беле Воде, Девихи, Одвраћеница, Међуречје.

Изградња мањег аеродрома за туристичка и спортска путовања у локалном саобраћају планирана је у зони Међуречја, а хелиодроми на следећим локацијама: Девихи, Беле Воде и Врхови-Одвраћеница, као и на скијалиштима и другим рекреативним површинама, сагласно посебним прописима.

Напомена: С обзиром да је Уредба о категоризацији државних путева („Сл. гласник РС“ бр.14/2012) донета током објављивања Плана у јавним гласилима, у Плану су задржане категорије државних и општинских путева усаглашене са претходном категоризацијом као

и елементи обележавања (стационаже, деонице и чворови) државних путева према постојећем референтном систему Републичке дирекције за путеве.

3.6.2. Водопривредна инфраструктура

Водоснабдевање

Генералним пројектом водоснабдевања општине Ивањица предвиђена је изградња магистралног цевовода од резервоара „Мрочевац“ до резервоара „Центар“ дужине 3,0 km и магистралног цевовода од индустријске зоне до Прилика дужине око 4,8 km, чиме би се у систем водоснабдевања „Куманица-Ивањица“ укључила насеља на простору од Ивањице до Прилика.

Концепција водоснабдевања на руралном подручју односи се на реконструкцију локалних водовода.

Подручје Плана поседује значајан *водопривредни и хидроенергетски* потенцијал. Просторним планом Републике Србије и Водопривредном основом Републике Србије, установљава се обавеза резервације простора на подручју плана за акумулације. У акумулације првог приоритета на територији општине Ивањица убрајају се акумулације „Рокци“ (на реци Ношници) и „Препрана“ (на реци Студеници) које су предложене за изградњу у планском периоду до 2021. године као окоснице вишенаменог водопривредног и хидроенергетског система. Акумулација „Куманица“ (на реци Моравици) је предложена за изградњу у планском периоду после 2021. године.

Табела 14. Карактеристике планираних акумулација на простору Плана

Назив	Водоток	КО	F (km ²)	Q _{sr} (m ³ /s)	КНУ (mm)	V _{max} (10 ⁶) m ⁶	Намена
Акумулације планиране за изградњу до 2021.							
Рокци	Ношница	Рокци	180	2.5	640	83	В, И, Е, Н, П, О, Р, Т
Препрана	Студеница ¹⁷	Милићи, Мланча	371	5.5	658	-	В, Е, П, О, Р, Т
Акумулације за изградњу у периоду - после 2021.							
Куманица	Моравица	Куманица	95	1.3	710	-	В, Е, П, О, Т, Р

Напомена: В - снабдевање водом становништва, И - снабдевање индустрије, Е - енергетика, Н - наводњавање, П - заштита од поплава, О - оплеменавање малих вода, Р - рибарство, Т - одрживи туризам (строго у складу са иновираним законом и правилницима о заштити вода); **болд** - основна намена. *Извор:* Водопривредна основа Републике Србије („Службени гласник РС”; бр. 11/02); Просторни план РС од 2010. до 2020. („Службени Гласник РС”, бр. 88/10).

У склопу Западноморавско-рзавског регионалног система за снабдевање водом насеља налази се Моравички (Ивањички) субсистем, са реализованом почетном конфигурацијом: Куманички подсистем; у коначним фазама развоја субсистема реализоваће се три планиране акумулације чији се највреднији делови заштићених изворишта налазе на подручју Просторног плана („Рокци“ на Ношници; „Куманица“ на Моравици и „Дубравица“ на Грабовици).

Простор погодан за формирање акумулација на подручју Плана добија статус националног блага и мора бити заштићен од свих видова узурпације који могу онемогућити реализацију ових водопривредних објеката. Код свих планираних акумулација на подручју Просторног плана реч је о тзв. „већим акумулацијама“ које су сврстане у изворишта вода од регионалног и републичког значаја за комплексно решење коришћења вода.

¹⁷ У Просторном плану РС од 2010. до 2020. („Службени Гласник РС”, бр. 88/10) за акумулацију Препрана је наведено да се резервише простор до усвајања решења концепције коришћења вода реке Студенице.

Одвођење отпадних вода

Основа за решавање проблема одвођења и пречишћавања отпадних вода постављена је изразом Генералног пројекта и Претходне студије оправданости сакупљања, одвођења и пречишћавања отпадних вода насеља општине Ивањица¹⁸.

Основна премиса савременог, технички исправног и рационалног решавања проблема отпадних вода у складу са важећом законском регулативом, лежи у неопходном усвајању сепарационих канализационих система, што подразумева потпуно одвојене - међусобно независне канализационе системе за употребљене отпадне воде и кишне воде.

Поред изградње канализационе мреже (примарних колектора и секундарне мреже) како за градско и приградска насеља, тако и за остала сеоска насеља, Генералним пројектом је планирана и изградња више одвојених система за пречишћавање отпадних вода (38).

С обзиром на положај, карактеристике и величину сеоских насеља у општини, једино веће повезивање насеља на заједничко постројење за пречишћавање је планирано за град Ивањицу и приградска насеља (Ивањица, Радаљево, Прилике, Дубрава, Буковица, Шуме, Свештица и Бедина Варош). Заједнички системи/постројења су предвиђена и за насеља Чечине и Девине; насеља Рокци, Међуречје и Мана, насеља Комадине и Куманица, као и за насеља Кушићи и Маскова, док је за остала насеља планирана изградња засебних система. Три најмања насеља (Ковиле, Васиљевићи и Градац), насеља испод 80 ЕС (еквивалентних становника) биће оријентисана на индивидуалне водонепропусне септичке јаме.

3.6.3. Електроенергетска инфраструктура

Снабдевање потрошача електричном енергијом вршиће се и даље из ширег електроенергетског система Републике Србије.

На територији општине налази се једна од најстаријих хидроцентрали у Србији пуштена у рад 1911. год. Тренутно се врши ревитализација овога објекта да би могао и даље да производи електричну енергију.

Електроенергетска мрежа расподеле и дистрибуције електричне енергије и даље ће се развијати као четворонапонска (110-35-10-04kV), а на југу општине као тронапонска (110-20-0,4 kV), у том смислу потребно је у наредном периоду:

- у ТС 110/35 kV "Ивањица", заменити трансформатор од 20 MVA трансформатором 31,5 MVA и опремити два далеководна поља 110 kV у разводу 110 kV;
- изградити далековод 110 kV од ТС 110/35 kV "Гуча" до ТС 110/35 kV "Ивањица";
- у трансформаторским станицама 35/10 kV "Куманица", "Брезава" и "Црњелева" извршити замену трансформатора новим трансформаторима веће снаге;
- изградити нову ТС 35/10 kV "Дајићи" инсталисан (8+8) MVA која ће се 35 kV енергетским водом повезати са ТС 35/10 kV "Куманице" и 35/10 kV "Рудно";
- изградња одговарајућих каблова и далековада 35 kV између постојећих ТС 35/10kV;
- реализација ТС 10/0,4 kV на појединим подручјима вршиће се према потребама појединих потрошача;
- нове ТС 10/0,4 kV могу бити стубне или монтажне бетонске 10/0,4 kV.

У првој фази могуће је да се потрошачи снабдевају електричном енергијом на подручјима планираних ТС 35/10kV и 110/20kV из постојећих трансформаторских станица а преко мреже пројектоване за коначну фазу.

¹⁸ Генерални пројекат сакупљања, одвођења и пречишћавања отпадних вода насеља општине Ивањица; Водоинжењеринг – Предузеће за пројектовање, инжењеринг и заступање, Београд (2006).

Планирана ТС 35/10kv градиће се као отворено постројење. Како је локација тс 110/20kv "Одвраћеница" ван граница општине Ивањица, њена локација ће се одредити у складу са планираним документима општине Нови Пазар.

Мале хидроелектране

Влада Републике Србије донела је Уредбу о мерама подстицаја за производњу електричне енергије коришћењем обновљивих извора енергије и комбинованом производњом електричне и топлотне енергије („Службени гласник РС”, бр. 99/09).

Активирање *локалног хидроенергетског потенцијала* подстакло би развој локалне индустрије и отварање нових радних места, поред тога веома су повољне са аспекта децентрализоване производње јер могу да омогуће локално снабдевање потрошача у удаљеним насељима.

Мале хидроелектране су енергетски објекти снаге до 10 MW, у надлежности општине, и спадају у категорију повлашћених произвођача енергије.

Енергетски потенцијал водотокова и локације за изградњу малих хидроелектрана одређене су документом „*Катастар малих хидроелектрана на територији СР Србије ван САГ*” из 1987. године. У овом документу, општина Ивањица је издвојена са највећим потенцијалом за изградњу МХЕ.

Списак локација МХЕ на територији општине Ивањица

Katas t. broj	Naziv MHE	Sliv-Vodotok	X	Y	Prosečni proticaј Qsr (m³/s)	Instalisani proticaј Qinst (m³/s)	Dužina cevovoda L (m)	Instalisa na snaga Pinst. (kW)	Elevacija		
									Vodozah vat (m)	Mašinska hala (m)	ΔH (m)
420	Podkoviļje	Z.Morava-Moravica	4805.07	7435.43	0.455	0.682	5160	480	826	726	100
421	Zaječak	Z.Morava-Sapatnica	4802.54 4803.12	7434.48 7435.57	0.180	0.270	5108	190	926	826	100
422	Erčegе	Z.Morava-Moravica	4800.31	7434.16	0.112	0.168	2478	120	1026	926	100
437	Klekovа	Z.Morava-Mala reka	4824.13	7419.75	0.120	0.18	2025	140	960	850	110
438	Močiocі	Z.Morava-Presečka	4821.85	7419.75	0.167	0.250	3012	175	995	895	100
442	Kolonija	Z.Morava-Moravica-Bukovica-Grabovica	4828.40 4828.01	7434.18 7431.63	1.474	4.422	3406	2300	475	430	45
443	Dubrava	Z.Morava-Grabovica	4827.00 4824.92	7428.66 7428.08	1.007	1.51	4198	520	553	504	49
444	Sivčina	Z.Morava-Grabovica	4823.77	7426.72	0.595	1.785	3020	1300	625	553	72
445	Stragačina	Z.Morava-Grabovica	4820.30 4818.49	7425.02 7425.68	0.247	0.37	4085	260	750	650	100
446	Lađevac	Z.Morava-Grabovica Maskovačka	4818.88	7423.53	0.184	0.276	2603	195	850	750	100
447	Grbićі	Z.Morava - Bukovica	4827.73	7432.64	0.186	0.279	1488	105	550	495	55
448	Jevac	Z.Morava - Bukovica	4824.28	7432.14	0.121	0.182	3177	140	660	550	110
449	Krdžićі	Z.Morava-Lučka r.	4832.48	7448.08	0.181	0.272	4471	190	740	640	100
450	Belan	Z.Morava-Lučka r.-Zmajeva r	4832.31	7449.86	0.114	0.171	2370	120	840	740	100

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ ИВАЊИЦА

Katas t. broj	Naziv MHE	Sliv-Vodotok	X	Y	Prosečni proticaj Qsr (m³/s)	Instalisani proticaj Qinst (m³/s)	Dužina cevovoda L (m)	Instalisana snaga Pinst. (kW)	Elevacija		
									Vodozah vat (m)	Mašinska hala (m)	ΔH (m)
451	Bedina Varoš	Z.Morava- Lučka r.- Rzinjska r.- Drvnički p.	4825.38 4824.47	7444.17 7442.51	0.186	0.279	3713	195	620	520	100
452	Osonica	Z.Morava- tupanski- Mečanska r.	4829.43 4829.46 4830.27	7444.39 7447.12 7446.35	0.306	0.459	6510	320	716	616	100
453	Budoželja	Z.Morava- Budoželjska	4821.09	7442.15	0.16	0.24	2478	170	610	510	100
454	Nedov Laz	Z.Morava- Budoželjska Starčevska	4819.54 4821.03	7442.22 7443.58	0.112	0.168	5237	120	710	610	100
455	Staro Selo	Z.Morava- Nošnica	4811.72	7432.93	1.55	2.325	3360	650	690	650	40
456	Rovine	Z.Morav- Nošnica	4809.63	7431.67	0.97	1.455	2634	410	730	690	60
457	Rudine	Z.Morava- Nošnica	4807.03	7431.81	0.722	1.083	3049	305	770	730	40
458	Selište	Z.Morava- Nošnica	4804.59	7430.67	0.592	0.888	2943	310	820	770	50
459	Zekavice	Z.Morava- Nošnica	4801.83	7430.66	0.24	0.36	3440	200	900	820	80
460	Novakovići	Z.Morava- Nošnica	4793.66	7431.20	0.127	0.190	2564	135	1000	900	100
461	Kušići	Z.Morava- Zečka	4815.12	7428.49	0.384	0.576	2300	200	710	660	60
462	Zarići	Z.Morava- Nošnica- Zečka- Bradića p.	4814.52 4815.75	7427.29 7426.88	0.12	0.18	2700	80	765	715	50
463	Selište II	Z.Morava- Nošnica- Suvaja	4807.49 4808.52	7429.33 7429.56	0.119	0.178	3785	125	870	770	100
464	Parezani	Z.Morava- Vukovića potok	4817.16	7440.63	0.135	0.202	1504	140	710	610	100
465	Čašica	Z.Morava- Pakašnica	4813.23	7439.65	0.105	0.248	1341	175	746	646	100
466	Most	Z.Morava- Pakašnica	4812.90	7440.49	0.142	0.213	880	150	846	746	100
467	Gledica	Z.Morava- Golijska r.	4808.19	7438.26	0.45	0.675	3755	425	790	700	90
468	Mačkovac	Z.Morava- Golijska r.	4805.92	7439.79	0.315	0.472	2668	330	890	790	100
469	Jasenovica	Z.Morava- Golijska r.	8405.05	7439.56	0.260	0.390	1887	275	990	890	100
470	Vodice	Z.Morava- Golijska r.	4804.24	7439.62	0.237	0.356	963	250	1090	990	100
471	Ravna Kosa	Z.Morava- Golijska r.	4803.55	7439.37	0.198	0.297	1063	210	1190	1090	100
472	Hajdučka Kosa	Z. Morava- Golijska r.	4803.00	7440.07	0.165	0.248	770	175	1290	1190	100
473	Žarovi	Z.Morava- Golijska r.	4801.88	7440.18	0.135	0.202	1263	140	1390	1290	100
474	Didići	Z.Morava- Sapatnica- Moravica	4803.02 4802.54 4803.34	7435.93 7436.00 7436.61	0.15	0.225	3470	160	926	826	100
509	Gradina I	Ibar- Braduljička	4817.25	7478.28	0.315	0.472	3500	230	700	660	40

Katas t. broj	Naziv MHE	Sliv-Vodotok	X	Y	Prosečni proticaj Qsr (m³/s)	Instalisani proticaj Qinst (m³/s)	Dužina cevovoda L (m)	Instalisana snaga Pinst. (kW)	Elevacija		
									Vodozah vat (m)	Mašinska hala (m)	ΔH (m)
510	Devići	Ibar-Studenica	4805.85	7450.79	1.00	3.0	1712	3960	810	760	50
511	Ostatija	Ibar-Studenica	4800.88	7451.40	0.60	0.90	1945	460	1020	930	90
526	Gradina	Ibar-Studenica	4813.82	7449.23	3.00	9.0	8415	1448	755	685	70
527	Dolovi	Ibar-Sklapijevac	4814.05	7454.22	0.105	0.158	3048	255	890	658	232
528	Usilje	Ibar-Jastrebovac	4813.21	7446.30	0.39	0.585	4232	635	830	675	155
529	Vrletnica	Ibar-Jastrebovac Dobrodolica	4814.26 4812.21	7444.86 7443.93	0.165	0.248	3332	210	980	860	120
530	Saljevići	Ibar-Jastrebovac	4810.73	7443.31	0.091	0.136	1712	125	1110	980	130
531	Ograđenik	Ibar-Vionička r.	4811.77	7446.57	0.09	0.136	1379	95	930	830	100
532	Devići II	Ibar-Brusnička r.	4807.62	7448.47	1.575	2.362	2384	825	810	760	50
533	Dukići	Ibar-Brusnička r.	4801.00	7447.18	0.48	0.72	4485	415	1020	938	82
534	Vodice	Ibar-Brusnička r.	4799.24	7446.48	0.39	0.585	3015	620	1172	1020	152
535	Krivi Do	Ibar-Brusnička r.	4796.91	7445.70	0.165	0.248	3189	335	1363	1172	191
536	Rogopeč I	Ibar-Brusnička- Dajička r.	4806.22 4804.05	7446.02 7448.00	1.264	1.67	7490	2400	938	810	128
537	Rogopeč II	Ibar-Brusnička Pepeljanov p.	4809.47	7446.23	0.20	0.03	2850	100	1315	830	485
538	Staro Selo	Ibar-Gradačka r.-Srednja r	4805.00 4804.33	7444.19 7445.69	0.48	0.72	2825	390	1022	945	77
539	Planinica	Ibar-Izubra	4808.64	7453.72	0.108	0.324	3280	895	1100	776	324
541	Karaula	Ibar-Crna reka	4800.09	7449.36	0.345	0.518	2154	310	1105	1020	85
542	Crna Reka	Ibar-Crna reka	4798.20	7449.12	0.27	0.405	2227	425	1255	1105	150
543	Debela Kosa	Ibar-Crna reka	4795.91	7449.07	0.15	0.225	2379	180	1400	1285	115
						UKUPNO:		25.7 kW			

У случају неслагања напред наведених података, меродавни су подаци одређени документом "Катастар малих хидроелектрана на територији СР Србије ван САП" из 1987. године.

Просторни план дефинише обавезу детаљних истраживања конкретних микролокација МХЕ, њихових техничких карактеристика и услова, у складу са законом предвиђеном процедуром.

Постојећи законски оквир, који се односи на изградњу МХЕ, чине прописи из подручја енергетике, водoprивреде, уређења простора и изградње, заштите природе и животне средине, имовинско-правних односа и приватног улагања у јавни сектор.

Изузетно је могуће градити МХЕ и на другим локацијама, ван „*Катастра малих хидроелектрана на територији СР Србије ван САП*“ из 1987. године, уз сагласност Министарства надлежног за рударство и енергетику у погледу максималног искоришћења енергетског потенцијала водотокова и сагласности других надлежних министарстава и институција.

За постојеће вишенаменске акумулације, хидроенергетске параметре за изградњу малих хидроелектрана, који дефинишу и максималну снагу постројења, одређује ЈВП „Србијаводе“, Београд.

Овим планом се дозвољава изградња МХЕ снаге мање од 100 kW (Микро ХЕ), под условом да не ремете реализацију пројекта изградње МХЕ дефинисаних Просторним планом. Уколико се предвиђа адаптација старих млинова и воденица у МХЕ, она мора да се реализује у складу са конзерваторским условима надлежних институција.

За локације за изградњу МХЕ унутар заштићених подручја мора се добити сагласност (услови) Завода за заштиту природе и ресорног министарства. У другој зони заштите природе дозвољава се изградња МХЕ снаге мање од 1 MW (Мини ХЕ).

3.6.4. Телекомуникациона инфраструктура

Главни плански циљеви за развој телекомуникационих капацитета на нивоу целог „Телеком Србија“ а.д. па самим тим и на подручју Ивањице су омогућавање широкопојасних телекомуникационих сервиса задовољавајућег квалитета и по прихватљивој цени. То се првенствено односи, поред основног телефонског сервиса и на обезбеђивање предуслова за давање нових широкопојасних сервиса (ADSL, интернет, IP TV, дигитални водови великих битских протока, са темпом давања комплетне „*triple-play*“ услуге).

С обзиром на пораст потреба корисника ка све бржим комуникацијама са великим брзинама протока планира се реализација оптичких привода до бизнис корисника, а бакарна приступна мрежа се даљом децентрализацијом комуникационих чворова скраћује, са тенденцијом да претплатничка петља у градским срединама не прелази дужину од 800м а у руралним 1500м. Да би се све ово реализовало, предвиђено је да се на подручју општине Ивањица изграде следећи мултисервисни приступни чворови (MSAN):

- MSAN ЕДБ, MSAN Мркочевац, MSAN Муљазов поток, MSAN Прилике-Калајановићи

Планирана је и изградња следећих привода оптичког кабла:

- Привод за MSAN Церова; Привод за АТЦ Брезова; Привод за MSAN Мочиоци; Привод за базну станицу WLL Јанков камен; Привод за базну станицу Лиса; Привод за базну станицу Видин крш; Привод за будући MSAN Прилике-Калајановићи; Привод за будући MSAN ЕДБ; Привод за будући MSAN Мркочевац; Привод за будући MSAN Муљазов поток.

3.6.5. Термоенергетска инфраструктура

Гасификација

У циљу гасификације Општине, као основни предуслов планирана је изградња разводног гасовода РГ 08-18/2, деоница Ариље-Ивањица, пречника $\varnothing 273\text{mm}$ за радни притисак до $p=16$ бар-а.

Такође, планирана је изградња сл.мерно-регулационих станица:

- MPC „Ивањица“, капацитета $Bh=10000 \text{ m}^3/\text{h}$;

- МРС „Голија“, капацитета $V_h = 5000 \text{ m}^3/\text{h}$ за потребе Туристичке целине „Голијска река“;
- МРС „Прилике“;
- МРС „Јавор“.

Разводни гасовод имаће транзитни карактер, док се од планираних гасних станица морају водити градски и дистрибутивни гасоводи за индустријске и у сврху опште потрошње природног гаса.

Топлификација

И даље ће егзистирати значајан број индивидуалних ложишта, али планским, урбанистичким, пројектантским мерама и решењима, уз одређене системске мере на нивоу државе, условиће се коришћење савремених уређаја и опреме, изградња објеката са квалитетном термоизолацијом, као и коришћење алтернативних и обновљивих извора енергије за загревање чиме се обезбеђује енергетска ефикасност и еколошка прихватљивост загревања објеката.

Школе, јавни и други објекти ће се загревати из индивидуалних котларница или ће се повезивати на мање системе даљинског грејања. Као енергенти се условљавају електрична енергија и дрво, а препоручују гас и ОИЕ (дрвна биомаса, соларна енергија и енергија из МХЕ), али њихов удео ће у планском периоду бити мали.

У циљу заштите животне средине у фази пројектовања и изградње неопходно је:

- све топлотне изворе (котларнице) пројектовати и изградити у складу са важећим нормама и стандардима за ту врсту објеката;
- одредити зоне заштите од пожара и применити одређене заштитне мере;
- обезбедити прикупљање и одлагање отпада (пепела, шљаке, отпадних уља и сл.) на за то предвиђену локацију;
- утврдити обавезу сваког Инвеститора да се пре подношења захтева за издавање локацијске дозволе за изградњу објеката у планираним зонама, за које се може захтевати процена утицаја на животну средину, обрати надлежном органу за заштиту животне средине, ради одлучивања о потреби израде студије о процени утицаја на животну средину, у складу са одредбама Закона о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр.135/04 и 36/09);
- приликом изградње блоковских котларница за више потрошача, а пре њихове коначне гасификације, треба рачунати да се не сме прекорачити дозвољена емисија штетних продуката сагоревања. У највеће загађиваче животне средине спадају азотни оксиди NO_x (дозвољена концентрација у ваздуху мора бити мања од 200 mg/m^3), сумпор-диоксид SO_2 и угљен-диоксид CO_2 ;

3.6.6. Коришћење обновљивих извора енергије

Обновљиви извори енергије су извори које се налазе у природи и обнављају се у целости или делимично, посебно енергија водотокова, енергија ветра, неакумулирана сунчева енергија, биомаса, геотермална енергија, биогорива, биогаз, и др.

Стратегијом развоја енергетике Републике Србије до 2015. године („Службени гласник РС“ број 44/05), поред осталог, утврђени су и основни приоритети развоја енергетике и то: технолошка модернизација енергетских извора/објеката, рационална употреба квалитетних енергената, коришћење обновљивих извора енергије и нових енергетских технологија, као и изградња нових енергетских извора/ објеката. У оквиру Приоритета селективног *коришћења обновљивих извора енергије* у Стратегији је истакнуто да у Републици Србији постоје посебне погодности и потребе за организовано коришћење ОИЕ у тзв. децентрализованој производњи топлотне (сагоревањем биомасе и „сакупљањем“ сунчевог зрачења) и електричне енергије (изградњом малих хидроелектрана и ветрогенератора снаге до 10 MW), за задовољење потреба локалних потрошача, као и за испоруке вишкова електричне енергије

локалној мрежи у оквиру електроенергетског система Србије. Циљ Републике Србије је да до краја 2012. године повећа учешће електричне енергије произведене из обновљивих извора за 2,2%, посматрано у односу на укупну националну потрошњу електричне енергије у 2007. години.

Подстицање коришћења обновљивих извора енергије у циљу заштите и унапређења животне средине и рационалног коришћења природних ресурса, смањења загађења и притисака на животну средину, коришћења природних ресурса тако да остану расположиви и за будуће генерације, сврстано је у национални приоритет.

Област обновљивих извора енергије дефинисана је и Уредбом о мерама подстицаја за производњу електричне енергије коришћењем обновљивих извора енергије и комбинованом производњом електричне и топлотне енергије („Службени гласник РС”; 99/09) и Уредбом о изменама и допунама Уредбе о утврђивању Програма остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2015. године за период од 2007. до 2012. године („Службени гласник РС”; 99/09).

Политика коришћења обновљивих извора енергије дефинисана је и у другим стратешким документима (Бела књига електропривреде Србије; Просторни план Републике Србије; 2010; Национална стратегија одрживог развоја; Стратегија привредног развоја Републике Србије 2006–2012; Национални програм заштите животне средине; 2010 и др.).

Законодавни оквир за ову област обухвата Закон о енергетици („Службени гласник РС”; бр. 84/04, 57/11), Закон о водама (2010), Закон о планирању и изградњи, Закон о заштити животне средине (2004), Закон о стратешкој процени утицаја (2004), Закон о потврђивању Кјото протокола уз Оквирну конвенцију УН о промени климе и бројне друге законе.

Услед природних погодности у општини Ивањица постоје услови за коришћење извора обновљиве енергије, као што су **хидропотенцијал (потенцијал малих водотокова на којима се могу градити МХЕ), енергија дрвне биомасе и енергија сунца**. Њихова битна карактеристика је да су то чисти, еколошки прихватљиви извори енергије, који значајно доприносе смањењу загађења животне средине (ваздуха, воде и земљишта).

Енергетски потенцијал водотокова и локације за изградњу малих хидроелектрана одређене су документом „*Катастар малих хидроелектрана на територији СР Србије ван САГ*” из 1987. године, који су за потребе ЈП Здружене електропривреде израдили „Енергопројект - Хидроинжењеринг” и Институт „Јарослав Черни”. Општина Ивањица је издвојена са највећим потенцијалом за изградњу МХЕ (идентификовано је 64 локације).

Енергетски потенцијал дрвне биомасе и сунца није детаљно испитиван за територију општине Ивањица, па је потребно предузети следеће мере које се заснивају на:

- детаљној процени потенцијала истраживањем на терену свих врста обновљивих енергија на подручју општине Ивањица;
- дефинисању локација за постројења за добијање енергије сунца, биомасе, ветра, геотермалних извора;
- изради претходних детаљних студија услова на предметном простору за развој енергетских система базираних на обновљивим изворима енергије.

3.6.7. Комунална инфраструктура

Одрживи развој комуналних система у Ивањици, у оквиру функционално-урбаног подручја (приградска насеља) ће се базирати на комплетирању, модернизацији и ширењу комуналних система. Комунално опремање и уређење села базираће се на унапређивању постојећих и изградњи неопходних комуналних система који омогућавају квалитетнији живот и рад на селу и отварају перспективу развоја.

На планском подручју у програмима развоја комуналних система морају се уважити мере заштите пољопривредног земљишта, шума и вода, очување предеоних, природних и створених вредности.

Садашње потребе, као и потребе у наредном, планском периоду, налажу проширење Ивањичког гробља, гробља Мазгит и Палибрчког гробља, и изградњу новог гробља код насеља Буковице, на локацији "Стрелиште".

Уређење и одржавање постојећих гробља ће се вршити у складу са правилима и стандардима утврђеним законом и општинским одлукама. Надлежно општинско комунално предузеће (ЈКП „Комунално“) ће пружати потребну стручну и техничку помоћ месним заједницама на руралном подручју за опремање, уређење, одржавање и управљање гробљима. Посебна напомена односи се на спровођење и контролу забране сахрањивања умрлих и подизања гробница ван уређених гробља (на досадашњим породичним гробљима) у сеоским насељима.

Уклањање животињских лешева (сточно гробље) и услови одржавања локација за сточно гробље биће у складу са „Правилником о начину нешкодљивог уклањања животињских лешева и отпадака животињског порекла и условима које морају да испуњавају објекти и опрема за сабирање, нешкодљиво уклањање и утврђивање узрока угинућа и превозна средства за транспорт животињских лешева и отпадака животињског порекла“ („Службени гласник СФРЈ“, број 53/89).

На подручју Општине задржавају се постојеће зелене пијаце уз побољшање хигијенских услова и уређење према највишим стандардима. Уколико се укаже потреба, зелене и сточне пијаце могу се формирати и у микроразвојним центрима (центри заједнице насеља или локални центри) на руралном подручју општине.

Код реконструкције постојећих и изградње нових комуналних система (објеката) обавезно је строго поштовање услова заштите изворишта дефинисаних у просторним плановима посебне намене - Просторни план подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема „Рзав“; („Службени гласник РС“; бр. 131/04) и Просторни план подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Увац“ („Службени гласник РС“; бр. 83/10), као и режима заштите дефинисаних Уредбом о заштити Парка природе „Голија“; „Службени гласник РС“; бр. 45/01).

Управљање отпадом

Концепција управљања комуналним отпадом дефинисана је у складу са препорукама из Националне стратегије управљања отпадом (2003), Стратегије управљања отпадом за период 2010-2019. година (2010); Просторног плана Републике Србије (2010) и Регионалног плана управљања отпадом у систему „Дубоко“ (2011).

Према Просторном плану Републике Србије, у који су интегрисане препоруке из стратешких докумената, концепција *управљања отпадом* заснива се на удруживању општина и успостављању система регионалних центара за управљање отпадом који обухватају сакупљање отпада, регионалну депонију за најмање 20 година, постројење за сепарацију рециклабилног отпада поред депоније, трансфер станице за претовар отпада ради транспорта на депонију, као и постројења за компостирање поред депоније. У градовима је потребно одредити локације центара за одвојено сакупљање рециклабилног отпада, као и локације центара за сакупљање опасног отпада из домаћинстава (отпадних уља, електричних и електронских апарата, батерија и др). Истовремено је потребно радити на санацији постојећих званичних одлагалишта отпада која представљају ризик по животну средину.

Регионална санитарна депонија комуналног отпада „Дубоко“ (пуштена у рад октобра 2011.) налази се на територији општине Ужице, на КО Дубоко и КО Пониковица. Укупна површина санитарне депоније „Дубоко“ је 144.000 m². Пројектни период искоришћења је 35 година. Да би се смањили трошкови транспорта, због удаљености појединих општинских центара од локације санитарне депоније (а такође и због великих удаљености појединих руралних сеоских подручја од општинских центара), у свим општинама осим у граду Ужицу ће бити изграђене трансфер станице. Завршетком депоније Дубоко створени су услови за поуздано и сигурно сакупљање и одлагање комуналног отпада, свеукупно

побољшање управљања чврстим отпадом и значајно побољшање животне средине у региону.

Просторним планом се у области управљања отпадом предвиђа повећање обима пружања услуга и јачање капацитета на територији општине, чиме би се сакупљањем обухватила цела територија општине.

Управљање отпадом засниваће се на следећим планским активностима:

- поступању са свим врстама отпада у складу са законском регулативом;
- забрани неконтролисаног депоновања комуналног и другог отпада у циљу заштите природних ресурса и заштите животне средине;
- затварању, техничкој и биолошкој рекултивацији градског сметлишта „Грбавчевица” и уклањању свих дивљих сметлишта са руралног подручја;
- преусмеравању свих токова отпада и прелазак на регионалну депонију „Дубоко”;
- формирању мреже прикупљачких станица у општини и изградњи рециклажног центра;
- изградњи трансфер станице за претовар отпада до коначног одлагања на регионалну депонију;
- организовању система селективног прикупљања отпада, разврставања и увођења у систем рециклаже;
- постављању посебних контејнера за сакупљање рециклабилног отпада (пластика, стакло, папир) у градском подручју;
- изградњи постројења за складиштење, третман или одлагање грађевинског отпада;
- успостављању система за сакупљање и третман посебних токова отпада (отпадних уља, отпада од електричних/електронских производа и др.);
- обавези генератора опасног отпада да врше карактеризацију отпада и поступају у складу са резултатима испитивања;
- изградњи потребне саобраћајне инфраструктуре као подршке одрживом систему управљања отпадом;
- јачању капацитета јавног предузећа за прикупљање, транспорт и безбедно одлагање отпада;
- едукацији становништва (финансирањем програма и пројеката) о значају адекватног управљања отпадом, односно о штетности отпада.

Рекултивација градске депоније Грбавчевица (према пројекту санације депоније) је комплексна мера заштите животне средине која се предузима да би се спречила ерозија површине, неконтролисано разношење отпада, поремећаји у декомпозицији отпада и издвајању гасова, као и неравномерно слегање терена. Усмерена је у правцу достизања оптималне биолошке продукције. Рекултивисана површина техногено формираног терена категорише се као зелена површина.

3.7. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, ПРЕДЕЛА, ПРИРОДНИХ И КУЛТУРНИХ ДОБАРА

3.7.1. Заштита животне средине

У дефинисању планских решења заштите животне средине кренуло се од основних начела заштите животне средине утврђених „Националном програмом заштите животне средине” (2010), а то су: начело одрживог развоја, начело очувања природних вредности; начело интегралности – укључивање питања заштите животне средине у друге секторске политике; начело превенције и предострожности, начело загађивач/корисник плаћа, начело подизања свести о значају заштите животне средине и начело информисања и учешћа јавности.

Заштита животне средине представља полазну основу одрживог просторног развоја, коришћења и уређења Општине, што налаже потребу интеграције и имплементације

одређених мера и активности у решавању узрока проблема у овој области, који су предходно идентификовани и валоризовани.

Заштита животне средине засниваће се на следећим планским решењима:

- очувању природних вредности (еколошки значајна подручја и еколошки коридор од међународног значаја - водоток Моравице и њен обалски појас) и природних ресурса (вода, шуме и шумско земљишт, пољопривредно земљиште, геолошки ресурси) у циљу остваривања рационалне организације и коришћења простора, сагласно режимима заштите;
- санирању најугроженијих тачака/простора (санација градске депоније „Грбавчевица” и дивљих депонија; побољшање квалитета воде Моравице, угрожене отпадним водама из Ивањице и побољшање квалитета ваздуха у граду);
- јачању система заштите животне средине предузимањем превентивних мера и смањењем загађивања ваздуха, воде и земљишта;
- управљању комуналним, индустријским и опасним отпадом у складу са законима, уредбама и прописима који уређују ову област;
- имплементацији пројеката из области: управљања отпадом; одвођења и пречишћавања отпадних вода (решења на нивоу града и приградских насеља, центара заједнице насеља или појединачних насеља - постројења за пречишћавање отпадних вода); регулисања саобраћаја у ужем градском језгру; гасификације и коришћења обновљивих извора енергије;
- повећању енергетске ефикасности у производњи, дистрибуцији и потрошњи енергије применом стандарда, економских инструмената и организационих мера у циљу очувања природних ресурса и заштите животне средине; увођењу енергетске ефикасности у секторима зградарства, индустрије, саобраћаја и комуналних услуга;
- интегрисању заштите животне средине у секторе планирања, пројектовања и изградње, кроз инструмент процене утицаја (СПУ за планове и програме, ПУ за пројекте);
- успостављању континуираног праћења стања чинилаца животне средине;
- изради локалног регистра извора загађивања животне средине као дела националног регистра;
- институционалном, организационом и кадровском јачању локалних капацитета животне средине;
- повећању обима инвестиција за заштиту животне средине;
- развијању и јачању нивоа еколошке свести, информисања и образовања становништва о еколошким проблемима уз укључивање јавности у доношење одлука по питању заштите животне средине.

Заштита и унапређење квалитета животне средине спроводиће се диференцирано према просторно-еколошким зонама (на основу параметара животне средине), применом режима и правила изградње и уређења простора и мера заштите животне средине.

Просторна диференцијација (категоризација) животне средине извршена је на основу стања квалитета животне средине и очекиваног тренда:

- *подручја угрожене животне средине* (са мањим утицајима на човека, живи свет и квалитет живота): подручје Ивањице у границама генералног плана; градска депонија Грбавчевица и дивља сметлишта у сеоским насељима; зоне око центара заједнице насеља; зона уз саобраћајнице: планирани аутопут Е-763, државни путеви I (М.21.1) и II реда;
- *подручја квалитетне животне средине* (са преовлађујућим позитивним утицајима на човека, живи свет и квалитет живота): шумске површине; пољопривредни рејони пашњачког сточарства и мешовите сточарско-ратарско-воћарске производње; примарна сеоска насеља, планирани туристички центри, ливаде и пашњаци;
- *подручја веома квалитетне животне средине* (позитивни утицаји на човека и живи свет): Парк природе „Голија” (природно добро од изузетног значаја) и

Резерват биосфере „Голија-Студеница“ (UNESCO - MAB); добро у поступку проглашења (предео изузетних одлика „Долина Малог Рзава“), делови предеоних целина за успостављање претходне заштите (Округлица-Височка клисура, Мучањ и Чемерница); планински врхови и тешко приступачни терени; водоток Моравице и њен обалски појас- еколошки коридор од међународног значаја; изворишни делови Грабовице, Ношнице, Моравице и Студенице који представљају најбоље очуване планинске водотоке Србије (I класа квалитета); природни травњаци; ваздушна бања Ивањица; потенцијална ваздушна бања Кушићи; зоне око културних добара.

Заштита животне средине на подручју Просторног плана заснива се на концепту одрживог развоја, усклађивању коришћења простора са могућностима и ограничењима природних и створених вредности (установљени режими и мере заштите) и са потребама социјалног и економског развоја, полазећи од начела превенције и спречавања загађивања животне средине и начела интегралности, што значи обавезно укључивање услова заштите животне средине у све планове/програме односно активности/садржаје.

Мере заштите ваздуха засниваће се на:

- гасификација насеља и индустријске зоне;
- израда катастра загађивача ваздуха;
- контрола и смањење емисије из котларница;
- увођење обновљивих извора енергије;
- подстицање одрживог и енергетски ефикасног планирања и изградње у пословном, јавном и стамбеном сектору,
- подстицање рационалног коришћења енергије у домаћинствима и привреди;
- регулисање саобраћаја у ужем градском језгру;
- успостављању зелених заштитних појасева за све категорије јавних путева и према индустријским зонама у циљу умањења директних и индиректних негативних утицаја;
- очувању зелених јавних површина у насељском подручју;
- примени најбољих доступних технологија за нова постројења;
- увођењу интегрисане дозволе за постројења и активности у складу са Уредбом о врстама активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола („Службени гласник РС”, бр. 84/05);

Мере заштите површинских и подземних вода засниваће се на:

- довођење квалитета свих водотока у прописану класу (Моравица од изворишта до Ивањице I класа и Студенице, од изворишта до ушћа у Ибар I класа) у оквиру интегралних система на нивоу сливова, применом технолошких, водопривредних и организационо-економских мера;
- заштита постојећег изворишта воде и планираних акумулација, успостављањем све три зоне и појасева санитарне заштите, у складу са Законом о водама („Сл. гласник РС”, бр. 30/10) и Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања, („Сл. гласник РС”, бр. 92/08);
- обезбеђење одговарајућег протицаја и квалитета вода („водопривредни минимум”) низводно од бране код свих планираних акумулација;
- ревитализација и проширење водоводне мреже;
- проширење и изградња канализационе мреже, односно изградња санитарно-хигијенских непропусних септичких јама у сеоским насељима;
- изградњи централног постројења за пречишћавање отпадних вода на нивоу општине и претретмана у индустријским објектима чије се отпадне воде испуштају у градску канализацију;
- отпадне воде из индустријских објеката које се испуштају директно у реципијент морају задовољити стандарде ефлуента према Уредби о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС”, бр. 35/11);
- забранити депоновање отпада у долинама река;

- извођењу ободних канала за одвођење атмосферских вода које садрже загађујуће материје (нафта, мазива, уља и исталожене штетне материје из ваздуха) и за прихватање у тзв. акцидентним случајевима течних товара; спречавање њиховог неконтролисаног отицања у најближи реципијент;
- развијању културе становништва о потреби чувања водних ресурса;

Основно планско опредељење јесте да се подручја на којима се налазе постојећа и планирана изворишта за снабдевање водом за пиће штите од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно да утичу на издашност и здравствену исправност воде.

Према територијалном обухвату и утврђеним зонама заштите изворишта водоснабдевања регионалног подсистема „Рзав” (зона непосредне заштите изворишта, ужа зона заштите изворишта и шира зона заштите изворишта) на подручју Пана у оквиру *шире зоне заштите изворишта водоснабдевања регионалног подсистема „Рзав”* успоставља се режим селективног санитарног надзора и ограничења. Планом је дефинисано да за ограничења у развоју локалних заједница која проистичу из спровођења режима и мера заштите у ужој и широј зони заштите изворишта, *систем компензација* (услова, обрачуна, модалитета и аранжмана) власницима земљишта и титуларима својине над земљиштем за настале штете, ускраћивање и умањење добити услед ограничења, као и *компензационе програме* (у области развоја пољопривреде и села, локалних инфраструктурних система, комуналних објеката, јавних служби, туризма и др.) заједнички утврђују месне заједнице с подручја Просторног плана и општина Ивањица (исто као и друге општине у обухвату Плана), уз стручну и организациону подршку Савета за праћење и координацију спровођења Уговора о имплементацији Просторног плана и министарстава надлежних за планирање и изградњу простора, саобраћај, пољопривреду, шумарство, водопривреду и туризам, одговарајућих дирекција, управа и агенција, као и невладиних организација.

За заштитну зону Специјалног резервата природе Увац, установљену Уредбом о заштити, која се Просторним планом подручја посебне намене Специјалног резервата природе Увац на подручју општине Ивањица третира као *шира зона заштите слива Увца, регионалног изворишта водоснабдевања* (шира зона санитарне заштите постојећих акумулација (зона III) – Сјеничког, Златарског и Радоињског језера и шира зона санитарне заштите планираних акумулација „Дубравица” на Грабовици, „Рокци” на Ношници и „Куманица” на Моравици) су дефинисане мере заштите. У зони III успоставља се режим плански контролисане изградње и коришћења простора, који обезбеђује заштиту квалитета вода и здравствену исправност воде изворишта.

Планом је дефинисан основни захтев да се установи и примени забрана радова и активности које могу довести до загађења вода, неповољних промена других елемената животне средине и нарушавања природних вредности. Режим ове зоне практично подразумева стриктну примену закона и прописа који регулишу коришћење природних богатстава (шуме, воде, пољопривредно земљиште, минералне сировине, лов, риболов и др), планирање и уређење простора и изградњу, саобраћај, заштиту културних добара и туризам, и пружају могућност ефикасније употребе правних и других инструмената заштите животне средине.

Изворишни део водовода „Куманица-Ивањица” налази се у зони са режимом III степена Парка природе „Голија”, који у потпуности обезбеђује заштиту квалитета вода изворишта.

Мере заштите земљишта засниваће се на:

- спречавање непланског ширења грађевинског подручја у насељима и коришћења пољопривредног земљишта у непољопривредне сврхе;
- уклањање свих дивљих депонија лоцираних у руралном подручју (дуж саобраћајница, у долинама река и др.);

- санација и рекултивација деградираних површина (бивша сметлишта, каменоломи, простори на којима је нелегално одлаган индустријски и грађевински отпад и сл.);
- проширење подручја са кога се контролисано прикупља комунални отпад;
- забрана и санкционисање неконтролисаног одлагања отпада;
- изградњи канала за одвођење атмосферске воде са коловоза која ће се пречишћавати пре упуштања у најближи реципијент;
- спровођењу техничких и биолошких радова и мера заштите на ерозионим теренима;
- примена техничких, електрохемијских и биолошких мера за заустављање клизишта;
- увођењу контролисане примене хемијских средстава у пољопривреди;
- спречавању претварања ливада и пашњака у оранице и преоравања земљишта на већим нагибима чиме се још више подстичу ерозиони процеси;
- примени концепта органске пољопривреде и давању предности традиционалним пољопривредним гранама које имају повољне услове за развој и доприносе очувању структуре предела;

Мере заштите од буке засниваће се на:

- извршити акустичко зонирање простора Плана;
- израдити стратешку карту буке за део коридора аутопута Јужни Јадран;
- предвидети звучну заштиту на деловима коридора аутопута Јужни Јадран;
- дефинисати препоруке и правила градње у погледу избора материјала, система и конструкција са звучном заштитом;
- формирати пејзажно уређене зоне и појасеве заштитног зеленила;
- изместити теретни саобраћај из градске зоне;
- свести нивое индустријске буке у границе Уредбе о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини, („Сл. гласник РС” бр. 75/2010);
- реконструисати саобраћајнице за очекивано саобраћајно опеређење;

Мере заштите од нејонизујућег зрачења засниваће се на:

- обезбедити поштовање заштитних одстојања од преносне мреже (далеководи 110 kV и 35 kV) и објеката (трафо станице 110/35 kV и 35/10 kV), као извора нејонизујућег зрачења нискофрекветног електромагнетног поља (<10 kHz) од посебног интереса;
- забранити постављање уређаја и припадајућег антенског система базних станица мобилне телефоније на објектима:
 - породилишта,
 - дечијих вртића,
 - школа,
 - простора дечијих игралишта;
- при избору локације за постављање антенских система базних станица мобилне телефоније узети у обзир:
 - могућност постављања антенских система на постојећим антенским стубовима других оператера, грађевинама попут димњака топлана, водоторњева, стубова са рефлекторима, телевизијских стубова и сл.;
 - неопходност поштовања постојећих природних обележја локација и пејзажа, избегавати просторе излетишта, заштићена природна добра, заштићене културно-историјске целине, парковске површине и сл.;
- минимална удаљеност базних станица мобилне телефоније од објеката породилишта, дечијих вртића, школа и простора дечијих игралишта, односно ивице парцеле дечијег вртића и дечијих игралишта не може бити мања од 50 m;

- антенски системи базних станица мобилне телефоније, у зонама повећане осетљивости, могу се постављати на стамбеним и другим објектима и на антенским стубовима под условом да:
 - висинска разлика између базе антене и тла износи најмање 15 m,
 - удаљеност антенског система базне станице и стамбеног објекта у окружењу, у зони главног снопа зрачења антене, износи најмање 30 m;
 - удаљеност антенског система базне станице и стамбеног објекта у окружењу може бити мања од 30 m, у случају када је висинска разлика између базе антене и кровне површине објекта у окружењу најмање 10 m;

Остале мере заштите животне средине

Један број мера заштите је „универзалан”, односно примењује се или има импликације на све сегменте животне средине. Као најзначајније наводимо следеће:

- формирати интегрални катастар загађивача у општини;
- успоставити мониторинг квалитета свих сегмената животне средине у општини;
- стриктно примењивати принцип „загађивач плаћа”;
- побољшати информисаност становништва преко локалних средстава јавног информисања, о стању и основним проблемима животне средине;
- повећати учешће јавности у доношењу одлука од значаја за заштиту животне средине;
- шире укључивати невладине организације у решавање актуелних питања из области заштите животне средине;
- успоставити сарадњу са суседним општинама у окружењу ради ефикаснијег решавања актуелних еколошких проблема, заштите простора и животне средине;
- формирати самостално одељење за заштиту животне средине при општинској управи Ивањице;
- кадровски ојачати и технички опремети инспекције заштите животне средине;
- инсистирати, кроз процене утицаја, на примени најбољих доступних технологија за нова индустријска и занатска постројења;
- инсистирати на обавези прибављања интегрисане дозволе за постројења и активности за које то налаже Уредба („Сл. гласник РС”, бр. 84/05).

3.7.2. Заштита, уређење и унапређење предела

У области *заштите, уређења и развоја* предела примењиваће се мере за поједине типове предела дефинисане Просторним планом Србије. Природне пределе (зоне првог режима заштите у заштићеним подручјима) у планским решењима и плановима управљања потребно је заштитити, тј. обезбедити заштиту структуре предела и несметано функционисање природних процеса, заштиту биодиверзитета, као и очување и успостављање еколошких мрежа. Тамо где су нарушене њихове природне и естетске вредности треба омогућити санацију (ревитализацију и рестаурацију) у складу са режимом заштите. Развој руралних предела потребно је базирати на уважавању њиховог специфичног предеоног карактера, затечених вредности и капацитета предела.

Заштиту и уређење предела складу са Европском конвенцијом о пределу је потребно спроводити кроз:

- заштиту свих заступљених типова предела кроз очување и одржавање значајних или карактеристичних обележја предела која су проистекла из природне конфигурације, или људске активности;
- управљање пределима кроз поступке којима се обезбеђује редовно одржавање предела, с циљем усмеравања и усклађивања промена изазваних друштвеним и економским процесима, као и процесима у животној средини;
- стварање услова за спровођење предеоне политике (општих принципа, стратегија и смерница, дефинисаних од стране надлежних органа), која омогућава предузимање одређених мера у циљу заштите, управљања и планирања предела.

Заштита *природних предела* (зоне првог режима заштите у заштићеним подручјима) засниваће се на:

- заштити структуре предела и несметаном функционисању природних процеса;
- заштити биодиверзитета и очувању и успостављању еколошких мрежа;
- санацији нарушене природне и естетске вредности природних предела (ревитализација и рестаурација) у складу са режимом заштите;
- ревалоризацији вредности и презентацији природних, културно-историјских и естетских вредности предела.

Заштита *руралних предела* засниваће се на:

- очувању карактеристичног предеоног обрасца заснованог на коришћењу земљишта, односу изграђеног и отвореног простора;
- подстицању традиционалних облика коришћења земљишта, као регулацијом грађења и уређивања простора у складу са карактером предела, традицијом грађења и специфичностима физичке структуре насеља;
- спречавању ширења насеља и заустављањем непланске изградње (викенд насеља), стимулisaњем коришћења постојећег грађевинског фонда, усклађивањем изградње инфраструктурних коридора и објеката са карактером и капацитетом предела;
- очувању и афирмацији карактеристичних културних и природних елемената у структури и слици предела (морфологија терена, водотокови, шуме, живице, засади, насеља, објекти) .

Заштита урбаног предела засниваће се на:

- регулацији грађења и уређивању простора у складу са карактером предела и специфичностима развоја целине и делова града;
- успостављању просторног реда и очувању елемената руралног предела (шуме, пољопривредне површине, и др.) у приградским насељима - заустављањем ширења града, непланске изградње и концентрације нове изградње уз инфраструктурне коридоре;
- јачање специфичног карактера панораме/силуете града;
- очувању, унапређењу и одрживом коришћењу отворених, зелених простора и елемената природе у градском насељу;
- креирању мреже зелених и јавних простора којом се повезују природне и културне вредности насеља, приградских насеља и руралног предела.

У Плану се на подручју Парка природе „Голија” примењује концепт заштите предела дефинисан Просторним планом подручја посебне намене Парка природе „Голија” („Службени гласник РС”; бр. 16/09). Према Плану општи критеријуми уређења и просторног развоја подручја Голије, односно *заштите „културног предела”* подразумевају: заштиту станишта са њиховом специфичном разноврсношћу врста; заштиту, чување, конзервацију, обнову, ревитализацију културно-историјских вредности и предела у спрези са истим облицима бриге за природне вредности које стварају идентитет Голије; заштиту споменика културе и њихове околине; заштиту природних елемената који граде структуру подручја као и геолошких и геоморфолошких особености; заштиту подручја са високом структурном разноврсношћу и разноврсношћу намена; заштиту начина градње типичне за регион; усаглашавање стратегијског приступа и методологије рада са заштитом најважнијих споменичких целина у окружењу; промовисање активности смишљених да ојачају економску базу и унапреде квалитет живота локалног становништва; очување амбијенталних, естетских и рекреативних потенцијала подручја од посебног републичког интереса и популаризацију заштите природе (и животне средине) и развијању еколошке свести.

Планом се прихватају правила неге и уређења предела дата у Просторном плану Парка природе „Голија” дефинисана у односу на издвојене комплексе биотопа (комплекси биотопа шума и експлоатационих шума; комплекс биотопа отворених подручја са појединачним дрвећем и шумарцима; комплекс биотопа отворених подручја на сувим стаништима; комплекс биотопа ливада и пашњака; комплекси биотопа њива; комплекси

биотопа стајаћих вода и тресава; комплекси биотопа текућих вода и комплекси биотопа насеља) са становишта заштите врста и биотопа и посредно или непосредно служиће одржавању и унапређењу услова опстанка биљака и дивљих животиња, као и заштити и унапређењу њихових станишта на целокупном подручју.

3.7.3. Заштита, уређење и унапређење природних добара

У концепту заштите природни вредности укључени су заштићена подручја проглашена на основу закона, подручја у поступку проглашења, као и заштићена подручја која су одговарајућим стратешким документима планирана за заштиту. Заштићене врсте дивље флоре и фауне, утврђене законом, на целокупном простору у обухвату Просторног плана уживају заштиту.

Заштићена природна добра (Парк природе „Голија”; „Хаџи Проданова пећина”; „Група од осам стабала цера” – Палибрчки церови; стабло смрче са клупчастом формом круне и стабло пирамидалне смрче) и добра у поступку проглашења (предео изузетних одлика „Долина Малог Рзава”), као и предеоне целине издвојене за успостављање претходне заштите, које се делом налазе и на територији Општине (Округлица – Височка клисура; Мучањ и Чемерница), предложене за заштиту Просторним планом подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема „Рзав” морају се третирати као фиксни елементи намењени заштити, са могућношћу коришћења на начин који је дефинисан актом о заштити (Уредба) и Просторним планом подручја посебне намене. Концептом заштите природних вредности на подручју Плана обезбеђује се несметано остваривање функција заштићених природних добара.

Парк природе „Голија”

На просторну Парка природе „Голија” у складу са Уредбом о заштити Парка природе Голија, установљени су режими заштите (I –III степен заштите) и заштитна зона.

Зоне I степена заштите

Режим заштите I степена по Уредби подразумева забрану коришћења природних богатстава и искључивање других облика коришћења простора и активности осим научних истраживања и контролисане едукације и коришћења постојећих службених и јавних путева.

Зоне II степена заштите

У режиму заштите II степена дозвољено је ограничено и строго контролисано коришћење природних богатстава док се активности у простору могу вршити у мери која омогућава унапређење стања и презентацију природног добра без последица по његове примарне вредности.

На подручју режима II степена заштите, и другим деловима за које се процењује да су значајни за заштиту природе, осим забрана дефинисаних за простор у режиму заштите III степена, Уредбом се забрањује: експлоатација минералних сировина, укључујући и привремена позајмишта; каптирање извора и изградња брана; риболов; лов, осим за потребе одржавања здравственог стања и бројности дивљачи на простору Бојевог брда; чиста сеча и крчење шума, кресање лисника и непланско коришћење дрвне масе у односу на циљеве и принципе газдовања шумама; садња, засејавање и насељавање врста биљака и животиња страних за природни живи свет овог подручја, осим већ постојећих; преоравање ливада и пашњака; просецање нових јавних путева; као и опште мере заштите за зоне и локалитете у II степену заштите, у оном обиму у коме одговарају предмету и циљевима заштите.

Обавезне су и мере заштите и активног управљања популацијама: заштићене и угрожене флоре у циљу одржавања флористичког састава и побољшања структуре екосистема, а у складу са правилницима о заштити ретке и угрожене, а посебно ловне фауне у циљу побољшања њихове бројности и састава.

Зона III степена заштите

Режим заштите III степена подразумева селективно и ограничено коришћење природних богатстава, контролисане интервенције и активности у простору уколико су усклађене са функцијама заштићеног природног добра или су везане за наслеђене традиционалне облике обављања привредних делатности и становања укључујући и туристичку изградњу. Уредбом није извршена наменска анализа и подела у оквиру полифункционалне III зоне. На подручју заштитне зоне, није успостављен ни на једном локалитету формални статус заштите природних добара.

Заштитна зона

Део површине који је на територији Просторног плана обухваћен границама Просторног плана подручја посебна намене Парка природе „Голија”, а налази се изван граница дела Парка природе, представља *заштитну зону*.

У заштитној зони Парка природе (7313 ha) примењиваће се правила и мере заштите, уређења и рационалног газдовања ресурсима, утврђене Просторним планом Парка природе „Голија” за зоне III степена заштите. У зонама III степена заштите и у заштитној зони Парка природе поред мера заштите дефинисаних Уредбом, Просторним планом подручја посебна намене Парка природе „Голија” се забрањује: изградња индустријских, инфраструктурних, хидротехничких и других објеката чији рад и постројења могу изазвати неповољне промене квалитета земљишта, вода, ваздуха, живог света, лепоте предела, културних добара и њихове околине – осим ако нису предвиђени усвојеним плановима вишег реда и представљају јавни интерес од републичког значаја, а под условима које утврђује Закон о заштити животне средине; градња стамбених, економских помоћних објеката пољопривредних домаћинстава и викенд објеката изван грађевинског подручја утврђених посебним планским и урбанистичким документима, односно градња објеката пољопривредних домаћинстава изван простора до доношења тих докумената, односно изван подручја која су одређена одговарајућим планским документима; експлоатација минералних сировина и речног материјала, изузев привремених мајдана и позајмишта земље и речног материјала за локалне потребе, под посебним условима, уколико посебним правилима није друкчије одређено; уништавање врста биљака и животиња заштићених као природне вредности; преоравање земљишта, крчење шума и обављање других радњи на местима и на начин који могу изазвати процесе јаке и ексцесивне ерозије и неповољне промене предела; складиштење, одлагање и бацање смећа и отпадних материјала изван места одређених за ту намену, као и нерегулисано одлагање стајског ђубрета; руковање отровним хемијским материјама и нафтним дериватима изван места одређених за ту намену, као и нерегулисано одлагање стајског ђубрива; интродукција и насељавање врста биљака и животиња страних за природни живи свет овог подручја; преоравање природних ливада и пашњака, нарочито изнад 700 m; чиста сеча и крчење шума, кресање лисника, сеча ретких и у другом погледу значајних ретких врста дрвећа и жбуња и уништавање заштићене, ретке и угрожене флоре.

На природним вредностима предложеним за утврђивање претходне заштите (*Округлица – Височка клисура, Мучањ Чемерница*) односно стицања статуса природног добра, Просторним планом подручја изворишта водонабдевања регионалног подсистема „Рзав” је успостављена заштита сагласна режиму заштите III степена: са селективним и ограниченим коришћењем природних вредности/ресурса и контролисаним активностима и интервенцијама у простору, усклађеним са циљевима заштите природног добра.

Планом су дефинисане и мере заштите, које ће се спроводити на следећи начин:

- обавезом прибављања претходних услова од стране завода надлежног за заштиту природе, пре извођења свих врста радова и интервенција у простору на појединачним објектима и локалитетима;
- обавезом прибављања дозволе од стране завода надлежног за заштиту природе за сакупљање биљних и животињских врста које су актом надлежног министарства стављене под контролу коришћења и промета;

- код постојећих и у свим случајевима проширења и изградње нових привредних објеката (фарме, стругаре, рибњаци и сл.), туристичко-рекреативних, бањских и других садржаја ван насеља мора се изградити претходна анализа утицаја на животну средину и спровести одговарајуће мере заштите;
- забраном постављања енергетских и ТТ водова, и других инсталација у непосредној близини појединачних објеката и локалитета; на осталом простору просецање шуме за ове намене је могуће само уколико нема другог, технички и економски прихватљивог решења;
- забраном отварања нових мајдана грађевинског материјала и експлоатација минералних сировина;
- на постојећим објектима ове намене обавезно се спроводе мере заштите животне средине, санација и ревитализација земљишта по престанку експлоатације;
- забраном просецања нових путева у непосредној близини заштићених објеката и локалитета без прибављања претходних услова од стране надлежног завода;
- прибављањем претходних услова од стране завода надлежног за заштиту природе пре каптирања и других видова коришћења извора и врела која су предложена за заштиту;
- обезбеђењем гарантованог (еколошког) минимума у свим случајевима захватања вода из извора и врела;
- код извођења радова на регулацији водотокова (бујичне преграде, стабилизација корита и др.) потребно је користити материјале који обезбеђују њихово амбијентално уклапање (облагање каменом и сл.); у случају преграђивања сталних водотокова морају се обезбедити тзв. рибље стазе;
- ревизијом општих и посебних основа газдовања (пре)категорисати обухваћене шуме у заштитне шуме, као приоритетном функцијом;
- контролисаним порибљавањем водотокова, са искључиво спортским риболовом, уз ограничење броја риболовних дозвола и поштовање периода ловостаја;
- контролисаним уређивањем и одржавањем локалних ловишта на овим просторима, успостављањем резервата и ограничавањем ловних активности на санитарни одстрел у предеоним целинама, издвојеним на првом месту, због очувања биолошке разноврсности;
- увести интегрално управљање системом зелених површина кроз побољшање структуре зеленила, повећање површина, повезивање зелених површина у насељу са зеленилом окружења и подизање заштитних појасева зеленила;
- обезбедити оптималну проходност еколошких коридора у циљу несметаног одвијања сезонских миграција и размене генетског материјала између делимично изолованих или просторно удаљених станишта.

Еколошки значајна подручја (Парк природе „Голија” - IPA; IBA, PBA и EMERALD мрежа и Мучањ - IPA), као и еколошки коридор од међународног значаја (водоток Моравице и њен обалски појас) који у складу са Законом о заштити природе („Службени гласник РС”; бр. 36/09, 88/10 и 91/10-исправка) представљају део Еколошке мреже, ће се штити од свих видова деградације.

Заштита подручја Еколошке мреже спроводи се према члану 10. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”; бр. 36/09, 88/10 и 91/10-исправка), по коме је за сваки пројекта, план или активност који се планирају, а за које постоји вероватноћа да могу имати утицај на еколошку мрежу, неопходно спровести оцену прихватљивости. Имплементација пројекта се може одобрити једино у случају када се кроз поступак оцене прихватљивости утврди да планирана активност нема значајан негативан утицај на основне вредности (станишта и врсте) који су идентификовани за дато еколошки значајно подручје.

У циљу очувања биолошке и предеоне разноврсности, одрживог коришћења и обнављања природних ресурса и добара и унапређења заштићених подручја, типова станишта и станишта дивљих врста у складу Законом о заштити природе („Службени гласник РС”; бр. 36/09, 88/10 и 91/10-исправка) и другим прописима, као и актима о

проглашењу заштићених подручја и међународним уговорима, на подручју *еколошке мреже* у складу са условима Завода за заштиту природе неопходно је успоставити следеће мере:

- забрану уништавања и нарушавања станишта, као и уништавања и узнемиравања дивљих врста;
- забрану промене намена површина под природном и полуприродном вегетацијом (ливаде, пашњаци и др.);
- забрану промене морфолошких и хидролошких особина подручја од којих зависи функционалност коридора;
- очување и унапређење природних и полуприродних елемената коридора кроз планирање намене површина и примену активних мера заштите у складу са предеоним и вегетацијским карактеристикама подручја;
- стимулисање традиционалних видова коришћења простора који доприносе очувању и унапређењу биодиверзитета;
- предузимање мера којима се обезбеђује спречавање, односно смањење, контрола и санација свих облика загађивања;
- унапређење еколошког коридора унутар грађевинских подручја успостављањем континуитета зелених површина чија функција и намена подржава функције коридора;
- обезбеђење техничко-технолошких решења за неометано кретање дивљих врста на местима укрштања еколошког коридора са елементима инфраструктурних система који формирају баријере за миграцију врста.

3.7.4. Заштита, уређење и унапређење културних добара

Већину непокретних културних добара на подручју Плана чине појединачни споменици културе, а мањи је број знаменитих места и просторних, културно-историјских целина. На подручју Плана налази се веома велики број добара која уживају претходну заштиту.

Заштита културних добара засниваће се на:

- изради Студије о културном наслеђу Општине;
- формирању листе приоритета и изради потребне документације о културним добрима по значају или степену угрожености у сарадњи са Заводом за заштиту споменика културе Краљево у циљу туристичке презентације највреднијих непокретних културних добара, односно предузимања санационих мера код најугроженијих објеката;
- дефинисању степена реконструктивних и санационих захвата кроз одговарајуће пројекте и конзерваторске услове за извођење техничке заштите;
- јачању инспекцијског надзора у циљу заштите културног добра или заштићене околине;
- изградњи саобраћајне инфраструктуре која ће омогућити или унапредити приступ културним добрима;
- постављању одговарајућих ознака (туристичка сигнализација) на категорисаним и проглашеним културним добрима, као и путоказа на важним путним правцима;
- интегрисању природног и културног наслеђа у туристичку презентацију Општине;
- развијању свести о значају културног наслеђа, интерпретацији наслеђа и културног идентитета подручја; као и реинтеграцији културних добара у савремени животни простор.

Опште мере и услови заштите и коришћења културних добара:

- извођење мера техничке заштите и других радова на непокретном културном добру под условима и на начин утврђен Законом о културним добрима;
- очување спољашње архитектуре и ентеријера, хоризонталног и вертикалног габарита, облика и нагиба крова, свих конструктивних и декоративних елемената, стилских карактеристика, оригиналних материјала и функционалних карактеристика објекта;

- забрана раскопавања, рушења, преправљања и вршења радова који могу нарушити својства непокретног културног добра;
- забрана радова који могу угрозити статичку стабилност непокретног културног добра;
- забрана коришћење или употреба непокретног културног добра у сврхе које нису у складу са његовом наменом и значајем, или на начин који може да доведе до његовог оштећења.

Опште мере и услови заштите и коришћења заштићене околине културних добара:

- забрана градње и постављања трајних или привремених објеката (индустријских, трговачких и др.) који својим наменом, волуменом и обликом могу угрозити или деградирати непокретно културно добро и његову заштићену околину (природне елементе околине);
- забрана радова који могу угрозити статичку безбедност непокретног културног добра;
- забрана извођења радова (депоновање отпада; експлоатација минералних сировина; сеча шуме и др.) којима се врши промена предела односно намена терена;
- забрана постављања инсталација (далеководи, ваздушних електро и ТТ водова) преко заштићених парцела;
- урбанистичко и комунално уређење, неговање декоративне флоре и редовно одржавање простора заштићене околине у функцији заштите непокретног културног добра.

Заштита посебно вредног народног градитељства (у атарима села Брусник - констатована је релативно најочуванија структура традиционалне изградње и Ерчега - засеок Поледице са колибама Поледице и колибама Стеванића) спроводиће се кроз очување изворног изгледа архитектуре, хоризонталног и вертикалног габарита, облика и нагиба крова, свих конструктивних и декоративних елемената, оригиналних материјала и стилских карактеристика. Модел *активног етно-парка* представља савремен и делотворан систем заштите народног градитељства.

3.8. ОРГАНИЗАЦИЈА ПРОСТОРА ОД ИНТЕРЕСА ЗА ОДБРАНУ ЗЕМЉЕ И ЗАШТИТУ ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА

Уређење подручја Просторног плана за потребе одбране и заштите од ратних разарања засниваће се важећим прописима, ставовима и Условима Министарства одбране.

У обухвату Просторног плана налази се *војни комплекс* „Наочари” који се налази на Списку непокретности које нису неопходне за функционисање Војске Србије, а које се стављају у функцију прибављања неопходних средстава за спровођење реформе система одбране и побољшања материјалног положаја Војске Србије – Мастер Планом.

Процес планирања и уређења простора за потребе одбране, реализује се кроз:

- усаглашавање и прилагођавање просторних и урбанистичких планова, пројеката великих техничких система и објеката од значаја за одбрану, потребама одбране земље;
- планирање и уређење елемената и система инфраструктуре одбране које за реализацију својих задатака и активности користе Војска и Министарство одбране.

На основу Закона о ванредним ситуацијама („Службени гласник РС”; бр. 111/09)) јединица локалне самоуправе на основу Процене угрожености од елементарних и других већих непогода (који је урађен за планско подручје) доноси План заштите и развоја у ванредним ситуацијама.

Принципи на којима се заснива заштита од природних непогода и технолошких удеса, и који су у функцији планирања простора и повећања ефективности свих компоненти система за управљање ризиком, су:

- заштита живота и здравља људи и материјалних добара;
- јединствена информациона основа за анализу, рану најаву и планирање намене простора у контексту заштите од елементарних непогода и технолошких удеса;
- комплексан и јединствен приступ заштити од елементарних непогода зонирањем ризичних и потенцијално ризичних подручја и применом адекватних мера превенције и заштите.

У складу са Законом о ванредним ситуацијама („Службени гласник РС”, бр. 111/09) локална заједница је обавезна да предузме конкретне активности и спроведе институционализацију управљања у ванредним ситуацијама с циљем умањења ризика од катастрофа које морају бити инкорпориране у локална развојна документа.

Концепција заштите простора од елементарних непогода и технолошких удеса, базира се на минимизацији ризика по људско здравље и животе, природне и створене вредности. Заснива се на систему превентивних, организационих и других мера и инструмената у циљу спречавања настанка ризика од природних непогода и технолошких удеса, односно смањивања последица на прихватљив ниво. Примена грађевинских и техничких норми пројектовања и изградње (нпр. прописи противсеизмичке изградње) у урбанистичком планирању у угроженим подручјима (сеизмички угрожене зоне, плавне зоне, клизишта и др.) сврстава се у превентивне мере. Мере заштите од поплава, бујица и ерозивних процеса (технички, биотехнички и биолошки радови и мере) дефинисане су у делу о заштити од вода.

У сектору цивилне заштите неопходно је извршити реформу, адекватну обуку и обезбеђење елемената за брзо деловање у ванредним ситуацијама.

4. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА

4.1. ОПШТА ПРАВИЛА

Овим Просторним планом дата су правила уређења за површине и објекта јавне намене (саобраћајнице, мреже комуналне инфраструктуре и објекте и комуналне објекте).

Такође, овим планом су утврђене зоне заштите природе, непокретних културних добара и изворишта вода. У оквиру утврђених зона заштите евентуална изградња се врши у складу са одредбама заштите.

4.2. ЦЕЛИНЕ И ЗОНЕ ОДРЕЂЕНЕ ПЛАНОМ

Општа концепција просторног развоја општине Ивањица заснива се изграђеној просторној структури проистеклој из досадашњег начина коришћења простора, уз усаглашавање са површинама посебне намене (које представљају приоритете код одређивања начина коришћења подручја), имају обавезујући карактер (зонирање подручја по режимима заштите) и у посебним случајевима, имају карактер резервације простора:

- **зона инфраструктурног коридора** - дефинисана трасом коридора: Радаљево, Прилике, Шуме, Дубрава, Ивањица, Бедина Варош, Свештица, Рокци, Будожелја, Мана, Косовице, Командине, Братљево, Глеђица, Ровине, Смиљевац, Васиљевићи, Ерчеге, Медовине;
- **зона насеља Ивањица** – функционално подручје Ивањице са припадајућим насељима: Бедина Варош, Будожелја, Буковица, Дубрава, Лиса, Луке, Осоница, Прилике, Радаљево, Свештица, Шуме; у овој зони долази до преклапања са зоном инфраструктурног коридора;
- **Парк природе „Голија” и Резерват биосфере „Голија-Студеница”** - заштићено подручје дефинисано Уредбом о заштити Парка природе „Голија” и проглашено Актом Интернационалног координационог савета Човек и биосфера (МАВ), са јасно дефинисаним режимима заштите; издиференцирало се као посебна просторна целина својим специфичностима и посебном наменом;
- **планинска зона** – сточарско-ратарска насеља: зона у западном делу Општине са издвојеним центрима заједнице насеља Кушићи (са појаворским селима) и Катићи, и насељем Мочиоци као локалним центром – примарно сеоско насеље.

4.3. ПЛАНОВИ ЗА НАСЕЉА ДОНЕТИ ПРЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Просторни планови

За планско подручје релеватна су усвојена три плана вишег реда (планови подручја посебне намене):

- Просторни план подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема „Рзав”; („Службени гласник РС”; бр. 131/04);
- Просторни план подручја посебне намене Парка природе „Голија” („Службени гласник РС”; бр. 16/09);

- Просторни план подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Увац“ („Службени гласник РС”, бр. 83/10).

Влада Републике Србије је донела Одлуку о изради:

- Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора Београд - Јужни Јадран, деоница Пожега - Бољаре (граница са Црном Гором) (Е-763) („Службени гласник РС”; бр. 3/11). На територији општине Ивањица план обухвата целе катастарске општине Радаљево, Прилике, Шуме, Дубрава, Ивањица, Бедина Варош, Свештица, Рокци, Будожелја, Мана, Косовице, Комадине, Братљево, Глеђица, Ровине, Смиљевац, Васиљевићи, Ерчеге, Медовине.

Урбанистички планови

Током 2010 године усвојена су три плана:

- План генералне регулације туристичке целине Беле Воде - Дајићи, склопу планинског ризорта Голија, са детаљном регулацијом зоне викенд насеља;
- План генералне регулације туристичке целине Врхови – Одвраћеница, у склопу планинског ризорта Голија, са детаљном регулацијом зоне дела Одвраћенице испод врха Кула;
- План детаљне регулације туристичке целине Голијска река, у склопу планинског ризорта Голија.

Скупштина општине Ивањица је донела одлуке о изради:

- Плана генералне регулације за територију града Ивањица у границама КО ивањица, КО Бедина Варош – део, КО Свештица – део, КО Шуме – део, КО Дубрава – део, КО Прилике – део и КО Радаљево – део („Службени лист Општине”; бр. 7/09; израда у току);
- Плана детаљне регулације за центар Прилика („Службени лист Општине”; бр. 1/09).

4.4. ОПИС И ОДРЕЂЕЊЕ ЦЕЛИНА И ЗОНА ЗА КОЈЕ ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТ САДРЖИ ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ УРЕЂЕЊА

Сеоска насеља на територији општине Ивањица су старовлашког типа, заузимају велике површине и подељена су на засеоке или крајеве. Централни део насеља и засеоци, као и многа појединачна домаћинства су међусобно удаљена и по морфолошким карактеристикама припадају насељима разбијеног типа. Оваква морфологија, са крајње сведеном грађевинском структуром, не захтева посебне урбанистичке разраде кроз израду Урбанистичких планова или Шематских приказа уређења.

Значајнија концентрација урбаних садржаја, поред насеља за које је израђен, или је планирана израда урбанистичког плана, је центар насеља Катићи, које је обрађено Шематским приказом уређења насеља.

Насеље Катићи је већ обрађивано Урбанистичком уређајном основом, 1979. године. Овај план до данас није значајније реализован, најпре због нереалног степена трансформације простора и великих захвата на саобраћајној матрици.

Шематским приказом уређења, површина насеља Катићи је подељена на 5 зона и то:

- **Зона претежног становања.** Подразумева све типове становања: пољопривредно, мешовито, непољопривредно и викенд. Ова зона је најраспрострањенија и као таква може примити и значајнији број осталих (нестамбених) намена.

- **Зона претежног пословања.** Пре свега се односи на концентрацију привредних садржаја лоцираних уз пут Катићи-Чепово.
- **Зона претежних јавних намена.** Ова зона се налази у централном делу насеља са зачетим комплексом јавних садржаја (школа, здравствена станица, спортско-рекреативни садржаји).
- **Зона претежних туристичких намена.** Концентрисана око центра насеља и представља развојни потенцијал насеља.
- **Зона рестрикције градње.** Простори на којима није предвиђена изградња.

Намена у зонама није стриктна, али се инсистира на концентрацији доминантне намене, и то у односу: доминантна намена - остале намене 80:20%.

Зонинг претежних намена је постављен према зачетој концентрацији садржаја, а зоне забране градње третирају, пре свега, квалитетно шумско и пољопривредно земљиште.

Посебне вредности овог насеља чине: формиран централни сквер, добра опремљеност објектима и површинама јавне намене, као и тенденција развоја хотелијерског и сеоског туризма.

4.5. УРЕЂЕЊЕ И ИЗГРАДЊА ЈАВНИХ ОБЈЕКТА ЗА ЦЕЛИНЕ И ЗОНЕ ЗА КОЈЕ ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТ САДРЖИ ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ УРЕЂЕЊА

Насеље Катићи, у хијерархији мреже насеља и центара спада у категорију Центар заједнице насеља. Катићи гравитирају директно општинском центру Ивањица, а својим централним садржајима привлачи насеља: Мочиоци, Равна гора, Брезова и Шареник.

Од постојећих јавних садржаја насеље Катићи поседује: Осмогодишњу школу, здравствену станицу, организован припремни предшколски програм у оквиру осмогодишње школе и зачете спортске терене.

Као Центар заједнице насеља, да би остварило пун програм јавних служби, насеље Катићи треба да се додатно опреме и: ветеринарском станицом или амбулантом и објектом културних активности.

Нови садржаји јавних намена, нису стриктно одређени у Шематском приказу а могу се лоцирати у оквиру зона са претежном наменом: јавне намене, становање и пословање.

4.6. УСЛОВИ ЗА УРЕЂЕЊЕ И ИЗГРАДЊУ МРЕЖЕ САОБРАЋАЈНЕ И КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ И ОБЈЕКТА ЈАВНЕ НАМЕНЕ

Мреже и објекти инфраструктуре морају се трасирати тако да се:

- не угрожавају постојеће или планиране објекте;
- рационално користе подземни простор и грађевинске површине;
- поштују прописи који се односе на друге инфраструктурне системе;
- води рачуна о геолошким особинама тла, подземним водама и др.

Појаси регулације за постављање инфраструктурне мреже и јавног зеленила (дрвореди, паркови) утврђују се у зонама парцела карактеристичне намене (јавног пута) као и ван тих зона (далеководи, нафтоводи, гасоводи, топловоди и сл.).

Примарна и секундарна мрежа инфраструктуре (водовод, канализација, ТТ мрежа, гасна мрежа, даљинско грејање) поставља се у појасу регулације, по претходно прибављеној сагласности управљача пута.

За подземне и надземне објекте и мреже инфраструктуре, као и стубове који се не граде у зони намењеној изградњи објеката од општег интереса, односно у појасу регулације, потребно је прибавити претходну сагласност власника (корисника) парцела, као и друге услове које одреди надлежни орган.

Опрема потребна за функционисање комуналне инфраструктуре, телекомуникацијских и радиодифузних система, може се инсталирати и у постојеће или новоизграђене објекте друге намене уз прибављену сагласност власника (корисника) пословних или стамбених објеката.

4.6.1. Саобраћајна инфраструктура

Сви јавни путеви утврђени Просторним планом морају се пројектовати уз примену важећих стандарда а на основу Закона о планирању и изградњи („Сл.гл. РС“, бр. 72/09, 81/09, 64/10, 24/11) и Закона о јавним путевима („Сл.гл. РС“, бр.101/05).

Регулациона линија саобраћајница одређује се према ширини попречног профила пута.

Најмања дозвољена ширина регулације саобраћајница ван насеља обухвата појас ширине између крајњих ивица земљишног појаса који садржи све елементе попречног профила пута чија ширина варира у зависности од терена са минималном препорученом ширином коловоза:

- за аутопут: 25,4 m
- за државни пут I реда: 7,7 m (без издигнутих ивичњака), односно 7,0 m са издигнутим или упуштеним ивичњацима)
- за државни пут II реда: 7,1 m (без издигнутих ивичњака), односно 6,5 m са издигнутим или упуштеним ивичњацима)
- за општински пут: 6,6 m (без издигнутих ивичњака), односно 6,0 m са издигнутим или упуштеним ивичњацима)

Најмања дозвољена ширина регулације саобраћајница у насељу обухвата појас ширине између крајњих ивица попречног профила пута чија ширина варира у зависности од терена са минималном препорученом ширином коловоза и тротоара:

- за примарну уличну мрежу:

- за улицу I реда (укључује вођење државних путева I и II реда кроз насеље): 10,0 m (6,0 m коловоза + 2x2,0 m тротоара)
- за улицу II реда (укључује вођење општинских путева кроз насеље): 8,5 m (5,5 m коловоза + 1x1,5 m тротоара)

- за секундарну уличну мрежу:

- за приступне (стамбене) улице: 8,0 m (5,0 m коловоза + 1x1,5 m тротоара)
- за улице са умиреним саобраћајем: 5,5 m (јединствена колско-пешачка површина)
- за колско-пешачке стазе (прилазе): 5,0 m
- за комуналне стазе (за постављање комуналне инфраструктуре): 3,5 m
- за прилазе парцелама (јавне или приватне): 2,5 m
- за бицикличке стазе: 2,5 m (за двосмерни саобраћај)
- за бицикличке траке: 1,0 m (ово растојање се додаје као проширење у попречном профилу односно регулацији улице)
- за пешачке стазе: 1,50 m

Изградња и реконструкција саобраћајне инфраструктуре вршиће се у складу са следећимправилима:

- за јавне путеве ван насеља:

У заштитном појасу поред јавног пута ван насеља, забрањена је изградња грађевинских или других објеката сем саобраћајних површина пратећих садржаја јавног пута, као и постројења, уређаја и инсталација које служе потребама јавног пута и саобраћаја на јавном путу и изградња инфраструктурних система уз сагласност управљача јавног пута. Први објект вискоградње мора бити удаљен од ивице земљишног појаса са сваке стране пута најмање:

- за аутопут - 40 м
- за државни пут I реда – 20 м
- за државни пут II реда – 10 м
- за општински пут – 5 м

Ширина заштитног појаса примењује се и у насељима осим ако је другачије одређено урбанистичком документацијом.

У појасу контролисане изградње дозвољена је изградња на основу донете урбанистичке документације сем отварање и изградња рудника, каменолома и депоније отпада и смећа. Појас контролисане изградње удаљен је од ивице земљишног појаса са сваке стране пута најмање:

- за аутопут - 80 м
- за државни пут I реда – 40 м
- за државни пут II реда – 20 м
- за општински пут – 10 м

Саобраћајни прикључак грађевинских и пратећих објеката на државни пут првог реда подразумева примену трака за успорење/убрзање, срачунатих према рачунској брзини на путу. Услови се формирају узимајући у обзир сваку локацију понаособ као и просторне и урбанистичке карактеристике ширег подручја.

Саобраћајни прикључак грађевинских и пратећих објеката на државни пут другог реда реализује се режимом улив/излив, осим ако постоје посебни захтеви просторних и урбанистичких карактеристика ширег окружења, а прикључци се могу планирати на растојању од 400 – 600 м (за зоне у неизграђеном подручју)

При повезивању стамбене, стамбено-пословне, индустријске и др. зоне на државни пут потребно је где год је могуће, предвидети паралелну сервисну саобраћајницу која ће повезати целокупну локацију дуж путних праваца у циљу безбеднијег одвијања саобраћаја на предметном путу и смањења конфликтних тачака.

- за јавне путеве (улице) у насељу:

Јавни пут, путни објекти, пратећи садржаји, аутобуска стајалишта, укрштања, прилазни путеви, саобраћајни прикључци објеката и постављање инфраструктурних система у регулацији пута у насељеним местима одређују се урбанистичком документацијом.

За паркирање возила за сопствене потребе, власници нових објеката и објеката који се реконструишу и дограђују, свих врста, по правилу обезбеђују манипулативни простор и паркинг или гаражна места на сопственој грађевинској парцели, изван површине јавног пута, а по следећем нормативу:

садржај	јединица мере
Становање	1 ПМ по стамбеној јединици
Администрација	1 ПМ на 2,5 запослена
Пословање	1 ПМ на 80 м ² БРГП
Трговина	1 ПМ на 66 м ² БРГП
Услуге	1 ПМ на 11 м ² БРГП
Угоститељство	1 ПМ на 6 м ² површине намењене посетиоцима
Хотели	1 ПМ на 4 собе
Болнице и домови здравља	1 ПМ на 4 запослена

садржај	јединица мере
Биоскопи и позоришта	1 ПМ на 4,5 седишта
Школство	1 ПМ на 6 запослених
Дечије установе	1 ПМ на 20 деце
Стадиони	1 ПМ на 3 запослена и играча + 1 ПМ на 10 седишта (реализовани на парцели и у утицајној зони - заједно)
Спортски центри са простором са трибинама за публику који је намењен одржавању утакмица	1 ПМ на 50 м ² БРГП + 1 ПМ на 4 седишта (реализовани на парцели и у утицајној зони - заједно)
Производња и магацини	1 ПМ на 3 запослена
Црквени комплекс	2 ПМ по објекту на парцели + 41 ПМ по објекту (реализовани на парцели и у утицајној зони - заједно)
Пијаце	1 ПМ на 2 тезге + 1 ПМ на 3,5 локала у оквиру пијаце

Паркинг место је пожељне величине 2,5м x 5,0м за управно паркирање са манипулативним простором од 5,5м а минималне величине по важећим стандардима.

Паркинг односно гаражна места за нове, реконструисане и дограђене објекте могу се обезбедити и на другој парцели на удаљености мањој од 50м али уз обавезу истовремене изградње са објектом коме је намењен паркинг. Уколико се паркинг простор обезбеђује на другој парцели обавеза је истовремено издавање локацијске дозволе за објекат и за паркинг простор и не може се издати употребна дозвола и извршити укњижба објекта, уколико није изграђен и паркинг простор.

4.6.2. Водопривредна инфраструктура

Водовод се трасира страном коловоза супротно од фекалне канализације, на одстојању 1,0 м од ивичњака.

Атмосферску канализацију трасирати осовином коловоза или изузетно због постојећих инсталација или попречних падова коловоза, једном страном коловоза на одстојању 1,0 м, од ивичњака, у ком случају је фекална канализација трасирана осовином.

Хоризонтално растојање између водоводних и канализационих цеви и зграда, дрвореда и других објеката, не сме бити мање од 2,5 м.

Растојање водоводних цеви од осталих инсталација (електро, телефонски каблови КДС-а) при укрштању не сме бити мање од 0,5 м.

При укрштању тежити да водоводне цеви буду изнад канализационих, а испод електричних каблова.

Уколико није могуће траса у оквиру регулације саобраћајнице, водовод или канализацију водити границом катастарских парцела уз сагласност оба корисника међних парцела.

За државне путеве минимална удаљеност водовода и канализације је 3,0 м од крајње тачке попречног профила - ножице усека или насипа, или спољње ивице путног канала за одводњавање (изузетно ивице коловоза уколико се тиме не ремети режим одводњавања коловоза).

Укрштање водовода и канализације са државним путевима мора се спроводити искључиво механичким подбушивањем испод трупа пута, управно на предметни пут у прописаној заштитној цеви, тако да минимална дубина предметних инсталација и

заштитних цеви од најниже горње коте коловоза до горње коте заштитне цеви износи 1,35 - 1,50 м, у зависности од конфигурације терена.

На прелазу преко водотока и канала тежити да водоводне цеви буду изнад корита. У изузетним случајевима (прелаз испод реке, канала, саобраћајница и сл.) цеви се морају водити у заштићеној челичној цеви.

Минимална дубина укопавања цеви водовода и канализације је 1,0 м од врха цеви до коте терена, а падови према техничким прописима у зависности од пречника цеви.

Минимално растојање ближе ивице цеви до темеља објекта је 1,5 м.

Минимално дозвољено растојање при паралелном вођењу са другим инсталацијама, износи:

- међусобно водовод и канализација 0,4 м;
- до електричних каблова 0,5 м; и
- до телефонских каблова 0,5 м.

За одвођење атмосферских вода са површина улица и тргова, постављају се сливници са таложницима. Растојање сливника је 50-100м за мале падове саобраћајница, односно око 30м за саобраћајнице са великим нагибом.

Уколико су површине асфалта зауљене (у оквиру бензинских станица, индустријских локација и сл.), обавезно је предвидети изградњу сепаратора уља и масти пре испуштања атмосферских вода или вода од прања платоа у атмосферску канализацију. Димензије сепаратора зависе од зауљене површине локације и утврђују се у складу са прописима из ове области.

На канализационој мрежи до сваког рачвања, промене правца у хоризонталном и вертикалном смислу, промене пречника цеви, као и на правим деоницама на одстојању приближно 50 м, постављају се ревизиони силази.

Црпне станице за воду и за канализацију постављају се у непосредној близини саобраћајница, на грађевинској парцели предвиђеној само за те сврхе.

Габарити црпних станица одређују се у зависности од протока садржаја, капацитета, типа и броја пумпи. Величина грађевинске парцеле за станице одређује се у зависности од зона заштите и обезбеђује се оградивањем.

Зона непосредне заштите око резервоара, црпних станица, инсталација за поправак квалитета воде, комора за прекид притиска и дубоко бушених бунара, обухвата најмање 10 м од објекта.

Зона непосредне заштите се обезбеђује оградивањем и може се користити само као сенокос.

Појас заштите око главних цевовода износи најмање по 2,5 м, од спољне ивице цеви. У појасу заштите није дозвољена изградња објеката, ни вршење радњи које могу загадити воду или угрожити стабилност цевовода.

У деловима града где постоји изграђена фекална канализација, објекти се морају прикључити на њу у складу са техничким условима надлежног комуналног предузећа.

У сеоским насељима која нису прикључена на мрежу градске канализације може се вршити изградња независних канализационих система са испуштањем воде у водотокове, уз обавезно претходно пречишћавање према водопривредним условима.

Уколико у близини објекта не постоји изграђена фекална канализација, отпадне воде из објекта прикључују се у водонепропусне јаме како би се спречило истицање отпадног садржаја у подземне воде. Учесталост пражњења јаме од стране надлежне организације врши се по потреби, а најмање једном у месец дана, на основу уговора о одржавању и пражњењу.

Положај санитарних уређаја (сливници, нужници и др.) не може бити испод коте нивелете улица, ради заштите објекта од успора фекалне канализације из улучне мреже.

Постављање подземних инсталација водовода и канализације испод зелених површина врши се на растојању од минимално 2,0 м, од постојећег засада, а уз одобрење општинског органа за раскопавање и обавезу враћања површине у првобитно стање.

Уколико у близини објекта не постоји улична атмосферска канализација, прикупљене атмосферске воде са локације могу се упустити у отворене канале поред саобраћајница или у затрављене површине у оквиру локације, али никако према суседним парцелама или објектима на њима.

4.6.3. Електроенергетска инфраструктура

Повећање инсталисане снаге у ТС 110/35 kV и 35/10 kV вршиће се у постојећим локацијама. Разводи 110 kV и трансформатори у ТС 110/35 kV су на отвореном простору, развод је у објекту.

Повећање инсталисане снаге у ТС 35/10 kV такође ће се вршити у постојећим локацијама. Развод 35 kV и трансформатори у ТС 35 kV су на отвореном простору а развод 10 kV је у објекту.

Нова ТС 35/10 kV гради се као отворено постројење. Развод 35 kV и трансформатори су на отвореном простору, а развод 10 kV је у објекту.

Надземни 35 kV водови граде се на бетонским, челично решеткастим или цевастим стубовима.

Подземни водови 35 kV граде се кабловима постављеним у ров дубине 1,1м ширине 0,4-0,5м. Ров се копа испод слободних површина и испод тротоарског простора.

Трансформаторске станице 10/0,4 kV граде се као стубне или монтажне бетонске (зидане). Свакој трансформаторској станици 10/0,4 kV обезбедити приступни пут најмање ширине 3,00м носивости до 5т до најближе јавне саобраћајнице.

Електро енергетски водови 10 kV могу да се граде као надземни или као подземни. Надземни водови 10 kV постављају се на бетонске, челично решеткасте или дрвене стубове. Подземни водови 10 kV граде се кабловима постављеним у ров дубине 0,8м ширине 0,4м.

Ниско напонска мрежа 1 kV гради се као надземна или као подземна. Надземна 1 kV водови граде се на бетонским односно дрвеним стубовима. Подземни 1 kV водови граде се кабловима постављеним у ров дубине 0,8м ширине 0,4м.

Мале хидроелектране

Посебне напомене, принципи и правила за градњу МХЕ, и уређење и коришћење слива:

Постојећи законски оквир који се непосредно односи на припрему и изградњу МХЕ чине прописи из подручја енергетике, водопривреде, уређења простора и изградње објекта, заштите природе и животне средине, имовинско правних односа и приватног улагања у јавни сектор.

Објекти и постројења МХЕ, водови тог електроенергетског система као и електроенергетски објекти потрошача из система МХЕ морају се градити, користити и одржавати у складу са законом и не смеју својим радом угрожавати људе и околину.

Електране морају задовољити захтеве прописане кодексима мреже и дистрибуције, тржишта и других прописа, као и правних захтева.

За дефинисање услова оптималног хидроенергетског коришћења вода слива река - концесионог подручја, доминантни су просторна, еколошка и економска ограничења,

односно хидролошке, хидрографске, морфолошке и геолошке карактеристике слива, насеља, привредни капацитети и саобраћајна инфраструктура, власничка структура земљишта и могућност решавања имовинско-правних односа, те раније стечена права у погледу коришћења вода.

У зависности од коначне величине малих хидроцентрала и неопходних структура за повезивање ових локација са дистрибутивном мрежом и приступачности путева, све одговарајуће реке треба размотрити као потенцијалне локације, изузев река које су заштићене националним законом или међународним споразумима.

Објекти и уређаји за коришћење водних снага морају се планирати, пројектовати и градити на начин који:

- омогућава враћање воде истог квалитета после искоришћене енергије у водоток или друге површинске воде;
- не умањује постојећи обим и не спречава коришћење воде за водоснабдевање, наводњавање и друге намене, у складу са законом;
- не умањује степен заштите и не отежава спровођење мера заштите од штетног дејства вода;
- не погоршава услове санитарне заштите и не утиче негативно на еколошки статус вода и стање животне средине.

Неопходно је да грађевински објекти буду изведени на такав начин да је у било којем тренутку немогуће исушивање корита водотока, односно да је у сваком моменту осигуран еколошки прихватљиви протицај.

Како би заштита била што потпунија, неопходно је да се осигура минимални ниво водостаја (према условима надлежне водопривредне организације) који осигурава нормални живот флоре и фауне; а такође је важно и минимизирање утицаја на речни екосистем као и одржање биоразноврсности.

Што се планирање изградње ових постројења тиче, неопходно је да се до њих обезбеди приступни пут одговарајуће ширине, локације са машинским зградама и инсталацијама оградe, а целокупни комплекс максимално визуелно уклопи у окружење и обезбеди заштита водног или шумског земљишта у складу са условима надлежних институција, у првом реду водопривреде и заштите.

Изградња малих хидроелектрана је дозвољена на пољопривредном, шумском и водном земљишту у складу са предходно добијеним условима свих надлежних институција са максималном искоришћености земљишта до 60% ако се ради о подручју за које није предвиђена израда Плана детаљне регулације и спратности П+По максималне висине до 8 метара.

Одстојање од линије грађевинске парцеле најмање 2 метара са свих страна.

Локацијска и Грађевинска дозвола за изградњу МХЕ се издаје на основу овога Просторног плана.

Нужно је дефинисање нултог стања животне средине на локацији пре градње потенцијалне МХЕ и успостављање система мониторинга за праћење ефеката услед градње и рада погона МХЕ.

Приликом планирања и пројектовања, настојати за што бољим обликовањем објеката и уклапањем у околни простор, уз давање предности техничким решењима која мање задиру у пејзаж.

У најосетљивијем окружењу треба проверити могућност каблирања далековода од објекта МХЕ до трафостанице.

Уколико се предвиђа адаптација старих млинова и воденица у мале хидроелектране, она мора да се реализује у складу са конзерваторским условима надлежних институција.

Приликом сваког захвата у близини неког споменика културне баштине, инвеститор се условљава осигурањем археолошког надзора над радовима ископавања.

Објекти у склопу МХЕ морају бити пројектовани у складу са идејним решењем, утврђеним урбанистичко-техничким и другим условима, прописима о техничким нормативима и стандардима те правилима струке.

Идејно решење подразумева основно просторно, функционално, техничко и енергетско решење са прорачуном висине средстава потребних за грађење мале хидроелектране. Идејно решење треба да садржи све елементе и показатеље који су неопходни за даљу разраду техничке документације и одређивање услова којих се треба придржавати приликом израде ове документације и изградње а нарочито се приликом израде идејног и главног пројекта, односно у току реализације морају уважити мере енергетске ефикасности за пројектовање објекта МХЕ. Критеријуме енергетске ефикасности треба уважити и приликом избора опреме постројења, а касније и приликом коришћења и одржавања објекта МХЕ.

Кроз динамику изградње могуће је остварити повољне ефекте уколико се сви сегменти пројекта малих хидроелектрана реализују истовремено или са малим фазним помаком.

Мора се обезбедити да се према показатељима ефикасности може закључити да се ради о пројектима чија економичност изградње није упитна и да сва разматрана постројења заслужују да се у наставку детаљније изучавају и разрађују.

4.6.4. Телекомуникациона инфраструктура

Телекомуникациона опрема (MSAN и других) постављаће се у једну од просторија у оквиру школе, МЗ, земљорадничке задруге и слично или у независан приземни објекат.

Димензије просторије за смештај телекомуникационе опреме је од 15-25м².

Кабловска приступна мрежа гради се са кабловима са термопластичном изолацијом који се полажу слободно у земљу или кроз кабловску канализацију. Затим се гради као надземна на дрвеним или бетонским стубовима.

Надземни каблови полажу се у ров дубине 0,8м, ширине 0,4. Оптички каблови полажу се ПЕ цеви удубљавањем. ПЕ цеви постављају се у ров дубине 0,8м ширине 0,4м.

4.6.5. Термоенергетска инфраструктура

Гасификација

У овом поглављу се одређују правила уређења и грађења гасних мерно-регулационих станица (МРС), и дистрибутивног гасовода за радни притисак до четири бара (у даљем тексту: ДГ). Код пројектовања и изградње МРС и ДГ-а обавезно је поштовање и примена свих важећих техничких прописа и норматива из ове области.

ГАСНА МЕРНО-РЕГУЛАЦИОНА СТАНИЦА (МРС): Под МРС подразумева се објекат у коме се врши регулација и снижење притиска са вредности притиска који влада у гасоводу ($p = 6/12$ бара), на жељену вредност, тј. на вредност која омогућава његово коришћење у цевима ДГ-а (до 4 бара).

Објекат МРС-а овог правилника може бити зиданог или монтажног типа. МРС се смештају у посебно грађене објекте на минималним хоризонталним растојањима од различитих објеката:

- до темеља зграде или других објеката	15 м
- до железничких и трамвајских пруга (ближа шина)	15 м
- до ивице коловоза јавне саобраћајнице	8 м
- до хоризонталне пројекције надземних електроводова	1,5 x висина стуба.

Простор на коме се гради МРС мора бити ограђен. Ограђивање комплекса МРС извести транспарентном оградом од цеви или кутијастих профила, висине 2,5 м. Препоручује се примена вертикалних зелених застора (жива ограда, пузавице ...).

Ограда мора да испуњава следеће услове: између ограде и спољних зидова МРС мора постојати заштитна зона од најмање 2 м; ограда не сме бити нижа од 2,5 м, улаз у МРС, односно у ограђен простор мора бити обезбеђен вратима која се отварају на спољну страну, чије су димензије најмање 0,8 x 2 м.

До сваког објекта МРС мора се обезбедити приступни пут до најближе јавне саобраћајнице, минималне ширине 3 м.

Уколико се објекат МРС гради у зони раскрснице, њен положај мора бити такав да не угрожава прегледност, безбедност и комфор кретања свих учесника у саобраћају, у складу са техничким нормативима прописаним за ову област.

Код избора боја и финалне обраде материјала, водити рачуна о непосредном окружењу и извршити максимално уклапање објекта у околни простор.

Правила уређења и грађења за објекат ГЛАВНЕ МЕРНО-РЕГУЛАЦИОНЕ СТАНИЦЕ (ГМРС) у коме се врши регулација и снижење притиска са вредности притиска који влада у магистралном гасоводу ($p = 50$ бара), на $p=6/12$ бар тј. вредност која омогућава његово коришћење у цевима градског гасовода ($p=6/12$ бар), као и магистралне и разводне гасоводе притиска $p=50$ бар-а, дефинише се "Правилником о техничким условима и нормативима за безбедан транспорт течних и гасовитих угљоводоника магистралним нафтоводима и гасоводима и нафтоводима и гасоводима за међународни транспорт" ("Сл. лист СФРЈ" бр. 26/85) (видети табелу).

ДИСТРИБУТИВНИ ГАСОВОД (ДГ), сматра се цевовод од полиетиленских цеви за развод гаса, који се полаже испод земље, радног притиска до четири бара, а који почиње непосредно иза МРС, а завршава се на објекту потрошача.

ДГ се поставља у регулационом појасу саобраћајнице, и то у зеленом (ивичном или средњем) појасу или у тротоару исте. Уколико ови простори не постоје или су физички попуњени другим инфраструктурним водовима или њиховим заштитним зонама, ДГ се може поставити испод коловоза уз обавезну примену посебних заштитних мера.

ДГ се може поставити и ван регулационог појаса саобраћајнице, и то и заштитном зеленилу дуж саобраћајнице и изузетно кроз приватну парцелу уколико постоји сагласност њеног власника.

Растојање трасе ДГ-а до темеља објекта мора бити најмање 1 м, како би се избегло слегање делова објекта поред којег пролази гасовод.

Подземне инсталације других инфраструктурних водова морају се укрштати на растојању од 20 цм, а ако се гасовод води паралелно са њима, растојање мора бити 40 цм.

Дубина укопавања ДГ-а износи од 0,6 до 1 м (у зависности од услова терена). Изузетно, дубина укопавања ДГ-а може бити и 0,5 м, под условом да се предузму додатне мере заштите. Минимална дубина укопавања при укрштању ДГ-а са:

- железничким пругама износи 1,5 м рачунајући од горње ивице заштитне цеви до горње ивице прага;
- трамвајским пругама и индустријским колосецима износи 1 м;
- путевима и улицама износи 1 м.

Укрштање ДГ-а са саобраћајницама врши се полагањем гасовода у заштитну цев, односно канал. Укрштање врши се без заштитне цеви, односно канала, ако се претходном прорачунском провером утврди да је то могуће.

Приликом укрштања ДГ-а са саобраћајницама, водотоцима и каналима, угао између осе препреке и осе гасовода мора бити од 60° до 90° .

Правила уређења и грађења за градску гасоводну мрежу притиска $p=6/12$ бар, дефинише се "Правилником о условима и техничким нормативима за пројектовање и изградњу градског гасовода" ("Сл. лист града Београда" бр. 14/77, са допунама бр. 19/77, 18/82, 26/83 и 6/88) (види табелу).

Гасоводна мрежа и објекти		
Мрежа / објекат	Заштитна зона / појас	Правила / могућност изградње
Магистрални гасовод ($p=50$ bar)	Мин. 30m, обострано од ивице гасоводне цеви.	Забрањује се изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, у заштитном појасу. Изградња у близини гасовода условљена је "Правилником о техничким условима и нормативима за безбедан транспорт течних и гасовитих угљоводоника магистралним нафтоводима и гасоводима и нафтоводима и гасоводима за међународни транспорт" ("Сл. лист СФРЈ" бр. 26/85).
Разводни гасовод ($p=50$ bar)	Мин. 30m, обострано од ивице гасоводне цеви.	
Градски гасовод ($p=6\div 12$ bar)	Мин. 3m, обострано од ивице гасоводне цеви.	Забрањује се изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, у заштитном појасу. Изградња у близини гасовода условљена је "Правилником о условима и техничким нормативима за пројектовање и изградњу градског гасовода" ("Сл. лист града Београда" бр. 14/77, са допунама бр. 19/77, 18/82, 26/83 и 6/88).
Главна мернорегулациона станица (ГМРС)	Максимум 30m у радијусу.	Забрањује се изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, у заштитној зони. Изградња у близини ГМРС условљена је "Правилником о техничким условима и нормативима за безбедан транспорт течних и гасовитих угљоводоника магистралним нафтоводима и гасоводима и нафтоводима и гасоводима за међународни транспорт" ("Сл. лист СФРЈ" бр. 26/85).
Мернорегулациона станица (МРС)	15m у радијусу.	Забрањује се изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, у заштитној зони. Изградња у близини МРС условљена је "Правилником о условима и техничким нормативима за пројектовање и изградњу градског гасовода" (Сл. лист града Београда бр. 14/77, са допунама бр. 19/77, 18/82, 26/83 и 6/88).
дистрибутивни гасовод ($p=1\div 4$ bar)	Мин. 1m, обострано од ивице гасоводне цеви.	Забрањује се изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, у заштитној зони. Изградња у близини гасовода условљена је "Правилником о техничким условима и нормативима за пројектовање и изградњу дистрибутивних гасовода од полиетилена за радни притисак до 4 бар-а" ("Сл.гласник РС" бр. 22/92).

Табела : Заштитна зона и могућност изградње гасовода и постројења

4.6.6. Зоне заштите инфраструктурних коридора

Установљавају се следећи обострани заштитни појасеви траса и објеката постојећих и планираних инфраструктурних система на подручју Просторног плана:

- за ауто пут – по 40,0 м лево и десно од ивице земљишног појаса
- за државни пут првог реда - по 20,0 м лево и десно од ивице земљишног појаса
- за државни пут другог реда – по 10,0 м лево и десно од ивице земљишног појаса
- за општински пут – по 5,0 м лево и десно од ивице земљишног појаса
- за далеководе 10 кВ - по 3.0 м од осе далековода.
- за далеководе 35 кВ - по 6,0м од осе далековода.
- за далеководе 110 кВ - по 10,0м од осе далековода
- за магистрални гасовод – по 30,0 м са обе стране од осе гасовода
- за градски гасовод - по 3,0 м са обе стране од осе гасовода

- за дистрибутивну гасоводну мрежу – по 1,0 м са обе стране од осе гасовода
- за оптички кабл - по 1,0 м са обе стране од осе кабла.

У успостављеним појасевима заштите трасе и објеката постојећих и планираних инфраструктурних система успоставља се режим ограничене и контролисане изградње и уређења простора са следећим основним правилима:

- У заштитном појасу забрањена је изградња грађевинских или других објеката сем саобраћајних површина пратећих садржаја јавног пута, као и постројења, уређаја и инсталација које служе потребама јавног пута и саобраћаја на јавном путу и изградња инфраструктурних система уз сагласност управљача јавног пута.
- Ширина заштитног појаса примењује се и у насељима осим ако је другачије одређено урбанистичком документацијом;
- не могу се лоцирати намене и објекти: депоније комуналног и другог отпада, рудници, каменоломи, кречане и циглане, сточне пијаце, кафилерије, животињске фарме, кванташке пијаце и други садржаји и објекти за која се ограничења утврде у складу са посебним прописима;
- дозвољава се изградња функционалних и пратећих садржаја, објеката, постројења и уређаја у функцији инфраструктурног система (станице за снабдевање моторних возила горивом, аутосервиси, објекти за привремени смештај онеспособљених возила, ауто-базе за пружање помоћи и информација учесницима у саобраћају, угоститељски објекти, туристички објекти, трговински објекти и други објекти у функцији инфраструктурног коридора).

4.6.7. Комунални објекти

Овим Планом се дефинишу услови изградње, уређења, коришћења и заштите комуналних објеката, који подразумевају све варијетете садржаја - пијаца, гробља и депонија.

Одлагање комуналног отпада

У погледу одлагања комуналног отпада, овим Просторним планом се прописују мере:

- затварање, техничка и биолошка рекултивација градског сметлишта „Грбавчевица“;
- уклањање, чишћење и санација свих дивљих сметлишта са руралног подручја;
- преусмеравање свих токова отпада и прелазак на регионалну депонију „Дубоко“;
- изградња трансфер станице за претовар отпада до коначног одлагања на регионалну депонију;
- отварање рециклажног дворишта/трака са сепарацијом отпада (издвајање стакла, пластике, папира и сл.); почети са поступком увођења, односно унапређења, рециклаже увођењем платоа за секундарне сировине који се у каснијој фази може проширити и уклопити у будући рециклажни центар;
- формирање сепаратних контејнера у градском подручју (одабрати више локација према густини насељености) - одвојено сакупљање рециклабилног отпада;
- изградња постројења за складиштење, третман или одлагање грађевинског отпада;
- формирање центра за сакупљање опасног отпада из домаћинства (отпадних уља, електричних и електронских апарата, батерија и др.).

Уређење зелених и сточних пијаца

- Зелене пијаце се лоцирају на приступачним местима, по правилу, у грађевинском подручју насеља, а њихово уређење се врши у складу са прописима из те области;

- Уз зелене пијаце могуће је формирање и локалног тржног центра као и организовање површина за алтернативне делатности као што су бувља пијаца и сл;
- Сточне пијаце се лоцирају ван насеља или на периферији насеља, на потребној удаљености од стамбених и јавних садржаја у насељу, како својом функцијом не би угрожавале квалитет живота становника;
- Уз сточне пијаце је обавезно организовање ветеринарске станице а препоручују се и садржаји као што су пољопривредне апотеке, поправке пољопривредних средстава и сл.

Уређивање и одржавање људских и сточних гробаља

- У насељима задржати постојеће локације људских гробаља. Уколико постоји потреба за проширивањем или лоцирањем нових гробаља, обавезна је израда урбанистичког плана (када је потребно спроводити експропријацију) или урбанистичког пројекта (када није потребно спроводити експропријацију);
- Повољни терени за лоцирање људских гробаља су: са нагибом до 10°, стабилни, заштићени од ерозије и клизања, са нивоом подземних вода 2,5-3м испод површине земље;
- комплјетни хигијенско технички услови људских гробаља подразумевају садржаје: капела, санитарни блок, чесма, комунална инфраструктура, остава за одржавање гробаља. Око гробаља се формира заштитни појас зеленила и ограда са улазно-излазном капијом;
- уклањање животиских лешева и услови одржавања локација за сточно гробље обавља се у складу са „Правилником о начину нешкодљивог уклањања животињских лешева и отпадака животињског порекла и условима које морају да испуњавају објекти и опрема за сабирање, нешкодљиво уклањање и утврђивање узрока угинућа и превозна средства за транспорт животињских лешева и отпадака животињског порекла“ („Службени гласник СФРЈ”, број 53/89);
- терени погодни за локацију сточних гробаља слични су онима за лоцирање депонија: неизграђени простори и на већој удаљености од насеља и изворишта вода за пиће;
- најповољнија варијанта решавања сахрањивања остатака од животиња је на делу локације регионалне депоније, који би се за ове сврхе посебно уредио.

4.7. ПОПИС ОБЈЕКТА ЗА КОЈЕ ЈЕ ПРЕ ОБНОВЕ ИЛИ РЕКОНСТРУКЦИЈЕ МОРАЈУ ИЗРАДИТИ КОНЗЕРВАТОРСКИ ИЛИ ДРУГИ УСЛОВИ

Према условима Завода за заштиту споменика културе Краљево, на подручју Просторног плана су утврђена непокретна културна добра за које се, пре обнове или реконструкције, морају израдити конзерваторски услови:

- Свештица, кућа Драгомира Поповића;
- Придворица, црква Преображења;
- Ковиле, црква архангела Гаврила и Михаила;
- Брезова, црква Светог Николе;
- Ивањица, део градског центра;
- Вионица, кућа Вењамина Маринковића;
- Остатија, црква Светог Кузмана и Дамјана;
- Јавор, спомен гробље са спомеником мајору Илићу;
- Дајићи, црква Преображења;
- Градац, Грачки крст.

За објекте или амбијенталне средине који уживају претходну заштиту, морају се пре реконструкције, доградње или извођења сличних радова на њима, прибавити конзерваторски услови надлежног завода.

4.8. УСЛОВИ КОЈИМА СЕ ПОВРШИНЕ И ОБЈЕКТИ ЈАВНЕ НАМЕНЕ ЧИНЕ ПРИСТУПАЧНИМ ОСОБАМА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ, У СКЛАДУ СА СТАНДАРДИМА ПРИСТУПАЧНОСТИ

При пројектовању и реализацији свих површина и објеката применити решења која ће омогућити лицима са посебним потребама неометано и континуално кретање и приступ у све садржаје комплекса и објеката у складу са Правилником о условима за планирање и пројектовање објеката у вези са несметаним кретањем деце, старих, хендикепираних и инвалидних лица ("Службени гласник РС", бр. 18/97).

4.9. МЕРЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ

На плану рационализације потрошње енергије предлажу се две основне мере: штедња и коришћење алтернативних, односно обновљивих извора енергије.

Основна мера штедње коју овај Просторни план предлаже је побољшање топлотне изолације просторија, која у летњем периоду не дозвољава прегревање док у зимском задржава топлоту. Осим одговарајуће термоизолације треба водити рачуна о адекватној величини отвора водећи рачуна о микроклиматским условима овог поднебља.

Потребно је да се бар 20% потребне енергије обезбеди из алтернативних извора енергије, при чему треба водити рачуна о амбијенталним и пејзажним карактеристикама окружења будућих објеката.

Климатски услови предметног простора су погодни за коришћење сунчеве енергије у виду пасивног соларног система.

4.10. СТЕПЕН КОМУНАЛНЕ ОПРЕМЉЕНОСТИ

За издавање локацијске дозволе, на простору који се директно спроводи на основу овог Плана, потребно је доказати да је предметна локација минимално комунално опремљена што подразумева:

- Прикључак на електричну мрежу
- Снабдевање хигијенски исправном водом

Одвођење и испуштање отпадних вода, прикључком на канализациону мрежу или обезбеђењем постројења за сакупљање, пречишћавање и одвођење отпадних вода а у складу са Законом о водама ("Сл. гласник РС" бр.30/10)

5. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА

Изградња објеката, према одредбама овог Просторног плана, може се вршити на постојећем грађевинском земљишту, планираном грађевинском земљишту и ван грађевинског земљишта и то по појединачним зонама:

- Грађевинско подручје (у оквиру и ван формираних центара насеља);
- Грађевинско подручје за које план садржи Шематски приказ уређења;
- Изван постојећег и планираног грађевинског подручја, у оквиру пољопривредног, шумског и водопривредног земљишта.

Ошта и посебна правила грађења се односе на целокупну површину општине Ивањица без површина:

- Парка природе Голија;
- Насеља за која су урађени урбанистички планови;
- Насеља која су предвиђена за даљу урбанистичку разраду плановима генералне или детаљне регулације.

За површину Парка природе Голија, правила грађења се примењују из ПППН ПП Голија.

Важећи урбанистички планови који се директно примењују су:

- План генералне регулације туристичке целине Беле Воде - Дајићи, склопу планинског ризорта Голија, са детаљном регулацијом зоне викенд насеља;
- План генералне регулације туристичке целине Врхови – Одвраћеница, у склопу планинског ризорта Голија, са детаљном регулацијом зоне дела Одвраћенице испод врха Кула;
- План детаљне регулације туристичке целине Голијска река, у склопу планинског ризорта Голија.

Површине предвиђене за даљу урбанистичку разраду су обухваћене урбанистичким плановима и пројектима:

- План генералне регулације за територију града Ивањица
- План детаљне регулације за центар Прилика (налази се у оквиру ПГР-а за територију града Ивањице)
- Урбанистички планови за насеља Кушићи и Девихи
- Урбанистички пројекти за зону споменичког комплекса Мајору Илићу, Етнопарк Брусник, Етнопарк Ерчеге.

Наведени планови и пројекти, по усвајању, биће директно примењивани.

Посебна правила грађења третирају изградњу у одређениј зони односно површини и дају конкретне смернице и урбанистичке параметре.

5.1. ОПШТА ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА

Општа правила грађења се примењују на све планом предвиђене зоне и утврђују услове за изградњу у оквиру насеља и ван насеља.

5.1.1. Регулациона линија

Регулациона линија је линија која раздваја површину одређене јавне намене од површина предвиђених за друге јавне и остале намене.

Регулациона линија саобраћајница утврђује се према рангу саобраћајнице, положају у простору и условима одвијања саобраћаја. Ширина појаса регулације јавних путева ван насеља обухвата ширину попречног профила саобраћајнице са обостраним земљишним појасом. Ширина појаса регулације јавних путева у насељу обухвата ширину дату планском документацијом. Примарна и секундарна мрежа инфраструктуре као и јавно зеленило и дрвореди, се поставља у појасу регулације а ширина инфраструктурног коридора улази у ширину регулације. Инфраструктурни коридори ван насеља морају бити удаљени минимално 3,0 м од крајњих тачака попречног профила пута.

Појединачна ширина појаса регулације саобраћајница је дата у поглављу 4.6.1. Саобраћајна инфраструктура.

5.1.2. Грађевинска линија

Грађевинска линија јесте линија на, изнад и испод површине земље и воде до које је дозвољено грађење основног габарита објекта. Грађевинска линија се одређује унутар грађевинске парцеле на растојању од регулационе линије одређеном у Посебним правилима грађења из овог Плана.

Грађевински објект се поставља предњом фасадом на грађевинску линију или се налази унутар простора одређеног грађевинским линијама. Помоћни и пратећи објекти се постављају у дворишном делу парцеле, или максимално до грађевинске линије.

5.1.3. Урбанистички параметри

Индекс заузетости, исказан као %, јесте количник површине хоризонталне пројекције надземног габарита објекта на парцели и површине парцеле.

Индекс изграђености је количник бруто развијене грађевинске површине свих објеката на парцели и површине парцеле

Бруто развијена грађевинска површина је збирна површина свих надземних етажа која се узима у обзир приликом израчунавања индекса изграђености а обрачунава се применом стандарда СРПС. УЦ2.100.

5.1.4. Спратност објеката

Висинска регулација објеката дефинисана је спратношћу објеката где се један ниво рачуна у просечној вредности од 3,0м.

Приземље је прва надземна етажа на којој се налази главни улаз у објект.

Сутерен је полуукопана етажа која је укопана у терен максимум 2/3 своје корисне површине.

Подрум је подземна етажа која је укопана у терен минимум 2/3 своје корисне површине.

Поткровље је последња етажа зграде са корисним простором, испод косог крова, максималне висине назидка од 1,6м, рачунајући од пода поткровне етаже до прелома кровне косине.

Конкретне вредности спратности су дате у поглављу 5.2. Посебна правила грађења за поједине зоне.

5.1.5. Правила парцелације и препарцелације

Изградња објеката се врши на грађевинским парцелама које по правилу треба да имају површину и облик који омогућава изградњу објеката у складу са решењима плана, правилима о грађењу и техничким прописима.

- Грађевинска парцела мора да излази на јавни пут. Уколико новоформиране парцеле не излазе директно на јавну површину, мора се формирати парцела прилазног пута, минималне ширине од 2,5м, уколико је приступни пут дужи од 25м, његова минимална ширина износи 3,5м.
- Парцеле, које су мање површине од минималне прописане планом, не могу се користити за изградњу.
- Парцеле се могу делити под условом да све новоформиране парцеле излазе на јавни пут и да су у складу са планом прописаним минималним површинама парцеле и ширинама фронта парцеле за одређену зону. Препарцелација се у том случају утврђује Пројектом препарцелације и парцелације.
- Дозвољено је укрупњавање парцела спајањем две или више парцела под условом да све новоформиране парцеле излазе на јавни пут и да су у складу са планом прописаним минималним површинама парцеле и ширинама фронта парцеле за одређену зону. Препарцелација се у том случају утврђује Пројектом препарцелације и парцелације.
- У циљу формирања грађевинске парцеле, уз сагласност власника суседне катастарске парцеле, може се вршити исправка граница парцеле. Препарцелација се у том случају утврђује Пројектом исправке граница суседних парцела.

Минималне величине грађевинских парцеле као и минималне ширина фронтова грађевинских парцела дати су у поглављу 5.2. Посебна правила грађења за поједине зоне.

5.1.6. Изградња других објеката на грађевинској парцели

На грађевинској парцели се могу градити пратећи и помоћни објекти који су у функцији главног објекта, и то у оквиру дозвољених урбанистичких параметара (индекс заузетости и индекс изграђености).

На парцелама намењеним за индивидуалну стамбену изградњу допуштена је изградња гаража, летњих кухиња, мањих занатских радионица, простора за услужне делатности, економских објеката за пољопривреду и сл, а све у складу са посебним правилима градње за поједине зоне.

Пратећи и помоћни објекти на парцели су приземни објекти (П+0).

Самосталне гараже, као и гараже у оквиру објеката морају бити удаљене минимум 5м од регулационе линије.

Септичке јаме не смеју бити лоциране ближе од 6 м од стамбених објеката нити ближе међи од 3 м.

5.1.7. Компатибилни садржаји

Објекат се може градити на површинама друге претежне намене, под условима прописаним законом.

Компатибилни објекти који се могу градити у оквиру претежно стамбених зона су мешовити стамбено-пословни; пословни као пратећи уз становање; пратеће услужне,

трговинске, угоститељске, или занатске делатности; објекти од општег значаја - школе, амбуланте, сеоски домови, социјална заштита и сл.; спортско рекреативни објекти; верски објекти; инфраструктурни објекти; паркови и уређено зеленило.

Компатибилни објекти који се могу градити у оквиру привредних зона су пословни објекти; хладњаче и складишта за пољопривредне производе за расхладним инсталацијама; услужни инфраструктурни објекти (бензинске станице, базне станице мобилне телефоније и сл.); услужне, трговинске, угоститељске, или занатске делатности; инфраструктурни објекти; паркови и уређено зеленило.

5.2. ПОСЕБНА ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА ЗА ПОЈЕДИНЕ ЗОНЕ

Посебна правила грађења дата су по појединачним зонама:

- Грађевинско подручје у оквиру формираних центара насеља;
- Грађевинско подручје за које план садржи Шематски приказ уређења;
- Грађевинско подручје ван формираних центара насеља;
- Изван постојећег и планираног грађевинског подручја, у оквиру пољопривредног, шумског и водопривредног земљишта.

5.2.1. Правила грађења за грађевинско подручје у оквиру формираних центара насеља

Правила грађења ове зоне се примењују за сва насеља типа: Центар заједнице насеља и Локални центар, осим оних који се налазе у оквиру Парка природе Голија или су већ обрађени урбанистичким планом или су предвиђени за даљу разраду урбанистичким планом. Овој зони припада и простор Ваздушне бање Ивањица.

Објекти који се могу градити:

- индивидуални стамбени објекти;
- колективни стамбени објекти;
- пословни и мешовити стамбено-пословни објекти;
- економски објекти у функцији пољопривреде (без расхладних уређаја);
- објекти услужних делатности, (угоститељске, трговинске, занатске);
- објекти јавних намена - школе, здравствене станице или амбуланте, социјална заштита, објекти културних активности, објекти спортских активности и сл;
- спортско рекреативне површине, паркови и уређено зеленило;
- верски објекти;
- хотели до 50 лежајева;
- здравствени и здравствено-туристички објекти;
- објекти у функцији развоја туризма до 0.5 ха површине комплекса;

Обавеза израде Урбанистичког пројекта:

- хладњаче и складишта за пољопривредне производе за расхладним инсталацијама;
- хотели, здравствени и здравствено-туристички објекти, преко 50 лежајева;
- објекти у функцији развоја туризма преко 0.5 ха површине комплекса;
- бензинске станице;
- гробља или проширивање гробаља;

Грађевинска парцела

Минимална величина нове грађевинске парцеле износи:

- за индивидуалну стамбену изградњу - 400м²;
- за стамбено-пословне објекте и туристичке намене - 600м²;
- за привредне (пословне) објекте - 800м²;
- за постојеће формиране парцеле индивидуалне стамбене изградње - 300м²;
- за јавне и комуналне објекте и службе - по потреби.

Минимална ширина фронта нове грађевинске парцеле износи 15м, изузев за следеће намене:

- за постојеће формиране парцеле индивидуалне стамбене изградње - 12м;
- за јавне и комуналне објекте и службе - по потреби.

Положај објекта у односу на регулацију и границе грађевинске парцеле:

Грађевинска линија у насељима се одређује према грађевинској линији већине постојећих објеката. За нову појединачну градњу на грађевинској парцели, где нема изграђених објеката према регулационој линији, грађевинска линија се по правилу одређује 5 м од регулације улице.

Минимално удаљење објеката од бочне границе суседне парцеле износи 2,5 м. Прописана минимална удаљења могу бити и мања уз сагласност међаша, али се дворишном делу плаца мора обезбедити колски пролаз у ширини од 2,5 м.

Минимално удаљење за приземне помоћне објекте чија стреха није виша од 3 м (део до међе) може бити до 1 м, без отварања прозора ка суседној парцели.

Минимално удаљење економских објеката и објеката са расхладним инсталацијама од објеката од општег значаја (школе, обданишта, амбуланте, домови културе и сл.) мора износити најмање 20 метара.

Минимално удаљење економских објеката и објеката са расхладним инсталацијама од постојећих стамбених објеката мора износити најмање 10 метара.

За изграђене и новопланиране објекте који су међусобно удаљени мање од 3м не могу се на суседним странама предвиђати ни задржавати отвори наспрамни стамбеним просторијама. Ово правило морају поштовати објекти (или делови објеката) направљени или планирани после изградње старијег објекта, док старији објекат задржава право првенства (стечено право), тј. задржавања постојећих отвора.

Индекси:

Максимални дозвољени индекс изграђености износи 1,0, изузев за следеће случајеве:

- у зони Ваздушне бање Ивањица, за туристичке и здравствене намене - 2,0

Максимални дозвољени индекс заузетости је 50%, изузев за следеће случајеве:

- у зони Ваздушне бање Ивањица, за туристичке и здравствене намене - 60%

Спратност:

Највећа дозвољена спратност је П+1+Пк, изузев за следеће случајеве:

- П+1+2Пк за туристичке и здравствене намене;
- П+3+Пк за туристичке и здравствене намене, у зони Ваздушне бање Ивањица;
- П+Пк за куће за одмор;
- П+1 за економске објекте у функцији пољопривреде.

Висина надзетка поткровља износи највише 1,60 м.

Објекти чија је градња забрањена:

- индустријски објекти;
- депоније отпада.

5.2.2. Правила грађења за грађевинска подручја у оквиру формираних насеља за које је предвиђена израда Шема уређења насеља

За насеље Катићи је израђен Шематски приказ уређења насеља. По хијерархији у мрежи насеља општине Ивањица, насеље Катићи припада: Центрима заједнице насеља.

Примена:

У оквиру границе Шематског уређења насеља Катићи дефинисане су зоне градње:

- зона претежног становања;
- зона претежног пословања;
- зона претежних јавних намена;
- зона претежних туристичких намена;
- зона рестрикције градње;

У зонама претежних: становања, пословања, јавних и туристичких намена, претежна намена мора бити заступљена са минимумом од 80% површине земљишта у појединачним зонама.

Објекти који се могу градити:

- **Зоне: претежног становања, пословања, јавних и туристичких намена**
 - индивидуални стамбени објекти;
 - колективни стамбени објекти;
 - пословни и мешовити стамбено-пословни објекти;
 - економски објекти у функцији пољопривреде (без расхладних уређаја);
 - хладњаче површине до 200 м² и спратности до П+0;
 - објекти јавне намене - школе, амбуланте, сеоски домови, социјална заштита и сл;
 - објекти услужних делатности (угоститељске, трговинске, занатске);
 - спортско рекреативне површине, паркови и уређено зеленило;
 - верски објекти;
 - хотели до 50 лежајева;
 - здравствени и здравствено-туристички објекти;
 - објекти у функцији развоја туризма до 0.5 ха површине комплекса.
- **Зона рестрикције градње**
 - помоћни објекти за потребе примарне пољопривреде, површине до 10 м² у основи и спратности П+0 (објекти за смештај алата, пумпи за воду, надстрешнице и сл.),
 - индивидуални стамбени објекти за пољопривредно домаћинство, изузетно у случају замене постојећег стамбеног објекта или након поделе једног домаћинства.

Обавеза израде Урбанистичког пројекта:

- **Зоне: претежног становања, пословања, јавних и туристичких намена**
 - хотели, здравствени и здравствено-туристички објекти преко 50 лежајева;
 - објекти у функцији развоја туризма преко 0.5 ха површине комплекса;
 - бензинске станице;

- индустријски објекти;
- хладњаче и складишта за пољопривредне производе за расхладним инсталацијама;
- бензинске станице.
- **Зона рестрикције градње**
- регулација и уређење водотокова;
- објекти који служе за одбрану од поплава;
- објекти и системи за наводњавање и одводњавање пољопривредних површина;
- објекти за експлоатацију подземних вода.

Грађевинска парцела

Минимална величина нове грађевинске парцеле износи:

- за индивидуалну стамбену изградњу - 400м²;
- за стамбено-пословне објекте и туристичке намене - 600м²;
- за привредне (пословне) објекте - 800м²;
- за постојеће формиране парцеле индивидуалне стамбене изградње - 300м²;
- за јавне и комуналне објекте и службе - по потреби.

Минимална ширина фронта нове грађевинске парцеле износи 15м, изузев за следеће намене:

- за постојеће формиране парцеле индивидуалне стамбене изградње - 12м;
- за јавне и комуналне објекте и службе - по потреби.

Положај објекта у односу на регулацију и границе грађевинске парцеле:

Грађевинска линија у насељима се одређује према грађевинској линији већине постојећих објеката. За нову појединачну градњу на грађевинској парцели, где нема изграђених објеката према регулационој линији, грађевинска линија се по правилу одређује 5 м од регулације улице.

Минимално удаљење објеката од бочне границе суседне парцеле износи 2,5 м. Прописана минимална удаљења могу бити и мања уз сагласност међаша, али се дворишном делу плаца мора обезбедити колски пролаз у ширини од 2,5 м.

Минимално одстојање нових објеката од међе у претежно пословним и туристичким зонама износи 5 м.

Минимално удаљење за приземне помоћне објекте чија стреха није виша од 3 м (део до међе) може бити до 1 м, без отварања прозора ка суседној парцели.

Минимално удаљење економских објеката и објеката са расхладним инсталацијама од објеката од општег значаја (школе, обданишта, амбуланте, домови културе и сл.) мора износити најмање 20 метара.

Минимално удаљење економских објеката и објеката са расхладним инсталацијама од постојећих стамбених објеката мора износити најмање 10 метара.

За изграђене и новопланиране објекте који су међусобно удаљени мање од 3м не могу се на суседним странама предвиђати ни задржавати отвори наспрамни стамбеним просторијама. Ово правило морају поштовати објекти (или делови објеката) направљени или планирани после изградње старијег објекта, док старији објекат задржава право првенства (стечено право), тј. задржавања постојећих отвора.

Индекси:

Максимални дозвољени индекс изграђености износи 1,0
Максимални дозвољени индекс заузетости је 50%

Спратност:

Највећа дозвољена спратност је П+1+Пк, изузев за следеће случајеве:

- П+1+2Пк за туристичке и здравствене намене;
- П+Пк за куће за одмор;
- П+1 за економске објекте у функцији пољопривреде.

Висина надзетка поткровља износи највише 1,60 м.

Објекти чија је градња забрањена:

- **Зоне: претежног становања, јавних и туристичких намена**
 - индустријски објекти,
 - откупна места за пољопривредне производе,
 - хладњаче и складишта за пољопривредне производе за расхладним инсталацијама, површине основе преко 150 м²
 - депоније отпада,
- **Зона претежног пословања**
 - објекти јавне намене - школе, амбуланте, сеоски домови, социјална заштита и сл.;
- **Зона рестрикције градње**
 - сви објекти који нису у функцији постојећег пољопривредног домаћинства

5.2.3. Правила грађења за грађевинска подручја ван формираних центара насеља

Правила грађења за грађевинска подручја ван формираних центара насеља се примењују за делове изван формираних грађевинских подручја насеља и обухватају сва насеља типа примарних сеоских насеља и засеока а нису у оквиру Парка природе Голија или постојећих или планираних урбанистичких планова.

Објекти који се могу градити:

- индивидуални стамбени објекти;
- пословни, мешовити стамбено-пословни објекти и сервисно-радни објекти;
- економски објекти (за смештај стоке, готових пољопривредних производа, пољопривредне механизације, репроматеријала, хране за стоку ...);
- хладњаче за пољопривредне производе,
- објекти јавних намена - школе, здравствене станице или амбуланте, објекти културних активности, објекти спортских активности и сл;
- хотели до 50 лежајева;
- здравствени и здравствено-туристички објекти;
- објекти услужних делатности (угоститељске, трговинске, занатске);
- верски објекти,
- рибњаци,
- објекти у функцији развоја туризма до 0.5 ха површине комплекса;
- спортско-рекреативне површине, паркови, уређено зеленило;
- бензинске станице;

- инфраструктурни и други објекти који својом делатношћу не могу имати штетног утицаја на животну средину.

Обавеза израде Урбанистичког пројекта:

- индустријски комплекси;
- викенд насеља;
- хотели, здравствени и здравствено-туристички објекти преко 50 лежајева;
- туристички комплекси на више од 0,5Ха
- објекти за експлоатацију подземних вода и извора
- бензинске станице,

Грађевинска парцела

Минимална величина нове грађевинске парцеле износи:

- за индивидуалну стамбену изградњу - 400м²;
- за стамбено-пословне објекте и туристичке намене - 600м²;
- за привредне (пословне) објекте - 800м²
- за постојеће формиране парцеле индивидуалне стамбене изградње - 300м²;

Минимална ширина фронта нове грађевинске парцеле износи 15м.

Положај објекта у односу на регулацију и границе грађевинске парцеле:

Грађевинска линија за општинске и некатегорисане путеве је 5 м од спољне ивице путног појаса.

Минимално одстојање главних објеката од међе износи 5 м. Ово одстојање може бити мању уз писмену сагласност власника суседних парцела, али се дворишном делу плаца мора обезбедити колски пролаз у ширини од 2,5 м.

Минимално одстојање за приземне помоћне објекте чија стреха до међе није виша од 3 м може бити до 3 м, без отварања прозора ка суседној парцели. Допуштена су и мања одстојања од међа уз писмену сагласност комшија међаша.

Растојања економских објеката и хладњача од суседних парцела износи најамње 15 метара. Ова одстојања могу бити мања уз сагласност власника суседних парцела, али не мање од 5 метара.

Растојања економских објеката и хладњача од постојећих стамбених објеката на суседној парцели износи најамње 20 метара. Ова одстојања могу бити мања уз сагласност власника суседних парцела на којима постоје изграђени стамбени објекти, али не мање од 10 метара.

Индекси:

Максимални дозвољени индекс изграђености износи 1,0
Максимални дозвољени индекс заузетости је 50%

Спратност:

Највећа дозвољена спратност је П+1+Пк, изузев за следеће случајеве:

- П+1+2Пк за туристичке и здравствене намене;
- П+Пк за куће за одмор;
- П+1 за економске објекте у функцији пољопривреде.

Висина надзетка поткровља износи највише 1,60 м.

Објекти чија је градња забрањена:

- индустријски објекти који загађују околину;
- депоније отпада.

5.2.4. Правила грађења за територију ван грађевинских подручја

Правила грађења за територију ван грађевинских подручја се примењују за специфичну изградњу у оквиру пољопривредног, шумског и водног земљишта.

Пољопривредно земљиште

Примена:

Ова правила се примењују за градњу на пољопривредном земљишту од 6 до 8 катастарске класе.

Објекти који се могу градити:

- индивидуални стамбени објекти за пољопривредно домаћинство;
- економски објекти (за смештај стоке, готових пољопривредних производа, пољопривредне механизације, репроматеријала, хране за стоку и сл.);
- помоћни објекти у функцији пољопривреде (гараже, кошеви, амбари, оставе, настрешнице и сл.);
- хладњаче за пољопривредне производе,
- објекти у функцији развоја туризма до 50 лежајева или 0,5 ха површине комплекса;
- верски објекти;
- рибњаци, објекти у функцији МХЕ;
- партерно уређење (спортски терени, мобилијар, плаже, одморишта, стазе и сл.);
- услужни инфраструктурни објекти (базне станице мобилне телефоније, предајници радио и ТВ сигнала и сл.).

Обавеза израде Урбанистичког пројекта:

- хладњаче за пољопривредне производе, површине преко 150 м²;
- системи за наводњавање и одводњавање;
- објекти који служе за одбрану од поплава или уређење бујица;
- регулација водотока у функцији уређења пољопривредног земљишта;
- објекти за експлоатацију подземних вода и извора;
- мини акумулације и електране;
- гробља или проширивање гробаља.

Грађевинска парцела:

Минимална величина нове грађевинске парцеле износи:

- за индивидуалну стамбену изградњу - 400м²;
- за туристичке намене - 600м²;
- за привредне објекте - 800м²;
- за остале намене - по потреби.

Минимална ширина фронта нове грађевинске парцеле износи 15м.

Положај објекта у односу на регулацију и границе грађевинске парцеле:

Грађевинска линија за општинске и некатегорисане путеве је 5 м од спољне ивице путног појаса.

Минимално одстојање објеката од међе износи 5 м. Ово одстојање може бити мање уз писмену сагласност власника суседних парцела, али се дворишном делу плаца мора обезбедити колски пролаз у ширини од 2,5 м.

Растојања економских објеката и хладњача од суседних парцела износи најмање 10 метара. Ова одстојања могу бити мања уз сагласност власника суседних парцела, али не мање од 5 метара.

Растојања економских објеката и хладњача од постојећих стамбених објеката на суседној парцели износи најмање 20 метара. Ова одстојања могу бити мања уз сагласност власника суседних парцела на којима постоје изграђени стамбени објекти, али не мање од 10 метара.

Септичке јаме не смеју бити лоциране ближе међи од 5 м.

Индекси:

Максимални дозвољени индекс изграђености износи 1,0
Максимални дозвољени индекс заузетости је 40%

Спратност:

Највећа дозвољена спратност је П+1+Пк, изузев за следеће случајеве:

- П+1+2Пк за туристичке намене;

Висина надзетка поткровља износи највише 1,60 м.

Објекти чија је градња забрањена:

- индустријски објекти који загађују околину;
- депоније отпада.

Шумско земљиште**Примена:**

Ова правила се примењују за градњу на шумском земљишту.

Објекти који се могу градити:

- објекти у функцији шумске привреде и ловства и објекти за одржавање и експлоатацију шума;
- објекти за туристичко-рекреативне сврхе до 0.5 ха површине комплекса;
- пратећи објекти (шанк-барови, настрешнице, одморишта, просторије за опрему и сл.);
- партерно уређење (спортски терени, мобилијар, одморишта, стазе, мостови и сл.);
- објекти у функцији ловства и узгоја ловне дивљачи;
- рибњаци;
- услужни инфраструктурни објекти (базне станице мобилне телефоније, предајници радио и ТВ сигнала и сл.);

Обавеза израде Урбанистичког пројекта:

- системи за наводњавање и одводњавање;
- објекти који служе за одбрану од поплава или уређење бујица;
- објекти за експлоатацију подземних вода и извора;
- мини акумулације и електране.

Положај објекта у односу на регулацију и границе грађевинске парцеле:

Грађевинска линија за општинске и некатегорисане путеве је 5 м од спољне ивице путног појаса.

Пратећи објекти (шанк-барови, одморишта, просторије за опрему и сл.) могу бити површине до 40 м², спратности од П+0 до П+Пот.

Објекти за туристичко-рекреативне сврхе могу бити површине до 100 м², спратности до П+Пот.

За изградњу објеката се препоручује употреба природних материјала (дрво, камен, шиндра) и традиционалних форми.

Индекси:

Максимални дозвољени индекс изграђености износи 0,5

Максимални дозвољени индекс заузетости је 30%

Спратност:

Највећа дозвољена спратност је П+Пк.

Објекти чија је градња забрањена:

- стамбени објекти;
- пословни објекти;
- економски објекти за смештај стоке, готових пољопривредних производа, пољопривредне механизације и репроматеријала;
- депоније отпада;
- индустријски и занатски објекти.

Воде и водопривредно земљиште**Примена:**

Ова правила се примењују за изградњу у оквиру водопривредног земљишта, изван утврђених зона заштите и у складу са утврђеним режимима заштите вода и изворишта водоснабдевања.

Објекти који се могу градити:

- објекти за туристичко-рекреативне сврхе до 0.5 ха површине комплекса;
- пратећи објекти (шанк-барови, просторије за пресвлачење и сл.);
- дрвене сојенице и настрешнице;
- партерно уређење (спортски терени, мобилијар, плаже, одморишта, стазе, мостови и сл.);
- рибњаци;
- мале хидроелектране, воденице, млинови, ваљанице;
- адаптација воденица, млинова и ваљаница у туристичке садржаје.

Обавеза израде Урбанистичког пројекта:

- мини акумулације и електране;
- системи за пречишћавање вода;
- системи за наводњавање и одводњавање;
- објекти који служе за одбрану од поплава или уређење бујица;
- регулација водотока;
- објекти за експлоатацију подземних вода и извора.

Положај објекта у односу на регулацију и границе грађевинске парцеле:

Грађевинска линија за општинске и некатегорисане путеве је 5 м од спољне ивице путног појаса.

Пратећи објекти (шанк-барови, одморишта, просторије за опрему и сл.) могу бити површине до 40 м², спратности од П+0 до П+Пот.

Објекти за туристичко-рекреативне сврхе могу бити површине до 100 м², спратности до П+Пот.

За изградњу објеката се препоручује употреба природних материјала (дрво, камен, шиндра) и традиционалних форми.

Индекси:

Максимални дозвољени индекс изграђености износи 0,5

Максимални дозвољени индекс заузетости је 30%

Спратност:

Највећа дозвољена спратност је П+Пк.

Највећа дозвољена висина сојеница и настрешница је 5,0 м.

Објекти чија је градња забрањена:

- стамбени објекти;
- пословни и индустријски објекти;
- економски објекти за смештај стоке, готових пољопривредних производа, пољопривредне механизације и репроматеријала;
- депоније отпада;
- објекти којима се смањује пропусна моћ корита.

5.3. ПРИМЕНА ПРАВИЛА ГРАДЊЕ

Правила грађења из овог Плана служе за издавање Информације о локацији, Локацијске дозволе и добијање грађевинске дозволе.

Објекат не испуњава услове за добијање грађевинске дозволе уколико је изграђен на постојећој јавној површини, на површинама уже зоне санитарне заштите водоизворишта, или на објектима или коридорима постојеће инфраструктуре.

За насеља односно зоне, који су предвиђени за даљу урбанистичку разраду Правила грађења биће одређена урбанистичким планом. Правила у овом ППО могу послужити као оријентација при изради урбанистичких планова, првенствено за насеља (или њихове делове) за која је приоритетима овог ППО предвиђена израда урбанистичког плана.

6. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА

6.1. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ ЗА ПОДРУЧЈЕ ПЛАНА

Када је реч о спровођењу Плана, подручје општине Ивањица је специфично по више основа. За планско подручје релеватна су три плана вишег реда, планови подручја посебне намене: Просторни план подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема „Рзав“; („Службени гласник РС“; бр. 131/04); Просторни план подручја посебне намене Парка природе „Голија“ („Службени гласник РС“; бр. 16/09) и Просторни план подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Увац“ („Службени гласник РС“, бр. 83/10).

Током израде Плана Влада Републике Србије је донела Одлуку о изради Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора Београд - Јужни Јадран, деоница Пожега - Бољаре (граница са Црном Гором) (Е-763) („Службени гласник РС“; бр. 3/11) а Републичка агенција за просторно планирање Одлуку о изради стратешке процене Просторног плана подручја Посебне намене инфраструктурног коридора Београд - Јужни Јадран, деоница Пожега - Бољаре (граница са Црном Гором) (Е-763) на животну средину („Службени гласник РС“; бр. 95/10). Подручје Просторног плана обухвата делове територија општина Пожега, Ариље, Ивањица и Сјеница. На територији општине Ивањица обухвата целе катастарске општине Радаљево, Прилике, Шуме, Дубрава, Ивањица, Бедина Варош, Свештица, Рокци, Будожелја, Мана, Косовице, Комадине, Братљево, Глеђица, Ровине, Смиљевац, Васиљевићи, Ерчеге, Медовине (34,24 % територије Општине).

У току је израда Плана генералне регулације за територију града Ивањица у границама КО ивањица, КО Бедина Варош – део, КО Свештица – део, КО Шуме – део, КО Дубрава – део, КО Прилике – део и КО Радаљево – део („Службени лист Општине“; бр. 7/09; израда у току) и Плана детаљне регулације за центар Прилика („Службени лист Општине“; бр. 1/09).

Током 2010 године усвојена су три плана: План генералне регулације туристичке целине Беле Воде - Дајићи, склопу планинског ризорта Голија, са детаљном регулацијом зоне викенд насеља; План генералне регулације туристичке целине Врхови – Одвраћеница, у склопу планинског ризорта Голија, са детаљном регулацијом зоне дела Одвраћенице испод врха Кула и План детаљне регулације туристичке целине Голијска река, у склопу планинског ризорта Голија.

Доношењем и имплементацијом просторних/урбанистичких планова, остварује се ефикасна валоризација простора у циљу планирања и управљања земљиштем, функционалног зонирања и подстицања развоја одређених активности и контроле градње.

Разрада Просторног плана спроводиће се на следећи начин:

- израда планова детаљне регулације за сеоска насеља: Девићи и Кушићи;
- израда шематског приказа уређења за сеоско насеље Катићи;
- директно – издавањем локацијске дозволе за подручја која нису обухваћена границама планова генералне и планова детаљне регулације;
- израда урбанистичких пројеката према решењима Плана: зона споменичког наслеђа - споменик мајору Илићу на Јавору; етно паркови - Брусник и Ерчеге.

Све наведене активности на изради урбанистичких планова и пројеката планирају се у првом имплементационом периоду (до 2016.године).

За потребе прибављања земљишта експропријацијом, односно проглашењем јавног интереса мора се радити Урбанистички план (план са регулационом разрадом) у којем је могућа идентификација конкретних катастарских парцела са прецизно утврђеном наменом.

6.2. ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА И ПРОЈЕКТИ

Приоритетне активности за имплементацију Просторног плана утврђују се за прву етапу реализације планских решења до 2016. године. Дефинисани приоритети омогућиће остваривање циља израде Просторног плана а то је одрживи и равномернији развој на територији општине Ивањица кроз заустављање негативних демографских тенденција, побољшање квалитета живљења становништва руралног подручја унапређивањем инфраструктурне и комуналне опремљености насеља, економски опоравак, очување природних ресурса, заштиту посебних природних и културних добара и заштиту животне средине. То подразумева заштиту и коришћење природног и културног наслеђа и ресурса, активирање територијалног капитала, дугорочну обнову и развој људских ресурса, инфраструктурну опремљеност и саобраћајну доступност, првенствено преко аутопута Београд-Јужни Јадран, развијене и умрежене туристичке зоне, привредне капацитете, насеља и институције.

Приоритетне активности на имплементацији просторног плана Ивањице предлажу се за прву фазу имплементације до 2016. године, у складу са Просторним планом Републике Србије и плановима посебне намене (Просторни план подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема „Рзав“; „Службени гласник РС“; бр. 131/04; Просторни план подручја посебне намене Парка природе „Голија“; „Службени гласник РС“; бр. 16/09 и Просторни план подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Увац“; „Службени гласник РС“, бр. 83/10).

6.2.1. Заштита, уређење, коришћење и развој природних ресурса

Старање о природним ресурсима и њихова заштита један је од приоритета развоја општине Ивањица.

Полазећи од планских циљева, поставки и решења Просторног плана приоритетне активности обухватају:

Пољопривредно земљиште

- коришћење пољопривредног земљишта у складу са прописаним режимима заштите;
- забрану промене намена површина под природном и полуприродном вегетацијом (ливаде, пашњаци и др.);
- развијање биолошких-органичких система производње;
- успостављање ефикасних механизма заштите пољопривредног земљишта од преузимања у непољопривредне сврхе;
- редуковање потрошње минералних ђубрива и пестицида;
- адекватну санитацију насеља;
- уклањање дивљих депонија.

Шуме и шумско земљиште

- повећање површина под шумама првенствено у сливовима регионалних изворишта и на деградираним површинама;
- унапређивање стања шума, посебно стања приватних шума;
- обезбеђивање сталне и адекватне неге шума;

- заштиту биодиверзитета и очување и успостављање еколошких мрежа;
- поштовање услова и захтева везаних за газдовање шумама у Парку природе „Голија”; усклађивање дозвољених видова коришћења шума са потребама заштите и очувања природног добра уз поштовање принципа одрживог развоја.

Воде

Заштита квалитета вода:

- заштиту изворишта вода регионалних система за снабдевање становништва водом – водотока у горњим деловима сликова и постојећих и планираних водоакмулација у I класи квалитета; успостављање и спровођење режима зона санитарне заштите; примену организационо-економских мера за спречавање и смањење загађења вода (прописа о транспорту опасних материја у зони изворишта, забраном изградње рибњака на локацијама којима се угрожавају изворишта вода или планирани водопривредни системи, увођењем мониторинга квалитета вода и др.);
- заштиту површинских и подземних вода од загађивања и непланског коришћења, применом технолошких, водопривредних и организационих мера за довођење квалитета вода у стање прописане класе;
- заштиту локалних изворишта и успостављање и спровођење режима зона санитарне заштите;
- заштиту водених и приобалних екосистема.

Заштита од вода

- заштиту од поплава, бујица и ерозивних процеса кроз мере које обухватају техничке радове (бујичарске преграде и прагови), биотехничке радове (терасе, контурни ровови, зидови против спирања и др.) и биолошке радове (пошумљавање, мелиорација деградираних шума, мелиорација пашњака и ливада, затрављивање и др.); организационе мере се односе на стварање услова за планско уређење насеља (спречавањем изградње нових привредних и инфраструктурних садржаја у зонама угроженим од бујица), регулацијом река и уређењем обала у зони насеља по принципима урбане регулације, и др.

Геолошки ресурси

- оптимално управљање лежиштима геолошких ресурса у циљу њиховог ефикасног коришћења;
- истраживање резерви и отварање лежишта грађевинског и украсног камена због очекиваних повећаних потреба за тим сировинама на локалном и регионалном нивоу а у складу са режимима заштите природе и вода, и мерама заштите животне средине;
- даља истраживања геолошких ресурса (идентификација нових лежишта).

6.2.2. Просторни развој, дистрибуција становништва и мрежа насеља и јавних служби

Становништво

Приоритетне активности на успостављању равномернијег територијалног размештаја становништва и усклађенијих просторно-демографских односа на простору Општине обухватају:

- ублажавање негативних демографских процеса и њихово преусмеравање посебним мерама економског и социјалног развоја;
- подстицање развоја центара заједнице насеља, демографску ревитализацију емиграционих, угрожених, брдско-планинских подручја (села), у складу са објективним могућностима и потребама;
- побољшање комуналног стандарда и квалитета живљења у сеоским насељима (унапређење постојећих и изградња неопходних комуналних система који омогућавају квалитетнији живот и рад на селу и отварају перспективу развоја);

- стварање друштвено-економских и тржишних услова за убрзани и стабилни економски и социјални развој подручја; посебно његовог брдско-планинског дела;
- диверзификацију руралне економије која нуди боља решења за потребе и потенцијале становништва (жене и мушкарци), унапређујући и нудећи веће шансе за њихово активно учешће у привреди и животу руралних области;
- повећање саобраћајне приступачности – интегрисање општине у шире окружење и интеграција и боља повезаност насеља унутар територије општине;
- плански осмишљен развој руралног подручја заснован на повезивању са урбаним подручјем (Ивањица и приградска насеља) и/или на економским програмима (развој руралног туризма и повезивање са другим облицима туризма - обнова традиционалног сеоског домаћинства, доградња и адаптација објеката, промотивне активности); израда локалних развојних стратегија заснованих на територијалном приступу итд.; подршка развоју органске пољопривреде, разне врсте субвенција, олакшица и подстицајних средстава пољопривредницима и др.;
- побољшање социјалног стандарда, што подразумева равномернији распоред/мрежу објеката и услуга јавних служби усклађену са размештајем становништва;
- унапређивање односа између града и села и повезивање са руралним окружењем.

Мрежа насеља

Приоритетне активности у формирању мреже насеља обухватају:

- интегрисање простора кроз формирану мрежу насеља (општински центар, центри заједнице насеља, локални центри и примарна сеоска насеља);
- повећање економске снаге центара заједнице насеља као покретача развоја;
- боље инфраструктурно повезивање између центара, и боље повезивање центара са општинским центром;
- развој социјалних садржаја центра заједнице насеља и локалних центара;
- развој локалне власти - давање значаја локалном нивоу као месту на коме се креирају и стичу развојне иницијативе и разрешавају конфликти у коришћењу простора.

Посебан значај за развој руралних подручја имаће:

- одрживе заједнице са потребном критичном масом становништва за квалитетан развој;
- бољи животни стандард и квалитет живота (задовољавајући доходак и могућност за запошљавање);
- стварање једнаких могућности за све становнике руралних области, посебно за жене и децу, који ће имати приступ образовању, стручном оспособљавању и доживотном учењу;
- активно учешће руралних заједница у раду релевантних тела која доносе одлуке, у друштву заснованом на принципу равноправности;
- очување и јачање културног идентитета, принципа, обичаја, традиције и заједништва руралних заједница;
- очување, заштита и унапређење природне средине и културног наслеђа као најзначајнијих вредности за становништво руралних подручја;
- доношење и спровођење политика и мера које доприносе смањивању сиромаштва и социјалне искључености.

Јавне службе

Приоритетне активности у циљу развоја јавних служби обухватају:

- повећање капацитета установа предшколског образовања и васпитања; изградња дечјег вртића у насељу Буковица¹⁹ (пored основне школе; вртић ће имати корисну

¹⁹ За извођење радова на објекту средства ће обезбедити Министарство за Национални инвестициони план као инвеститор (70%) и Општина као суинвеститор односно каснији корисник објекта. Израду пројектне документације финансирао UNDP.

површину око 900 m², капацитет око 120 деце, деца углавном са подручја Буковице и Прилике) и организовање програма са привременим боравком деце у ОШ „Сретен Лазаревић” Прилике;

- организовање припремне предшколске наставе у објектима дечјих вртића и основних школа да би се остварио обухват од 100% контингента деце предшколског узраста;
- реконструкцију објеката основног образовања, посебно подручних школа у руралном подручју; изградња основне школе у Осоници; реконструкцију школских објеката у насељима: Буковица, Рашчићи, Лиса, Прилике (уз изградњу филмског сале у ОШ „Сретен Лазаревић”), Остатија, Брусник; Мочиоци, Црњево, Међуречје; прилагођавање школских објеката за потребе школе у природи (сеоске школе);
- увођење нових смерова у средње образовање у складу са потребама општине (приоритетно пољопривредне и туристичке струке);
- подизање нивоа квалитета, опремљености и организације активности пружања услуга примарне здравствене заштите; реконструкцију здравствених амбуланти у МЗ: Мочиоци, Прилике, Ковиле, Међуречје, Братљево и Кушићи, отварање здравствене амбуланте у Осоници и Лукама; реконструкцију објекта Дома здравља Ивањица, уз набавку опреме, отварање дијализног центра у оквиру Дома здравља;
- јачање делатности здравствене заштите животиња кроз отварање ветеринарских амбуланти у свим центрима заједнице насеља;
- развој и организацију пружања мреже услуга социјалне заштите, приоритетно за најосетљивије групе корисника; организовање дневних центара у центрима заједница насеља и сеоским центрима; развој услуга мобилних служби проширене социјалне заштите (пројекат помоћи у кући старима, немоћнима и инвалидима); изградња дневног центра за стара лица у Ивањици;
- развој локалних установа културе, локалних програма културе и понуде културних активности на руралном подручју; реконструкцију објеката домова културе за вишенаменско коришћење; оживљавање културних манифестација: ликовне колоније, књижевних вечери, „Читалачке значке”; биоскопа као институције и др; оснивање дечјег одељења у библиотеци „Светислав Вуловић” у циљу популаризације књиге и читања;
- развој локалних установа за спорт и рекреацију; реконструкцију и изградњу спортских објеката; популаризацију спорта код деце; изградњу спортско-рекреативног центра са базеном у Ивањици; изградњу вискулутрне сале за Техничку школу у Ивањици; изградњу терена за мале спортове и рекреацију и дечјих игралишта у оквиру школских комплекса, или комплекса месних канцеларија, односно мултифункционалних објеката;
- прилагођавање објеката јавне намене за несметано кретање деце, старих и лица са сметњама развоју.

6.2.3. Просторни развој и дистрибуција привредних делатности

Приоритетне активности у области развоја и дистрибуције привредних делатности обухватају:

- реструктурирање привреде у циљу стварања конкурентне привреде;
- изградњу модерне привредне и пословне инфраструктуре;
- стварање повољне инвестиционе климе за привлачење страних инвестиција.

Привреда

Приоритетне активности/пројекти обухватају:

- завршетак власничке трансформације – реструктурирање предузећа;
- обезбеђење финансијских средстава у буџету Општине за подршку развоју малих и средњих предузећа и приватног предузетништва;
- подршку локалним предузетницима за учешће на домаћим и међународним манифестацијама предузетништва;

- подршку формирању кластер удружења;
- подршку техничко-технолошким иновацијама;
- подржавање привредних пројеката са високим степеном еколошке одрживости;
- промоцију стандардизације у привреди;
- развој људских ресурса и тржишта радне снаге у складу са потребама локалне економије – увођење савремених стручних профила у систем образовања, образовање запослених и незапослених и преквалификација; промоција предузетништва, самозапошљавања и доживотног учења; организовање семинара и стручних радионица; јачање Службе за запошљавање;
- јачање јавног и приватног партнерства, удруживање предузетника, укључивање дијаспоре у локални економски развој;
- успостављање повољног амбијента за развоја МСП и предузетништва;

Приоритетне активности за развој индустрије обухватају:

- развој малих и средњих предузећа, која треба да допринесу већем запошљавању и равномернијем просторном развоју Општине;
- секторско удруживање и заједничку промоцију/наступ на тржишту;
- промоцију и брендирање производа дрвне индустрије (ивањичка монтажна кућа);
- промоцију производних специфичности планског подручја („Ивањички текстил”) и афирмацију предузетништва;
- реактивирање производних погона у руралном подручју.

Пољопривреда

Приоритетне активности развоја пољопривреде обухватају:

- повећање интензитета производње по јединици површине у циљу постизања конкурентности у тржишним условима;
- унапређивање прерађивачких капацитета кроз ревитализацију и модернизацију постојећих капацитета и изградњу нових, који ће одговарати захтевима тржишта;
- одрживи развој села са диверзификацијом активности у смислу побољшања квалитета живота;
- коришћење компаративних предности које омогућавају поднебље и традиција;
- усклађивање стандарда пољопривредног подручја са стандардима Европске уније;
- повећање средстава из фондова намењених пољопривреди и руралном развоју;
- јачање стручно-саветодавне службе по питањима развоја органске производње и примене одговарајућих аграрних мера и сарадња са пољопривредном стручном службом „Ибар” д.о.о. задуженом за подручје града Краљево и општине Врњачка Бања, Рашка и Ивањица);
- подршку при успостављању и унапређењу органске пољопривредне производње - органска производња је значајна са становишта производње високовредне и квалитетне хране и због самих принципа ове врсте производње, значајна са аспекта смањења негативног утицаја пољопривредне производње на очување и унапређење животне средине;
- очување биодиверзитета и лепоте предела у циљу одржања и унапређења како екосистема, тако и агроекосистема у Општини;
- заштиту и очување бачишта ради очувања постојећег фонда руралне архитектуре и одређеног начина живота који се уклапа у еколошке и едукативне програме и економски развој и унапређење животног стандарда становништва;
- повећање инвестиција у рурална подручја;
- уређење и рационално коришћење земљишног фонда;
- оснивање савета за рурални развој.

Приоритетни правци просторне оријентације пољопривредне производње за територију Општине су следећи: за брдска подручја (од 300 до 600 m н.в.), водећу грану тржишне производње ће представљати мешовито сточарство уз комплементарну грану воћарство, док ће посебна усмерења ужих локалитета бити на виноградарство; а за планинска подручја (изнад 600 m н.в.), водећу грану ће представљати пашњачко сточарство уз

комплементарну грану, узгој лековитог биља и развој пчеларства, док ће посебна усмерења ужих локалитета бити на производњи јагодастог воћа.

Шумарство

Приоритетне активности развоја шумарства обухватају:

- коришћење шума у складу са одрживим развојем кроз општекорисне функције и производне функције шума (коришћење дрвне масе и других шумских производа, наменске производње дрвне масе за енергетске потребе и др.);
- повећање површина под шумском вегетацијом (пошумљавање);
- успостављање оптималних стања састојина према дефинисаним функционално–наменским захтевима;
- мониторинг стања шума;
- кадровско оспособљавање и усавршавање са спровођењем стимулативних мера у шумарству.

Лов и рибарство

Приоритетне активности развоја лова обухватају:

- већу валоризацију потенцијала ловне делатности кроз изградњу партнерства и координацију са другим делатностима (шумарство, туризам и др.);
- унапређивање генетске основе, структуре дивљачи и квалитета трофеја;
- изградњу ловно-техничких објеката и пратеће инфраструктуре: изградњу узгојног центра „Голијска река“ у ловишту „Голија“; планирано је да овај ограђени узгојни центар обезбеди фондове гајених аутохтоних врста за насељавање ловишта „Голија“ и да омогући посетиоцима да на једном месту виде више врста дивљачи; изградњу терена за обуку ловачких паса (гонича) у ловишту „Чемерница“ - површина издвојеног терена 500 ha, под шумом и ливадама;
- обавезан мониторинг са применом међународних стандарда, конвенција, прописа из других области (ветеринарске заштите и др.).

Приоритетне активности развоја рибарства обухватају:

- порибљавање девастираних вода угроженим врстама – активности спроводити на основу оцене стања водених екосистема и њихове ихтиофауне;
- одређивање величине и динамике рибарског коришћења вода (забрана или ограничавање лова појединих врста, заштита и уређење природних плодишта риба, обезбеђивање природних миграција, по потреби уређивање корита, на местима где је неповољна структура ихтиофауне, излов непожељних врста и др.);
- усклађивање рибарског коришћења рибљег фонда са другим привредним секторима (водопривреда, енергетика, водоснабдевање, шумарство и др.);
- реконструкцију постојећих пастрмских рибњака и изградњу нових како би се обезбедила радна места за локално становништво;
- развој спортског риболова у салмонидним водама уравнотеженог са природном продукцијом, ради очувања стабилности и структуре рибловних вода као екосистема;
- установљавање добре чуварске службе ради спречавања криволова.

6.2.4. Просторни развој туризма, организација и уређење туристичких и рекреативних простора

Приоритетне активности развоја туризма обухватају:

- осавремењавање постојећих и изградња нових туристичких капацитета;
- подстицај развоју Голије;
- постављање туристичке сигнализације;
- уређење излетништа: „Тичар језеро“; „Јавор“, „Куманица“; „Равана“, „Муцина вода“, „Видојева вода“;
- уређење простора за одржавање народних сабора;
- отварање Хаџи-Проданове пећине за посетиоце;
- оснивање кампа у Куманици;

- подршку реализацији манифестације „Лето на Наперу“;
- стављање Кушића хана у функцију развоја туризма (туристички инфо центар, музеј, сувенирница);
- промоцију сеоског туризма - едукацију сеоског становништва за бављење сеоским туризмом, израду базе података о сеоским домаћинствима заинтересованим за бављењем туризмом; израду програма подршке бављењу сеоског туризма;
- јачање капацитета туристичке организације Ивањица;
- снимање промотивног филма о Ивањици;
- израду програма развоја туризма општине Ивањица;
- израду програма развоја туризма у Кушићима;
- спровођење перманентне едукације стручњака и становништва у туризму.

6.2.5. Просторни развој саобраћаја и инфраструктурних система

Саобраћај

Приоритете активности у развоју саобраћаја обухватају:

- изградњу државног пута I реда М-21.1 на деоници Римски мост - Вучак - Медовине;
- завршетак радова на деоници државног пута II реда Р-227б Луке – Горњи Дубац – Каона
- унапређење туризма на Голији кроз изградњу „Туристичког пута“ на Парку природе Голија, деоница државног пута II реда Р-272а, деонице општинских путева: О-40 (Осмањача – Колено) у дужини од 6,6 км, О-42 (Пашина чесма – Одвраћеница – Шереметовица) у дужини од 14,5 км, О-43 (Голијска река - Каралићи - Чаприћи – Шиповица) у дужини од 26,2 км, О-45 (Брусник - Црна река - Љубивода – Вишњичко брдо) у дужини од 14,8 км;
- реализацију осталих општинских путева којима се повезују насеља која немају везу са општинским центром.

Водопривредна инфраструктура

Водоснабдевање

Генералним пројектом водоснабдевања општине Ивањица предвиђена је изградња магистралног цевовода од резервоара „Мркочевац“ до резервоара „Центар“ дужине 3,0 km и магистралног цевовода од индустријске зоне до Прилика дужине око 4,8 km, чиме би се у систем водоснабдевања „Куманица-Ивањица“ укључила насеља на простору од Ивањице до Прилика.

Повећање производње воде за пиће и снабдевање становништва водом прописаног квалитета односи се на следеће приоритете:

- наставак реконструкције постројења за пречишћавање воде за пиће;
- изградњу акумулације на водозахвату у Куманици;
- изградњу магистралног цевовода Мркочевац-Кушићан;
- изградњу резервоара воде „Центар“ 2 x 2000 m³;
- изградњу магистралног цевовода „Акон“ - „Индустрије тепиха“ Ивањица;
- реконструкцију градске водоводне мреже;
- II фазу пројектовања и изградње водовода у Кушићима;
- реконструкцију водовода у Катићима;
- реконструкцију водовода у Међуречју;
- реконструкцију водовода Осоници;
- реконструкцију водовода у Братљеву;
- реконструкцију водовода у Лукама;
- реконструкцију водовода на Опаљенику.

Одвођење отпадних вода

Основа за решавање проблема одвођења и пречишћавања отпадних вода постављена је израдом Генералног пројекта и Претходне студије оправданости сакупљања, одвођења и пречишћавања отпадних вода насеља општине Ивањица²⁰.

У погледу ивањичког система са пратећим насељима почетну фазу у решавању проблема одвођења отпадних вода представљаће израда пројектне документације и изградња главног колектора фекалне канализације који ће отпадне воде усмеравати на локацију у Приликама (на обали Моравице, код Радаљева), где се у будућности планира изградња постројења за пречишћавање отпадних вода.

Енергетска инфраструктура

Електроенергетска инфраструктура

Приоритети изградње електроенергетских објеката су:

- изградња ТС 10/0,4 kV на подручјима на којима је незадовољавајући пад напона са одговарајући водовима 10 и 1 kV.
- повећање капацитета у постојећим ТС 35/10 kV заменом трансформатора новим већег капацитета.

Топлификација и гасификација

Подизање нивоа квалитета живота кроз обезбеђивање грејања на гас и снабдевање индустријских постројења гасом, а све и у функцији заштите животне средине односи се на следеће приоритетне пројекте:

- изградњу разводног гасовода Пожега - Ариље - Ивањица - Голија II фаза²¹;
- оснивање предузећа за одржавање система грејања;
- изградњу примарне мреже гасовода - гасификација индустријске зоне;
- израду пројектне документације за секундарну мрежу - стварање услова за гасификацију градске зоне.

У циљу релизације пројекта гасовода, до сада је урађен главни пројекат за примарни вода, у току је израда пројекта за секундарне водове. Реализација примарног вода планирана је до 2014. године²².

Обновљиви извори

Приоритетне активности у коришћењу обновљивих извора енергије обухватају:

- процену технички искористивог енергетског потенцијала обновљивих извора енергије на територији Општине;
- побољшање коришћења хидропотенцијала – изградња МХЕ у складу са иновираним катастром МХЕ и мерама заштите природе и животне средине;
- израду студије о потенцијалима дрвне биомасе на територији Општине и могућностима коришћења у производњи енергије;
- израду студије о потенцијалима сунчеве енергије и могућностима коришћења у производњи енергије.

Телекомуникациона инфраструктура

Приоритетне активности за развој телекомуникационе инфраструктуре делу Општине обухватају:

²⁰ Генерални пројекат сакупљања, одвођења и пречишћавања отпадних вода насеља општине Ивањица; Водоинжењеринг – Предузеће за пројектовање, инжењеринг и заступање, Београд (2006).

²¹ Одлука о распореду и коришћењу средстава за реализацију пројекта Нациоанлног инвестиционог плана утврђених законом о буџету Републике Србије за 2010. годину.

²² Стратегији одрживог развоја општине Ивањица 2009-2014 (2009).

- замену постојећих међумесних каблова оптичким на правцима Ивањица–Међуречје–Братљево–Ковиле и Ивањица–Девини–Беле Воде;
- замену постојећих телефонских централа дигиталним и повећање њиховог капацитета;
- изградњу нове телефонске централе на подручју Врхова-Одвраћенице;
- полагање оптичког кабла на правцу Девини - Плешин;
- обезбеђење телефонске везе на свим пунктовима који су у функцији Парка природе и дуж праваца „путева културе” и „путева природе”.

У блиској перспективи подручје општине Ивањица треба да буде покривено бежичном телефонијом (WLL). Планиране су следеће базне станице WLL мреже: Врхови, Погледи, Зеленика, Јанков Камен, Оштри врх, Голијен, Гариште и Принчево брдо.

Комунална инфраструктура

Приоритетне активности развоја комуналне инфраструктуре обухватају:

- изградњу сточне пијаце по свим еколошким стандардима, без нарушавања квалитета животне средине;
- проширивање постојећих градских гробља (Ивањичко гробље, Мазгит и Палибрчког гробља);
- изградњу новог градског гробља у насељу Буковица (место Стрелиште);
- проширивање и изградњу нових сеоских гробља;
- изградњу сточног гробља, по свим еколошким стандардима, без нарушавања квалитета животне средине.

Управљање отпадом

Приоритетне активности у циљу унапређења система управљања отпадом обухватају:

- реализацију Пројекта санације и рекултивације депоније „Грбавчевица“ у Бединој Вароши; до затварање депоније забрањује се депоновање индустријског или медицинског отпада на депонију;
- санацију постојећих дивљих депонија отпада које представљају ризик по животну средину; забрану одлагања отпада на дивљим депонијама у руралном подручју;
- прелазак на регионалну депонију „Дубоко”;
- модернизацију ЈКП „Комунално” кроз набавку потребних машина и контејнера;
- отварање рециклажног дворишта/трака са сепарацијом отпада (издвајање стакла, пластике, папира и сл.); почети са поступком увођења, односно унапређења, рециклаже увођењем платоа за секундарне сировине који се у каснијој фази може проширити и уклопити у будући рециклажни центар;
- одређивање локације постројења за привремено складиштење и чување отпада (*трансфер станице*); поштовање свих законом прописаних техничких захтева код пројектовања објекта и организовања активности;
- изградњу постројења за складиштење, третман или одлагање грађевинског отпада и отпада од рушења објеката на територији Општине у складу са Одлуком СО („Службени лист општине Ивањица”, бр. 2/10);
- установљење правила за сакупљање кабастог материјала;
- формирање центра за сакупљање опасног отпада из домаћинства (отпадних уља, електричних и електронских апарата, батерија и др.);
- организовање образовних акција, упознавање појединаца и свих сектора локалног друштва са домаћом законском регулативом и директивама ЕУ о потреби примене мера за побољшање управљања отпадом.

6.2.6. Заштита животне средине, предела, природних и културних добара

Заштита животне средине

Приоритете активности у заштити и унапређивању животне средине обухватају:

- успостављање система одрживог управљања отпадом - санацију градске депоније „Грбавчевица” – санацијом и рекултивацијом ће се створити простор са ливадским и шумским екосистемима, који не загађује животну средину; санацију дивљих депонија на руралном подручју Плана; прелазак на регионалну депонију „Добоко” (пуштена у рад 19.октобра 2011.); изградњу пратећих објеката (трансфер станица, центар за одвојено сакупљање рециклабилног отпада - рециклажни центар и др.) у складу са стратегијама и плановима, односно законима, уредбама и прописима који уређују ову област;
- трајно обезбеђење захтеваних класа квалитета свих површинских и подземних вода; строгу заштиту изворишта регионалних система водоснабдевања (изградња вишенамених акумулација у зонама заштићених изворишта) и заштиту локалних изворишта кроз строго поштовање режима санитарне заштите; интегралну заштиту вода применом технолошких, водопривредних и организацио-економских мера;
- изградњу канализационе мреже у граду и приградским насељима; санитацију сеоских насеља, одвођењем отпадних вода домаћинстава у прописане водонепропусне септичке јаме, уз организовање даљег поступка са отпадним водама на санитарно безбедан начин;
- изградњу система за пречишћавање отпадних вода према Пројекту (Пројекат сакупљања, одвођења и пречишћавања отпадних вода насеља општине Ивањица);
- заштиту земљишта од свих видова деградације и загађивања (ерозије, прекомерне употребе агрохемијских средстава, непланске изградње, процедних вода са дивљих депонија, експлоатације геолошких ресурса и др.);
- смањивање нивоа загађености ваздуха у граду (сезонско загађење) - регулисање саобраћаја у ужем градском језгру; изградњу примарне мреже гасовода - гасификација индустријске зоне; унапређење и заштиту градског зеленила шумских површина; подизање заштитних појасева дуж саобраћајница (државних путева I и II реда); подстицање коришћења обновљивих извора енергије;
- акустично зонирање Општине у складу са Законом о заштити од буке;
- израду катастра загађивача – основни предуслов за адекватно планирање, управљање и одлучивање; располагање ажурираним информацијама о изворима загађивања животне средине;
- израду локалног еколошког акционог плана;
- популаризацију заштите животне средине кроз: емисије на локалним медијима; израду и дистрибуцију пропагандног материјала (флајера и постера), програм предавања ученицима основних и средњих школа; укључивање ученика у активности из области заштите животне средине; избор најуреднијег круга предузећа, дворишта, улице, центра месне заједнице и др.
- повећање учешћа невладиних организација у решавању актуелних питања из области заштите животне средине.

Заштита предела

Стратешки приоритет у области заштите предела јесте израда пилот пројекта „Карактеризације предела” за посебна приоритетна подручја (локални ниво), као основ за заштиту, планирање и управљање њиховим развојем.

Приоритетна подручја за која је обавезна израда пројекта „Карактеризације предела” су: Парк природе „Голија”; подручје интегралних природних и културних вредности „Голија - Студеница” и туристичка дестинација Голија.

Заштита природних добара

Приоритетне активности у области заштите природних вредности и биодиверзитета обухватају:

- уписивање Голије у Рамсарску листу до 2014. године (према Просторном плану Републике Србије);
- спровођење режима заштите (I, II или III степена) према Закону о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09), односно Уредби о заштити Парка природе „Голија” („Службени гласник РС”, бр. 45/01);
- спровођење програма управљања Парком природе „Голија” дефинисаним Просторним планом подручја посебне намене Парка природе „Голија” („Службени гласник РС”; бр. 16/09) ;
- укључивање Парка природе „Голија” у европску еколошку мрежу NATURA 2000 и MAB;
- заштиту флористичке, специјске и екосистемске разноврсности (биодиверзитета);
- поштовање режима заштите (III степена) за предеоне целине предложене за утврђивање претходне заштите (Округлица – Височка клисура; Мучањ и Чемерница)
- поштовање мера заштите на подручју еколошке мреже коју чине еколошки значајна подручја (Парк природе „Голија” - *IPA*; *IBA*, *PBA* и *EMERALD* мрежа и Мучањ - *IPA*), као и еколошки коридор од међународног значаја (водоток Моравице и обалски појас);
- реализацију планских решења дефинисаних Просторним планом Републике Србије за подручја од интереса за заштиту природних вредности у која је сврстана планина Мучањ; предложени модел за заштиту јесте специјални резерват природе или предео изузетних одлика;
- уређење Хаџи-Проданове пећине за посетиоце уз строго поштовање мера заштите спелеолошких објеката;
- прибављање услова Завода за заштиту природе код спровођења активности у природним добрима, односно захтева од надлежног Министарства за одлучивање о потреби израде студије процене утицаја за те активности.

Заштита културних добара

Приоритетне активности у области заштите културних добара обухватају:

- израду студије о културном наслеђу на подручју Плана;
- уређење и презентацију евидентираних споменика културе и њихово интегрисање у туристичку понуду Општине;
- израду програма конзервације, рестаурације и ревитализације културних добара на подручју Просторног плана, са утврђивањем приоритета и фазама реализације;
- утврђивање граница заштићене околине и зона са диференцираним режимима заштите, изградње и уређења простора за категорисана културна добра;
- изградњу манастирског конака Придворица;
- унутрашње уређење манастира Ковиље;
- утврђивање зоне споменичког наслеђа на Јавору (Кушићи) - споменик мајору Илићу.

Заштита од елементарних непогода

Приоритетне активности у заштити од елементарних непогода обухватају:

- формирање општинског штаба за ванредне ситуације;
- организацију и функционисање цивилне заштите на територији Општине;
- доношење Плана заштите и спасавања у ванредним ситуацијама у складу са Законом о ванредним ситуацијама („Службени гласник РС”; бр. 11/09), односно обавезама локалне заједнице (ревизија и усклађивање постојећег плана након доношења Дугорочног плана развоја заштите и спасавања Републике Србије);
- доношење Плана заштите од пожара;
- израду Плана за проглашење ерозионих подручја на територији општине;

- израду катастра бујичних токова за територију Општине;
- израду катастра клизишта за територију Општине;
- израду карте сеизмичке микрорејонизације за територију Општине;
- спровођење антиерозионих мера и радова у сливовима река;
- сарадњу са општинама у окружењу (регионални ниво).

6.3. МЕРЕ ЗА ПОДСТИЦАЊЕ РАВНОМЕРНОГ ТЕРИТОРИЈАЛНОГ РАЗВОЈА И КООПЕРАЦИЈЕ СА СУСЕДНИМ ЈЕДИНИЦАМА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

По концепцији просторне интеграције Србије, просторни вид интеграционих процеса одвија се функционалним повезивањем на регионалном и локалном нивоу. Функционалним повезивањем више општина око већих развојних пројеката територија Општине треба да ојача своје развојне капацитете. Реч је о пројектима/програмима у домену:

- решавања проблема депоновања отпада - функционисање регионалне санитарне депоније „Дубоко” (почела са радом октобра, 2011.);
- изградње регионалних система водоснабдевања - изградња вишенаменских акумулација у зонама заштићених изворишта; Водопривредном основом Републике Србије дефинисана је концепција развоја регионалних система водоснабдевања у Србији која се заснива на изградњи вишенаменских акумулација у зонама заштићених изворишта. Планско подручје припада Западноморавско-рзавском (Ношница) и Ибарско-шумадијском систему (Студеница-Лопатница) за снабдевање водом и Западноморавском речном систему за уређење, коришћење и заштиту вода са вишенаменским објектима;
- активирања развојних потенцијала на нивоу региона; препознавање могућности за интересно повезивање општина, односно улоге градова у развоју региона Рашког и Моравичког округа;
- руралног развоја преко мреже за подршку руралном развоју– сарадња општина у региону; координација активности преко регионалног центра за рурални развој;
- функцијског повезивања и јачања капацитета општина око питања заштите природних добара (Парка природе „Голија” и Резервата биосфере „Голија – Студеница” - интегрално управљање заштићеним подручјем - градови Нови Пазар и Краљево и општине Рашка и Сјеница), и еколошког коридора од међународног значаја – водотока Моравице и обалског појаса;
- социјалне заштите - сарадња општина у пружању услуга вишег ранга (одређени видови социјалне заштите осетљивих друштвених група и др.);
- промоције и презентације туристичких вредности и потенцијала регије Западна Србија (повезивање заштићених подручја и туристичких дестинација) - откривање живота у традицији и природи; значајно пре свега са становишта њиховог положаја у односу на будући коридор Е-763;
- повећања конкурентности дрвне индустрије – стварање услова за отварање нових радних места и очување запослености у Рашком и Моравичком округу;
- повећања конкурентности и извоза воћа и поврћа предузећа Централне и Западне Србије путем умрежавања предузећа/удружења - допринос локалном економском развоју шест округа (Рашки, Моравички, Расински, Шумадијско-Поморавски, Златиборски);
- заштите од елементарних непогода – усклађивање планова заштите и спасавања; пружање помоћи у ванредним ситуацијама (опрема, људство и др.).

Један од видова *просторне интеграције Србије* остварује се преко организације UNESCO, а у вези са учешћем у програму „Човек и биосфера” (MAB) везано за Резерват биосфере „Голија – Студеница” (једини у Србији).

6.4. УЧЕСНИЦИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ

Имплементација Просторног плана представља процес примене и спровођења циљева и решења утврђених Просторним планом. Реализација захтева дефинисање система управљања просторним развојем (у оквиру актуелног законодавства и институционалног амбијента), затим утврђивање потребних активности, мера и инструмената за имплементацију (економско-финансијске; правне и организационо-техничке мере), утврђивање приоритета у имплементацији, као и утврђивање учесника у процесу имплементације и њихових обавеза, овлашћења и одговорности.

Управљање просторним развојем (коришћење, уређење, развој и заштита) подразумева међусобно усклађене активности различитих нивоа управљања:

- државни ниво – ресорна министарства Владе Републике Србије;
- регионални ниво – регионалне агенције, привредне коморе, заводи, пословне асоцијације и др.
- локални ниво – ресорна одељења и службе јединице локалне самоуправе.

Код доношења одлука о реализацији планских циљева и решења, приоритет имају функције и садржаји од заједничког, јавног значаја (заштита природе, изградња већих водопривредних објеката и др.). Примарну одговорност за реализацију ових садржаја имају органи државне управе.

Учесници на републичком нивоу управљања су министарства са одговарајућим управама, дирекцијама и агенцијама, затим јавна предузећа и заводи, и други републички ресорни органи, организације, агенције и фондови. На регионалном нивоу управљања од субјеката се издвајају Регионална агенција за просторни и економски развој Рашког и Моравичког округа и Регионална привредна комора Краљево, а значајне су и друге агенције, различити фондови и пословне асоцијације. На локалном нивоу управљања то су органи општине Ивањица и суседних општина (нпр. за имплементацију Просторног плана подручја посебне намене Парк природе „Голија” – градови Нови Пазар и Краљево и општине Сјеница и Рашка), односно општинска јавна комунална предузећа, дирекције, агенције, фондови, јавне установе и месне заједнице с подручја општине Ивањица и суседних општина.

Поред наведених учесника, у имплементацији Плана потребно је укључити и друге актере, међу којима су: пословни/привредни субјекти, пословне асоцијације, невладине организације, удружења грађана и становништво општине Ивањица.

У складу са наведеним, најзначајнији учесници у имплементацији су:

- *у области природних ресурса и просторног планирања* - Министарство природних ресурса, рударства и просторног планирања; Републичка агенција за просторно планирање; Управа за природне ресурсе; ЈП „Србијашуме” - старалац Парка природе „Голија”; општинска дирекција/одељење за урбанизам и др.;
- *у области развоја јавних служби* - министарства надлежна за просвету, културу, здравство, социјална питања, запошљавање, омладину и спорт (Министарство просвете, науке и технолошког развоја; Министарство културе и информисања; Министарство здравља; Министарство рада, запошљавања и социјалне политике; Министарство омладине и спорта); јавне установе с подручја општине Ивањица; удружења грађана и други;
- *у области привредног развоја* - министарства надлежна за развој привреде, односно за подршку регионалном и локалном развоју (Министарство финансија и привреде и Министарство регионалног развоја и локалне самоуправе); Привредна комора Србије; Национална агенција за регионални развој; Агенција за развој малих и средњих предузећа; Агенција за страна улагања и промоцију извоза (SIEPA); Регионална агенција за просторни и економски развој Рашког и Моравичког округа; Регионална привредна комора Краљево; Регионална агенција за рурални развој Краљево; удружења привредника и други;

- *у области пољопривреде* - Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде; Регионална агенција за рурални развој Краљево; породична пољопривредна газдинства; локална самоуправа и други;
- *у области развоја туризма* - Министарство финансија и привреде; Туристичка организација регије Западна Србија; Туристичка организација општине Ивањица; ЈП „Србијашуме” - старалац Парка природе „Голија”; сеоска домаћинства; привредни субјекти и други;
- *у области развоја шумарства и лова* - Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде; ЈП „Србијашуме” - ШГ „Голија” Ивањица; ЈП „Србијашуме” - старалац Парка природе „Голија”; власници приватних шумских поседа; Ловачки савез Србије - Ловачко удружење „Чемерница” и др.;
- *у области развоја инфраструктурних система* - министарства надлежна за саобраћај, водопривреду, енергетику и телекомуникације (Министарство саобраћаја; Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде; Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине; Министарство спољне и унутрашње трговине и телекомуникација); ЈП „Путеви Србије”; Републичка дирекција за воде; ЈП „Сријаводе”; ЈП „Електромрежа Србије”; ЈП „Електропривреда Србије”; „Електро Србија” д.о.о. Краљево; „Електродистрибуција” д.о.о. Краљево; „Електродистрибуција” д.о.о. Чачак; ЈП „Србијагас”; Предузеће за телекомуникације „Телеком Србија”; оператери мобилне телефоније; ЈП „Дубоко”; дирекције и предузећа с подручја општине Ивањица и др.;
- *у области заштите природе, животне средине и непокретних културних добара* - министарства надлежна за природне ресурсе, заштиту животне средине и културног наслеђа (Министарство природних ресурса, рударства и просторног планирања; Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине; Министарство културе и информисања); Агенција за заштиту животне средине; Завод за јавно здравље Чачак; Завод за заштиту природе Србије; ЈП „Србијашуме” - старалац Парка природе „Голија”; Републички завод за заштиту споменика културе; Завод за заштиту споменика културе Краљево; локална самоуправа; привредни субјекти који утичу на квалитет животне средине; невладине организације и други;
- *у области грађевинарства и урбанизма* - Министарство грађевинарства и урбанизма (грађевинарство; грађевинско земљиште; урбанизам; утврђивање услова за изградњу објеката; уређивање стамбених односа и стамбеног пословања; комунална инфраструктура и комуналне делатности; као и други послови одређени законом); општинска дирекција/одељење за урбанизам; служба за катастар непокретности општине Ивањица; општинско комунално предузеће и други.

6.5. МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ

Развој, уређење, коришћење и заштита простора у обухвату Просторног плана, односно дефинисана планска решења реализоваће се на основу мера и инструмената за имплементацију Просторног плана, који се заснивају на изради одговарајућих планских докумената и програма, изворима финансирања, одговарајућој институционалној и информатичкој подршци и нормативним мерама и инструментима (примена важећих прописа).

Ефикасност у спровођењу Просторног плана условљена је успостављањем координације између предвиђених активности и различитих актера/учесника. Успешна координација се може обезбедити комбинацијом мера и инструмената различитих политика према тематским областима и проблемима који се планом решавају, као и успостављањем институционално-организационих аранжмана и партнерстава на различитим релацијама

(јавни-приватни сектор, јавне-независне институције/организације, ниво управљања-јавност и др.).

Основне мере и инструменти различитих политика за имплементацију решења Просторног плана за период до 2016. године базирани су на постојећем систему управљања у Србији. Према очекивањима, до тог периода биће примењиване и мере и инструменти доступни током фаза приступања ЕУ.

Одговарајући плански документи и програми које је потребно изградити ради даље имплементације Просторног плана дати су у овом поглављу.

Извори финансирања развоја и заштите планског подручја зависе од врсте приоритетних активности/пројеката који ће се реализовати и нивоа надлежности. Основне линије финансирања чине буџетска средства републичког и општинског нивоа, кредитна средства фондова и банака, као и учешће у различитим програмима Европске Уније (коришћење средстава из предприступних и структурних фондова). Финансијско-економске мере подразумевају и учешће градова и општина из окружења приликом реализације регионалних пројеката.

Средства за финансирање приоритетних пројеката просторног уређења, обезбедиће се из буџета и из других извора финансирања - буџета Републике Србије и општина, посебних фондова, могућих концесионара, иностраних донатора и спонзора, као и средстава грађана, корисника и инвеститора на подручју обухвата Плана.

Институционална подршка се односи на активно учешће свих субјеката који су наведени као учесници у имплементацији Просторног плана.

6.7. ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Примену Просторног плана ће пратити Општинска управа Ивањица и Скупштини општине подносити извештај о спровођењу Просторног плана, посебно о активностима планираним за прву етапу имплементације Плана до 2016. године. На основу извештаја Скупштина општине ће утврђивати потребу о допуни и измени Просторног плана.